

HEMLIGA HANDLINGAR,

hörande till

Sveriges Historia

efter

Konung GUSTAF III:s

Anträde till Regeringen.

Andra Delen.

STOCKHOLM,
tryckta i ECKSTEINSKA Boktryckeriet, 1822.

Innehåll.

Säker Relation om förloppet af den 19 Aug. 1772, rörande den märkvärdiga och lyckliga Regerings-förändringen uti Sverige, författad utur pålitlig Journal till framtida häfdatecknares säkerhet, ingifven till Konung Gustaf III.

År 1772, natten imellan den 16 och 17 Augusti, ankom Öfver-Ståthållaren, General-Major Rudbeck från Christianstad, med den berättelse: att fästningen derstädes vore tillsluten, och den der liggande Garnison satt sig af samma i possession, viljandes inte släppa någon, eho det ock vore, hvarken in eller utur fästningen. Vid denna rapports erhållande, samlades hela Rådet måndagen att öfverlägga hvad härtill görandes vore; och resolverades: att Hans Excellence Riks-Rådet m. m. Kalling skulle emottaga öfverbefälet här uti hufvudstaden, och att inge andre ordres skulle åtlydas än de, som från bemälte Herre emanerade.

Samma dag ankom Lieutenant Boltenstern vid Södra Skånska Kavalleriet, från H. K. H. Prins Carl med rapport till K. M. om Christianstads tillslutande, som uti Rådet tillkännagafs: denna exprès blef återsänd om tisdagen, undfående af Rådet eller Sekreta-utskottet, en douceur för dess hastiga resa, 3000 daler kopparmynt, uti vedergällning.

Härpå undfeck Regementerna i staden tillika med Borgerskapet ordres, att om nätterna låta patrullera, hvilket verkställdes följande natten till tisdagen.

Regeringens ordres till Uplands och Södermanlands regementer afgingo, att ofördröjligen med sine kommenderingar uppbryta och till hufvudstaden inmarchera, hafvandes de någon tid förut blifvit beordrade hålla sig marchfärdige vid uppbrotts-ordres.

Om middagstiden feck Kapten König (som förrättade Majors-syslan vid Kongl. Maj:ts Lif-Garde under de tvenne Majorernes bortovarelse) genom Öfversten Ehrenkrok, ordres, att till kl. 5 eftermiddagen hafva tvenne Under-Officerare uti beredskap, hvilka skulle som expresser afgå; dertill uttogs Fourir Fock vid Kapten Königs Compagni och Sergeant Hammar af Lif-Compagniet, af hvilka den förre expedierades af då varande Premier-Ministern Düben till Götheborg, med en depeche till General-Major Durietz; den senare till Grefve Fersen, som expedierades af Stats-Sekreteraren Carlsköld, hvilka dock ej förr afreste än klockan 10 om aftonen.

Öfversten Ehrenkrok fick imellertid ordres, att vara hos hans Excell. Kalling om afton klockan 8 till undfående af vidare ordres.

Hans Kongl. Maj:t reste i egen hög person ut om natten till att se om något vid patrulleringen förelöpa skulle.

Om tisdagen den 18 Augusti behagade Kongl. Maj;t i Nåder se Vaktparaden exercera på Arsenalgården, hvarest voro på vakt kommenderade Kapten Löwenhjelm, Lieutn. Ulric Düben och Fendrik Ehrenfalk, men dessutan alla i staden varande Öfver- och Under-Officerare efter Kongl. Maj:ts Egne Nådige ordres tillstädes, uppställte på 2:ne linier. Efter paradens formerande gick Kongl. Maj:t genom lederne, för att se huruvida proppreteten hölls vid magt, förklarade dess nådiga nöje öfver Manskapet, och uppå gjord underdånig föreställning, äfven förklarade, att de borde utfå sin nya mundering helst den de nu brukade vore intet att hjelpa.

Samma dag om morgon var Kapten König efter befällning hos Riks-Rådet Kalling och gaf parolen och lösen, samt rapport att ingenting vore passeradt vid patrulleringen förleden natt; han fick äfven bemälte herres ordres, att hålla en Under-Officers-ordonnance uti parade, hvarom dock vidare ordres skulle erhållas.

Regementet, som i begynnelsen af månaden gjort påminnelse om gevärs utbytning uti Kongl. Krigs-Collegio, från Arsenalen, och fått ordres till Onsdags morgon göra utbytningen, men som General-Fälttygmästaren härvid gjort någon svårighet i anseende till förevarande omständighet, så påmintes, genom Kapten König, hos Hans Excellence härom på onsdagen den 19, då bemälte Kapten var der precis kl 7 om morgonen, att gifva parolen och lösen samt rapport om pàtrullerne, hvarvid ingenting passerat; vid hvilket tillfälle påminnelse om gevärens utbyte, och det uppskof dervid gjordes, föredrogs, då han, ej vetande, att det var resolveradt. svarade: att allt skulle väl snart rättas: äfven erinrades om ammunition för Regementet, den de ock nu voro alldeles utan, i fall ett hastigt uppbrott skulle existera, då hans Excellence tillsade: att strax skulle uppsättas reqvisition, som Riks-Rådet ville skrifva under, att Regementet genast måtte få uttaga densamma. Kapten König tillsades äfven af H. Exc. att vara uppe vid middagstiden uti Rådsförmaket att undfå vidare ordres, emedan Hans Exc. ej hade sig nu bekant hvad brefven, som kunde vara ankomne, hade att innehålla, som då Regements-orderne expedierades, kunde utgifvas, hvarvid Kapten erinrade, det nödigt vara ville, att, i fall af några hastiga ordres, det borde alla Officerare tillika med Under-Officerare vara tillstädes vid rapport-salen, att dess snarare sätta alla ordres i behörig activitet, hvilket Hans Exc. fann både väl tänkt, samt af samma anledning äf-

ven befallte att så ske skulle; det påmintes också af H. Exc. om Major Gethes efterskrifvande, då af König erinrades, att Major Gethe vore sjuk, men att Major Sparvenfeldt, såsom njutande Majors-lön, borde vara först tillstädes; men H. Exc. invände, att det vore mindre nödigt att tillskrifva Major Sparvenfeldt, efter han torde vara rest till Grefve Fersen, men Major Gethe skulle tillskrifvas att komma in, om han vore frisk, äfven ock Löjtnant Wennerstedt. Efter dessa ordres undfående hastade Kapiten König till arsenal-gården, helst klockan led till 8, då ställning skulle slås och paraden exercera: då han kom på arsenal-gården, var Regements-Qvartermästaren Baron Ulrik Cederström, som denna gången gjorde tjenst för sin broder, tillstädes, hvilken genast fick ordres att uppsätta reqvisition till ammunition, neml. 24 skarpa skott på man, efter full styrka, och 2:ne flintstenar, hvarmed han strax afgick till Riks-Rådet Kalling, och erhöll dess påskrift till Kongl. Krigs-Collegium, då befanns ock manskapet under arbete med gevärs-utbytningen, hvarvid ordres gåfvos ut till Öfver- och Under-Officerare att enhälligt infinna sig vid rapport-salen, sedan paraden var afmarcherad.

Under det paraden exercerade, ankommo åtskillige fremmande Officerare, deribland var äfven General-Fälttygmästaren Anrepp, som gjorde påminnelse om gevären, att han risquerade mycket, som utan Kongl. Maj:ts höga underskrift tillåtit utbyte, ty han erkände icke Rådets ordres, utan Konungens eget höga namn: bad derföre att göra samma anmälan hos Kongl. Maj:t, i fall Hans Maj:t kommer på paraden, hvartill svarades sådant skulle blifva i underdånighet anmält.

Vid pass kl. 10 om Onsdagen kom Kapiten Königs ordonnance, sägande: att Konungen kom-

mer! då paraden uppställtes; men Kongl. Maj:t for i nåder förbi och red till artillerigården.

Under det Kongl. Maj:t var borta, ankom Rådets bud efter Kapiten Löwenhjelm, som var på Kongsvakt, att komma upp till Rådet, men som han var med Kongl. Maj:t, blef Löjtnant Ulrik Düben eftersänd, som äfven var på vakt, och undfick ordres, att Löjtnant Leyonhufvud (som blifvit Öfver Adjutant hos Hans Exc. Funck) skulle tillika med Sergeanten Hall vara Hans Exc. följaktig.

Efter en half timma ankom Kongl. Maj:t till arsenalen, hafvandes med sig åtskillige Herrar och Mån af Generaler, Öfverstar med andre Officerare af artilleriet och arméen, och sedan Kapiten König afgifvit underdånig rapport, fick han ordres att manövrera med vaktparaden. Efter gjord exercis fick han vidare ordres att formera paraden, då äfven alla i staden varande Officerare och Under-Officerare uppställtes på 2:ne linier framför hvarandra.

Till denna dags vakt voro kommenderade: Kapiten Fredr. Cederström, Löjtnant Stjernblad och Fendrik Carlson; på extra vakt Fendrik Lantingshausen. Sedan paraden var formerad, behagade Kongl. Maj:t i egen hög person genomse paraden, talade vid hvar och en soldat, samt, uppå underdånig proposition, genomsåg Kongl. Maj:t äfvenledes Under-Officers-Corpsen, och hvars och ens tjenste-år efterfrågades, och huru med Under-Officerares avancement i gamla tider varit förordnadt: då Öfverste Ehrenkrok svarade: "att i hans tid mindes han, att Fältvåblar blifvit Kapitener," hvartill Kongl. Maj:t svarade: "sådant kan nu ej ske, så länge Riksens Ständer hålla kabinetter, men, som kan ändras, och kunde hända hädanefter."

Sedan paraden var afmarcherad, ehuru Kongl. Maj:t var till häst, sade Han: "efter alla Herrarne gå, så kan jag också gå."

Kongl. Maj:t gick således med samtlige Herrar Officerare öfver slagtarbusbron uppföre Lejonbacken genom norra hvalfvet in på stora borggården.

Kapiten König gick då något förut, att efterse vaktparaden, som gått sin vanliga väg genom södra hvalfvet, och då den defilerat inpå lilla borggården, befalltes af Kongl. Maj:t, att Kapiten Cederström skulle aflösa efter vanligheten, och låta den öfriga vakten stå under gevär, samt Officerarne komma in uti rapport-salen.

Kapiten König blef nådigt anbefalld, att visa Kongl. Maj:t rapport-salen, då han uti underdånighet föredrog, det Officers Corps-de-Gardet vore större, hvilket rum, då Kongl. Maj:t kom i dörren att bese, frågade hvarest rapport-salen vore, då Kapiten König förde Kongl. Maj:t uti rapport-salen.

När Kongl. Maj:t var inkommen, inkommo Öfverste Ehrenkrok och de öfrige Officerarne, hvarpå Under-Officerarne fingo genast ordres att inkomma, vid hvilket tillfälle äfven Öfverste Fredrik Posse, Hof Stallmästaren Grefve Leyonhufvud, Kammarherren Grefve Stenbock och Taube samt Korporalerne Huss och Boye medföljde; då befallte Kongl. Maj:t att sluta dörren till och icke släppa någon ut eller in.

Nu begynte Kongl. Maj:t göra dess nådiga föreställning till alla närvarande: gifvandes tillkänna orsakerna, hvarföre Kongl. Maj:t varit nödsakad att sammankalla dess trogna Lif-Garde och taga dess biträde, i anseende till den fara, hvaruti Kongl. Maj:t för sin egen Person tillika med hela sitt rike sig nu befann, derest icke Kongl. Maj:t blefve understödd uti dess närvarande företagande till att upphäfva och förekomma det aristokratiska mångväldet, och att försätta riket uti dess urgamla och lagliga frihet: förklarandes nu Kongl. Maj:t hafva sig föresatt, att våga lif och blod med dess trogna Lif-Garde till detta sitt ändamåls vin-

hande: hvarpå Kongl. Maj:t gaf sin försäkran och med ed bekräftade: fordrandes härpå samtlige närvarandes svar, och om de voro nöjde, att gå Kongl. Maj:t den ed Kongl. Maj:t dem förestafva ville.

Under det Kongl. Maj:t gjorde denna föreställning till corpsen, kom Riks-Rådet Kalling ned, med begäran att få komma in och berätta: att Rådet väntade på Kongl. Maj:t. Kammarherren Taube, som denna berättelse frambar, fick nådig befallning att afgifva det svar: att, när Kongl. Maj:t talt med sine Officerare, skulle Kongl. Maj:t komma, och kunde Riks-Rådet gå upp förut, hvilket åtlyddes, hvarvid, till att förekomma vidare budskickningar, General Horn, Öfverste Carnal, tillika med Kapiten Rudenskôld, Löjtn. Thun, Adlerstråle, Gyllenstolpe, Fältstjerna, Köhler och Major Kjerrulf gingo upp uti Rådsförmaket; då Öfverste Carnal klappade på rådsdörren, kom Riks Rådet Ribbing ut, blifvandes underrättad, att Kongl. Maj:ts ordres voro, att Rådet skulle blifva inne uti rådsrummen och afbida Kongl. Maj:ts ankomst; Riks-Rådet Ribbing svarade sig skola berätta Rådet detsamma. Derpå kom Riks-Rådet Kalling ut i förmaket med Rådet, som kom i kolonn efter honom, viljandes gå ut att tillsäga Major Wennerstedt gå neder efter Kapitenen af Kongs-vakten, då Öfverste Carnal svarade, att det intet kunde låta sig göra. Riks-Rådet Kalling frågade, om intet Öfversten ville gifva sina ordres tillkänna inför Råds-Protokollet, men svarade sig icke hafva dertill befallning.

Enär de sågo Kongl. Maj:t uti Rapport-salen vara ingången, uppgick General Dohna och Öfverste-Löjtn. Ulfclo uti Rådsförmaket, och vid Kapiten Aminoffs ankomst gingo bort.

Under det Kongl. Maj:t gjorde sin nådiga föreställning, gick en Subaltern-Officerare af Lif-Gar-

det ut, hvarpå Kongl. Maj:t befallte att dörren skulle hållas tillsluten. En annan Subaltern-Officer fick konvulsion. Kapiten Fredr. Cederström, till hvilken Kongl. Maj:t då adresserade sig efter nådig gjord föreställning, svarade sig en gång hafva gjort Kongl. Maj:t sin trohets-ed och trodde sig således ej kunna behöfva någon annan, kunnandes ej i dag svärja med och i morgon emot Hans Maj:t, hvaruti instämde Kapiten Rydingsvärd, Löwenbjelm och Taube; men hela den öfriga delen så af Officerare- som Under-Officerare-Corpsen svarade enhälligt: ja! Gud bevare Eder Kongl. Maj:t.

Kongl. Maj:t gjorde Baron Cederström en öm och nådig föreställning tillika med de 3:ne öfrige Herrarne, men detta oaktadt, förblefvo de vid sina föresattser, då Kongl. Maj:t befalte så Kapiten Cederström som de 3:ne öfrige Officerarne gifva sina värjor ifrån sig, hvilken befallning de alla fyra genast efterkommo.

Då nu Kongl. Maj:t begynte förestafva eden för de närvarande, utbad Kapiten Löwenbjelm sig Kongl. Maj:ts nåd, och att han vore nöjd med hvad Kongl. Maj:t befallte, och sedan Kongl. Maj:t tillsagt honom sin nåd, gjorde Kapiten Rydingsvärd detsamma, som tillika med öfrige gingo eden.

Så snart eden var gången, framgaf Kongl. Maj:t densamma till samtliges underskrift, som af Öfverste Ehrenkrok och Kapiten König först underskrefs, derpå Kongl. Maj:t gaf densamma åt Öfverste Fredr. Posse, som äfven sitt namn tecknade, och så till alla Officerare och Under-Officerare, hvilka alla med en utmärkt glädje täflade om företrädet att först få skrifva under.

Kongl. Maj:t tillsade nu Grefve Posse att vara dess General-Adjutant, och befallte med namnens underskrifvande skyndas; sedan det till större delen var gjordt, tillsade Kongl. Maj:t Kapiten

piten Cederström att få taga sin värja åter; ty Kongl. Maj:t vore om hans person försäkrad, och att han intet kunde något emot Kongl. Maj:t göra, utan med trygghet lemna sin person i hans vård, och blifva hos Hans Maj:t på vakt; men Kapiten Cederström, som med all underdånighet erkände en sådan hög Kongl. nåd, fann sig uti den belägenhet, att Kongl. Maj:t ej borde hafva förtroende för honom, utan ville häldre vara uti arrest, som då förblef uti Officers Corps-de-Gardet, hafvandes en Under-Officer Cramer hos sig på vakt och aflade sin ed på Kongl. Slottet.

Under dêt eden uti Rapport-salen underskrefs, gaf Kapiten König ut ordres, att Fältvåblarne tillika med Korporalerne skulle ofördröjligen begifva sig till Compagnierne och samla dem med fullt öfver- och undergevär, hvar på sina larmställen. Tillika befallte Kongl. Maj:t Adjutanten Cederström, som af Kongl. Maj:ts hand emottog 150 dukater, att dela 3 dukater på hvar Under-Officer och 1 dukat på hvar soldat, som voro på vakt.

När nu eden var underskrifven och Kongl. Maj:t gick utur Rapport-salen, fick Kapiten Gyllenstorm Kongl. Maj:ts ordres att emottaga Slottsvakten i Kapiten Cederströms ställe, som blef uti arrest, och med nya vakten marcherade in på stora borggården: Kapiten Pfeiff emottog den gamla vakten, som äfven inmarcherade på stora borggården. Löjtn. Liewen kom i stället för Ulrik Düben, som sjuknade uti Rapport-salen, Kapiten Löwenhjelm förblef hos Kongl. Maj:ts person, Kapiten Amlnoff undfick äfven sina ordres af Kongl. Maj:t, som bättre fram skall förmälas.

Då nu vakterna voro på stora borggården inkomne, och Kongl. Maj:t äfven var der inkommen, tillstängdes alla slottsportarne och kedjorna öfverdrogos. Korporalen vid Drabanterne Boye,

kommenderades vid vestra slottsporten tillika med 6 Drabanter, att sätta sig för porten för att afhålla allt tillopp af folk, som kunde tillstöta. Imellertid gjorde Kongl. Maj:t föreställning åt soldaterne uti förevarande ämne, och på tillfrågan, om de tillika med Kongl. Maj:t ville våga lif och blod till Kongl. Maj:ts och Rikets räddning? Svarade manskapet enhälligt ja! och ropade med detsamma: Lefve Konung Gustaf! Då Kongl. Maj:t först gjorde för manskapet sin ed, och sedan uti egen hög person förestafvade manskapet eden, hvarefter Kongl. Maj:t befallte ladda.

Adjutanten Baron Bror Cederström utdelte 3 dukater till hvarje Under-Officer och en dukat till hvarje soldat och vid samma tillfälle utdeltes äfven 4 skarpa skott på man, af de skott, som varit förvarade uti rapportsalen sedan 1765 års Riksdag.

Kapiten Gyllenstorm fick skriftliga ordres af Kongl. Maj:t huru Kongl. Slottet jemte portarne skulle bevakas, samt att ej taga ordres af någon annan än af Kongl. Maj:t sjelf.

Kapiten Aminoff fick äfven sina ordres skriftligen, huru han Rådet bevaka skulle, då han äfven strax tillika med Fendrik Lantingshausen, tre Under-Officerare samt 26 grenadierer marcherade upp i rådsförmaket och besatte samtliga rådsrummen, uti hvilka samtlige i staden varande Råder voro inneslutne.

Under det Kapiten Aminoff, som äfven fått af Kongl. Maj:t skriftlig instruktion, att besätta alla tillgångar till och ifrån rådsrummen kom Riks-Rådet Falkengréen och ville gå ut, men blef af en grenadier tillbakaförd och tillsagd att ej få gå fram: hvarpå Riks-Rådet frågade hvad å färde vore? hvartill Kapiten Aminoff svarade, att Kongl. Maj:t gifvit de ordres, att hela Rådet skulle vara under bevakning, hvarvid Hans Exc: vid ingåendet frågade Kapitenens namn, då Kapitenen svarade:

Jag hade minst trott; att vara af Hans Exc. så okänd; annars är mitt namn Carl Mauritz Aminoff, Kapiten vid Kongl. Maj:ts Lif-Garde, derpå Hans Exc. gick in i rådsrummet.

Efter en liten stund utkom en Sekreterare och tillsade Kapiten Aminoff att Riks-Rådet Kalling tillika med det öfriga Rådet befallte, att Kapiten Aminoff skulle komma in i Rådet, hvarpå Kapiten svarade, att han ej kände någon annan, som kunde gifva honom ordres, än Konung Gustaf III: han har befallning att arrestera Rådet, men intet att gifva några förklaringar; dermed gick bemälte Sekreterare in till Rådet och förblef der till kl. 2 om eftermiddagen, då Kongl. Maj:t låt servera Rådet uti Revisions-rummet, dock under öppna dörrar uti vaktens närvaro; Rådets aptit hade icke varit synnerlig.

Efter förrättad måltid gick Rådet åter uti stora råds-salen, förblifvandes der till aftonen, då åter till aftonmåltid serverades.

Om natten kl. 12 transporterades hela Rådet uti de för dem tillredda rum. Under det Rådet gick utföre genom de större rummen, talte Kongl. Maj:t vid Rådet uti salig Konungens audiens-rum, då Kongl. Maj:t sade sig ej behöfva upprepa orsakerna till hvad som gjordes, utan försäkrade Rådet om sin nåd, och tillät Rådet kyssa dess hand. Men vid Riks-Rådet Kalling gjorde Kongl. Maj:t den erinran, det Kongl. Maj:t väl hade mycken anledning att på honom vara förtörnad, men Kongl. Maj:t tillsade honom äfven sin nåd, och att det framfarna vore af Hans Maj:t nu förglömdt och alldeles förlåtit.

Rådet blefvo bevakade här till den 22 Aug. eftermiddagen kl. 2, då de blefvo utan bevakning af Kapiten Aminoff uppförde uti Kongl. Maj:s audiens-rum. Så snart de voro inkomne, afgåfvo de

sin ed uti Kongl. Maj:ts höga närvaro och åfven afhörde Regerings-formen.

Sedan begge vakterne undfått sina skarpa skott, och alla tillgångar voro med vakt besatte, förblef Öfverste Ehrenkrok qvar vid slottet, och uppdrog Kapiten König befälet öfver den öfriga delen af regementet, som skulle samlas, med tillstånd, att göra och låta hvad han kunde finna vid detta tillfälle nödigt vara att befalla.

Fendrik Ehrenfalck undfick ordres, att med 24 man och 2:ne Under-Officerare marchera till Banken, med befallning, att intet släppa någon ut eller in i Banken, då Kapiten König erhöll Kongl. Maj:ts ordres, att Hofrätts-Rådet von Post skulle få gå upp, och låta alla de der voro få gå dädan, och inga andra insläppas, än dem samme Herre tillåta ville. Vakten förblef der till den 22, då en Under Officer med 6 man aflöste.

Kongl. Maj:t befallte Kapiten Pfeiff taga någon del af den på borggården stående vakten, tillika med Löjtnant Stjernblad, Fendrik Carlson och Liewen, som betäckning för Kongl. Maj:t, förande avantgardet, och marcherade med till artillerigården, och under vägen besattes Arsenalen med en Under Officer och 12 man.

Gamla vakten på Norrmalmstorg hade fått ordres, att ej aftacka den gamla vakten, utan afvakta vidare ordres, åfvensom den gamla vakten på Adolf Fredriks torg, hvilken hade samma ordres.

Vid det Kongl. Maj:t skulle uppå borggården stiga till häst och satt foten i stegbögeln, tog han foten tillbaka neder, knäppte tillsammans sina händer och lyfte sina ögon upp till himmelen, efter några minuters stillastående, satte Kongl. Maj:t sig till häst, och afgaf till Kapiten König den trohetsed, som Kongl. Maj:t befallte taga af regementet, samt en pung med 500 dukater; derpå red Kongl. Maj:t med denna betäckning under Kapiten Pfeiffs

kommando genom norra slottsporten, utföre lejonbacken, öfver slagtarhusbron till artillerigården.

Löjtnant Ehrengranat, som varit uppe och aflagt eden, men ej uti uniform, skyndade sig hem att kläda sig och begaf sig sedan till Kapiten Pfeiffs trupp, som då formerat sig framför artillerigården på en linie, då han fick ett kommando af 18 man, och blef dermed posterad på Ladugårdslands bron, och Fendrik Carlson med 12 man vid Bageriet: Löjtnant Stjerngranat vid korsgatan uti Sperlingens backe med 12 man, blifvandes på sine utvista ställen ståendes, tills artilleriet vardt samladt och aflagt sin ed, då desse Officerare blefvo aflöste.

Kongl. Maj:t begaf sig under denna sin betäckning till Skeppsholmen, hvarest Kapiten Pfeiff blef qvarstående vid början af bron med sitt kommando, men Kongl. Maj:t red fram till holmen för att taga eden af de der befintlige trupper af Amiralitetet.

Under det Kongl. Maj:t var på artillerigården och de norra bataljonerne samlades på Norrmalmstorg, ankom Kongl. Maj:ts ordres genom Landshöfdingen Baron Hamilton, att ett detachement skulle strax afsändas till Norrtull, hvilket genast afsändes med Fendrik Lilljehorn och 26 man, jemte tillsägelse att låta sitt under kommando stående manskap, när han framkomme, aflägga sin trohets-ed. Sergeant Walldorff med 18 man till Roslags tullen; Föraren Hulthéen med 12 man till Carlbergs tullen, Föraren Blom med 12 man till Ladugårdslands tullen.

Öfversten Grefve Jean Sparre ankom strax efter med Kongl. Maj:ts ordres, det Kapiten König skulle sända till Öfver-Skeppsbyggmästaren Chapman och afhämta kulor och krut, som äfven verkställtes; men som det ej vore färdige patroner och reqvisition redan var färdig, så blefvo de ej hämtade, äfven att 300 man skulle oförtöfvadt afmarchera till Norrtull, de förut sände till förstärkning.

Imellertid samlades bataljonerne, efter hvilkas formerande Kapiten König slöt en quarré af begge bataljonerne, och efter en kort gjord föreställning, förestafvade truppen den ed Kongl. Maj:t öfverlemnat, hvilken ed, sedan den var dem aftagen, och truppen gifvit sin glädje tillkänna genom ropande: Lefve Konung Gustaf! jemte fyra gånger hurra, utdeltes till manskapet de af Hans Maj:t lemnade penningar, en dukat på hvarje rote och 2:ne dukater på hvarje Under-Officer. Härpå afdeltes 300 man, under Kapiten Rydingsvärds kommando, och hade sig till biträde Löjtnant Hägerflykt, Fendrik Adelsvärd och Sparre, samt erhöll muntliga ordres, som Kongl. Maj:t befallt tills om afton, marcherandes dermed till Norrtull, då skriftliga ordres uppsattes, som af Kongl. Maj:t underskrefs, och till hufvudportarne vid Norrtull och Adolf Fredriks torg afsändes; med den öfriga delen af norra bataljonerne sändes Löjtnant Carlsköld och Fendrik Gyllencrentz till slottet, som emottogs af Kapiten Gyllenstorm och förblef der till förstärkning för det kommando, som Kapiten Pfeiff med sig hade af slottsvakten.

Under det Kapiten König nu var på slottet, anstaltades om ammunitions uttagande och försändande till hufvudposterne, hvilka sedermera skulle föranstalta om skotts förfärdigande och utdelande på hvarje detacherad post, efter 6 skott på man, men göra allt det öfriga i beredskap, samt behålla det vid posterne.

Sedan Kapiten König detta förrättat, begaf han sig till södra bataljonen, som var samlad på Södermalms torg med närvarande Officerare; Löjtnant Leyonhufvud, Carl Düben och Fendrik Gripenvall; beordrade Löjtnant Leyonhufvud formera bataljon och marchera till Adolf Fredriks torg, formerande derstädes quarré och tog eden af bataljonen och utdelte penningar på samma sätt, som vid de för-

na batajljoner; efter hvilkets förrättande Kapiten König strax detacherade Löjtnant Carl Düben med 60 man till Horns tull, med ordres huru han sig förhålla skulle; äfven en Under-Officer med 12 man till hvar och en af de öfrige Tullarne med sine ordres.

Åfvenledes lät Kongl. Maj:t föranstalta under vistandet på artillerigården, att 4 kanoner skulle skickas upp på stora borggården, 2:ne kanoner till Högvakten, 2:ne på vägen förbi vedgården eller slagtarhusbron, 2:ne på norrbro vid torget och 2:ne vid vakten på Norrmalms torg, 4 kanoner på sjelfva torget, 2:ne vid Norrtull, 2:ne vid Södermalms torg och en kanon vid Roslags tullen: dessutom voro på artillerigården uti parad alla med sin tillhöriga ammunition och service.

Löjtnant Ehrengranat, som var posterad vid Ladugårdslands bron, hade fått höra, att General Pechlin passerat genom Horns tull, förbi stenkrogen; rapporterade genast till General-Adjutanten Grefve Posse, som strax gaf Kongl. Maj:t det tillkänna, hvarpå Ehrengranat fick ordres att med 4 man af Borgerskapets kavalleri, som äfven infunnit sig hos Kongl. Maj:t på artillerigården, rida till stenkrogen, för att inhämta underrättelse; men som den ej stod att erhålla, så togs vägen direkte till Fittja gästgifvaregård, derest den underrättelse erhölls, att General Pechlin rest på en bondvagn helt ensam der förbi; tillika berättades: att Fendrik Hjerta vid Uplands regemente var af Kongl. Maj:t beordrad att resa efter honom, och för den orsak väntades några timmar för att af Hjerta få höra förloppet, hvilken hvarje ögonblick förmodades vara tillbaka. Efter någon tids fåfäng väntan, red Löjtnant Ehrengranat tillbaka med de 4 Borgare till staden, och efter gifven rapport till Kongl. Maj:t gick till dess kommando på Norrmalms torg, dit Kapiten Pfeiff imellertid ankom-

mit och sig posterat, samt tillika till sig tagit både gamla och nya vakterne vid Norrmalms torg, och derifrån detacherat Fendrik Carlson med 16 man till korsgatan vid Hoffstens källare, samt till natten en Under-Officer med 12 man vid stora Kongsholms bron.

Löjnant Liewen med grenadiererne var posterad vid debouchéen af Norrbro till Norrmalms torg, samt en Under-Officer med 16 man till betäckning för de kanoner som stodo vid vedgården.

General Hessenstein, som uppå Kongl. Maj:ts befallning ankom till Kongl. Maj:t uppå artillerigården, tillsades af Kongl. Maj:t, att emottaga befälet under Kongl. Maj:t öfver trupperna uti hufvudstaden; men som han det refuserade, blef tillsagd att träda uti arrest, och blef med 2:ne Lif-Drabanter uti en hyrvagn afförd till Kongl. Slottet och uti förvar satt. Kapiten Löwenhjelm, som vakthafvande hos Kongl. Maj:t, emottog Generalens värja, den han sedan till Kongl. Maj:t afgaf.

Generalen och Öfver-Ståthållaren Rudbeck blef äfven efterskickad, som, då han förmärkte, att han icke mera hade något gehör hos Magistrat och Borgerskap, gick hem för att spisa middag, men blef af General C. Lewenhaupt upphämtad och sattes uti förvar i Öfverste-Marskalkens rum; bevakades första natten af 4 mousquetairer och en Under-Officer, som förblefvo inne hos Generalen till andra dagen, då Löjtnant Ehrengranat blef kommenderad blifva på bevakning hos Generalen, beordrades taga ordres af General Horn, huru och på hvad sätt Generalen bevakas skulle, och bestod deruti, att ingen, eho den ock vore, skulle få tala, hviska, öfverlemna eller emottaga något bref, utan tala högt, m. m. Kapiten König fick härpå af Kongl. Maj:t befallning, att gå neder till Generalen och efterfråga, om, något, som Generalen ville

skrifva

skrifva sin Fru till? då ville Kongl. Maj:t besörja om dess afsändande; men det skulle till Kongl. Maj:t uppsändas oförsegladt och att intet bud kunde tillåtas nu vid dessa omständigheter att utsändas.

Kongl. Maj:t, som kom från dess expedition till slottet, spisade nu först middag imellan klockan 5 och 6 under dess expedierande med truppen.

Kongl. Maj:t kom från norr ridandes till söder för att se, hvad förrättningar vidtagits med artilleriets posterande och kanonerna, och med södra bataljonens församlande på Adolf Fredriks torg, då Kapiten König vid Slussen uti underdånighet fick afgifva rapport om hvad han vid södra bataljonen expedierat och om tullarnes besättning.

Imellertid ankommo till vakten åtskillige arrestanter, Borgmästaren Sundblad, som Fendrik Adelsvärds patrull, från sin postering vid Carlberg utsändt, på skogen imellan Carlberg och Sålna upphittat. Uppå tillfrågan af Korporalen, som förde patrullen, hvem han vore och hvarföre han der ginge, svarades: att han vore köpman och ginge för att roa sig; men, som Korporalen ansåg honom misstänkt, så tillsade han honom att följa med till Officeraren och visa upp sitt bevis der; hvarpå Sundblad erböd sig att gifva 12 daler, om de ville släppa honom; men som någon af denna patrullen kände honom, sade de, att de ville hafva honom med sig för att tacka honom för sin goda befordran för dem, med påökningen uti gage, äfven för god inqvartering, och hade detta deras tillämnade traktamente blifvit (torde hända) nog drygt för Sundblad, derest intet Officeraren tagit honom uti beskydd; blef således afförd till hufvudporten vid Norrtull och derifrån till hufvudvakten och sattes uti arrest-rummet N:o 3. Prosten Krüger infördes och sattes uti N:o 1. Prosten Gadelin infördes och sattes uti N:o 3. Garfvaren

Westin uti Under-Officers-Corps-de-Gardet. Doktor Ruthström uti Ordres-salen, Lagman Odhelius uti Fröken Rosens rum, äfven Assessor Ahréen och Prosten Wikman, Sekreteraren Engeström uti N:o 5 vid Högvakten.

Emot aftonen samlades femte Compagniet af södra Borgerskapets bataljon uppå Adolf Fredriks torg.

Sedan Kongl. Maj:t var kommen ifrån söder, gjordes anstalt om truppernes förplägande, hvarom äfven hvar och en posthafvare fick ordres att besörja, och ingifva till Regements-Qvartermästaren och posthafvarne verificerade räkningar på manskapets förtäring.

Om aftonen gaf Kongl. Maj:t ut Parolen och Lösen, som sedan till posteringarne afsändes.

Kl. 12 om natten fick Kapiten König Kongl. Maj:ts nådiga befallning att visitera alla posterne, hvilket exeqverades i följe med Adjutanten Baron Cederström, och vid Norrtull fingo de rapport, att Kapiten Rydingsvärd sjuknat, och Kongl. Maj:t befallt Kapiten Löwenhjelm blifva qvar samt emottaga befälet.

General Ramsay hade fått ordres, att rida emot Upläningarne med contra-ordres, som andra dagen skulle inkomma kl. 5 om morgonen, och då Kapitenen kom från visiteringen vid alla poster af Regementet, gick han upp till slottet och blef rapporteradt: att Öfverste-Löjtnanten Baron Cederström var uti arrest, äfven General Strussenfeldt tillsammans med Garfvaren Westin.

Sedan Kongl. Maj:t var uppstigen, som några timmar förut gått till hvila, fick Kapiten König tillfälle uti underdånighet rapportera för Regementet, å Kongl. Maj:ts befallning, och upptaga med sig Kapitenen Baron Fredr. Cederström tillika med dess värja, sedan förut uti underdånighet gifvits tillkänna: att han nu vore nöjd göra Kongl. Maj:t

sin trohets-ed; när Kapitenen uppkom uti Kongl. Maj:ts rum, bad om Kongl. Maj:ts nåd, försäkrade om sin trohet för Kongl. Maj:ts Höga Person, hvilket allt Kongl. Maj:t med ett nådigt välbehag ansåg; och gaf Kapiten sin nåd, samt i egen Hög Person gaf Kapiten dess vårja tillbaka, hvarefter Kapitenen aflade sin ed, och underskref sitt namn, beordrades strax begifva sig till södra bataljonen, för att emottaga kommando derstädes, som då varande äldsta Kapiten vid bataljonen.

Regementet förblef hvar på sitt ställe under gevår, och patrullerades från alla poster af både Garnison och af Borgerskapets kavalleri och infanteri; äfven formerades åtskillige Corps-de-Gardes både i staden och på malmarne, tillika skedde patruller af fremmande Regementers Officerare.

Den 20 Aug., som var Thorsdagen, gjorde alla Kongl. Collegier och Embetsmän Kongl. Maj:t sin ed, äfven Magistraten samt Borgerskapet till häst och fot, tillika med allt sjöfolket. Och blef samma dag kungörelse till Ståndernas sammankallande till den 21, eller Fredagen, befallt.

Om aftonen emottogs parol och lösen af Kongl. Maj:t, samt ordres, att till kl. 11 om Fredags förmiddag hafva Regementet uti ordning, formeradt på 3 bataljoner med sin fulla ammunition, så att Lif-Bataljonen skulle få sitt stånd på lilla borggården, Öfverste-Löjtnantens på Riddarhus-torget och Majorens bataljon på Slottsbacken, med fronten emot Tessinska huset, samt 100 man Grenadierer uti en corps vända fronten emot Riks-Salsdörren; ingen honneur af haye formerades.

Detta allt expedierades, så att trupperna voro hvar och en på sina ställen formerade på den anbefalta tiden.

Imellertid kommo små flockar af hvarje Stånd upp och samlade sig uppå Rikssalen.

Efter kl. 12 kom Kongl. Maj:t utur sina rum,

gående genom Råds-rummen, och satte sig på sin Kongl. thron, som uti Rikssalen var formerad, beledsagad af dess stora vakt med sina Drabanter.

Så snart Kongl. Maj:t var inkommen tillslöts stora Rikssalsdörren med ordres, att intet in- eller utsläppa någon, förrän hela akten var förbi.

Så snart Kongl. Maj:t slutat sitt tal, gjort dess nådiga föreställning till Ständerna, samt derå fått svar, Regeringsformen uppläst, af Ständerne enhälligt erkänd, antagen och med trenne gånger ja bejakad och af Ståndens Talemän underskrifven, samt derpå Kongl. Maj:ts befallning till Biskop Lütkeman att begynna Psalmen: O Gud! vi lofve dig! så uppgick Kongl. Maj:t uti sina rum, och Riksens Ständer gingo hvar och en till sitt, efter allt utseende nöjde.

Sedan gaf Kongl. Maj:t ordres, att samla hela Regementet på Norrmalms torg tills kl. 5 eftermiddagen, hvarest Kongl. Maj:t ankom emot afton; nuvarande General-Majoren Ehrenkrok, då tillstådes, som varande Chef för Regementet, gjorde Kongl. Maj:t honneur, då Kongl. Maj:t gaf dess nådiga nöje tillkänna öfver Regementets trohet emot sin Öfverhet, och tillsade dem sin Kongl. nåd, hvilket blef besvaradt af Regementet med: Gud bevare Eder Maj:t! och fyra gånger: Hurra! då manskapet hemförlofvades för den dagen. Men vakterne förblefvo vid lika styrka som förut, nemligen 300 man med fullt öfver- och under-befäl.

Kongl. Maj:t red till Artillerigården, Amiralitetet och sedan upp till Kongl. slottet.

Ordres voro äfven gifne om slotts-portarnes läsande på sin vissa tid om aftonen; men som större delen af slotts-nycklarne ej voro tillfinnandes; ej heller låsen uti den ordning, som vederborde; så kunde de utgifna ordres icke så exequeras, som sig bordt, förrän alla låsen blefvo lagade, och de felande nycklar tillgjorde.

Patrulleringarne af Borgerskapet till häst och fot continuerade.

Åfvenledes patrullerade Kapiten König i följe med Regements-Adjutanten alla de nätter på alla de utposteringar, som tillhörde Regementet.

Den 22. Aug., som var Lördag, undficks Kongl. Maj:ts ordres, att hålla färdige 100 man grenadierer till paradering, i anseende till Kongl. Maj:ts uppgång uti stora stadens kyrka, på den utsatte Tacksägelse-dagen, som var den 10:de Söndagen Trinitatis, då Predikan förrättades af Hofpredikanten Flodin.

Samma dag kommenderades 100 man på piket, som alla aftnar kl. 7 skulle samla sig på arsenal-gården.

Som Major Sparwenfeldt samma dag om morgonen var till staden ankommen, och efter gjord underdånig uppvaktning hos Kongl. Maj:t om morgonen, aflagt sin tro- och huldhets-ed, så nedlade Kapiten König dess interims hafde Majors-embete, och aflemnade till Majoren de ordres han för den dagen hade emottagit, tillika med journalen: hafvandes den nåden om eftermiddagen få hos Kongl. Maj:t privat audience, för att uti djupaste underdånighet få aflägga djupaste vördnad och tacksägelse för det nådiga förtroende Kongl. Maj:t i nåder behagat hysa för honom under sin korta Majors-period.

Efter Kongl. Maj:ts nådigste befallning, ingaf Compagnierne förteckningar på de Under-Officerare och det manskap, som den 19 Aug. voro tillstädes och under gevär, då Kapiten König sedermera fick ordres att formera ett general-förslag, och derefter formera reqvisition på den felande douceuren, som af Kammarherren Baron Ehrensvärd till bemälte Kapiten aflemnades, och som sedermera genom Compagniernas qvittenser blefvo verificerade och bemälte Kammarherre tillställte.

Äfvenledes fick Kapiten König Kongl. Maj:ts nådigste befallning, att ingifva underdånig förteckning på alla de Officerare och Under-Officerare, som den 19 Aug. varit tillstädes och under gevär, och tillika att tillsäga alla dem af Under-Officers-Corpsen, att Kongl. Maj:t ville benåda dem med en medalj, som de uti sin lifstid bära skulle, samt en årlig pension af 100 Daler Silfvermynt uti deras öfriga lifstid, hvilken Kongl. nåd Kongl. Maj:t på dess höga födelsedag den 24 Januari lät i verket ställa, medelst tillsägelse, att den Under-Officers-Corpsen, som den 19 Aug. varit under gevär, skulle om eftermiddagen infinna sig på slottet uti Kongl. Maj:ts rum, då Kongl. Maj:t uti egen hög person utkom, och efter ett af Kongl. Maj:t i nåder till Corpsen hållit tal, tillät, efter uppropande, dem framkomma, att af dess egen höga hand hvar för sig emottaga den dem tillämnade Silfver-medalj, med nådig tillåtelse att kyssa Kongl. Maj:ts hand.

Handlingar
hörande till
1789 Års Riksdag.

I. *Reflexioner öfver Sveriges Öde år 1789* *).

Näppligen gifves någon Regerande så intagen af sig sjelf och så litet kännare af mensklig förmåga, att han tror sig sjelf kunna styra ett land och rike, eller vårda millioner menniskors välfärd helt allena, utan andras råd och biträde; myckenheten af särskilta ämnen, som fordra särskilta kunskaper, skulle afskräcka honom ifrån ett sådant försök; äfventyret ännu mera.

Men deremot kan väl en Regent vilja synas göra allt, af *fruktan för andras insigt*, dess styrelse och egna rättigheter till förfång, o. s. v.

Uti detta, inom en viss gräns, ligger egentligen intet något ondt; men huru lätt förfaller icke detta, om derå icke den nogaste aktning gifves, i misstroende till personer, utan grund och anledning och ännu oftare till sjelfva deras embeten!

---

*) Föregifvas vara författade af R. Rådet Grefve Herrmansson. Hvad som är visst är, att de röja en noga kännedom af de allmänna ärenderna, och en alltid af moderation och patriotism styrd framställning af hvad Förf. deri ansåg klandervärdt.

Den myndighet och anseende, som dem bör åtfölja, blifva förhatlige. Erfarenhet och förtjenst icke mindre: de ligga i vägen för den Regerande, af fruktan, att han delte styrelsen eller blefve styrd af andra.

Uppå detta sätt kan den komma å sido, som har både håg och förmåga, att med råd och upplysning gå sin Konung tillhanda, utan annat fel, än att han innehafver ett ställe nära thronen och är kallad till rådgifvare: då smyger sig lätt en obehörig fram, som icke har det emot sig, underhåller med sin smicksan den Regerandes egna begär, gifver dem det första rummet och riket det sista: och på den vägen går han med stora steg till riksstyrelsen. Alla författningar, ehuru genom åldern bepröfvade, blifva då orimliga; all ordning förhatlig, såsom hinderlig för Regenten, då den allena är hinderlig för den förra och hans lönnliga afsigter.

Uppå embetenas, den Regerandes och sjelfva rikets bekostnad, blifver en laglös myndighet tillskapad, mindre synbar, just för det den är laglös, som känner ingen gräns, inga svårigheter, och det antingen af okunnighet eller tilltagsenhet. Det gör honom fyllest, att han lättat Regenten ifrån besväret, som, om han ock ville, på slutet icke lätt kan komma ifrån honom, emedan han är inveckland i hans orediga och bottenlösa försök, dem han hedrar med namn af nya systemer. Är den Regerande fallen för yppighet, öppnas på alla kanter lån och tillgångar utom riket och inom, *utvägar, att på ett mindre uppenbart sätt, komma åt inbyggarnes behållningar och egendom*, till och med den fattiga folkmängdens nödvändiga: de äro och blifva alla glömde. Huru skulle en sådan *Rådgifvare* ihågkomma dem eller riket, som endast är sysselsatt med sig sjelf, och vid minsta hvälfning eller täfst är resfärdig öfver gränsen, att sätta sig i säkerhet.

Detta

Detta vare i allmänhet sagt. Jag inskränker mig inom mitt ämne, som är det med Ryssland olyckligen uppkomna krig, hvarvid följande omständigheter sig förete:

1:o Orsakerne, sådane som de uppgifvas.

2:o Rikets ressourser, till ett krigs utförande derunder, dess relationer och förbindelser med andra makter.

3:o Anstalterne, i deras sammanhang med de förra och i följe deraf.

4:o Uti hvad belägenhet Rikseus Ständer vid denna sin sammankomst finna Konungen och Riket.

Vida skild ifrån att dömma andra och allramest, att i minsta måtto afvika ifrån hvad jag min Konung skyldig är, gör jag ingen *tillämpning* af allt föregående: om den i ett eller annat afseende ligger i saken, så är det icke jag, som gör tillämpningen.

Ehuru man uti stats-klokhet kommit ifrån mörker till mera upplysning, ifrån lystnad att herrska öfver verlden till mera inskränkta afsigter och en närmare jemvigt makterne imellan; medföra ändå krigen billig afsky, såsom blodiga och ödeläggande. Derföre hafva fria nationer i denna del gjort sina förbehåll, af så mycket större helgd, som utom dem folkets rätt och frihet vore förlorad.

Uti England kan en Konung börja krig; men icke lägga skatt och skuld på nationen. *Sveriges Konung kan intetdera*: verkan blifver densamma, och skillnad i förbehåll kommer ifrån begge dessa rikens olika läge, folkmängd, ressourser och national-karakterer, m. m.

England har nog styrka genom sin sjömakt, att afhålla fiender från sina kuster: en ö, der i allt fall landstigning med mycket äfventyr är förknippadt. Sverige åter är *en öppen skärgård för Ryss-*

land och Danmark, inspärrad, så snart fienden är uti sjön öfvermäktig.

Svenska nationen utrustar och rekruterar hela indelta arméen, ryttare och soldatater jemte båtsmån; då England ingen sådan tyngd känner, men i det stället så mycket bättre sina rättigheter. Myckenheten i Sverige, af fattigdom tryckt, *känner deremot föga sina*, dem till större delen de icke kunna nyttja, och under allt detta, är snart sagdt ingen säker för mord och brand ifrån palatset till den minsta koja.

Skatt och gärder trycka den förmögnaste och bringa de öfrige till tiggarstafven; då en Engelsman icke fruktar för sin egendom och kassa, ehvad han är af förmögenhet eller icke.

Efter närvarande Regerings ställning, sedan Constitutionen eller Charta Magna fått sin rätta stadga, hvarken begär eller får Konungen subsidier till ett krigs utförande, med mindre det är i nationens smak; *en nation, som uti tillgifvenhet för sin Konung går långt; men för sitt fäderneslands lugn längre.* Hvad bevisar detta annat än att Engelska nationen, i anseende till krig, förvarat sina rättigheter igenom förbehåll emot skatt och skuld; då för den Svenska allt vore förloradt, frihet, lif och egendom, med mindre icke följande beting skett:

Uti 48 §. af Regerings-Formen: "Ej må Konung krig och örlig göra, utan Riksens Ständers ja och samtycke." Detta vill säga ett offensift krig; ty att försvara sig och sitt emot våld, det är i sjelfva naturen inplantadt; en menniskor och samhället tillhörande rättighet, om hvilken den förutgående 45 §. särskilt handlar. — Icke kan närvarande krig, till sin art och beskaffenhet, om det är offensift eller defensift, annars pröfvas än genom dessa §§., i jemförelse med Kongl. Maj:ts Deklaration, som innehåller just detta ämne.

Såsom en laglydig undersåte och medborgare,

förblifver jag inom de propositioner Kongl. Maj:t täcktes för Riksens Ständer framställa; men hvad vore Regerings-Lagen hos ett fritt folk, om en sådan pröfning skulle åsidosättas, hvaruppå deras rättigheter och efterverldens säkerhet till en så väsendtlig del hvilar?

Icke må jag härmed misstänkas, att taga parti af en fiende, som fruktansvärdt med rikets dyra känning utförer sin sak: utan skrifver och talar jag *för medborgares och mina egna medfödda rättigheter, dem jag igenom ett oväntadt krig finner på det ömmaste kränkte.* Deras försvar är och har varit hos ett fritt folk en ärofull skyldighet, för hvilken jag har allt ospardt, och som under olycka eller framgång, tiders omskiften af beröm och tadel, alltid behålla sitt värde.

Hvad innehåller Deklarationen?

Ord och misstankar, men inga Facta.

Ryska Hofvets stämplingar emot Kongl. Maj:ts Herr Fader, och sedermera i början af Kongl. Maj:ts egen regering, borde snarare glömmas, om några varit, än efter ett så långt förlopp och många mellankomne vänskaps-betygelser, åberopas i en Krigs-Deklaration.

Att hafva afsky för en upprorisk Pugatschefs företagande; att till missdådares utlevering och bestraffning, om de inom den enas eller den andras gräns sin tillflykt taga, all nödig handräckning lemna, det fordrar en naboelig vänskap, en inbördes säkerhet, och det är jemvål enligt med 20 §. i Fredstraktaten: men att vid ett sådant tillfälle, för dess beqvämlighet, öfverraska sin granne med krig, det hade icke öfverensstämt med Kongl. Maj:ts tänkesätt, eller Riksens Ständer kunnat, såsom sig ovärdigt, tillstyrka.

Om reciprocité i sådana mål, kan ingen fråga hafva rum.

Huru 1739 års defensif-traktat med Ottomaniska Porten kan åberopas, förstår jag intet. — Till föremål hade denna traktat Ryssland allena; till vilkor mindre bindande än vanlige, och uti en konjunktur tillkommen, som, igenom freds-slutet 1743 och defensif-förbundet imellan Sverige och Ryssland 1745, upphörde.

Om annorlunda varit, så hade väl Porten, under förra kriget, fordrat hjelp då Ryssland verkligen var aggressor. Men dessa skäl äro öfverflödige. Det är Porten som börjat kriget; så att om än traktaten vore i sin kraft, *casus foederis*, likväl icke kan sägas vara för handen. Icke gör tillfyllest, att han mycket anfört mot Ryssland, såsom inbrott i senare traktaten.

Uti traktaten af år 1739 och dess 4:de artikel heter det: "Utreda och undanrödja, hvad som kunde åstadkomma oroligheter med Ryssland." Uti 6:te fordras: "Att Porten af Ryssland vore angripen:" intetdera har denna gången inträffat. Den klaraste uttydning härå gifva 1741 års händelser; Sverige förklarade då krig mot Ryssland, likasom Porten nu gjort för många orsaker, och ibland annat för ett å Majoren Sinclair föröfvadt mord. Men hvarken gaf Porten eller begärte Sverige dess hjelp, ehuru 1739 års defensif-traktat så nyligen förut var afslutad. Tvertom slöt Ryssland, för befarade oroligheter med Sverige, fred med Porten.

Att under påstående krig, Ryssland icke velat antaga Sverigés mediation, deruti har det, lika med andra independent-makter, sitt val, både af tid och sätt att antaga mediationer, eller ock att deruti underhandla med sin fiende. Af hvad helst sker, kan aldrig uppkomma någon rättmätig orsak till krig.

Mycket är sagt om Ryska Ministern Razoumofskys anläggningar och till sitt Hof ingifne berättelser: mig tillhörer icke att gå i svarsmål för

en fremmande Minister, den jag hört mycket berömmas, men aldrig personligen känt. Så mycket vet jag likväl, att uppå missnöje, mer eller mindre grundadt, plägar följa påstående om hans hemkallande, men ej omedelbarligen ett fredsbrott.

Om en betydlig Officerare vid Kongl. Maj:ts armé, såsom han kallad vardar *), blifvit beträdd med det förrädiska uppsåt, att söndra Finland ifrån Sverige och att göra detta Furstendöme independent, hade han bort reclameras, och, dertill förvunnen, antingen han utlevererades eller ertappades, undergå bilan, men ej Svenska vapen emot honom nyttjas. De äro af ett för högt värde till sådant bruk. Skulle än några, en eller flere, varit med denne Officerare uti samråd om ett så vederstyggligt företagande, hade icke då *undersökning hordt ské och de brottslige straffas?* Efterlåtenhet vid ett sådant tillfälle leder till vådliga följder, och gifver anledning till mindre fördelaktig tanka om Regeringen.

Ingen har, om så är, "räckt hjelpsammare hand," än den, som fört Kongl. Maj:t bakom ljuset med falska underrättelser om Ryssland och dess nuvarande ställning, och varit rådgifvare till kriget, eller åtminstone derhän riktat alla anstalter, om hvilka här nedanföre särskilt i 3:je punkten skall afhandlas.

Ryssland är ock inblandadt uti beskyllningarne, till Grefve Razoumofskys vaksamhet uti framgången af planen. — Dertill kommer en Rysk General-persons resa uti landet år 1786. Han skulle utforska allt och bereda folkets sinnen; men hvad för folk? Finska nationen, som i alla tider under krig och fred, med- och motgång, landsplågor och besvärligheter, gjort sig känd för trohet, mandom och ståndaktighet? — Ett sådant folk skulle nu,

*) Baron Sprengtporten.

intet behöfva mera, än en Rysk Generals resa genom landet, för att befläcka egen förtjenst och vanslägtas ifrån sina förfäder!

Om planen varit till den mognad, att han borde förekommas, tror jag mig billigt kunna fråga: *Hvad medel och utvägar Ryssland tagit till dess utförande?* Icke äro de uti Krigs-Deklarationen uppgifne, än mindre finnas de på Ryska gränsen, som var blottad på allt försvar vid krigets utbrott. — *Hade icke i allt fall, explikationer Hofven imellan bordt föregå?*

Och huru har kunnat skridas till den verkligheten, innan försök skett, att bilägga sakerna i godo? Det synes som explikationen var svår att anställa, då, efter Ryska Generalens resa, på 2:ne år icke mera blifvit tillgjordt.

Hvad uti Deklarationen är anfördt om Brigad-Chefens tågande till Nyslott, med det mera, som derå följer, är så inveckladt, att deraf svårligen någon mening inhämtas kan; om icke den, att fientligheter af tillfälligheten, då derå misstänktes, utbrustit.

Ett nytt sätt att upptända krigslåga, men icke ett efterdöme att följa.

Om ett så betydande felsteg af Brigad-Chefen skett, och intet uppsåt varit å Kongl. Maj:ts sida, att begynna fiendtligheter, hade sådant genast bordt rättas: Ryssland öfvertygas om Kongl. Maj:ts fredliga afsigter och Brigad-Chefen ställas till ansvar.

Bäst torde vara, att lemna detta ställe i sitt mörker, och icke draga täckelset undan.

Sådane föregifvanden, som de här upprepade, verka ingen öfvertygelse, än mindre tillskapa de ett defensift krig.

Om icke mera behöfves än blotta misstankar emot en granne, för att angripa honom, blefve Europa en ständig krigs-theater; menniskors blod komme då att förspillas mera efter godtycke än

till försvar och egen säkerhet; *samhällen att förstöra sig, för att förstöra andra;* ingen fred, intet lugn till förkofran; ord och löften endast giller och snaror; förbindelser, makter imellan, utan verkan och allt ändamål.

Att skrida till fientligheter för det, att tillfället synes beqvämligt, det är en stats maxim utan grund, som utom dess, i en bedröflig erfarenhet finner motsägelse. — Ingen skulle dervid, i anseende till grannars öfverlägsenhet, mera äfventyra än Sverige.

Icke är detta menniskogriller, som godkännas eller bestridas efter olika afsigter eller olika inbillningskraft: det är en Makt öfver alla andra makter, som hvälfver länders och rikens öden; hvilken föreskrifver dem hvad rätt och orätt är: att vara ordhållig i löften, befrämja den ena den andras väl, undvika krig och blods-utgjutelse, så länge de stå att undvika, och till deras rätts bevakande lindrigare medel med verkan kunna nyttjas. Hvad trygghet, hvad förtroende och *hvad anseende får icke den*, som *genom hushållning och industri vinner styrka*, och *inom sig det kraftigaste försvar*, som heldre uppodlar och gör nyttigt hvad han har, än eröfrar ett ödeland. — Allt detta är en föreskrift, som kräfver obrottslig lydnad af Konungar och Regenter. *Uti landets förödelse, förr eller senare, få de sitt straff.*

Nu vidare, ville jag gerna veta, (om annorlunda vore) när offensift krig någonsin kunde uppkomma, och hvartill derom tjente den 48 §., som derigenom blefve kraftlös och utan all betydning. Men det är hvad i 45 §. förekommer, så lydande: "Kongl. Maj:t äger freda och frälsa riket emot utrikes fienders makt; men må ej emot Lag, Konunga-ed och försäkran pålägga undersåtarne några krigshjelper, nya gårder, utskrifningar och andra utgifter, utan Riksens Ständers vetskap, fria vilja och samtycke; dock undantagande den olyckliga

händelse, att riket med härsmakt angripit blefve," m. m.

Icke har det skett, såsom uti hela Europa redan bekant är.

Ryssland behöfde flere veckors tid att få trupper tillsammans åt Wiborg och på gränsen, sedan fiendtligheterna på Sveriges sida voro början: Kongl. Maj:t har det sjelf medgifvit.

Då Danmark, som sändt auxiliair-trupper för Ryssland, i följe af dess defensif-traktat, och verkligen fallit in öfver gränsen, icke blifver ansedd för fiende, och beskickningen begge Hofven imellan fortfar; hvad visar det annat, än att kriget på Rysslands sida är defensift: att *casus foederis* var för Danmark emot Sverige såsom *aggressor; en af Ryssland reqvirerad rättighet, men ej fredsbrott af Danmark.*

Icke heller hade Kongl. Maj:t behöft kalla Riksens Ständer tillsamman, såsom nu skett, om kriget vore defensift; ty i sådan händelse, enligt samma 45 §., hade kallelsen icke skett, under påstående krig och örlog, utan först efteråt, sedan det upphört.

Intet kan vara tydligare eller mera uppdagadt, än att Kongl. Maj:t har börjat krig och örlig utan Riksens Ständers ja och samtycke. Dermed är ock allt sagdt.

Den som umgås med en vidt utseende plan, måste naturligen förutse, om han allena förmår densamma utföra, eller behöfver dertill andras biträde.

Huru det härmed förevetter, deröfver går jag icke längre med mitt yttrande, än som händelserna blifva mina vägledare. — Huru Danmark ansett kriget, det är redan uti 1:sta momentet sagdt. — Minnet af de Norrska truppernes inryckande öfver gränsen, slaget vid Qvistrum emot några hundrade man Svenskar; faran för Götheborg och den redbaraste rikets handel; och hvad som öfvergått Uddevalla och det omkring liggande distrikt, lärer icke så snart utplånas.

Genom

Genom Kongl. Maj:ts ankomst blef Götheborg frelst, och ett stillestånd uti sistlidne October månad åvägabragt, under Engelska, Preussiska och Holländska Ministrarnes, Elliots och tvenne Baroner Borcks dervaro, och genom deras oförtrutna bearbetande: först uppå nie dagar, och sedermera förlängdt till d. 13 November, hvilket med mycken drift nyttjades att sätta Götheborg uti tillräckligt försvarsstånd.

Denna första vapenhvila var icke menniskors verk En högre hand styrde det. Inga anstalter, inga försvar, som kunde få namn deraf, voro påtänkte i Götheborg, som hade varit förloradt med den betydligaste del af Riket.

Utan att veta, huru långt Sjömakternas välvilja går för Sverige; torde likväl Herr Elliots nit för Götheborgs räddning till en stor del deraf hafva härrört, att många Engelska Kontor äro intressenter i Svenska Ostindiska Kompagniet.

Sedermera har Preussiska Ministern uti Köpenhamn uppläst för Danska Ministèren, uppå befallning ett dess Hofs Reskript, som innehöll: att Hans Preussiska Majestät såge sig föranläten att låta sina troppar rycka in i Holstein, om de Norrska längre qvarblefvo inom Svenska gränsen.

Engelska Hofvet var ock inblandadt uti Deklaration, att ingendera af dessa makter, med kallsinnighet kunde anse Sveriges undergång.

Häruppå har icke något ytterligare påföljt. — Prinsen af Hessen, såsom Befälhafvare öfver de Norrske troppar, fortfor likafullt, med utpressningar af Landet och Uddevalla Stad, och är ovisst, om sedermera deras aftågande var en följd af Deklarationen, eller af årstiden och brist på föda för Folk och Hästar, uti ett land, som var alldeles medtagit. Det samma kan ock sägas, om det senare stillestånd, som för vintermånaderna slöts.

Huruvida Sverige kan lofva sig undsättning af Sjömakterna, derom är ännu inged traktat, ingen säkerhet. Den saknades mer än mycket sistlidne kampagne; då den Svenska Flottan var inspärrad vid Helsingfors: Finska hamnarne, snart sagt, alldeles tillslutne, och sjelfva Residenset öppet för fiendtlig landstigning och plundring.

Konungens af England sjukdom och Prinsens af Wallis tillåmnade regentskap äro utom dess tvenne märkvärdiga händelser, af hvilka följderne ännu svårligen kunna inses, andra möjliga ändringar att förtiga.

Om Preussiska Hofvets välvilja, synes icke vara att tvifla; men äfven så ostridigt synes det, att det styres efter den allmänna ställningen i Europa, som många ändringar är underkastad.

Romerska Kejsarens och Rysslands förbindelser: Turkiska kriget och rörelserna i Polen, äro väl de första ämnen af Preussiska Hofvets uppmärksamhet och gå in uti denna räkning: Dess säkerhet för Preussiska andelen af Schlesien, och handels-förmåner i anseende till Polen. Ryssland har uppå desse vunnit millioner årligen, och skulle Rigiska tullen lida en kännbar minskning uti dess inkomster, om denna handel hädanefter kunde dragas tilll Königsberg och Memel.

Efter dessa föremål lärer Konungen af Preussen taga mått och steg till Turkiska krigets förlängande eller fredens återställande; jemväl derefter mer eller mindre påskynda freden för Sverige, hvars bemedling Preussiska hofvet jemte England tillbjudit sig, men som hittills af Ryssland ej skall vara antagen.

Frankrike har gjort samma anbud, men de förras kunde uti sakernas nu varande skick ej afslås.

Af Frankrike, kan icke någon sjö-utrustning våntas, för dess aflägsenhet; icke heller något annat understöd, i anseende till dess förlägenhet med

dess finans-verk och oroligheter inom sig sjelf. — Med tidens förlorande vore nu för Sverige allt förloradt, då uti en annan konjunktur Frankrike helt annorlunda kunde blifva att anse. — Franska nationen är känd ibland annat, för tillgifvenhet emot sina Konungar: det är våld och missbruk, som hon hatar, men ej Konunga-makten med egen styrka. Frankrike är ock det som genom sitt läge och naturliga förmåner, lättast hjelper näringarne utur förfall och sina behof ifrån penningbrist, eller rättare sagt, ett borttrasladt finans-verk: omständigheter som nu förordsaka dess förlägenhet.

Att Sverige, åfven så litet annorstädes ifrån, som ifrån Frankrike, fått subsidier, deruppå äro dagliga bevis.

Ottomanniska Porten har uti detta afseende ingen förbindelse; om ock 1739 års Defensif-traktat kunde åberopas, innehåller den inga subsidier. Icke kan nekas att Porten är Sverige mycket skyldig för en stor och verklig nytta af dess diversion; denna har han redan njutit, och villkoren för det framfarna kommer efteråt, med en makt, som i alla tider varit ogin, att lemna penninge-understöd. — Nog har ofta blifvit talt om Piastrar, men det har stannat i blotta rykten *).

Hvad kan af allt detta slutas annat, än att Kongl. Maj:t börjat och fortsatt kriget, *utan att hafva för sig någon förbindelse om hjelp och stöd utrikes ifrån*, och ovisst hvad hädanefter deruti står att vinna. Och ännu ovissare, att Danmark, uppå deras föreställningar, skiljer sig ifrån Ryssland, helst så länge inga kraftigare utvägar vidtagas.

Redan vid krigets början föregafs det allmänt **); ingen var som icke det önskade, men

*) Nemligen att 252,213 R:dr och 1 mill. Pund Sterling kommit från detta håll Sverige till godo.
**) Nemligen att Danmark skulle skilja sig från Ryssland.

många mindre godtrogne, hade svårighet att finna: huru den förra kallsinnigheten så snart blifvit förvandlad uti ett så verksamt förtroende.

Huru har Danmark kommit ifrån *casu foederis* med Ryssland och sin årkänsla för *Holsteinska Utbytes-saken.* — Man rönte vederspelet, och är fruktan vårdt att den ännu närmare rönes.

Om Sverige ingen undsättning får af en Engelsk eller Holländsk flotta, utan allena måste göra Ryska och Danska flottorna motstånd; hvad fruktan blifver icke då för deras öfverlägsenhet; hvad osäkerhet för Svenska och Finska hamnar, och hvad skulle i sådan händelse den talrikaste armé emot fienden uträtta? Till att förekomma följderna af Rysslands och Danmarks sammansättning, vid instundande kampagne, verka icke hotelser och blotta deklarationer. Danmark har intet att orsägta sig med emot Ryssland, med mindre det för sin egen säkerhet får att frukta.

Troligt är att det af vinningslystnad fortsätter kriget och ogerna ser ett så laga förfall.

Af det framfarna faller man lätt på den tankan: *att Sjö-magterne och Konungen i Preussen med allvare arbeta på Danmarks söndring ifrån Ryssland:* det går in i deras politiska system: dermed blefve åtminstone en fiende mindre. Men att med lika allvare arbeta på fredens återställande med Ryssland, dertill har hitintills föga liknelse visat sig.

Härvid kan jag slutligen icke med stillatigande förbigå, att under allt hvad i Götheborg föreföll, voro inga af Herrar Riksens Råd ditkallade, ehuru ärender förekommo af den vigt, *som enligt 4 §. uti Regerings-formen, icke bordt utan föregången öfverläggning med Rådet afgöras.*

Franska Hofvets tillbudna mediation var förut godkänd och sedermera afslagen, utom *deras* vetenskap. Om den icke var antaglig, hade det förra icke bordt ske, som gifver Frankrike en grundad

anledning till missnöje, och torde framdeles på mera än ett sätt rönas.

Öfver Kongl. Maj:ts igenom trycket utkomna Deklaration till Prinsen af Hessen, hade Herr Elliot redan förklarat sitt missnöje, och derå fått det skriftliga svar: "Att Kongl. Maj:t icke sjelf trodde klagomålen öfver Norrska tropparnes förfarande, men dermed velat tillfredsställa sina egna undersåtare." Detta svar sänder Hr Elliot till Prinsen af Hessen, och gifver tillika tillkänna, att hvarken han eller den Preussiska Ministern deruti någon den ringaste del haft: utan tvertom ett sådant steg afrådt; att, i annor händelse, han åsidosatt den aktning, han en Furste skyldig var och äfven felat emot de Norrske trupper, som genom sitt förhållande förtjente loford, och att intet kraftigare bevis dertill, af Hr Elliots oskuld, kunde vara, än Kongl. Maj:ts svar. Det, tillika med Hr Elliots eget bref, äro nu i allmänna tidningarne lemnade till Europas kunskap, jemte hvad Prinsen skriftligen svarat uppå Kongl. Maj:ts Deklaration.

De tillmälen och hotelser, som deruti funnos, försvunno, och Hr Elliot blef ifrån begge frikallad, äfvensom de icke heller kunde tillskrifvas någondera af de 2:ne uti Götheborg varande Ministrar.

Om Råds-Embetet förmått förekomma en sådan brefvexling, hade dermed intet ogagn skett Kongl. Maj:t och Riket. Nu är det gjordt, och hvad verkan det har på förestående underhandlingar, får tiden visa.

Drätsel- och Finans-Verket har en ännu svårare utsigt, som visar oss inre styrkan af riket.

Jordbruk, Handel och Näringar äro i vanmakt emot förra tider och den förra välmågan försvinner. Orsakerna går jag förbi; de skulle leda mig för långt ifrån mitt ämne, och äro utom dess nog bekanta. — Icke kan slutas häremot något deraf,

att en eller annan mera gynnad, eller af tillfälligheter mera lycklig, kommit till förmögenhet, Här är talt om riket i den höjd af armod det var, innan kriget började. Hvad blifver hädanefter att vänta? När folk tages ifrån plogen, skepp ligga till förruttnelse uti hamnarne, för osäkerhet i sjön; en trög afsättning på varor blifver trögare; pålagor ökas och tillgångar minskas, m. m. Målningen är icke för stark; känslan blir starkare. Jag bifogar 1772 års tryckta Förslag öfver Stats-verkets tillstånd, vid början af Kongl Maj:ts regering, och några månader innan Regements Förändringen. Riksens Ständers Secreta Utskott ansåg då för en bekymmersam sak, att Kronan var skyldig något öfver 500 t:r guld. — Nu är skulden, efter mångas påstående, 1200 t:r, hvilka, emot 5 procent, svara emot 60 t:r guld i årligt intresse; och det under sjelfva fredslugnet, vida öfver hvad den var, efter ett 18:åra krig under Carl XII:s regering. — Ibland de utgifter, som mest åberopas, är flottans iständsättande och Realisations-verket; vid det senare har Banken gjort ett betydande biträde och för betalningar af Kronans tillskott, var Riksgälds-fonden att tillgå, utom den tillökning, som igenom ett stadgadt mynt, handels, näringars och folkmängdens tillvext i längden medbragt och verkligen redan hade medbragt, om allt det öfriga uti hushålls-vägen varit derefter ställdt.

Att underhålla en flotta, har icke mindre i förra tider, än under denna regering varit en nödvändighet; och ehvad kostnad dervid förefallit, hade den kunnat och bordt utan lån bestridas, på sätt som tillförene, när dervid intet annat påsyftades, än att igenom vanliga försvars-anstalter skydda handelns och sjöfartens säkerhet.

Min föresats är icke att granska allt det, som blifvit en hemlighet; än mindre bygger jag på gissningar; men det lärer kunna sägas, att om gälden

är så stor nu; hvaraf intresset till större delen går utur riket och gör uti samma mån minskning i staten; om fred icke står att vinna, och till krigets fullföljande millioner gäld ökas på millioner; är riket förloradt genom sitt finans-verk, utan att fiendens plundringar behöfva att komma med uti räkningen.

Det är icke möjligt för den, som dermed ingen befattning har, att till siffran träffa rätta summan: då in- och utrikes lån äro om hvarannan blandade, omsättningar skett, till att betala ett gammalt lån med ett nytt, och allmänna kassor sammanslagne, ifrån sina rätta ställen och behof undantagne.

Detta hindrar likväl icke, att ungefärligen veta gäldens belopp, efter den kunskap, som i penningrörelsen för allmänheten icke kan undandöljas; och efter denna grund, kan skuldsumman icke ges mycket under den uppgifna. Åfvenså litet kan den skiljas ifrån ett Statsverk, som en hushållare uti sin årliga räkning uppå inkomster och utgifter, kan utesluta lån: eller uti en bouppteckning, rätta behållningen utrönas, med mindre dessa först afdragas.

Om annorlunda skulle förhållas, så borde deraf följa, att Kongl. Maj:t ville och kunde den sjelf godtgöra: huru vore icke då Riksens Ständers bekymmer lättadt och nationens fri- och rättigheter bevarade! Men denna öfvertygelse hvarken har eller kan få rum.

Hvaruti hafva Finans-operationerna hitintills bestått?

Icke i att befrämja inrikes styrka, hvaremot, såsom jag förut anmärkt, en allmän fattigdom och dess känsla, är det mest talande bevis.

Icke att åstadkomma en nyttig penninge-cirkulation, utan fastmera att göra den trög, hvilket invånarne i landsorterne mest fått förspörja,

och ändock göra lån på lån; utrikes ifrån. Detta skulle i sig sjelf fordra ett vidlyftigare utförande. Uti förenämde ämne gör tillfyllest, att med en sådan tillställning intet annat blifver öfrigt att åberopa, till betalning af lån, såsom en särskilt tillgång ifrån Staten, än utrikes subsidier. Skulden och betalningen är viss, men de ovissa. Och huru mycket vilja de förslå till årliga intressen, mycket mindre till kapitals afbördande?

Ett rike, i sådant behof, är föga annorlunda än en gäldenär, som faller i kreditorers händer, och icke är mästare af vilkoren; dock med den märkliga skilnad, att han kan få cedera bonis och dermed blifva qvitt sin skuld; men Regenter och Stater behålla den till den är betald.

Uppå hvad sida saken vändes, blifver riket det, som får kännas vid tyngden. Det är riket som lider, när försvarsverk och andra oumgängliga utgifter indragas för att betala intressen, med känning för näringar och rörelser i samma mon, som penningarna gå utur riket; sker det med nya lån, ökes det onda än värre. Betalningar måste ju då till slut igenom bevillningar eller kontributioner, eller hvad som helst, utpressas af undersåtarne. Det vill säga: *att lånet är skedt uppå min och medborgares egendom och tillhörigheter, utan att vi en gång få veta deraf; än mindre dertill samtycka.*

Det är detta samtycke, som Riksens Ständer, Nationens fullmäktige, enär så oumgängligen tarfvas, gifva till låns uppbringande; och utan ett sådant vilkor, kunna de icke med bestående af Regerings-lagen och folkets rätt göras. Härom lyder 50 §. i Regeringsformen: "Stats-verkets tillstånd uppvises för Riksens Ständers Utskott, på det de måtte inhämta, att penningarne blifvit till Rikets gagn och bästa brukade."

Allt måste i förmågo deraf uppgifvas, som

till

till ett Statsverk hörer; ty en afstympad uppgift, vore utan ändamål.

Jemföres allenast denna 50 §. med den 44 §.; om myntets förhöjning eller afslag, "att en sådan ändring, ej utan Ständers vetskap och samtycke må ske;" den 45 §., "att inga krigshjelper, nya gärder och andra utgifter invånarne må påläggas;" och 55 §., om Banken och dess helgd; så förenas alla dessa åberopade ställen i det ändamål: att förvara ägande-rätten ifrån intrång, och, för ett fritt folk, rättigheten att beskatta sig sjelf.

Ej kan något vedermäle vara större på Kongl. Maj:ts ömhet härutinnan, än då i 8 §., Kongl. Maj:t uti Justitiæ-ärender allenast tvenne röster har sig förbehållne: till desse höra icke blott lif och ära, utan ock egendom och dess säkerhet.

Intet kan upptänkas, som har närmare gemenskap med denna säkerhet, än sådana lån, som här äro uti fråga. Blifver denna väg öppen utan den inskränkning, som med Regerings-lagen instämmer, *så vet ingen hvad han har*, och *måste till slut, både Konung och Rike, komma på obestånd.*

Man må önska, att denna tidpunkt icke redan är inne: hvar blifver då rikets sjelfständighet? eller hvad blifver proprietet? och huru kan Svenska Nationen kallas ett fritt folk? ord utan betydenhet. Men de hafva sig icke allenast ett krig påfördt, utan har ock dertill, redan ifrån början, ett utrikes lån blifvit upptagit, hvarmed truppernes transport till Finland, med det mera, besörjdes.

Lånet var efter några månader försvunnit och uti Oktober redan röjdes penninge-bristen: hvad som uti Ränterierne fanns, blef medtagit och intet i stället till de vanliga utgifter. Det som på en gång borde betalas, blef det styckevis på det ena stället, men icke på det andra, ehuru behofven voro lika trängande.

Den tillförordnade Utrednings-Commissionen hade ingått åtskilliga kontrakter om leveranser, och hade ännu flera att ingå, som intet dröjsmål medgåfvo, utan att hafva penningar i händer, eller till slut annan utväg, än Riksgälds-Contorets Förskrifningar uti betalning. En ren Kronans skuld, som sig redan till flere tunnor guld bestiger, men hvaraf leveranten eller innehafvaren i handel och allmänna rörelsen sig icke kan betjena.

Lönings-qvartalerne begynte jemväl att på vanlig tid icke utfalla, hvilket satte penninge-löntagarne uti farhåga för en händelse, så nära rörande deras rätt och välfärd.

Deruti skedde under de 2:ne förra krigen icke den minsta rubbning: den skedde under Konung Carl XII:s regering, men icke förr än efter 16 års krig. Ett tilltag under enväldet, att icke åberopa, utan fast mera att glömma, om utgången på alltsammans kunde glömmas.

En Stat eller Rike i sådant tillstånd, är föga sökt och än mindre fruktadt. Understundom likvål kunna särskilte orsaker och personelle omständigheter verka en art af vänskap och förbindelse; men då är ingen tid att förlora; ty en sådan konjunktur försvinner lika lätt som den uppkommer. — Uti så nära sammanhang är den inre hushållningen med utrikes mått och författningar, hvilket erfarenheten alla tider visat.

Den store Riks-hushållaren Konung Carl XI, ehuru mindre militär än dess efterträdare, hade säkerligen för Peter I gjort verket olika svårare, att få foten i Östersjön.

Ju mer man betraktar det nu påkomna kriget på den sidan, ju obegripligare faller det, *huru det någonsin kunnat påtänkas.* Saken var den, att man räknade på att inom Oktober månad skulle Nyslott, Fredrikshamn och Wiborg med det mera, vara till Sverige öfvergångne. Dermed penningar till öfver-

flöd, och ett segrande slut på kriget. Intet af allt detta är ännu gjordt. *Man räknade på Rysslands förlägenhet och glömde sin egen.* Planen var stor; krigs-terminen sällsam och ovanlig; ressourcerne magra och anstalterne till krigets fortsättande ännu sämre, om hvilket nu följer.

Ad Tertium.

Uti flere tider har en beredning varit öfver krigs-ärender: hvaruti efter omständigheter ombyte skett af personer. Vid den sista blef ingen af Rådet, der likväl 3:ne militärer voro att tillgå, kallad till denna rådplägning. *Tvert om: Hr Riks-Rådet och Öfver-Ståthållaren Sparre, som förut var sjelfskrifven, blef derifrån utesluten.* Hvad der beslöts, var Kongl. Maj:ts höga beslut, som sjelf var närvarande. Det borde således icke hafva namn af Beredning, om icke derföre, att der bereddes närvarande krig. Mycken drift märktes till anstalterne och ej mindre i öfverläggningar: många ändringar i förra författningar gjordes: inga svårigheter, inga hinder mötte: *ty det var ingen af ledamöterne som sedt krig.*

Vid sjö-utrustningen i Carlscrona, ett af de första göromålen, var icke något att befara af hvad uppå en Chapman ankomma skulle, såsom byggnader af skepp med allt det mekaniska som dertilll hörde. Uti det öfriga röntes bäst bristen uti sjöslaget vid Hogland, då Svenska flottan hade gått förlorad, om icke Hans Kongl. Höghet Hertig Carl, Stor-Amiralen, inom sig allt funnit, då snart sagt allt felades.

Ryska flottan var starkare, hade vinden för sig, blef slagen och drog sig tillbaka. *Segren kunde icke fullföljas; ty kulor fattades, oaktadt menagerad eld under sjöslaget.*

Det hade icke händt, om hvart skepp eller fregatt fått så mycken ammunition, som efter krigsbruk fordrades. Här syntes en Svensk Prins

i öfverläggningar rådslå med de mest erfarne; uti faran ståndaktige, sig sjelf allena. Man skulle säga, att han meddelte högre och mindre befälet och hela besättningen af soldater och båtsmän sitt mannamod, om det dem icke varit medfödt; nog sagt härom. Saken talar, och vår Prins förvärfvade en odödlig ära.

Utom kulor, saknades jemväl en annan nödvändighet: ämnen till skeppens reparation; att längre hålla sjön blef en omöjlighet.

Flottan söker Helsingfors hamn. Och sedan den Ryska fått uti Cronstadt bota sin vid slaget lidna skada, lägger Amiralen Greigh sig för Sveaborg med 27 segel, en nästan dubbel styrka emot den Svenska. Då röntes för andra gången, med ännu större fara för Svenska arméen och hela riket, huru mycket var att bygga uppå de gifna underrättelser, att uti Cronstadt icke funnos mera än odugliga furu-skepp och på besättning ingen tillgång. Med Sverige blef derigenom all kommunikation stängd och Svenska kusten blottställd för mord och brand.

Uti en brådska var ook arméen till Finland öfverkommen. Det såg ut som det varit till nödvärn; men anstalterna å den Svenska sidan och tillrustningarne voro sådane, att de Ryska icke behöfde frukta, om rådrum gafs att någorlunda förse Fredrikshamn med manskap och det nödvändigaste. Provianten vid arméen kunde med hushållning räknas på till Oktober månads slut.

Åtskillige Regementer feltes kappor och flere tillbehör till deras konservation. Uppå ammunition var brist likasom vid flottan; kanoner öfverskickades, men för dem feltes anspann. Lavetter, brukade vid Fredrikshall och således öfver 70 år gamla, det ena med det andra inpackadt och kringspridt utan förteckning, och utan att hafva, innan embarqueringen, eftersett om kanonerne med de-

nes tillhörigheter voro i ordning. Den som håller en sådan eftersyn för onödig, röjer en grof okunnighet, och vet icke huru mycket på en lavett ankommer kulans direktion, det vill så mycket säga: att det vore lika mycket hvar helst kulan träffar.

Sådan var första ankomsten uti ett land, der folket hotades med hungersnöd. Uppå göromålen blef ingen fördelning, inga rapporter, icke en gång vanliga förslager uppå arméen. När ordres voro nödige, saknades de, och de som gåfvos, voro på en slump, utan kalkul på tid och behof; ty de expedierades allt som tillfället var, ofta af den minst erfarne; deraf estafetter och extraposter om marcher och kontra-marcher, säkra kännetecken till oordning och ett vacklande befäl. Följden blifver icke långt borta. Nyslott blockerades fruktlöst; Fredrikshamn, som imellertid fått på vallarne 180 kanoner, dugliga och oduglige, och garnisonen förstärkt, attackerades utan kanoner. Finska tropparne, som sällan hade någon natt fri, började knorra, och reträtt aker, då man var som mest i begrepp att investera fästningen och framskaffa artilleri, med andra förnödenheter till en formel attack.

Orsaken var den som för den tiden uti Inrikes Tidningarne var anfördt, att proviant för manskapet, allenast uträknad på 2 ne dagar, icke mera var öfrig.

Således var Flottan utredd och utseglad, arméen tillrustad och transporterad, belägring entamerad och häfven, inom tvenne månaders förlopp. Missnöjet öfver tillrustningen och den första tillställningen öktes genom det misslyckade försöket för Fredrikshamn. Man sade öfverallt, att de klokas råd icke följdes, arméens heder förspilldes och uppoffrades, icke för Konungen och Riket, utan för personers *okunnighet* och *sjelfkloka styrsel*, hvilka sjelfva ännu behöfde undervisas af andra.

De sattes efter hand åsido, den ena förr, en

annan efteråt, och dermed blef mera lugn och ordning.

Kongl. Maj:t begaf sig derpå ifrån arméen till Sverige, lyckligen för Götheborgs räddning, och Hans Kongl. Höghet Hertig Carl uppdrogs befälet.

Med ordningen följde likvål icke förråd af lifsmedel och öfrige förnödenheter; tvertom, bristen hade tilltagit, och när kölden kom, saknades af det oundgängliga mycket.

Jag kallar penningen förråd för remissers skull, när Officeraren saknar trenne månaders traktamente, till och med Dagsverkskarlen, som, utan betalning för dagen, ingen föda har, och ofta var uti denna förlägenhet. Icke heller tillräckligt förråd uppå proviant; når Soldaten hela tiden fick låta sig nöja med half portion om dagen. Det kunde icke annat vara: förrådet hade sin bestämda tid, och når den var förbi, blef tillförseln härifrån osäker och framskaffades med svårighet.

Huru inrättningen är och varit med Lazaretter, tillgång på Fältskärer och medikamenter, derom kunna de bäst vittna, som med bedröfvelse sett huru många blifvit uppoffrade utan all hjelp och handräckning.

En armé, äfven den tappraste, som den Svenska på förenämnde sätt utrustad och underhållen, kan icke kallas armé; den är icke tjenlig till försvar, än mindre till eröfringar. Om nu alla de upprepade hinder voro utur vägen röjde, och arméen uti ett fullkomligt och rörligt stånd, återstår dock den frågan, hvars upplösande jag dem öfverlemnar, som uti krigsvetenskapen hafva både theoriam och praxin:

Huruvida Fredrikshamn, Wiborg, till och med Petersburg kunna intagas medan Ryska Flottan är mästare i sjön? Och i alla fall, huru sådane eröfringar kunna bibehållas?

Att gå utur ett utblottadt land inuti ett an-

nat, som dels är, dels blifver af fienden förstördt, för att betaga Svenska tropparne födan, når ingen tillförsel kunde ske ifrån Sverige, det synes icke möjligen låta sig göra. Och om än arméen hade bemägtigat sig fästningarne och vore uti Petersburg; huru kunde det ske, utan att hafva förlorat manskap för Fredrikshamn och Wiborg? Har man räknat, efter ungefärlig afdragning, huru stor styrka blefve öfrig, utan all förstärkning?

Cronstadt, vid öppningen af Newa-strömmen; en öfverlägsen styrka i sjön, som hindrade all tillförsel; och omkring sig Ryska troppar, så många som Kejsarinnan ville draga tillsamman: Månne någon enda komme till Sverige tillbaka, eller fästningarne icke lättare återvunnos än de eröfrades?

Om så vore, blefve ju hela planen utom allt ändamål.

Mitt omdöme är mindre pålitligt och för dristigt, om jag icke hade godt ryggvärn. Konungen i Preussen, Fredrik, i sin tid den ypparsta i krigskonsten, har påstått, att, emot Ryssland, hvilken armé det helst vore, borde bortsmälta under en ständig oro af Kossacker och lätta troppar, och att den enda utväg att med framgång föra krig med denna Makt är, att få öfvervigt i sjön, bemägtiga sig Cronstadt och sedermera gå ända till Petersburg. Ett sådant försök är icke för vår tid: väl för Svensk mandom, men icke för Sveriges finansverk och styrka.

Att jag sist nämner det, som förelupit uti Finska Regementerna, det är icke för sent.

Jag behöfver icke upprepa omständigheter, icke heller huru åtskillige Officerare af Svenska Regementerna ansett kriget vara emot Regeringsformen, färdige att med lif och blod, försvara Rikets gränsor, men icke att gå in i fiendens land. Derom är förut mycket talt och skrifvit. Om kampagnens olyckliga utgång deruppå berott, så hade det blifvit och bordt vara mitt första ämne. Men

onekligt sanning är, att om ock detta aldrig sig yppat, hade med sådan utrustning och med sådana oordentligheter, som här ofvanföre blifvit upprepade, icke varit något att uträtta.

Dessa hafva ökt Kongl. Majts bekymmer, och komma för dens eller deras räkning, som missbrukat dess förtroende och ofta länt hans höga namn till sin sjelftagna myndighet, då verket var vida öfver deras krets och erfarenhet.

En Konung är att beklaga, som råkar ut för sådana snaror.

Till att befria sig, påstå de sig hafva rådt ifrån krigets utbrott. En svag ursägt, när förut allt varit derefter ståldt, och de burit ved på elden.

Härmed är ingalunda min mening att öfverskyla hvad brottsligt varit uti arméen. Att ett så groft brott, i synnerhet som en underhandling med fienden, icke blifvit straffadt, är en oordentlighet mera; och den oskyldige led uti sin rätt, då han uti tjenstgöringen icke blef skild ifrån dem, som på sådant sätt förgätit sin skyldighet emot Konungen och fäderneslandet.

Icke kan visas, att arméen ej gått dit den fått befallning att gå, eller på minsta sätt sin skyldighet eftersatt. — Aldrig saknas mannamod och tapperhet när tillfällen gifvas att dem utföra, deraf äro flere vedermålen, såsom ibland annat: då Öfversten Armfeldts svaga tropp vid Summa, blef nattetid af de Ryska med fördubblad styrka angripen: en del af Nylands Dragoner kuperad vid Bambola, höggo sig igenom på alla sidor: General-Löjtnanten Baron Siegroths descente emot Wiborgska vägen; Öfversten Baron Pfeiffs och Öfverste-Löjtnanten Bohms tappra förhållande vid detta tillfälle, Öfverste-Löjtnant Ehrenroth vid Kärnakoski, der han emot dubbel styrka uthöll tvenne stormar, förlorar kanoner, retirerar sig, vänder

om,

om, återtager sina kanoner och sin förra ställning. Deras och hela arméens belöning under alla besvärligheter har varit den, att uti tryckta skrifter och öfver hela Riket utropas för förrädare af en uppretad menighet, alltid välmenande, men ock alltid lätt att förvillas af fördomar och ofta *uppenbara lögner*.

Den eftertänksamme sörjer öfver ett krig, på en *tid*, då ingen fara utrikes ifrån var å färde, ett krig, som gjort den ena redan husvill, en annan brödlös, andra åter uti sin handel lidande, alla osäkra om utgången: ja, det urgamla Svea Rike nära sitt fall. Med sådana tankar kommer han till Riksdag, för att så långt i dess förmåga står, erbjuda råd och bjelpsam hand åt sin Konung och sina medborgare, för att komma till det förra lugnet tillbaka, rädda Riket och befästa dess säkerhet, nu och för framtiden.

Den enfaldige deremot låter förleda sig att glömma både hvad han är och hvad honom förestår. Han tänker på Fredrikshamn, Wiborg och Petersburg, som efter hans trånga begrepp, igenom arméens förvållande, gått honom undan och hvilka, efter hvad förut anfördt är, om tillrustning och anstalter, aldrig kunnat intagas, om icke i drömmar. Uti denna yrsel beväpnar han sig emot egna medborgare, till och med första Ståndet, Ridderskapet och Adeln, som i alla tider varit Rikets försvar, jemväl *stöd* för den frihet, som han vårdslösar och förgäter.

Det ser ut som tvenne fiender icke kunna sysselsätta hans tapperhet, han vill hafva dem jemväl inom Riket: Arméen och hvar Frälseman. — Hvad är att göra annat än afbida tiden och hafva medömkan: — han förstår intet bättre, men känner när det svider, och denna upplysning är icke långt borta.

Den sena årstiden ger något anderum, en tid,

som tillika bortrycker hundradetals, snart sagt; dagligen från arméen och flottan.

Hans Kongl. Höghet Hertigen insåg hvad fara densamma förestod, om densamma skulle blifva qvarliggande vid Helsingfors. Ingen möjlighet var att komma derifrån, så länge Ryska flottan behöll sin ställning utanför Sveaborg.

Icke förr än uti November månad gick den derifrån, och då var rätta årstiden förbi. Att då gå till sjöss, det vågade ingen af de förnämste och erfarnaste Sjömän att tillstyrka.

Anfall af fienden, stormar under mörka och korta dagar, infrysning m. m., voro sådane hinder, att af dem ett allena kunde vara tillräckligt.

Hans Kongl. Höghet uppeldades af faran, gick om bord och alla voro då färdige, att lefva eller dö med sin Stor-Amiral, som lyckligen, dock icke utan många farligheter, förde flottan oskadd till Carlskrona.

Jag har berättat händelsen, det öfriga säger efterverlden.

Ad Qvartum.

Fjerde momentet blifver icke annat än ett sammandrag af hvad dels uti det föregående anfördt är, dels dermed samma förhållande har, som orsak till sin verkan.

Hvad finna Riksens Ständer för sig? Ett oförväntadt krig, uti en tid, *då i politiska konjunkturen låg den största säkerhet och fredslugn*; ett krig, som kränkt sjelfva Regerings-Lagen och deras rättigheter. En uppretad fiende, om icke tvenne, och med Sveriges vänner intet aftal eller formlig förbindelse om biträde.

Inom rikets gränsor krigs-theater, Finland besvåradt med en armé och blottstäldt för fiendens ströfvande partier; ett utvalt manskap bortsmält af köld och vanskötsel, icke af brist på tillsyn, utan af brist på förnödenheter till deras conservation;

en föreståënde så mycket svårare rekrutering för Rusthåll och Rotar, efter allt utseende till två delar af den indelta arméen och af båtsmän, innan denna årstid lupit till ända.

Jemmer och elände ibland invånarne uti Elfsborgs lån, der de Norrske trupper hafva sig uppehållit.

Utskrifningar och pålagor på alla ställen, under namn af frivilliga sammanskotter, tryckande för landet.

Uti kassorna inga penningar, men i det stället ett *Finance-verk*, som *undergräfver all förmåga och ödelägger riket*. Och ännu derutöfver söndring Medborgare och Stånder imellan, då samdrägt och enighet som bäst behöfvas.

Uti sjelfva nöden måste botemedel sökas, om eljest några åro öfrige.

Den första upplysning att inhämta blifver om Stats-verket: gäldem för och under kriget, och reqvisitioner till dess utförande. Utom denna uppgift är Riksens Ständers åtgärd fåfäng.

Hvem helst härutinnan eftergifver, har icke allenast glömt sig sjelf, utan ock Riket, samtiden och efterkommande.

Dernäst, om hvad biträde Kongl. Maj:t af Utrikes Makter har att vänta; en hufvudpunkt, då brist är på egen styrka och egna medel. — Om mig motsäges, att detta går in uti lagskipningen och den styrelse, som Kongl. Maj:t allena är förbehållen; så svarar jag derå, att Regerings-lagen väl utsätter detta skiljemärke, men att nöden kräfver det och hvarifrån kommer den? Medlen att hjelpa sig derutur, åro i en sådan kedja af sammanhang, att de icke kunna skiljas eller särskilt handteras, om eljest något skall kunna uträttas.

När det ena kommer till Riksens Ständers kunskap, ett annat åter icke, blifver hvarken uti deras öfverläggningar den fullständighet, eller uti de-

ras biträde den säkerhet, som uti närvarande stund vara bör.

Äfvenså nödvändigt blifver, att följa de förändringar, som med Turkiska kriget förekomma. Ett hastigt slut derå, skulle göra fredsverket för Sverige svårare, men deremot framgången af en särskilt fred med Romerska Kejsaren, öka Rysslands förlägenhet. Denna må med all uppmärksamhet följas, jemförelsevis efter rigtiga, men ej efter falska uppgifter, dem Sverige redan nog dyrt betalt.

Om Ryssland förlorar mycket folk i Turkiska kriget; så förhåller sig folkmängden der och i Sverige i samma proportion som 2¾ till 27. Ändock tordo, i anseende till Rysslands nya eröfringar i Polen och af Norden, kunna räknas öfver 27 millioner.

Är fråga om penningebrist? Månne efter begges olika tillgångar, Sveriges är mindre? Uti denna jemförelse kommer ibland annat: Sveriges och Rysslands olika kostnad vid sjö-utrustningen. Den senares lätta tillgång på materialier och så vidare.

Icke hjelper fiendens svaghet med mindre Sverige är, eller sättes i stånd att draga nytta deraf.

Uppå detta sätt kunna upplysningar vinnas, och utom dem kan icke dömmas hvad som är att göra eller icke, vidare, än att med otillräckliga författningar och anstalter, vinnes allenast en fruktlös kostnad.

Ingen Svensk man skyr faran när det gäller Konung och fädernesland: att sätta sig öfver alla svårigheter, det hörer stora själar till; men icke tillbjuda de omöjligheter, ty deruti äro de för klarsynta.

Urskillningen är i goda händer då Riksens Ständer gå sin Konung tillhanda, till att, så vida möjligt är, påskynda freden: ingen tid förlora, inga utvägar afslå, som i deras förmåga äro till att

med beväpnad styrka förmå fienden dertill, och efter omständigheterna inrätta freds-propositioner och vilkor.

Denna ordning, uti ett så vigtigt göromål, tyckes naturligen förete sig; att närmare yttra sig om det senare, vore i förtid och emot naturen af sådane underhandlingar.

När uti det ena och andra Kongl. Maj:t och Riksens Stånder med hvarannan instämma, torde, hvad nu svårt förekommer, lättas och öfvervinnas, och begges gemensamma afsigt ernå en lycklig fullbordan.

Sanningen måste jemväl hvad det lider segra öfver lögn, och den enfaldigare hopen komma till den upplysning den nu saknar; men i allt fall, då de kunna störta Riket och sig sjelfva, utan lag och sanning vinna sin rätt, blifver det för Riksens Ständer så mycket angelägnare att återställa lagen i sin helgd — att land och folk icke må vidare hända hvad dem nu öfvergått.

Skulle någon plan till gäldens afbördande blifva möjlig, uppkommer naturligen den frågan: om säkerhet till dess verkställande. — Utom den blifver Riket mera fördjupadt; intet gjordt till dess gagn, utan tvertom till allmänt förderf.

En tid af tre månader lärer svårligen blifva tillräcklig.

Ingen tviflar att Riksens Stånder ville en ännu kortare tid utsätta, om ärenderne det medgåfvo.

Rikets fall och upprättelse är denna gången Riksdags-termin. En sådan belägenhet som den nuvarande, är utan lag, och vore till önskandes att den aldrig varit känd. Den har alltid med sig, under de mognaste råd och beslut ibland många domare, den enas beröm och den andras tadel.

Den eller de som vållat olyckan, närvaran de, om de våga qvarblifva i landet, eller fjerran, lära söka att vända skulden ifrån sig på andra, torde

hända på sin Konung och välgörarare, när ingen annan utväg år, och sist uppå Riksens Ständer, kallade tillsammans då till åfventyrs föga hjelp år öfrig.

Icke saknas medhållare, som på ett eller annat sått låtit bruka sig till verktyg, och behöfva skyla sin grofva okunnighet och sin vanära. Men, om icke detta bör verka uppå en upplyst och välsinnad medborgare; huru mycket mindre på Riksens Stånder?

När de nalkas thronen utan smicker, glömma allt enskilt, för att gifva sin omsorg åt ett betryckt fäderneslands räddning, och i denna väg göra hvad i menniskoförmåga år att göra, kunna de sätta sig öfver all fruktan och alla vidrigheter. Ehvad då helst händer,* behålla Riksens Stånder ett fredadt samvete och hos efterkommande det förtjenta omdöme, att hafva liknat sina förfäder uti trohet emot sin Konung och kärlek till sitt fädernesland, och att dem endast felat ett lyckligare tidehvarf.

* *Annotation på föregående Skrift, af en Samlare:*

"Auktoren till denna Skrift dog in Julio 1789 i Stockholm, non sine *suspicione veneni.* Han har gifvit rätta beskrifningen på konjunkturen, krigets anstalter och vanvettiga förande. Hade man följt hans råd och varning, så hade visserliga icke Svenska friheten gått förlorad genom Säkerhets-akten."

II. *Företal till 1789 års Riksdag* *).

(Med Anmärkningar af en Samlare.)

Redan 1768 sökte den aristokratiska *Faktionen*; att nyttja det allmänna eländet och det ännu allmännare *missnöjet*, att upprätta en Constitution, som skulle stadga deras herravälde öfver nationen.

Utan Hofvets verksamma och *kostsamma operationer*, hade vi redan den gången blifvit i deras bojor slutne.

1772 visade Ofrälse-stånden en sådan *tilltagsenhet*, att berörde Faktion fruktade, det inaktivitets-frågan skulle påtalas och skilja dem ifrån sina embeten. I denna nöden hade *de* ingen annan utväg, än att understödja den då skedda revolutionen.

General Sprengtportens svar till Riks-Rådet Reuterholm vid dess före revolutionen skedde arrestering i Finland: "att NB. man med nya Regerings-sättet blott tänkte göra försök på 6 år," visar: dels, att de då redan fått Konungens löfte om Riksdag efter 6 år, dels ock, att de då tänkte omgöra den nya Constitutionen: man underlåt icke att arbeta för detta sitt ändamål.

Knappt var 1772 års Riksdag slutad, förr än fråga i *Riks-Collegio* **) väcktes om Tryckfribeten.

---

*) Föregifves vara författadt af Konung Gustaf III sjelf, af Baron Armfelt, Bisk. Nordin eller Lagmannen Alman. Den senare tros dock allmännast vara dess Författare.

**) I Rådet och alla Hof-Rätterne.

Den afstyrktes af pluraliteten, men blef den gången, till deras stora missnöje, af Konungen *bibehållen* *). Det lyckades dem, att få de privata audiencerne inställde, som voro så behagliga för allmänheten, men låttligen kunde visas på en farlig sida, och *endast i afseende på denna faktion kunde kallas farlige.* Ännu mer vunno de derigenom, att bränneriet blef regale, och kostsamma inrättningar *gjordes äfventyrliga*, och *stor skuld förorsakades.*

Ju närmare det led till dessa 6 års slut, ju mera uppfylldes landet med omilda rykten, om en vårdslösad administration. Man föregaf, det Konungen näppligen skulle våga att kalla Ständerna tillhopa. Kallelsen kom något senare än vanligt varit, med den verkan, att kabalen föga uträttade vid valen; men vid Ständernes uppkomst till Stockholm, sökte man i hemlighet prevenera dem med hiskliga underrättelser om hushållningen i Banken och Konungens föregifna desseiner med detta verk och huru snart detta bedrägeriet skulle upptäckas.

Under årendernas lopp nyttjades alla tillfällen att känna nationen på pulsen. Försöken kommo från Riddarhuset, och understöddes af några få personer af Preste- och Borgare-Stånden, men kommo intet långt. Nationen var nöjd med sin Konung och Konungen med sitt folk; men Oppositionen afskräcktes icke häraf.

Som den milda Konungen ville vinna dem med välgerningar, blefvo åtskillige, som ej hade orsak att vänta sådant öde, öfverhopade dermed, och fingo den influence vid Hofvet, att dels befordrings-verket ställdes efter *deras* afsigter, dels ock deras gamla önskan, att inskränka tryckfriheten,

*) Derföre att frågan aldrig kom under votering i Rådet, sedan Höppeners bekanta memorial och ansökning om Protokollerna var ingifvit.

ten, vanns *). Allt sådant uttyddes att väcka nationens missnöje: Konungen var under allt detta fördjupad uti ministeriela arbeten och bekymmer, dem han för de utländske sökte cachera, under den apparencen, att han endast occuperat sig med lustbarheter.

1772 års Revolution var gjord med Franskt bistånd och soutenerad, vid Ryska och Danska Hofven, af Spanska Ministrarnes Deklaration. Oppositionen fick snart en oväntad influence på Franska Ministèren, som ock började i hemlighet afvika från sitt gamla system och gynna *Franska Drottningens familj-intresse.* Det var i denna kritiska belägenhet, som Konungen, utan att bryta den Franska vänskapen, cultiverade den Ryska, *hvaraf den för Svenska Handels-flaggan så indrägtiga neutraliteten var en följd,* och måste det i Historien göra Konungens namn stort hos efterverlden, att han i så slipprig konjunktur med så liten styrka, ej allenast kunde behålla fred och sjelfständighet, utan äfven göra sig betydande uti Europeiska kabinetterne. Hans belägenhet var för kritisk, att deruti betjena sig af Ministrar. Han måste sjelf göra en resa till Petersburg, en annan till Paris, alltid på sådant sätt, att det blefve en *surpris* för härvarande utländske Ministrar. Det märktes, att Ryska vänskapen var förställd. Man önskade hans besök i Petersburg och det måste undvikas, af en händelse, som sedan gaf honom tillfälle att resa till Holland, och kanske man ifrån den tiden får räkna början af det nu till stadga komna alliance-

*) Genom Förordningen af den 6 Maj 1780 och den 3 Maj 1785 m. fl. mindre dermed sammanhängande steg. En annons på Fransyska i Dagbladet (Stockh. Posten eller Dagl. Allehanda?) N:o 101, för den 9 Maj 1781, som troddes vara af Konungen sjelf, hörer till Historien om dessa inskränkningar.

systemet; som till någon del torde likna framl. Preussiske Monarkens utkast, men i mårklig mon *förbättradt*, blifvit till verkställighet bragt genom Gustaf.

Preussen hade ett stort intresse deruti, såsom belägit imellan de allierade Kejserlige makterne, att hämma deras inkräktningslystnad, kunde således icke tåla Turkiska maktens undergång. Sjömakterne voro honom angelägne att vinna, och Holländska oroligheterna gåfvo honom ett öppet tillfälle, att obligera dem komma i nåra alliance med sig. En svårighet mötte likvål härvid i anseende till England. Fransosen hade en förmånlig Handels-Traktat med Turken, som uteslöt England ifrån Levantiska handeln i Turkiska hamnar. England såg derföre sin fördel dervid, att Ryssland inkräktade Crim, och Gustaf var den enda, *som vände Engelska intresset från Ryssland.* Hans Minister var mest betydande i Constantinopel. Genom dess bearbetande fick England samma handels-förmåner i Levanten, som Fransosen. *Nu var en qvadruppel.alliance imellan Preussen, Holland, England och Sverige möjlig*, som har för ändamål, *att i förening med Turken stäcka Ryska väldet.* Man förbehåller detsamma besittningen af Ingermanland, för Engelska jernhandeln skull på Ryssland, som också genom Polen torde få ny styrka. Åtminstone är denna alliance vidt avancerad, och lärer för Sverige bemälte allierade blifva med eftertryck väntade, så snart detta ärendet hunnit till slut.

Jag går nu tillbaka till den epoken, då Ryska missnöjet väckte farhåga.

Den blef genom en Svensk man, som njutit de största välgerningar af Konungen, förökad. Sprengtporten fick resa och evertuera sig i fält på Konungens bekostnad: hans gage var ansenligt, men hans slösaktighet ännu större. Han var djerf nog, att draga vexlar på Konungen vida öfver sitt gage,

de honorerades: varningar och hotelser att de skulle protesteras, hjelpte intet. Hotelsen blef derföre verkställd, och han deraf så förbittrad, att han utfor i otidigheter, som bordt kosta lif och tjenst. Han fick dock behålla lifvet och sälja tjensten, och gick, efter åtnjuten grace och skonsamhet, till Ryssland, der han, såsom Gustafs fiende, var så välkommen, att han fick 2000 Bönder till skänks.

Nu hade oppositionen i honom en nitisk Agent vid Ryska Hofvet. *Planen uppgjordes att skilja Finland ifrån Sverige.* Det skulle, äfvensom Crim, till en början förklaras för en fri Stat under Ryskt beskydd. Man arbetade på att göra Finnarne missnöjde med Svenska Regeringen. Man skaffade Ryssarne kartor öfver Skärgården och Fästningsverken i Finland.

När Konungen hårigenom blef forcerad att sammankalla Ständerne, *skulle oppositionen kasta konungamakten öfverända och införa ett nytt regeringssätt.* Det skulle väl heta, att man ville återtaga 1720 års Regerings-form, men den skulle så omstöpas, *att Adeln derigenom komme till en fullkomlig aristokrati*, och Ryska Kejsarinnan skulle garantera detta regeringssätt; det vill säga, beskydda Adeln i den makt *att kunna handtera sina medborgare efter godtycke.* Man försummade intet att bereda sinnena på en sådan nyhet: man underhöll Konungen i det hoppet, att med välgerningar vinna sina motståndare. Man drog *afundsvärda förmåner till vissa Slägter*, som voro kända för mindre uppriktighet, och det såg ut som vägen att göra lycka var att hålla sig till oppositionen.

Den harm nationen nu har att höra det ovärdigaste tal om Konungens regering af dem, som åtnjutit de största välgerningar, blef nu beredt; alla missbruk och misstag i befordrings-vägen utropades öfverallt, och det såsom auktoriserade af Konungen.

Man arbetade på att få en Finans-Minister, som hade hela nationens hat och största misstroende. Han *sjelf* och hela oppositionen utropade öfverallt, det han länge haft täta och hemliga konferenser med Konungen om Finans-verkets upprättande, som försäkrades vara så delabreradt, att det utan intrång i Ståndernas privilegier och förmåner, aldrig kunde uppsättas. Man väntade af denna Förslagsmakare intet godt. Oppositionen hade således lätt att inbilla Possessionaterne, att deras *Säterier skulle skattläggas*; Prester, att deras *Prestegårdar skulle säljas*, och deras lönings-sätt förändras; och Borgarne, *att salt och tobak skulle blifva ett regale* *).

Konungen tycktes mindre hafva *känt detta* och dess verkan på nationens lynne, än de hemligheter, som passerade uti de Utländske Kabinetter.

Hans ministeriella arbeten, som med lustbarheter cacheras borde, tyckes hafva gifvit vederbörande tillfälle att likasom afsöndra honom ifrån nationen, och jag vet icke om det hedrade desse vederbörandes uppriktighet, att Konungen räknade på Nationens tillgifvenhet och 1786 sammankallade Ständerne.

Kallelsen kom ganska sent och för Konungens vänner ganska oförtänkt. Men Oppositions-Hufvudmannen **) hade hela 3 månaderne förut kunskap derom och god tid, att reglera Riksdagsmanna-valen.

Strax efter Riksdags-kallelsen ankommo resande, som ej allenast kontinuerade de utspridda ryk-ten om obehagliga medel till finansernes istånd-

*) Det påstås, att detta förslag vid 1786 års Riksdag verkligen var i fråga, och att för Tobaks-arrendet böds 40 Tunnor Guld.

**) Grefve Axel Fersen.

sättande; utan äfven retade sinnena med det föregifvande, att Ständerne denna gång endast hade lof *att bejaka Konungens propositioner; att de i annor händelse skulle afvisas, och Konungen likafullt fullfölja sitt beslut.*

Förmodligen var Konungens afsigt, att för sitt folk upptäcka hvad man å Ryska sidan förehade, och till Rikets säkerhet taga nödiga mått och steg: *men* han såg snart hvad pluralitet vid denna Riksdag blifva skulle och måste i hast *uppsätta andra propositioner, att amusera Ständerna med* *).

De stannade icke vid dem; en mängd memorialer utkommo, som behagade nationen, men utgången visade, att *afsigten* icke var att afhjelpa, utan att ägga nationens missnöje.

Ingen af de på detta sätt väckta frågor bragtes till slut **). Man ifrade mot *tryckfrihetens inskränkning*, hvarpå likväl starkt arbetades: man ifrade emot de personer, på hvilka befordringarne förflutne tid mest ankommit; men då hettan stigit till sin höjd, konkurrerade Oppositions-hufvudmannen med Konungen, att göra ett hastigt slut på Riksdagen, *förmodligen af fruktan* att rättelse skulle följa i dessa punkter, som voro så tjenlige att underhålla misstroende och missnöje. De hade väl bragt saken så långt, att *Ryska Kejsarinnan, lät under Riksdagen förstå, det hon ville blanda sig i de Svenska affärerne*, och genom sin Minister *gjorde Konungen en förolämpande Deklaration*, tjenlig att öka folkets misstroende till Rgeringen och gifva oppositionen courage. Man väntade af samma Makts planer ett tjenligare tillfälle framdeles att bryta löst, och nöjdes nu, att denna gången hafva lärt

*) Denna bekännelse är märkvärdig.

**) Derföre att Riksdagen blef afblåst af Konungen med Grefve Fersens bifall, som disponerade Riddarhuset.

Ofrälse-ståndet sitt tungomål, och gifvit det anseende af nationens röst.

Konungen, *hotad af grannar*, och nästan öfvergifven af sitt folk, hade äfven den oron att se sitt Hof deladt i partier, af hvilka det ena nödvändigt ville störta det andra.

Denna elden utbrast då kabalen misslyckades att få ofvanförmälte illa beryktade person till Finance-Minister. Detta vigtiga embete blef *ganska värdigt besatt*. Räkenskaperne för de regale Brännerierneas förvaltning måste nu uppgöras, och *det blef synbart, att denna stora tunga för landet mera tjent att rikta enskilta personer, än det lättat Stats-verket* *). En ny plan uppsattes, att arrendet skulle lemnas allom öppet. Adeln ville icke godkänna detta beskattnings-sätt, *emedan det föll med samma tyngd på Säterier och Frälse-, som Skatte-gods*. Oppositionen fruktade, det allmänna missnöjet skulle sakta sig, då brännvins-friheten återvanns, och det vidriga Hof-partiet, att Finance-Ministern, genom denna plans genomdrifvande, skulle stadgas både i Konungens och nationens förtroende. *Man arbetade derföre emot denna saken* med alla krafter, men den gick lika fort för sig, och till än större harm för de vidrige, den förenades med en Magasins-Inrättning, som i ett ymnigt år skaffade landtmannen en så förmånlig afsättning, att han kunde betala den gäld, han under förra missvext-åren gjort.

Allmogen fick nu helt andra tankar om Regeringen och fattade ett stort misstroende till Adeln, omständigheter, som i närvarande konjunktur, varit Konungen och *Fäderneslandet till stor nytta*. I öfrigt känner man icke Hof-partierne vidare, än att det ena är ett ämne för oppositionens bittraste

*) Detta var långt förut sagdt. Se skriften Thorgnys svar till Publicola om regala Brännerierna, af den 18 Maj 1779.

hat och tadel, och det andra åter mycket skonsamt handteradt och skyddadt, åtminstone af hufvudmannen.

Nu kommer man till ett Politiquens konststycke. Turken började väl strax efter sitt sista olyckliga krig med Ryssland, att rusta till ett nytt, och det med tillhjelp af Franska Ministèren; men denne hade i hemlighet ändrat sitt system, och det blef i Constantinopel en strid imellan Svenska och Franska Ministrarne.

Gustaf, hvart ögonblick hotad af Ryssarnes *anfall* i Finland och en derpå följande revolution, arbetade på att Turken skulle förklara krig emot Ryssland. Franska Ministern åter, understödd af ett gammalt förtroende i Divanen, arbetade af alla krafter deremot. Gustaf vannt, att icke allenast krig förklarades i en årstid, som tycktes dertill vara nog nära vintren, och så skyndsamt, som Sveriges omständigheter sådant fordrade, utan ock vannt han jemväl *runda subsidier till det fälttåg, han i år har gjort.*

Efter de öfrige Allierades tankar, var detta alltför tidigt; de ville att operationerne i Polen skulle gå förut; men vår belägenhet tålde icke ett sådant anstånd. Allt hade varit förloradt, om den till Medelhafvet destinerade Ryska flottan ankommit; och det minsta Turken kunde begära, för *den tjenst han gjorde Sverige*, var, att efter yttersta förmåga blifva sekunderad.

Man föregaf, att hela sommaren behöfdes till Galerernes utrustande, men de blefvo på 14 dagar istândsatte: man väntade att allt skulle fattas till arméens utredning, och det var allt i ordning. 1786 befanns krutförråderne borta *), ehuru rika inventarierna voro på denna vara; men nu var bristen ersatt, och ehuru stora svårigheter gjordes

*) Samma år sprängdes kruthuset på Djurgården.

vid artilleriets transporterande, blefvo dock hindrade undanröjde: det kom till Finland, fast det der uppehölls; att dölja tiden till attacken vid Fredrikshamn, var så anstaltadt, att det grofva artilleriet ej skulle framkomma förr än det skulle nyttjas; men *andras anstalter* gjorde, att det äfven då saknades.

Ryska Kejsarinnan, som för Turkiska anfallet skull måste uppskjuta Finska expeditionen till lägligare tid, litade på sina vänner i Sverige, och i synnerhet vid Svenska Krigs-Befälet, så att hon drog hela sin styrka mot Turken. Hon dristade icke blott på Sprengtportens correspondence utan på sin Minister Razumowskys i Stockholm gjorde operationer, och utgången har visat, att hon icke blef besviken.

Den tiden oppositionen trodde Konungen vara förlorad, gaf den oss del af sina från Finland ankomna bref och papper, som hemligen utspriddes och afskrefvos.

Finska arméens bref till Ryska Kejsarinnan och derpå följande svar; arméens conjuration, dess Advis till Svenska Folket och Projekt till ändring uti 1720 års Regerings-form, som de haft den omsorg att skaffa *Ryska Kejsarinnans approbation*.

Man bör icke tvifla på dessa pappers authenticitet, *då de komma från sådane händer* *); och det var först sedan Konungen i Dalarne funnit ressourcer, som man sökte föregifva, att de voro falska och understuckne. Jag uppehåller mig endast denna gången vid det första Brefvet.

Finska arméen begär: att Kejsarinnan ville afstå ett landstycke till Sverige, ungefärligen detsamma som Konungen fordrat, och förklarar att den i annat fall vill fäkta emot henne.

Skulle

*) I vissa uti Hof-Rätten förvarade Handlingar skola tillräckliga upplysningar finnas härom, hvarifrån dessa Handlingar hade sitt ursprung.

Skulle väl en rebellisk armé vågat göra ett sådant steg eller påstående, då de sökte beskydd emot sin lagliga Öfverhet, om de icke haft tillstånd dertill af Ryska Kejsarinnan och varit försäkrade, att hon ville så hafvat, på det Svenska undersåtarne skulle sättas i den tanken att kriget vore onödigt, och *att Konungens påstående utan vapen vinnas kunde* *).

Denna negotiation kunde icke vara den första, utan förrådde *en äldre underhandling med Ryssland* och en förmodligen af Rasumowsky utarbetad plan i Stockholm. Förgäfves söker derföre oppositionen neka, *att Riket var i våda*, innan kriget började, då det var hög tid för Konungen, att nyttja den makt 45 §. i 1772 års Regerings-form honom tillägger, att frälsa rike sino. Man må undra, att han, under så mångfaldiga hinder och motarbeten, har kunnat bringa saken så långt som han gjort, *och måste in i döden harmas och för tidehvarfvet blygas, om han af sitt eget folk skall hindras att fullborda ett sådant storverk.* Nog lefver hans ära, den ligger icke fördold mera uti Europas kabinetter, den är till en stor del af allmänheten uppdagad; men vår blygd blifver lika evig, om vi manquera en Konung, som med skäl äger den upplysta verldens *förundran*, i en sak, som gäller vår frihet och sjelfständighet. Nog af, att missfoster gifvas ibland oss, som kunna utropa honom för dåre, då alla andra hålla *honom* för den visaste och *ädelmodigaste* bland tidens Regenter; men nationen! (dårar, fantaster och parti-löpare undantagne), har ej allenast

---

*) Det hade lönt mödan att försöka. Man hade, om ock ingenting erhållits annat än ursägter, besparat i första kampagnen 40,000 man och 12 millioner R:dr; i andra hela flottan, 12 linieskepp med 30,000 mans besättning och 15 millioner R:dr.

upphöjt sin röst utan äfven beväpnat sin hand till hans och fäderneslandets försvar. Oppositionen ropar väl, att han brutit grundlagarne; men *äro de då skapade till utländska influencers förmon och till rebellers beskydd? Äro de ej felaktige i det att Konungen i den konjunkturen, som list och bedrägeri beredt, bordt gifva allt till spillo?* Han hade, säger man, *bordt höra Ständerna:* det var ofelbart hans afsigt 1786. Men kunde han väl, utan att ställa sig sjelf och fäderneslandet i största våda, *yppa sin belägenhet för sådane Stånder som 1786 års*, och hvad verkan hade det haft, om han i våras *icke kunnat röra* arméen och flottan utan Ständernas bifall? Under denna omgång hade Ryska flottan kommit till *Medelhafvet* och allt varit förloradt *). Månne sådant icke varit en trolöshet emot hans allierade, så väl som att den tiden uppgifva för Ständer deras plan? Aldrig kunde Sverige få någon vän eller någon allierad makt, om dess Konung vore bunden till ett sådant, med trolöshet och bedrägeri, beskyddadt steg, och det på Stånder ankomma skulle, om ingångna förbindelser uppfyllas skulle. Inga andra än rebeller, förrädare och fiender, voro med sådana grundlagar belåtne. Vår Regerings form är icke så oformlig.

Ständer hafva i 6 §. uppdragit Konungen makt att sluta både offensif- och defensif-alliancer. De äro förbundne att hålla dem, och *derom kan vid en Riksdag ingen laglig verifikation anställas.* De allierade skulle få den billigaste krigs-orsak, om Ständerna *företogo* sig att *bryta* sådane alliancer, eller uppehålla och bryta deras verkställighet. Uti 45

*) Hvad skada Sverige haft deraf, att Ryska flottan kommit till Medelhafvet, blir svårt att finna; men att vi ganska mycket förlorat, som det hindrat, det känna vi nu; ty samma flotta är nu den, som gör oss sjelfva den största vådan, sedan vi förlorat vår egen.

§. hafva Ständerne uppdragit Konungen att frälsa rike sino, utan föregångit Riksdags-beslut, då *krigsgård ej behöfves.* Sammanhanget visar då tydligen, att de *icke förbehållit sig någon föregående pröfning, om Riket är i fara, än mindre förbehållit arméen någon decision deröfver*, utan lemnat den pröfningen till Konungen, och att han i sådant fall ägde rätt att förordna, utan undantag, i allt hvad till rikets frälsning fordrades, utan annan förbindelse, *än att efteråt visa Ständerne, det verklig fara existerat*, hvilket ej allenast bokstafven, utan blott sakens natur, honom ålägger. *Om denna makten redan var Konungen gifven, innan 48 §. stadgades*, huru skulle den då få en sådan mening, som oppositionen önskar? Meningen af samma §. måste vara, att när någon *offensif alliance ej existerar*, och riket icke är i någon fara, då kan Konungen icke krig och örlig göra utan Ständernas samtycke.

D. F. *) erinrar häremot att 1772 års Regeringsform var ett hastverk, och innehåller kontradiktioner; och hvad som störer hufvudsaken som är friheten, bör som ett hastverk icke attenderas.

Om han icke ansåge friheten med aristokratiska och konjunkturen med Ryska ögon, skulle han finna just af vår närvarande ställning, och det Konungen till vårt bästa gjort: att denna Regeringsform är ett *mästerstycke.*

Var det väl ett *hastverk* att han gillade Regerings-formen?

Attenderade han då i brådskan icke till dessa §§. som försvara Konungens göromål? Må *han* genom denna bekännelsen förvärfvat sig rättighet att väcka dem? Jag frågar om han den 21 Aug. 1772 hade protesterat emot denna Regerings-form, derest han attenderat till desse §§.?

---

*) Månne Direct. *Frietzky?* (*Utg.*)

Hvem vet icke, att hela oppositionen *vid det laget* förlorat allt mod, och hvem tviflar, att den då gerna sagt ja till all ting *)?

Hvem *känner bättre* grundlagens mening, än den som skrifvit densamma.

Skulle väl Konungen sakna den rätt alla auktorer åga, att icke misstänkas för kontradiktioner, då en *conciliation* är möjlig. **).

Denna lag blifver ett evärdeligt minnesmärke af Konungens afsky för enväldet. hans ömhet om friheten; då *han kunde taga allt* ***), satte han sjelf gränsor för konunga-makten, och *förbehöll sig intet mer* än man i närvarande konjunkturer funnit oumgängligt till Rikets frälsning.

Hvad kan väl Svenska folket å frihetens vägnar, och utan äfventyr för sjelfsvåldets fasliga följder, *mer åskå* än hvad grundlagen dem tillägger? *Ingen lag kan dem påtrugas; ingen skatt kan dem påläggas.* Engländarne anse sig för de friaste i verlden; de ha dock inga flere rättigheter än vi. Krig och fred bero helt och hållit på Konungen. Den makt Konungen hos oss hafver, är icke ett intrång i friheten, utan dess beskydd, åtminstone för Ofrälse-stånden.

Den Romerska Adeln, som i proportion af sin förmögenhet, måste draga alla allmänna tyngder, hade ibland alla de herrligheter vår Adel besitter, allenast den enda, att *ensamt beklåda de högre embeten*, och det bar sig i Konungarnes tid;

---

*) Detta torde tåla någon inskränkning. Konungen sjelf var ej väl till mods när han fick veta, att Uppläningarne voro vid Järfva.

**) Ingen conciliation är möjlig imellan 6:te och 18:de § af Regerings-Formen.

***) Detta år ej sannt. Konungen tog allt hvad han *vågade*, ej hvad han ville, som bevises deraf, att han gerna inskränkt tryckfriheten, om han det vågat.

men så snart konunga-makten var upphäfven, funno de i denna enda förmon, utväg att trycka folket, att knappt voro 16 år förflutne innan *en annan Makt måste upprättas, för att beskydda folket emot Adeln.* — Men det var dock omöjligt, att få lugn i Staten och bringa den i sin fulla styrka, förrån den enda förmonen af Adeln blef eftergifven, så att *icke börd, utan skicklighet, gaf Heders-embeten.*

Huru skulle då väl Svenska *Ofrälset kunna berga sig* utan en makt, som sätter gränsor för den så rikligen privilegierade Svenska Adelns tilltagsenhet? Skulle de vara belåtne dermed, att denna skyddande makten vore i Petersburg? Huru skulle de väl der få rätt? Se närmare på *den i Ryssland gillade ändringen i 1720 års Regerings-form*, och man skall finna, att den är aristokratisk, och för Ofrälset *starkare, än att den kan brytas* af något framtid; och huru skulle det väl gå vid den planerade revolutionen? Allt det onda man spått oss af Konungen, skulle å andra sidan komma öfver oss.

Man har sagt för allmänheten, att Konungen ville *häfva Presternas privilegier*: men man har i första punkten af sitt projekt *afstrukit dem sin Stånds-rätt*, utan tvifvel, för att sedan kunna handtera dem efter behag, och så mycket lättare komma åt de öfriga, i synnerhet *Borgare-Ståndet*, under ett förmodadt medhåll af *Bonde-Ståndet.*

Man har sagt, att Konungen ville åt Banken, och man har sjelf uppgifvit dess fonder, som en ressours till Rikets gälds betalande: men månne den skulle användas dertill?

Vid revolutionen, som följde Carl XII:s död, hade hvarken Krigs-kassan eller Banken så mycket Herrarne behöfde. *Deras rof graverade sedan Staten, under namn af Carl XII:s gäld.* Hvem ville gå i borgen för, att våra såkallade Patrioter skulle gå i deras spår? Riksgälden blefve säkert genom en revolution snarare *ökad* än minskad, och mån-

ne Herrarne skulle släppa något till? *Privilegierne förbjuda Aristokraterna sådant.* Månne då något särdeles kan vara att taga hos Bonden? Nej, *Borgare*, du allena har bland Ofrälse-bytingarne något att mista.

Man har väl debiterat Konungen att han velat göra Salt- och Tobaks-handeln till ett regale: men släpp väl Aristokraten till väldet, och du skall finna, att han i detta som annat älskar Ryska systemet, samt att all indrägtig handel hörer till hans påräknade ressourser. Men månne vi sedan kunde räkna på fred, åtminstone i vår fattigdom och vårt förtryck?

Nej, Sverige och Danmark blefve då som en barrière för Ryssland, emot de Europeiska makterna, som ville inskränka det Ryska öfvermodet. Här blefve just krigs-theatern vid anfall från vestra sidan af Europa, och då lugn vore åt den sidan, finge väl våra hjeltar spassera till Crim. Den enda hugnaden vi kunde vänta, vore, att se Aristokraterne i håret på hvarandra, och den ena efter den andra till Siberien afsänd *).

Man har missbrukat tvenne i sig sjelf vackra och nyligen sammantryckta afhandlingar; NB. *om* man *velat med dem i vår konjunktur leda allmänhetens höjelse*; den ena *om det onda, som följer med krig*, och den andra *om fredens förmåner*: men *tillämpningen* af våra tider fattas **). Om freden måste beledsagas med minst 10,000 *inhemska tyranner och ett utländskt despotiskt ok*, så är det onda som freden åtföljer långt värre än alla krig. Ett obevist och ogrundadt föregifvande är det, att vår Konung skulle vara mindre skicklig att utföra en Krigs-operation; ty allt hvad man

---

*) Lusus ingenii att skrämma barn med!

**) Förmodligen emedan den kunnat kosta Författarens hufvud.

hittills af honom sett, vittnar om motsattsen Hjeltemod och eld fattas honom intet, och han har just ett sådant öga som kriget fordrar: ett öga, som ser alla möjliga tillfälligheter förut, som hinner dela sin uppmärksamhet, till alla krigets otaliga behof, och *allestådes finner ressourcer* *). Man vet nu för visso, att allt hvad oppositionen utspridt om brist i arméens nödvändigheter, är lutter osanning, att allt hvad på Konungen ankommer *kunnat vara i bästa ordning*, och att han med en otrolig hast rättat andra tillställda oordningar i Defensions-verket. Vi skulle aldrig för efterverlden kunna försvara, om vi af feghet räckte våra händer åt de Ryska bojorne: då Försynen gifvit oss en sådan Konung och en sådan konjunktur, då vi med ett ofelbart hopp kunna fäkta för *sjelfständigheten*.

Dixi. 1788.

---

*) Läs Anekdoterne om 1788 års kampagne.

III. Fortsättning af Företalet till 1789 års Riksdag.

Skapelsens inrättning har förordnat, att den ena menniskan skall fortsätta hvad en annan begynt. En tid framsätter mörker och förvillelse. En annan uppdagar sanningar, och af begge följa de verkningar, dem den allvisa Försynen antingen i dess vrede tillåtit till straff, eller i dess nåder utsedt till räddning för större eller mindre delar af menniskoslägtet.

En har författat Företalet till 1789 års Riksdag; en *annan* beskrifver dess slut. Den förre har *förvillat* de blinda, måtte den senare upplysa de skumögde!

Auktorn till Företalet har under en föregifven noga kännedom af vår dyra Konungs hemligaste tankar och planer, om hvilken ingen nu eller i framtiden lärer kunna dömma annorlunda än ab effectu, deklamerat mot en förmenad aristokrati och deraf följande folkets förtryck. För att kunna utreda huruvida han sagt sannt eller ej, måste man väl begynna med att determinera betydelsen af aristokrat.

Hvar och en som har myndighet öfver en annan, är en aristokrat: och de, som hafva det mesta inflytandet uti styrelsen äro de förnämsta aristokraterne, de må vara en Kongl måtress, Ganymede eller favorit, i suveräna regeringar, eller betydande månner inom Råd, Kamrar eller Stånd i fria Stater.

Härvid

Härvid är att anmärka, det *ju längre aristokratien nedstiger, desto mera tryckande blir densamma.* En menighet blir mera prejad af en illasinnad Kronofogde eller Länsman, än utaf alla Hof-Rätter och Kollegier tillsammans, på samma sätt som ett Rättare-lag under en Herrgård, plågas alltid mindre under Husbondens egen, än Fogdens disposition, helst om den senare sjelf varit Bonde.

I sådan mening blifva ofta annars *osynliga* menniskor hemliga verktyg till Lands och Rikens öden: och en blind menighet förbannar Regenter och regerings-sätt för olyckor, tillskyndade af sådane omärkbare föraktlige medel.

Att åter lämpa meningen till hvad författningen egentligen synes påsyfta, nemligen klagomål öfver Adels-Ståndets aristokratiska förtryck på det öfriga Svenska folket; så skall ett opartiskt rådfrågande utaf händelserna under det förflutna och nuvarande tidehvarfven, derom gifva den säkraste upplysning.

I stöd af 1720 års Regerings-form, utgjorde Rådets myndighet den *väsendtliga* delen af regerings-sättet. Och den måste vara alldeles okunnig, som kan neka verkningarne af styrelsen allt till år 1760.

En mer än fördubblad folkmängd, Jordbruks, Bergslagets och Näringars större flor än någonsin förr eller sedan, och en, oaktadt 2:ne krig, tilltagande national-välmåga, vittna i alla tider om en god administration under de 40 åren *).

Vid Riksdagen 1760 blef, genom Rådets afsättande, som sedermera vid hvarje Riksdag förnya-

*) Att denna administration kan kallas god, vågar väl ingen påstå, som har den minsta kunskap i den tidens Historia, och ej är alldeles förblindad af partiskhet.

des; sista handen lagd vid aristokratiens ruin. Sedan Ständernes pluralitet ett helt år sysselsatt sig att sälja tjenster och kontrakter med Kronan, och dragit under sitt afgörande *obehöriga* och till Konungs och Råds åtgärd hörande mål och saker, var dörren öppnad för anarkien. Till följe deraf blefvo *smärre Embetsmän despoter*, hvar och en i sin ort, i den mån hvar och en trodde sig äga inflytande på tillkommande Ständer. Och vid 1765 års Riksdag, hördes redan ett starkt, fast ganska öfverdrifvit skrik öfver Embetsmanna-våld.

Huru den Riksdagens misslyckade Finans-planer och då för tiden såsom olidlige utropade Krono-utlagor, ehuru de voro många gånger mindre än nu; vållande händelserna år 1768 och 1769 års Riksdagar, som lappade litet på hvarje: och hörer icke hit.

Vid början af 1771 års Riksdag skreks och ifrades mot en aristokrati, som ej existerade, mot Adel och Embetsmän, uti den anarkiske och odeterminerade bemärkelse, som alltid är egentlig för en menighet, då den i sin blindhet ledes af osynliga händer, som ännu ock förstå att, för egen räkning, draga honing ur galla, och önska vända upp och ned på det närvarande. — Alla lagar voro upplöste, och det var derföre lyckligt, att uti 1772 års Regerings-form få en ordentlig, *fast icke i allt tydlig Grundlag.*

Kommen till nuvarande regering, har jag ej den förmätenheten, att, likt Författaren, vilja uppdaga vår dyra Konungs hemligaste planer, hvilka, på så *goda grunder*, utgöra Europas förundran, och hvilkas förborgade hemligheter äro mig obekante. Ett enkelt anförande af händelserna skall för mig göra tillfyllest, sedan jag, såsom i förbigående, fått utbedja mig af läsaren, det han må göra den anmärkning, *att under ett sådant regerings-sätt, hvilar aristokratien ej hos något Stånd, utan hos vissa personer.*

I den fysiska verlden, verka de af Skaparen i naturen lagde krafter; men i den Politiska, behöfves det medlet, Penningar, som utgöra hufvud-summan af den moderna Stats-konsten i Europa: och Gustafs störverk kunde ej mera än andras, utföras utan penningar, hvilkas anskaffande således måste utgöra en hufvud-artikel.

Manufaktur- och alla andra under Kronan dragne Fonder, utgjorde en otillräcklig ressurs; hvarföre förslaget gafs till Krono-Bränneri-inrättningen, som kostade 1,700,000 R:dr, och kanske årligen renderade högst 17 T:r Guld. *Dess missräkning* på ekonomiska sidan; alla våldsamheter i dess utöfning; Religionens qväfvande genom menederier och espionager, *blifva lika många skamfläckar i Historien för dess Upphofsmän.*

Det var naturligt att behofven ej dermed kunde fyllas: hvarföre den såkallade realisationen verkställdes.

Riksgälden, beräknades år 1772 som följer: Utrikes 3,523,000 R:dr, Inrikes till Private i Speciemynt 508,000 R:dr, Dito i Banko-sedlar 3,537,000 D:r S:mt, som à 3 D:r S:mt p. R:dr valverades till 1,308,000 R:dr till Banken, inberäknad den mycket utropade Konung Carl XII:s gäld, i Speciemynt 1,627,000 R:dr, i Banko-sedlar 40,617,000 D:r S:mt, som à 3 D:r S:mt p. R:dr utgjorde 13,766,000 R:dr.

Genom beräkningssättet à 6 D:r S:mt p. R:dr, reducerade Liljencrantzs Kronans privata Banko-sedels-gäld till hälften R:dr-tal. Speciemynts-gälden förblef sådan den var, och Banko-gälden, som år 1772 uppgafs till 15,427,000 R:dr, liqviderades år 1777 med 3,500,000 R:dr i Silfver, — som lånades Utrikes och tjenade till en begynnelse af realisationen.

Med samma Summa ansågos också de år 1765 af Kronan i Banken pantsatte såkallade Kronans Realia, bestående utaf Silfver- och Koppar-rän-

torne, Hammar-skatten, Stora Sjötullen m. m., såsom inlöste och drogos under Stats-verket. De räntade minst 400,000 R:dr årligen, och fördubblingen af Sjö- och Landt-Tullarne, minst 300,000 R:dr. Så att, genom ett penndrag, Kronans gäld minskades ifrån 20 till 8 millioner R:dr, och dess inkomst, endast i den artikeln, ökades med 700,000 Riksdaler.

Vid samma tid arbetades ock med full styrka på flottans iståndsättande. 15 nya rang-skepp à 100,000 R:dr hvardera, och 10 nya fregatter à 60,000 R:dr, utgöra en summa af 2 millioner R:dr Specie.

Frankrikes till den ändan bestådda subsidier af 400,000 R:dr årligen, göra på 15 år 6 millioner R:dr, och således en åtminstone tillräcklig summa för sjömaktens reglering.

Att sådant dock icke varit tillräckligt synes af Riksdags-kallelsen 1778: uträkningen slog också in i det *glädjefulla ämnet*, åstadkom Ständernes gifmildhet uti faddergåfvan, tillökning uti Konungens handpenningar till 55,000 R:dr. Skänker åt Drottningen 100,000 R:dr, Kron-Prinsen 200,000 R:dr, Hertig Carl 100,000 R:dr, *under namn af Riksdags-omkostningar*: och hade de, utom specielt *förbud*, också sträckt sig till Enke-Drottningen och Hertig Fredrik.

Här begynner Författaren till Företalet redan klandra aristokraternes opposition, hvarmed han menar Riddarhuset, men specificerar ej, hvaruti den bestått; hvarföre jag skall anföra det Ståndets göromål.

Ränte-fördubblingen och mynt-förhöjningen, tycktes efter 1772 års Regerings-form kunnat tarfva *Ständers hörande*. Och Krono-gäldens afskrifning i Banken var icke laglig förr, än den blef af Banko-Utskottet fastställd.

Grefve Fersen uppgaf projekt till en instruk-

tion för Banko-Utskottet, innehållande: Att alla afskrifningar skulle för Ständernas Plena uppgifvas, hvari Riddarhuset ingick; men Preste och Borgare-Stånden funno för godt att bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition, om det tillägg uti instruktionen: att, ehvad Kongl. Maj:t funne för godt att proponera, Banko-Utskottet skulle begripas under tyst- och hemlighets-eden.

Sedan yrkades igenom Hummelhjelms Memorial, upplysning om beräknandet af Ståndets pluralitet, och hvilken Riksdags-Ordning skulle äga rum: hvilket vållade Riksdagens slut, men ej något svar på frågan.

Riddarehusets brott var derföre den gången, att, fast fruktlöst, vilja sätta Banken i säkerhet och upplysa Grund-Lagen.

Här kommer ordningen till de af Författaren omtalte Konungens kostnader och utrikes resor.

Jag vill gerna tro, med honom, att Konungens aktiva själ icke hvilat midt under nöjen af alla slag, och att pragt och theater höra till Konglig stät: jag vill ännu tillägga, att införandet af theatraliska seder inom en nation, kan hafva sin nytta; men att till Operahusets byggande åtgått 180,000 R:dr, torde mången tycka vara ett dyrt nöje för en fattig nation.

Bland Konungens utrikes resor, var visserligen den till Petersburg grundad på politik; men Kejsarinnan fann sig hvarken vid att garantera 1772 års Regerings form, eller att göra ett mot Danmark, utan tvertom, lemnade hon det Hofvet sedan del af negociationerna. Under många vänskaps-bevisningar, uppkom då det frö till missämja, som sedan så olyckligen utbrustit.

Om resan till Spaa innehållit något politiskt ändamål, måste det hafva misslyckats, emedan det blifvit utan verkan.

Sedan det bekanta armbrottet på Parola malm,

hvarigenom en proponerad resa till Petersburg förbyttes med en kort entrevue med Kejsarinnan i Fredrikshamn, företogs resan till Italien. Under vägen sändes Öfver-Ståthållaren Sparre till Berlin; men kunde ej negociera något, emedan han under pretext af Preussiska Monarkens sjukdom, *icke fick audiens*.

Uti Italien sköttes nöjen och uti Paris utverkades igenom Franska Drottningen, fortfarandet af Franska subsidierna samt betalning af en million R:dr, sedan Pomerska kriget innestående subsidier, som uppbars och då så väl behöfdes.

Strax efter revolutionen, hade Konungen ärnat utvidga sitt rike på Norrska sidan. Men blef hindrad af förre Konungen i Preussen, som ses af hans Oeuvres posthumes.

Huru Kejsarinnan icke ville under Petersburgska resan, ingå i en dylik plan, är redan nämdt.

Sommaren år 1784 skulle åter Danmark angripas, och den kåcka Herr Toll till en begynnelse besörja om Danska flottans uppbrännande, hvilket blef förekommit genom en avertissement af Ryska Ministern, som också, med deklaration att anse den attackerande makten för fiende, jemte General-Amiralen Trolles föreställningar, hindrade fredsbrottet.

Faddergåfvans expirerande vållade Ståndernas sammankallande år 1786. Bonde-Ståndets kärlek för husbehofs-bränningen förenade dem med Riddarhuset: just som tillfälligheter behöfdes, att göra ett för 2:ne Stånd, hvilkas intresse som jordägare alltid är och blir *detsamma*.

Ryska, Danska och Preussiska Ministrarne voro emot Konunga-maktens vidare utvidgande; och Konungen, som såg styrkan emot sig, hade den politiken, att med bästa façoner samtycka till Ståndernas propositioner om beräknande af deras pluralitet och säkerheten i tjensters besättande. Sedan Pass-volan-

gen var afslagen och man ej kunde förlikas om brännvins-bevillningens tid; upptogs brännvins-frågan genom Frietzskys ryktbara memorial.

Ställningen var då elak; det var icke nog, att den saken säkert skolat blifvit bifallen af tre Stånd; utan Stats verkets uppgift var ett likaledes förestående yrke, som på samma sätt gått fram, och, sedan Ständerne då garanterat dåvarande cirka 7 millioner gäld: (ty Lilljencrantz hade verkligen derå gjort afbetalningar), hade ej några lån kunnat göras: och då skulle vår *dyre* Konung icke kunnat uträtta mera än Konungen i England med toma händer. *Makt kunde den gången ej brukas*, och måste således negocieras med Grefve Fersen, som fann sig vid, att ingå uti *Riksdagens slutande, innan dess termin var expirerad.*

Författaren till Företalet nämner de förmåner, som derefter tillföllo Grefve Fersens slägt och vänner. Det är ännu uti friskare minne, huru många af de senare afsagt sig de så kallade förmånerna; och huru de, som ännu tjena, icke heller gjort det *af egen drift*, men det tillkommer ej mig, såsom hvarken panegyrist eller kritikus, att derom nämna.

Sedan Ständerna icke ville ingå i nya tillskotter, och Lilljencrantz ville undvika flere utrikes lån och obehagliga nyheter: vidtogs den plan, hvars djupa politik har få likar.

Till en begynnelse måste Lilljencrantz eloigneras, och *sattes i Rådet*, i det ögonblick han troddes få afsked.

Ruuth, Tollens förtrogne, sattes i stället, och, i samråd med dem, Öfverste-Kammar-Junkaren Baron Armfelt m. fl., befanns, att, till vinnande af mera penningar, behöfdes mera makt, och till ernående deraf ett krig, hvilken plan, genom vissas indiskretion, snart blef temligen kunnig.

Ett nödvändigt föregående var, att skilja Bon-

de-Ståndet ifrån Adeln, och lyckades ganska väl, genom de erbudne Brännvins-Kontrakterne.

En resa skedde samma år eller 1787 om hösten, till Köpenhamn, och om ej Kron-Prinsen af Danmark kunde förmås att vända sig emot Ryssland, vanns åtminstone Prins Carls af Hessen *vänskap, som i sinom tid var så nyttig.*

En resa åmnades också till Berlin, men skedde ej, sedan Konungen af Preussen förebar en egen resa till Schlesien, som dock ej verkställdes.

Nu var tiden inne att begynna krig med det i ofrid med Turken invefvade Ryssland, och hämnas allt *det ofog* Kejsarinnan tillfogat. Anstalterne skedde med all möjlig tysthet och drift: och, *sedan Rådet samtyckt till Försvars-verkets iståndsättande,* ryckte Finska arméen till gränsen, den Svenska transporterades till Finland och vår flotta lopp ut.

Men det var ej nog: Svenska folket ägde en *rättighet* att höras innan krig begyntes.

Fredsbrottet skulle derföre hvälfvas på Ryska sidan, hvilket bestyr Hastfehr icke utförde med nog skicklighet: flottan tog några handels-skepp och Ryska Kadetterne, *utan krigs-förklaring,* och deruppå följde det ärofulla sjöslaget vid Hogland.

Till lands *misslyckades* imellertid attacken på Fredrikshamn, och vår flotta blef instängd i Helsingfors hamn. Belägenheten var kritisk, och behöfdes åtminstone att vinna tiden.

Generalen Baron Armfelt, som nyligen njutit det sällsynta förtroendet, att, från Landshöfdinge, förordnas till General en Chef: Öfverstarne Hästesko och v. Otter, med ett ord, alla ännu arresterade, samt Majorerne Klick och Jägerhorn, den förre nyligen blefven Öfver-Adjutant, alla kände för nitiske Royalister, företogo korrespondensen med Kejsarinnan.

Genom det steget, hvars *hemliga drif-fjädrar*

tiden

tiden må uppdraga, samt Svenska arméens förklaring, att icke emot deras ed gå öfver gränsen, men försvara den med lif och blod; förmådde Kejsarinnan, att, i hopp om en fred, den hon då sökte, låta sin öfverlägse sjömakt stanna uti en inactivité, som frälste Svenska stränderne för en annars oundviklig härjning.

Tiden var nu vunnen och planen väl lagd här hemma: afskedstagande och hemkommande Officerare insulterades, *så i Stockholm*, som i landsorterna. Pasqviller utspriddes kring hela landet öfver arméen och Adeln: och, så väl Städernes Borgerskap, som allmogen, befunno sig i största hast uppeldade af ifver och hat emot arméen och Adeln, och af krigslystnad i en grad, hvaröfver de sjelfva komma en gång att förvånas.

Konungen anlände till Stockholm, *reste till Dalarne*, upprättade en Fri-corps; for till Götheborg, *stillade det methodiska Danska inbrottet* genom Engelsk mediation, och utlyste Riksdag, sedan så godt som all militär var skild från Stockholm.

Riddarhuset ansågs af Borgerskapet och Påbeln i Hufvudstaden för Riksförrädare, och deras, under förtäckta ord, yttrade åstundan till fred, såsom ett förbund med Ryssland.

På en, lika så enfaldig som ovanligt svag *Landtmarskalks ogrundade*, och, om den än varit sann, föga betydande *angifvelse*, bannades och bortvistes Adeln d. 17 Febr. på Riks-salen. Pluraliteten af de tre Stånden gladdes i fåvitsko öfver löftet om privilegiers konfirmerande och gifvande.

Den 20 Februari arresterades de som troddes vara mest betydande på Riddarhuset *); höllos i fängelse

*) Gr. Axel Fersen, Fr. Horn, Maklean, v. Gerdten, Billberg, Frietzky, Spaldencreutz, Engeström, De Geer, Liljestråle, Brahe m. fl.

snart 3 månader, och derefter lösslapptes utan *laga ransakning och dom*, ja icke en gång någon rubrik af brott, utom *tvenne* *), som likaledes ännu sitta på fästningar. *Men ett sådant förfarande, i en tid, då man ännu, enligt lag, ägde personlig säkerhet*, verkade knappt uppmärksamhet hos dåvarande pluraliteten i de tre Stånden.

Den 21 Februari upplästes och bifölls Säkerhets-Akten, på *sätt*, som hvar och en vet. Adeln vågade med ett tillägg yrka, att en Grundlag icke var laglig, utan Konungs och alla fyra Ståndens gemensamma samtycke. Intet af de andra Stånden vårdade sig eller dristade derom ventilera. Hemliga Utskottet skulle samlas.

Adeln ville, genom en instruktion, så mycket möjligt var, draga deras göromål till Plenorums kunskap och åtminstone frälsa flere §§. af 1772 års Regerings-form.

De tre Stånden funno sådan upplysning och befallning onödige.

Hemliga Utskottet sammanträdde, och vittne hvar och en af dess ledamöter, *om de*, genom *der* dem företedda uppgifter, *visste*, om, af den uppgifne gälden: 21 millioner R:dr, påföljande kampagnes utgifter inberäknade, större eller mindre del *var upplånt eller ej*, *eller annan gäld döljd eller icke*.

På sådana deliberationer följde ett extractum protocolli, som af Ständerne begärde gäldens vidkännande och garanterande. Preste- och Borgare-Stånden funno dervid ingen betänklighet: *Bonde-Ståndet förböds att, efter Riksdags-Ordningen, votera med lyckta sedlar*, hvarigenom det också der bifölls: och under deliberationen på Riddarehuset, upplästes en Kongl. Billet, *då Adeln, i fall af afslag, blifvit utropad som landsförrädare och så nödgades samtycka*.

*) Friherre Stjerneld och Almfelt.

Genom Säkerhets-akten, som man förutsåg skulle verkställas, hvilket också sedan skett, var all makt i Konungens händer, utom Bevillnings-rättigheten, som ännu tillhörde nationen, eller dess representanter, Ständerne, att utstaka.

Sedan garantien var jakad, var ock bevillnings-summan gifven, men tiden var ännu det enda öfriga, hvaruti Ständerne, enligt 1772 års Regerings-form, ägde någon talan.

Preste-Ståndet beviljade utan svårighet till nästa Riksdag, med det af Prostarne Barkman och Hambræus gjorda tillägg, utaf deputerades väljande imellan Riksdagarne.

Borgare-Ståndet biföll genom votering, och Bonde-Ståndet, som första gången hindrades från votering och *hotades med vakt* m. m., uppkallades andra gången på Slottet och kunde ej neka en mild och nådig Konungs proposition till bifall.

Riddarehuset ville ändå behålla sin och Svenska folkets rätt, uti tidens utsättande, men förmåddes på sätt bekant är den 27 April, *under sin rätts reserverande för framtiden, att samtycka.*

Sådant var sanna förloppet af den Riksdag, hvars företal retat Svenska folket emot Adelns aristokrati. Det Ståndets göromål som Stånd, äro här ofvanföre antecknade, och derefter böra de dömmas både af samtid och efterverld; men ej efter särskilte Adelsmäns framfarande, hvilkas fel och laster, likasom de förtjenster de kunna äga, äro deras egen, men ej Ståndens tillhörighet.

Om det var ett brott, att, så länge möjligt var, under försakande af egna förmåner, *ståndaktigt yrka försvaret af lag och frihet för medbröder, som i blindhet hatade och förföljde dem, att vilja hafva afböjt kriget, och att hafva förutsett och vilja streta emot nya lagar och krigets fortfarande:* så kan Adels-Ståndet aldrig nog straffas och förnedras. Var det åter en dygd, så kan ingen mensklig

makt minska dess värde och hindra uppresandet af ärestoder i Historien, varaktigare än detta rikets bestånd tyckes blifva.

Ett återstår ännu att besvara. Författaren nämner Adels-Ståndet såsom *otacksamt*, emot de välgerningar, hvarmed Konungen dem öfverhopat; och ett sådant tillmäle förtjenar att afskuddas.

Jag anser Adeln, likasom alla de andra Stånden, såsom Stånd, och hvad som sker flere eller färre af hvart Stånd, såsom undantag, icke rörande Ståndet i allmänhet.

Jag räknar derföre lika litet såsom förmån för Adeln, att 50 eller 100 Adlige ynglingar gjort det man kallar en oförtjent lycka, som det kan anses för en välgerning emot Preste- och Borgare-Stånden, att Biskopp Wallqvist samt flere Borgmästare vunnit säte i Högsta Revision och Beredningen: eller Bonde-Ståndets bördor kunna sägas vara derigenom lindrade, att de fått välja Ledamöter i Riksgälds-Contoret.

En lycksökare, en gunstling äro och förblifva i alla länder de merendels föraktligaste och såmst qvalificerade, åtminstone på moraliska sidan ibland sina likar, hvilkas afunds-ämne de ibland kunna göra, men aldrig deras heder och verkliga förmån. Tvertom skadas andra, om sådane samla flere embeten på ett hufvud, eller genom svängande utur en Stab i en annan, förvärfva sysslor, dem de ej förstå.

I alla riken har militären egentligen varit Adelns både lott och skyldighet, enlig med den esprit, som grundat det Ståndets inrättning. Här har ock så tillgått, men mot så dryga ackorder, *att mången icke har laglig ränta för utlagde penningar*, hvarmed han förvärfvat sig den rättigheten att dö för en kula, om den träffar rätt, men tigga sin öfriga tid, om den endast förlamat och gjort honom till tjensten oförmögen.

Nästan alla Konungar hafva velat, att deras thron skulle omgifvas med de mest prunkande namnen bland deras Adel; så har också skett här. Och om en eller annan derigenom förvärfvat sig betydande embeten eller förmåner, så hafva mångdubbelt flere tillsatt egendom och helsa.

Den som tviflar om Adels-Ståndets förlust genom allt detta, behagar underrätta sig, huru mycket mera Adeln nu är gäldbunden än år 1772, och huru många Frälse-egendomar sedan kommit i ofrälse händer.

Den vore en fiende till de andra Stånden, som önskade dem, att med lika vilkor trampa tjenstvägen eller löpa i Hof-trapporne. Icke desto mindre hafva de sakerne varit ett föremål för den mot Adels-Ståndet uppväckta brinnande afunden och bitterheten, hvilken likaledes ansett Adelns ägande utaf Säterier och Frälse. Man har likväl vid det senare glömt, att Säteri-friheten åtföljer icke personen utan jorden, som kan förpantas, hvilket i sjelfva verket ej är annat än ett köp. Men att dertill behöfves penningar, likasom till all annan handel, hvilka icke en gång förökas, inom de två Stånden, igenom deras nya privilegier.

Ingen må anse detta såsom tadel emot vår Konungs höga göromål. Jag beundrar den *djupa* politik, hvarmed han till ända fört sina höga åndamål inrikes. Och har, så snart Säkerhets-Akten blifvit kungjord, icke gjort minsta svårighet vid, *att anse för en Konglig nåd bibehållandet af mitt lif, egendom och syssla*, det jag några månader förut trodde vara min lagliga rättighet.

Vare det långt ifrån mig och hvar och en Svensk man, att på minsta sätt *tillskrifva vår Konung de olyckor, hvaruti vårt Fosterland svåfvar*, och sent eller aldrig kunna läkas. Jag har endast velat gifva sanningen ärona. Och när Författaren till Företalet velat *uppreta Stånd emot Stånd*, anser

jag min pligt likmätigt, både som medborgare och i afseende till det fridsens embete jag förer, i hjertats välmening och på dess okonstlade språk, bedja, förmana, och vid allt hvad heligt är, besvärja alla Inbyggare af Svea land, att de bortlägga allt hat och afund, glömma allt framfarit, och i endrägt, samt med förenade krafter söka att rädda och understödja ett gemensamt Fäderneslånd och att deras göromål måga utmärkas af egen försakelse och tro och nit, för det allmännas bästa.

Den Högste Guden vet ensam, om hans Försyn utsedt denna tiden till detta Rikets styrkande eller förstörande; men om så skulle hända, det Gud nådeligen afvärje, så låtom oss åtminstone, genom inbördes kärlek och förtroende, bjuda till att resa upp våra hyddor ur gruset, och icke likna djeflarne, hvilka, efter Miltons beskrifning, öka deras plågor i helvetet med inbördes förebråelser af hvarandras synder och deraf uppkommande tråtor.

Klagopunkter:

Utur Konungens Tal på Riks-Salen den 17 Febr. 1789.

1:o.

Klagar Konungen deröfver, att Ridderskapet och Adeln förhalat tiden att välja Deputerade till det Utskott, som Konungen begärt med sig att öfverlägga om de vigtiga ärender, som Ständerne uppdragne blifvit.

Svar.

Ledamöters urval af några hundrade Familjer till så grannlaga ämnens handterande, fordrar tid och moget betänkande: det går ej an att handtera Rikets vårf och Riksdags-ärender tumultuariter. Ju vigtigare ärender, ju försigtigare och rådigare personer fordras dertill: det står icke skrifvit i ansigtet på hvem som är skickligast, det fordrar betänkande och rådighet.

2:o.

Att Ridderskapet och Adeln uppehållit sig med onödiga öfverläggningar öfver ämnen, som ej tillhöra deras åtgärd.

Svar.

Hvilka ämnen de må vara som på Riksdagar ej tillhöra Ståndens åtgärd hvar för sig, åstundar man veta. Riksdagsmän äro Rikets män, som äga att fordra redo af Regeringen, gifva men icke taga mot instruktioner.

3:o.

Att Adeln derigenom uppväckt oro och gynnat fiendens stämplingar och intresse.

Svar.

Öfverdrifvit sagt och med intet bevist; frågas derföre: hos hvem och hvar sådan oro blifvit väckt? Det vore väl, om samvetet kunde väckas hos sofvande drömmare, som satt hela Riket i våda och störtat oss ovetande uti ett offensivt krig.

4:o.

Att Landtmarskalken blifvit missfirmad emot 18 §. Riddarhus-Ordningen, på den stol han innehaft, som Konungens Fullmäktig, och blifvit tvungen att deröfver besvära sig hos Kongl. Maj:t.

Svar.

Deröfver bör först ransakas innan dom afsäges. Men, huru Konungen kan med någon lag hafva Fullmäktig på Riddarhuset? och: huru Landtmarskalken kan vara Konungens Fullmäktig och Ståndets Talman på en gång? det fordrar både förklaring och betänkande.

5:o.

Vill Kongl. Maj:t ej tåla, att de som burit sina förmätna händer på dess Faders Krona, må äfven ryckas med honom sjelf om den spiran han förer.

Svar.

Hvilka de äro, som härmed insimuleras, bör utsägas, ty ingen i hela Riket vidkännes sådana tillvitelser.

6:o.

Förklarar Konungen offentligen: att om Rikets kuster härjas, Finland brännes och Hufvudstaden sköflas, är det *ej hans skull*, utan *deras*, *som* med nöje *hellre såge en Rysk Minister* i Stockholm *föreskrifva honom lagar* och tvinga honom till en vanhedrande emot hela Riket brottslig fred, än de

vilja

vilja öfverlemna sin ärelystnad, *hämdgirighet och enskilta begär*.

Svar.

Det är och blifver dens och deras skull, som Ständerne oåtsporde, tillställt kriget på eget bevåg.

Tillvitelser utan bevis, och utan att nämna personerne som tillvitas, är mjeltsjukt, och förråder ett oroligt samvete.

Hämdgirighet presupponerar liden orättvisa och våld, begge delarne äro tecknade i vårt olyckliga öde och Regements-förändringen.

Enskilta begär kunna icke sträcka sig emot egen konservation, hvilken icke utom Rikets bestånd kan bestå.

Hvilka äro nu dessa begär? Jo, att Lagen och Regerings-formen må efterlefvas, och folket ej må bortsäljas såsom slagt-kreatur.

7:o.

Utbrister Konungen uti den eftertänkliga utlåtelsen: att dess hand skall snarare förkolna, än underskrifva något som vore *nesligt för Riket*, och att *Kronan må snarare honom afryckas* och sönderbrytas, än af honom befläckas.

Svar.

Nesligare än oförrätta sina grannar, gifs intet: och nesligare för Riket kan aldrig underskrifvas, än orättfärdige domar öfver oskyldige medborgare och gudlöse författningar emot både religion och lag.

Kronan vore snart afryckt, om 8 §. i Regerings-formen komme i fråga. Skamfläckarne äro ej aftvådde med hotelser och skryt.

8:o.

Vidare, att Ridderskapet och Adeln skola vara honom och Med-Ständer ansvarige, om, igenom deras misshälligheter och tillgrepp, tiden förloras till krigets utförande, och undersåtare *missledas*,

Svar.

Missledas kunna ej medborgare derigenom, att de påminnas om sin skyldighet att traktera frågan om kriget, efter Regerings-formen och Rikshushållningen efter Rikets behof.

9:o.

Att allt uppsökes och uttydes till Konungens vårsta, af Adeln, som han på så mångfaldigt sätt *uppdragit* framför deras Med-Ständer: och att de tadla och skämta öfver deras nit, som gått ur sina hus till hans och Rikets försvar.

Svar.

Att en hop Adels- och i synnerhet Embetsmän blifvit uppdragne på bättre förtjentes bekostnad, har ej annat ändamål haft, än att svepa alla afvikelser ifrån Lagen och Regerings-formen uti förgätenhet, och komma således ginaste vägen till enväldet. Denna bekännelse vittnar ju om hans uppenbara oförsynta orättvisa.

Att man skämtat öfver Stockholms Borgerskap, som funnit för sig värdigt att apa den Engelska mobben och förnedra sig till dragare och tråsshästar; kan ej vara särdeles underligt bland högsinta medborgare.

10:o.

Att Adeln illa afskildrat Dahlkarlarnes uppbådande och inkallande, till Stadens, Bankens och allmänna lugnets förstöring.

Svar.

Detta är en svår beskyllning, som bör bevisas: och det ser mig ut som Konungen varit medvetande af någon sådan anläggning, helst ryktet ropade om inköpte gamla hus, här och der i staden, att igenom eldsvådor kunna göra en extrem diversion till massacre, om ej annat ville hjelpa.

11:o.

Att Ridderskapets och Adelns församling hållit Tal, förklenliga och brottsliga mot Konungens

höghet: och att diktamina utgifvits af trycket, lika stötande.

Svar.

Att kalla sådana Tal för brottslige, som Riksdagsmän på sitt rätta ställe hållit, till bevarande af Rikets rätt och medborgerlig säkerhet, är orätt och högmodigt.

Riksdagsmän sammankomma ej för att tala efter Hofvets formulär och Konungen efter munnen, utan att fordra redo för Rikets styrsel efter 8 §. i Regerings-formen, och att rätta hvad som rättas bör, till allmänna säkerhetens och frihetens bestånd.

Sådane Tal fordra intet ansvar; ty Grundlagen och Regerings-formen, äro för hela Riket långt heligare än personliga Majestätet.

Konungen är för folket, men ej folket för Konungens skull; Konungens personliga höghet dependerar af Rikets Majestät, och det bör af Riksdagsmännerne försvaras, såsom befullmäktigade Ständer.

12:o.

Ändtligen *befaller* Konungen Adeln taga afträde utur Riks-salen och genast formera en deputation, att *göra afbön* hos Landtmarskalken: och låta *uttaga* utur Riddarhusets Protokoll, allt det som Konungen ansett för sig ohehagligt.

Svar.

Hvar Konungen fått den rättigheten att dömma utan föregången ransakning, år en obekant sak.

Att utfordra, justera och annihilera Riddarhusets Protokoller år olagligt och despotiskt: och

Att genom Lettres de cachet, gripa fridlyste Riksdagsmån och håkta oskyldigt folk, som ej velat tillbedja hans afguda-belåten, år tyranniskt.

Biskoppens, D:r Olof Wallqvists Bref till Presterskapet i Wexiö Stift, af den 23 Juni 1789.

T. T.

Högtärade mine Herrar Embetsbröder!

Nyligen hemkommen ifrån det vigtiga och i en lång följd af tider visserligen märkvärdiga Riksmötet, samt de flere förrättningar Kongl. Maj:ts nådiga förtroende mig sedermera uppdragit, har jag genast skyndat mig att återgå till de göromål, hvilka i grund af mitt embete mig härstädes åligga. Desse hafva ock så jemt mig sysselsatt, att denna stunden är verkligen en af de första jag kunnat lemna åt vänskapen, lugnet och mig sjelf. Det är naturligt, att jag gerna delar den med Eder.

Jag kan ej tänka på detta Vällofliga Rikets Presterskap utan känsla af den aktning jag finner mig pligtig att visa en och hvar.

Det förtroende och den heder, hvarmed jag blifvit förekommen, äga i mina ögon nu mera ett fördubbladt värde, sedan jag sett dem bibehållas utan all mäkling å min sida, utan alla fremmande afsigter å mine Embetsbröders. De försök, som härefter skulle göras, att skingra oss ifrån hvarannan, gå så visst förlorade, som vi å ömse sidor kunna anses äga nog upplysning, heder och sjelfständighet, att vara våra egna rådgifvare och förmyndare.

Den tid vi lefva i, är annars så full af orolighet, att man väl må föreställa sig på alla möjligheter. J sen dem, mine Bröder, lika lätt som jag, och lika lätt lären J äfven för Eder del finna Eder vid det beslut jag tagit: att trofast fortfara i det goda, för att dermed öfvervinna det onda.

De fleste nu varande bekymmer synas uppstiga från inga säkra eller falska begrepp om den allmänna ställningen. Hvad under då, om man ibland fattar en otidig och öfverdrifven oro? Menniskan är sällan nöjd med hvilka händelser som helst; knorr och fruktan hafva utbredt sig under mindre vådligheter än de närvarande.

Krig med utländska makter; tvedrägt och olydnad inom landets egna gränsor; förökade beskattningar och utskylder fägna ingen menniska. Det vore mot sakens natur, att häröfver någon glädje begära. Tvertom, omfattas den svage, vid första underrättelsen, af förskräckelse för en tyngd, som aldrig kommer att trycka honom. Några uppkasta spörsmål, för att sjelfve få bibringa tidningar. Den villrådige tror genast och berättar; en klok man allena misstänker hvad i hviskning löper och sorl väcker, hjelper ehvad han kan, och bär med tålamod hvad han ej kan undkomma

Den befattning jag som Riksdagsman varit betrodd och föranlåten att taga om de allmänna ärenderne, har satt mig i nödvändighet att om deras sammanhang söka en närmare kännedom; omständligare än att den kan göras allmän, så tillförlitlig, att den stadgar god öfvertygelse, och således mycket tryggare än de berättelser, hvilka komma och gå, föränderlige efter dens tycke som dem förer. Hvilket nödvändigt måste hända med ett rykte, det ingen känner för sitt och således ingen har omsorg att i helgd och sanning hålla.

Jag är pligtig, mine Embersbröder, till allt, och så mycket mera till upplysningar om det all-

månna, som jag, i egenskap af deras ombud, dem sjelf inhämtat; hvarföre jag ock föresatt mig, att i denna skrifvelse meddela sådane underrättelser, som meddelas kunna.

Den förflutna Riksdagen har varit orolig; annat kunde icke väntas. Detta föresågs af hvar och en, som hade minsta kännedom af ställningen. Sammanhanget med förflutne tider skulle nödvändigt verka derhän. Den framtida Historie-skrifvaren saknar icke bevis att lägga denna nödvändighet i dagen: och vi, som nu lefva, böra tacka Gud, att en oumgänglig oro icke fått stadga en oumgänglig olycka.

Det skulle icke förundra mig, om man framdeles öfvertygades, att det krig, som vid sitt utbrott förledit år förvånade alla, var af högsta nödvändighet: att det hade sin grund i inhemska händelser äfven så väl som utländska förbindelser; att desse sig imellan voro naturligen stridige och likväl gemensamt verkande till krigets antändande.

Jag håller alla krig olyckliga och detta i denna delen äfven likt de öfriga; men genom vissa händelser likväl så afskildt från alla andra, att det lärer kunna sägas vara: ett krig utan like och exempel.

Att förbigå alla andra anledningar till min tanka, kan jag, till bevis om sanningen deraf, åberopa mig redan tryckta och än vidare utkommande handlingar i detta ämne.

Få medborgare gifvas, som icke med rysning ännu återhämta händelserna för sista September och nästföljande månader; och lika allmänt bör man tacka Gud, att de inträffade. Derigenom påskyndades i en välsignad stund Konungens hemresa från Finland, och den makt, som på vestra gränsen af riket inföll, har visserligen aldrig gjort Sverige större tjenster än den gången med ofredlighet; hvilken i hög tid väckte en allmän känsla af fäder-

nesland och uppmanade åfven de trögaste sinnen till rörelse och mannamod.

Historien föreställer sällan en Konung så omgifven af faror, så utan medel till deras afvärjande, som vår Gustaf nu var: de förre må ej omröras NB., och de senare hade varit alldeles inga, om Herren icke förstått att sjelf skapa de medel han behöfde;

Om det folket ej skyddat och understödt hans person, som han och ingen annan i den ställning sakerna då voro, kunde försvara.

Det blir i alla tider en ära för Svenska menigheten, att i det olyckligaste tidehvarf hafva visat den största tillgifvenhet för sin Konung, och Europas Regenter lära missunna honom det nöjet att regera öfver ett sådant folk.

Vi påminna oss att ett stillestånd med Danmark på vestra gränsen återställde lugnet, det vintren och kölden likaledes gjorde till en lycklig nödvändighet på den östra. Denna stillhet nyttjades till en Riksdag, som var högst nödig, och i mera än ett hänseende förändrat allmänna ställningen.

Konungens förnämsta ändamål med detta Riksmöte var, att förelägga Ständerne Rikets helá tillstånd, och begära det biträde i råd och gerning, som icke egentligen Konungen, utan Riket fordrade.

Detta har ock skett på ett sätt, så instämt med Regerings-lagarne och våra förbindelser med andra makter, som svarat emot Riksens Ständers rättighet och behof af upplysning för de rådplägningar, som dem uppdragne blifvit.

Allrasynnerligast har Kongl. Maj:t lemnat ett fritt och obehindradt tillträde för Riksens Ständers Deputerade i det Hemliga Utskottet, till kännedom af Rikets penninge-verk; upplåtit alla Rikets räkenskaper och handlingar i detta ämne till Deputerades genomseende och granskning alltifrån sitt

tillträde till regeringen; befallt sine Embetsmän upplysa och förklara, och sjelf både försäkrat och visat, att Hans Maj:t hvarken förr eller nu haft nödigt för sig att i dessa ärender någonting hemligt hålla.

För att tillfredsställa Ständernas underdåniga begäran och hindra fortgången af en oro, den man i senare tider nästan ansett för en skyldighet att gifva sig; har Konungen för denna gången allernådigst täckts tillåta rikets skuld till hela dess belopp allmänligen kungöras.

De betänkligheter, som deremot förekommit, hafva icke kunnat afses: för sin del har Konungen så mycket mindre haft några egna, som det obestridligen blifvit bevist, att, då stora och ovanliga kostnader blifvit använde på rikets allmänna byggnader, försvars-verken, förbättringar i arméen, sjöväsendet och nästan nybyggande af hela flottan, samt Kronan dessutom gjort Banken ett stort biträde för dess realisation in specie, har den Riks-gäld, som med regeringen emottogs 1771, ifrån samma tid blifvit så uppehållen och förvaltad, att Riket icke betungats af någon dess förökelse.

Det bör anmärkas, att Konungen flere resor, till befrämjande af rikets förmån, flere förändringar inom Konunga-huset och det anseende Konungen gifvit sitt Hof, alldeles icke graverat Staten eller ökat Riks-skulden, utan hafva alla dessa utgifter blifvit bestridde af Konungens egna tillgångar.

Icke heller bör det lemnas obemält, att Konungen med dem årligen fyllt en ifrån dess tillträde till regeringen löpande stor brist i ordinarie Staten, den Konungen täckts allernådigst förklara sig än vidare vilja fylla utan sitt folks betungande, antingen af tillgångar som kunna anskaffas, eller igenom indragningar, hvilka i annat fall må-

ste

ste göras möjliga: ehuruväl Ständernas Depûterade till deras verkställande icke kunnat inse eller föreslå sättet.

Af allt detta erhålles, att Rikets hushållning och penning-verk blifvit förvaltade på ett sätt, som förtjenar underdånigste tacksägelser och allmänt förtroende.

Att Konungen belastat Riket med inga skulder för sin person; att den skuld som år, antingen är urgammal, gjord före Konungens tid, eller ock ny till extra-ordinarie utgifter för kriget, och i begge fallen Rikets egen, som af Riket gäldas bör; det ock Riksens Ständer igenom enhälligt beslut fastställt och sin garanti för all nu uppgifven Rikets skuld aflemnat.

Jemförd med våra tillgångar, kan denna skulden icke anses annorledes än stor. Jemförd med detta Rikets skulder vid flere förflutne tidpunkter, är hon likväl ej större, än att hon, igenom allmän och enskilt god hushållning, utvidgad industri och indragit lefnadssätt, kan utredas och betalas.

Sedan Kongl. Maj:t allernådigst upplåtit Riksens Stånder förvaltningen af Rikets hela gäld och alla de fonder, säkerheter och tillgångar, af hvad namn och natur som helst de kunna vara, hvilka för denna förvaltning tillförene anslagne varit, eller nu anslås kunnat; hafva Riksens Stånder fastställt sådane författningar för penningars anskaffande till pågående behof, deras användande till sina rätta ändamål, kreditens uppehållande och riksgäldens minskning, som för det närvarande efter allt utseende varit de enda brukbara och mot sitt ändamål i möjligaste måtto finnas svarande.

Desse äro Herrar Fullmäktige i Rikgälds-Kontoret föreskrifna genom en formlig instruktion, innebärande all den förbindelse till efterlefnad och ansvar, som möjligen kan åläggas Riksens Ständers Ombud.

Så länge sakens natur gör denna instruktion nödvändigt hemlig, bör eller kan jag densamma icke uppenbara. Men det får visserligen nämnas: att alla utvägar till upptagande af inrikes lån skola brukas, på det penninge-räntor till utlänningen förminskas: att Riksgälds-Kontoret bör efter föreskrifven ordning nedsätta och aldrig får upphöja den af Ständerne anslagne krigsgärd och bevillning: att dessa medel oförryckte skola hållas till sina behof, samt ändtligen, att hela förvaltningen fått så utstakade reglor, gränsor och inskränkningar, att intet rum finnes för ett vådligt godtfinnande.

Kongl. Maj:t har i nåder täckts teckna denna instruktion med dess höga stadfästelse, oföränderligen försäkrat Riksgälds-Kontoret om dess hägn, beskydd och nåd; men frikallat sig från all del i dess styrelse, upplåtande Riksens Ständers Fullmäktige derstädes förvaltningen af alla slags medel, som icke till Ordinarie Staten anordnade äro, och hvilka nu som förr, genom Kongl. Stats-Kontoret, till sina behöriga ställen disponeras.

Dessutan har Kongl. Maj:t än ytterligare täckts försäkra, att om så fördelaktiga händelser inträffa; hvilka i Konungens hand bereda nya tillgångar, skola dessa komma Riket och undersåtarne till godo, till all den lättning som möjlig blifver.

Minsta eftertanka tillsäger genast, att en Stat för sina utgifter ej har andra tillgångar än hos Rikets innevånare, och deraf inses oundvikligheten för Riksens Ständer, att för Rikets nya behof göra och fastställa nya bevillningar: desse äro dryga emot dem vi nu vanligen utgjort, men ej det ringaste upphöjda öfver behofvet till Rikets gagn och försvar, som vi äro pligtige att besörja.

Tänkom, mine Bröder, på Finland och Bohus Län: föreställen eder innevånarnes olycka i dessa provinser, och sedan låren J som redlige medborgare känna helgden af den förbindelse vi al-

la hafva till desa med-undersåtares hjelp och skyddande.

Vi hafva ännu ingen fiende sedt, intet fiendtligt skott hört: städer och byar hafva här hvarken blifvit brända eller plundrade: men allt sådant hafva desse, antingen redan lidit, eller äro de ännu derföre mer eller mindre blottställde. Den kan sannerligen icke med skål kalla sig Christen och medborgare, som icke gerna i sjelfva verket bidrager till deras försvar.

I den Bevillning dertill blifvit anslagen, har vårt Stånd tagit sådan del, som varit enlig med dess pligt, svarat emot dess respektive Med-Ständers önskan, och fritager oss från all skälig anmärkning af egna afsigter. Man har äfven inom Ståndet sökt skaffa den jemkning, som i anseende till sämre och bättre vilkor finnes billig, hvilken omständighet jag för min del önskar måtte i framtiden så följas, som hon i äldre Bevillningar synes antingen bortblandad eller glömd.

I fråga om en Bevillning, som till mesta delen är krigsgärd, har det icke varit skäl att yrka sådana immuniteter, som annars äro Ståndet förbehållne och för en framtid befästade. En fiende afser inga privata betingningar för vissa Stånd, utan gör sina framsteg hvar han kan, jordens olika natur oaktad. Den principen han följer att härja henne, är derföre helt naturlig i en beskattning att försvara henne.

Svårigheten att oftanämnde Bevillning utgöra, är icke möjligt att på något annat sätt hjelpa än med indragning af vårt öfverflöd.

Hvad oss angår, förer jag derunder konsumtions-artiklar, som för icke mer än 40 à 50 år tillbaka i Prestehusen voro antingen alldeles okände, eller åtminstone obruklige, och likväl i senare tider på flere ställen medtagit lika många penningar som krono-utskylder och tjenstefolks-löner till-

sammanslagde. Om vi i denna delen gifva ett samt hålligt godt exempel, så hoppas jag derigenom mycket godt skall kunna uträttas i en landsort, der ganska få hafva råd och lägenhet till gifvande af ett ondt.

Vi hafva så många tillfällen att genom gagn och nytta i våra embeten skaffa oss ett verkligen godt anseende, att det vi skulle söka genom prakt och öfverflöd, är lika umbärligt, som visserligen under vårt ämne och aldrig hedrande vårt stånd.

För och under Riksdagen hafva flere sådane omständigheter inträffat, som varit oväntade, gifvit anledning till frågor af högsta vigt, och ledt till beslut och följder, öfver hvilka det ännu är för tidigt att kunna vänta allmänhetens omdöme stadgadt och enstämmigt. Det skulle derföre tjena till ingen ting, att deröfver meddela mitt enskilta.

Det är allmänt med begreppet om all regering, att inga bevarade rättigheter upphäfva skyldigheten af laglig lydnad; och att styrelse-makten i en stat, nedlagd hos en eller flera, aldrig är stor nog, om hon icke vid alla tillfällen svarar emot ändamålet.

I Svenska Historien är det en märklighet, att vi oftare än andra riken ändrat och jemkat Regerings-lagarne, utan att genom alla dessa försöken komma till annan erfarenhet än den, att man kan vara lycklig och olycklig under hvilka lagar som helst: att detta beror af Regenten, folkdygden och lyckan.

Efter konstens reglor kan man dock göra sig bästa hoppet; hvar minsta rum finnes för enskilta afsigter och förmåner å en eller annan sida.

Närvarande tider uppblåsas af en frihets-ande i hela Europa, utgången från de snillen, som i sina skrifter på en gång befrämjat all slags frihet och upplöst all slags ordning; roat några Regenter med en skarpsinnig qvickhet och derföre blifvit uppmuntrade just under det de väckt frågor

om deras egna mest älskade rättigheter: uppgifvit menniskans rätt i motsatts till medborgares förbindelse; i tänkesätt och seder infört den löslighet, som, om hon tilltager i den mån hon begynt, visserligen förstörer både allmänna och enskilta välfården.

Skulle man följa de anvisningar dessa snillen lemnat, hvilket ofta föreslås; så är en del deraf lika billig eller obillig med en annan. Att hvad i ett hänseende gäller till härställande af friheten efter naturen, gäller äfven i ett annat. Jag tror för min del icke, att man i något samhälle vore belåten drifva denna sattsen så långt som han låter utsträcka sig. Om man i en formerad Stat nånsin gör försök dermed, så går Staten visst förlorad, och största olägenheten lärer dervid träffa dem, som försöket först påyrkat.

När man citerar Englands frihet till mönster för andra nationer, så bör man riktigt känna hvad man åberopar. Man bör vara bekant med denna frihetens gränsor, förmoner och olägenheter: man bör gifva rättvisa åt nationens allmänna upplysning och ära: man bör påminna sig, att all ensidighet i England försvinner, när det Allmänna är i fråga: man bör erkänna de Engelska Ministrarnes storhet och dygd: man bör inse följderne för systemen af landets naturliga läge: och åndtligen bör man tillstå, att en Konung uti detta land alldeles icke saknar den makt en Konung bör begära: när han sjelf förordnar om sina Ministrar, samt högre och lägre embetsmän; ingår och upphäfver alliancer med andra makter, besluter krig och fred m. m., som konstitutionen tydligen innehåller och Engländaren aldrig bestrider.

Många dessa omständigheter inträffa aldrig i andra länder: många kunna väntas, men sent. Annorledes, än att de fleste åtminstone finnas förena-

de, kan man väl med en och annan enskilt, icke skapa England hvar man vill.

En verklig Filosof och en Jette hafva gifvit anläggning till samfunds-bandet för de från England nu mera afsöndrade kolonierne; men hittills har föreningen i verket icke fått den styrka, som förmodligen varit Stiftarens mening. Att göra en Stat, är mycket mera än uttänka en, och i begge fallen måste man ändå förese, att proportionerne så afmätas, att kroppen får ett hufvud, och detta så kraftfullt, att det kan hålla sig uppe och styra lemmarne. — Men jag skyndar mig tillbaka till mitt ämne.

Den Konung Försynen oss gifvit, är infödd Svensk och äger ett hjerta, gjordt att älska Svea Folket. Under en 18 års regering, full af nåd och ömhet för sina undersåtare, har Konungen likväl måst genomgå flere, mer eller mindre obehagliga händelser. Påminnom oss, att han derunder många gånger fått anledningar till de tänkesätt, som i det hela skulle varit onyttiga och för några enskilta lättligen vådliga. — Dem har Konungen dock aldrig följt, utan fast mera vid alla tillfällen låtit oss alla erfara den mildhet, som ofta icke med annat skäl kunnat påräknas, än att den naturligen hörer Konungen till.

Kunna vi läsa Konungens nådiga kungörelse under den 25:te sistledne Maj, dess förklarade amnesti af alla händelser, dess förbud af allt hat, all förföljelse imellan enskilte personer och stånd utan att älska Konungen och öfvertygas, att han i ingen ting öker sitt utan rikets bästa?

Allt ondt man fruktar skall man jemföra med ett annat ondt man känner.

Väljom ett tidehvarf i Svenska historien under hela 200 åren tillbaka, der vi skulle finna skäl önska oss hellre lefva än i det närvarande. Tagom alla våra olyckor med oss; men icke våra fördo-

mar, och jag tror vi skola begära de tider, som förhanden äro.

Det krig, som fortgår, hade förmodligen redan varit slutadt, om icke alldeles oväntade händelser inträffat: nu måste det vidare fortsättas: men utom våra fienders behof af frid och våra allierades medverkan dertill, har jag till Konungens fridälskande sinne det fullkomligaste förtroende, att intet medel finnes till fredens vinnande, som icke Konungen med allt allvar brukar och använder.

Efter Riksdagens slut har Kongl. Maj:t om rättvisans skipande, de allmänna Årendernes skötsel och Regeringens förvaltande i dess frånvaro så förordnat, som lärer allmänt kunnigt vara och hvartill jag anser onödigt att något tillägg göra, om ej det: att Kongl. Maj:ts och Rikets samtelige Collegier, högre och lägre domstolar och embetsmän allesammans fortfara i sin tjenstgöring nu som tillförene: att rättegångs-ordningen, Lagarne och den civila administrationen äro alldeles oförändrade och hvars mans trygg- och säkerhet om sig, sin ära och sin egendom så väl befästad, som den förut varit.

Vi hafva således i dessa hänseenden ingen ting att frukta och behöfva ingen annan tröst än den vi sjelfva kunna gifva oss, när vi tåle tiden, för att med egna ögon se att ingen fara är å färde. —

Den politiska ställningen med andra makter måste vara en hemlighet inom sjelfva regeringen. Jag kan således icke känna henne, men tror af goda anledningar den vara så förmånlig, som vi kunna begära.

Vårt lands läge ådrager sig alla Europeiska Kabinetters uppmärksamhet, och förlorar aldrig sin naturliga betydlighet vid deras förslager och afsigter. — Det har aldrig saknat anseende under lyckliga och aldrig biträde under olyckliga perio-

der ifrån den tid man bringat den praktiska Stats-konsten i system; och nu hafva alla riken lika behof, att den alltid skall bibehållas.

Hvad jag här ofvanföre skrifvit, är ett korrt sammandrag af det vigtigare, som vid Riksdagen förefallit eller med Riksdagen omedelbar gemenskap äger. Den frihet jag mig gifvit att vid berättelserne foga en och annan egen anmärkning, torde så mycket mindre misshaga, som den kan gifva anledning till vidare eftertanke samt goda och skäliga omdömen.

I Riksdags-Historien har jag förbigått allt, som icke egentligen bör anses för rikets ärende: särdeles alla sådane smärre frågor, hvilka icke haft annan förbindelse med de större, än att de gjort öfverläggningarne derom vidlöftigare, häftigare och svårare.

Jag har innehållit all berättelse om mellanhändelserne af samma natur, alltid märkvärdige i den Pragmatiska Riks-Konstitutions-Historien, men onyttiga för mitt ändamål att meddela sanningen af besluten, icke att afmåla den ledning eller brytning, som bidragit dertill att de blifvit tagne.

Jag har märkt flere rykten så osäkra, utvidgade och falska om det Allmänna, att de måste föda oro. I dem har jag icke kunnat tillåta mig; att mine Herrar embetsbröder länge lemnades.

Att uppgifva en lycksalighet som icke finnes: att frukta ett ondt, som hvarken är för handen eller nödvändigt måste komma, är lika orimligt. Sanningen leder till ingendera delen, och för henne skola de skrytsamma praten, det bulrande missnöjet och den olyckliga nedslagenheten med tiden förlora sig.

Det är en enskilt pligt för mig, att äfven anföra något om det, som närmast rörer vårt Stånd; hvarom

hvarom likväl utförligare underrättelse är att vänta i Cleri Comitialis vanliga Cirkulär.

I Religions-bekännelsen hafva inga stridigheter från något ställe blifvit anmälte.

Till befrämjande af en praktisk Gudsfruktan och goda seder; disciplin i församlingarne; flit vid underwisnings-verken &c. har de vanliga medlens bruk blifvit både anvist och påyrkat och kan vissserligen icke rätt nyttjas utan framgång och välsignelse.

Från alla orter har man erfarit godt gagn af Kongl. Maj:ts nådiga och rättvisa författning om examina och befordringar i Ståndet af år 1786, och således har Ståndet icke haft anledning till många enskilta besvär och bekymmer.

Af Kongl. Maj:ts synnerliga nåd har det med underdånigste vördnad emottagit flere vedermälen.

Till underdånigste hörsammande af Kongl. Maj:ts nådigste befallning, har det fått afgifva dess underdånigste Betänkande om Jubilæi firande i Upsala 1793, samt de ämnen, som för Församlingens gagn kunna vara nödige att dessförinnan beredas.

Af Kongl. Maj:t har Ståndet erhållit en nådig försäkran, så lydande:

"Jag försäkrar härmed i nåder för mig och mina efterträdare på den Svenska Thronen: att Preste-Ståndet alltid skall njuta den ordning och rätt vid befordringar som 1723 års samma Stånd förundte Privilegier samt Regerings-Formen den 21:sta Augusti 1772, §. 10 utstaka, så ock i sina tjenster och löningssätt äga säkerhet efter Privilegierna och Sveriges Rikes lag. Stockholm den 2 Mars 1789.

GUSTAF.

L. S.

Upplysningsvis i detta Vällofl. Stiftets Historia får jag nämna, att första originalet af denna Kongl. försäkran nu mera förvaras i Wexiö Dom-Capitels Archivo, sedan en ny expedition af samma ordalydelse blifvit utfärdad och i nåder Preste-Ståndet tillställd.

Till befrämjande af all trygghet och ordentlighet med Riksens Ecclesiastika ärender, har Kongl. Maj:t för dem, inom det Kongl. Cancelliet inrättat en särskilt expedition, för hvilken, efter nådigste förordnande af den 15:de sistledne Maj, en Prestman kommer att vara föredragande.

Att Kongl. Maj:t härvid haft synnerligen nådigt afseende på Ståndets, dess Embetsmäns och göromåls rätta förmån, är utan allt tvifvelsmål: och skulle jag vidlöftigare utföra mig öfver de goda följder som kunna väntas, om icke Kongl. Maj:t vid sjelfva Inrättningens stiftande, täckts gifva mig ett sådant vedermäle af dess nådigste förtroende, som hos någon skulle kunna göra mitt omdöme jäfvigt.

De till Kongl. Maj:t af Preste-Ståndet vid sistledne Riksdag ingifne underdånige besvär, äro till någon del redan med lyckligt slut afhulpne. En del åter äro till vederbörande remitterade, efter hvilkas inkommande yttrande, de å nyo föredragas och afhjelpas med rätt och nåd efter lagar och billighet.

Mot detta Vällofl. Stift har Konungen låtit all nåd vederfaras, då högt- och välförtjente män till ledige Embeten nyligen befordrade blifvit.

Jag vågar ock försäkra med all trygghet, det vara Konungens nådigste föresatts, att alltid låta sådane grunder, som här synbarligen följde blifvit, hos sig finnas gällande. Synnerlige omständigheter fordra en synnerlig nåd, kräfva belöningar och uppmuntringar i stort, hvilka en Regent visligen och väl utdelar till samhällets gagn.

Detta är nu det som jag gerna velat kommunicera med mina Herrar Embetsbröder. Jag hoppas det bidrager till allmänt nöje och ingens harm. Kan det äfven förekomma bekymmer och farhågor, så gör denna skrifvelse all den nytta jag kan begära, om icke äfven skulle kunna förmodas, att den fäster våra inbördes förbindelser.

Jag känner föränderligheten af lyckan och allt timmeligt. Jag vet, att goda liknelser, som icke böra misstros, likväl kunna förlora sig: men ingen sådan förändring kan nånsin infalla, som förswagar sanningen af de uppgifter jag gjort. Om jag på dem icke vore säker, så förde jag till ingen menniska min penna derom, och visst icke vågade jag mitt namn derunder.

Med de öfrige som af allmänna Ärenderna varit något närmare sysselsatte har jag det gemensamt, att icke undvika Allmänhetens uppmärksamhet. Jag är ock alldeles nöjd att den följt och följer mig. Om ära och tro på en gång emot Konung och Folk komma att någonting betyda, twiflar jag ej, att åtminstone med tiden rättfärdigas af dem, som hafva nog kännedom och billighet att vara skälige domare.

Hvad Kongl. Maj:t af vårt Stånd täckes fordra, har jag fått dess nådigste befallning, att genom skrifvelser till Herr Ärke-Biskoppen och samtelige Herrar Biskoppar af den 15:de sistledne Maj förklara. Genom detta Dom-Capitels Cirkulär den 27:de i samma månad N:o 9 är den till detta Stift hörande med det vördige Presterskapet blefven kommunicerad.

Vi böra deraf finna, att Konungen ingen ting annat äskar, än hvad våra embeten i alla fall tillsäga, att sjelfve vara Christelige och trogne Lärare, Undersåtare och Embetsmän, som i våra för-

samlingar Christeligen befrämja god ordning, lydnad och stillhet.

När vi alla gerna använda vår omsorg för dessa goda åndamål, tviflar jag icke heller, att sådant allestädes sker visligen; så att i vårt bemödande igenkännes ett Christeligt nit för det goda, ingen politisk förslagenhet för oss sjelfva och lika litet någon den ringaste ovänlighet emot enskilte personer och andra Stånd. Allt sådant strider emot Läran vi föra, emot embetet vi bekläda, mot Konungens eget nådigt förklarade tänkesätt, och kan derföre icke ske utan att följas af Konungens missnöje.

Politiska prediknîngar äro i Svenska kyrkan långesedan förbudne, och kunna aldrig med någon slags nytta införas.

Lika betänkliga äro politiska Socknestämmor och politiska Tal dervid.

Till dem fordras en varsamhet, som sannerligen icke år hvars mans; hvarföre de aldrig må hållas utan efter vederbörandes förordnande vid yppade allrasynnerligaste omständigheter, och då till alla delar efter förordnande.

Bästa medlet i vår hand till allmänt lugn och bästa är, att lära våra Åhörare frukta Gud, och i den ordning Gudsfruktan både manar och hjelper, ära och lyda Konungen samt älska bröderne. Christi Lära förenar dessa stycken i bekännelsen, i hjertat och i utöfningen.

När vi föreställa dem i deras rätta sammanhang, så göra vi gagn och blifva trodde.

När vi gifva exempel på deras förbindelse hos oss sjelfva, så antagas vi för fäder att lära dem till andra. Vi blifva aktade inför Öfverheten och väl tålde af alla medborgare.

Konungen har täckts förklara dess höga förtroende för vår visa umgångelse: vi måste nu så upp-

föra oss, att vi detta förtroende behålla inför både Konung och Folk.

Omständigheter kunna förekomma, der vishet och erfarenhet verkligen tillitas: och i det fallet anhåller jag på det yngre Presterskapets vägnar, att de om råd och anvisning få tillita de äldre och erfarne män, som icke saknas, och hos hvilka jag gerna är i förbindelse för mine yngre Embetsbröders räkning.

Det säger sig sjelft, att allt hvad Konungen bjuder, eller under dess frånvaro, från den tillförordnade Regeringen utgår och på någon Presterskapets åtgärd ankomma kan efter ordalydelsen genast hörsammas och verkställas skall; hvilket äfven gäller om alla sådane embetsmåns förordnanden, som, i grund af sina sysslor, äga att bjuda och befalla.

Det kännes deremot opåmint, att alla lösa berättelser, hemliga insinuationer, obehöriga och om ingen ting betrodde personers beställningar och råd, duga till ingen ting och för Presterskapet innebära ingen annan förbindelse, än den, att i stillhet med nogaste uppmärksamhet följa en beställsamhet, som icke kan vara utan misstanka och hindra all framgång som icke god vore.

Konung och regering hafva så många ärliga embetsmän att befalla: och Svenska folket låter så gerna tala med sig uppenbarligen, att ifrån dem aldrig någon hemlig anläggning behöfver vidtagas och till annat än Konungens rätta vilja, gifves i detta Vällofl. Stift ingen enda Prestman, som kan blifva medverkande.

Kongl. Maj:t har i nåder tillordnat menigheten, med hvilken vi omgås, sådana förmåner, fri- och rättigheter, som mycken lättning och stor hjelp innebära, och derför underdånigste tacksamhet och trohet förtjena.

Hos dem spörjes ock det goda förstånd och den åra, att de osvikligen uppfylla sin pligt och gerna befrämja det menige bästa.

Tackom Gud, mine Bröder! att Konungens välgerningar verka någorstädes, och biträdom med sådana upplysningar, att dessa verkningar alltid bibehållas i ordning och nyttighet.

Att Kongl. Maj:t afrest till Finland är allmänt bekant. Enligt sista säkra tidning, som just nu ankommer, var Konungen den 1ᵒ i denna månad i Borgo, frisk och nöjd, emottagen af sin armé med fröjdebetygelser och alla tecken af trohet och lydnad, samt färdig att gemensamt med den vågt lif och blod för sitt folk.

Herren göre hans vägar årofulla och lyckliga samt utgången härlig genom en snar och säker fred!

Hurudan krigslyckan är, få vi af allmänna Tidningarne inhämta; och äro de så mycket säkrare, som allt hvad der införes, omedelbarligen utdrages ur ingående rapporter. De böra derföre tros. Alla andra berättelser, löpande man imellan, utan auktor, eller den åtminstone sådan, att han merendels ingenting kan veta, misstros deremot skäligen, intilldess man får se dem så bekräftade som vederbör.

Jag anmärker detta till förekommande både af bekymmer i onödighet och glädje utan orsak.

Ännu en gång påminner jag, att allt parti och all liknelse dertill må nedläggas, samt vid alla tillfällen allt sådant förekommas, som i ord eller gerning skulle någon förargelse gifva.

Här är sannerligen intet annat klokt och ärligt parti att taga, än att lyda och hjelpa i all ting, som på en och hvar ankomma kan. Så begärer Konungen; så fordrar allmänna välfärden; så

tänker allt förståndigt folk, hvilkas upplysningar och råd jag haft den äran inhämta,

Af hat, bitterhet, anmärkningar och gensägelser har aldrig i verlden något godt kommit.

Slutligen får jag tacka samtlige mine Herrar Embetsbröder, som vederbör, för det gagn de verka, den flit de använda, den ordning de befrämja.

Goda tidningar om och ifrån Eder, Mine Bröder, göra alltid min hjertliga fägnad. Det goda vi uträtte skaffar en mångfaldig välsignelse, i hvilken vi sjelfve minst af alla blifve lottlöse. Wexiö den 23 Juni 1789.

Olof Wallqvist.

Handbref till Årke-Bisk. m. m. D. *U. v. Troil.*

Välborne och Högvördige Herr Doktor och Årke-Biskopp, Akademi - Pro-Canceller, Kommendör af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-Orden!

Kongl. Maj:t har i nåder befallt mig förklara det höga välbehag, hvarmed Kongl. Maj:t ansett samtlige Rikets Presterskaps trohet och nit för sig och riket i närvarande oroliga tider, och tillika anmoda Herr Doktorn och Årke-Biskoppen, att i det sig nådigast anförtrodde Stift derom Vederbörande kungöra, med bifogade tjenliga erinringar, att Församlingarnes Lärare, vid lämpliga tillfällen förmana sina Åhörare till uppfyllande af de förbindelser mot Konung och Fädernesland, hvartill en och hvar Undersåte och Medborgare efter Guds Lag och Christi Låra förpligtad finnes. Med ett upplyst Presterskap, under Herr Doktorns och Årke-Biskoppens inseende, behöfves ej göras det beting, att allt detta sker så lämpligt, som ämnets vigt och värdighet samt tidens skickelse fordrar, och hvilket en stadgad man fullkomligast föreskrifver sig sjelf.

På det Presterskapet måtte oafbrutit kunna uppfylla sin härvid åliggande förbindelse, är Kongl. Maj:ts nådiga vilja och befallning, att en och hvar beständigt förblifver vid sin ordinarie beställning och den med all vaksamhet företräder; hvarföre ock Kongl. Maj:t i nåder frikallar Herr Doktorn och Ärke-Biskoppen från skyldigheten, att under varande krig hålla Prest-möte.

Förblifver med mycken högaktning,
Välborne och Högvördige Herr Doktorns, Ärke-Biskoppens, Pro-Cancellerens och Kommendörens

ödmjuke tjenare
Olof Wallqvist.

Stockholm den 15 Maj 1789.

IV. Oförgriplige Anmärkningar om nuvarande Krigs utbrott 1788 emot Ryssland, i anledning af Företalet till 1789 års Riksdag.

Så oundgånglige, som försvars-krig äro, efter sjelfva naturens lag, så vederstygglige äro oskälige inbrottskrig och listiga anställningar dertill.

Grundorsakerna till detta krig böra derföre undersökas, och när de uppdagade gifva sanningen sitt rätta ljus, kan man intet taga fel om dess mer eller mindre nödvändighet, och följaktligen rätt dömma om dess laglighet och försvar uti Regerings-formen.

Det ryktbara Företalet till 1789 års Riksdag med *Fortsättningen* deraf, jemte den tryckta Afhandlingen *om Politiska jemvigten i Europa*, gifva nog tillräckligt ljus att finna och förstå det Minister-politik, högmod och egennytta till försvar af öfverdrifna våldsamheter uti Regering, Lagskipning och Drätselverk, gifvit planen till detta utbrott, med hela nationens förderf uti både seder och tänkesätt.

För att dölja och förkläda en vårdslösad regering inom riket och undgå redogörelse inför Ständerna, har man brukat list och våld, att skaffa Regenten egenrådig makt, att hafva fred och krig efter envålds-principer.

Svenska friheten har således begifvit sig under en absolut monarki och regeringssättet är nu militäriskt.

När en Regering blifvit så delabrerad, att den måste söka medel till upprättelse igenom politiska krig, kan man säkert dömma, det Regenten är *svag* och hans Ministrar oduglige. Deras rofgirighet har då ej annat ändamål än menighetens utplundrande, hvartill de usurpera *jura majestatica* och göra Regenten förhatlig, minera hans ofärd och söka sitt beskydd under en uppgående sol.

Jag vill förbigå alla Författarens till Företalet uppgifna politiska osanningar och intriger mot och med utrikes makter, och endast följa honom i spåren med anmärkningar öfver hvad han föregifver om Riks-Constitutionen. Och då sanningen lyser hvar man i ögonen, måste omdömet blifva rättvist.

Författaren börjar med allmänna missnöjet 1768, men talar icke om orsaken dertill, som var vexel-kursens hastiga fall igenom Börsens och Bankens operationer, hvarigenom tusentals medborgare och nästan hela Bergslagen blefvo ruinerade; men hade kunnat hjelpas med liqvidationer man och man imellan efter kurs, om Regeringen ej varit i usurpatörers händer, som blefvo rika på medborgares bekostnad.

Konungens *hastiga* dödsfall orsakade 1772 års Riksdag, och vid den uppstigande Thronföljarens alltför tidiga kröning, verkades med Franska penningar den ryktbara revolutionen, usurpatörerne kapitulerade med amnesti och ofrälse Stånden figurerade i fåvitsko med namnet af det, som de köpte förrådarne gagnade.

Men *den våldsamma planen*, som var anlagd med Sprengtporten och flere betydande personer, blef igenom trofaste, redlige, fast osynlige, medborgare så förekommen och förändrad, att Regeringsformen blott blef jemkad i hast, sådan som den är: *list blef med list fången*, och den tillämnade suveräniteten försvann som rök i luften, Konungen

sjelf fann för godt att nedstämma sina anspråk och måste låta sig nöja; ty han var så uppassad på alla sidor, att han ej vågade mera. Följden var likvål den, att Riksdags-Kabinetter upphörde och *Banken* blef frälst ifrån total plundring.

Regerings-formen, sådan som den är, kunde ock vara tillräcklig nog att hålla skick och ordning, om den ej af Regenten sjelf öfverträddes och våldvrängdes; ty reciprociteten är skäligen bibehållen: men envålds-kronan kitlar bågen och är det hufvudsakliga ändamålet med allt hvad som kan företagas.

Knappt var Riksdagen slutad, säger Författaren, förrän frågan väcktes om *Tryckfrihetens obestånd*, men blef bibehållen af Konungen. Men han förtiger huru det skedde: NB. igenom en enda *tilltagsen medborgares, Ass. Höppeners, dristiga anspråk* *), som så derangerade den anlagda planen om pluralitetens i Rådet beslut; NB. att Konungen, för att sjelf undgå misstankar, måste bibehålla den, ehuru han dock *sjelf* var den första, som bröt Förordningen 1774, derigenom att han nekade utlemna Rådets Protokoller till tryckning. Han har ock sedermera både *sjelf skrifvit emot Tryckfriheten* och, tvert emot Ständernas gemensamma beslut 1786, inskränkt den så efter sitt eget behag, att all upplysning för nationen nu är betagen.

Är sådant ej envåldigt? Despotiskt? Hvad Författaren berättar om de privata eller såkallade *tiggare-audiencernas inställande*, förtjenar ringa attention. Men, om man frågar: hvarföre de intet återställdes i behaglig ordning? Så blir svaret: *derföre*: att han fick ej höra annat än *obehagliga klagomål emot despotiske Emhetsmän, som plågade folket med orättfärdige dom-rånerier och utmätningar*. Alltså må-

*) Se Fiskaliska aktionen derom i Svea Hofrätt; tryckt 1774, men förbuden och indragen.

ste de, efter Justitie-Kansleren *Lilljestråhles* betänkande, såsom *farlige*, upphöra.

Farlige kunde de aldrig anses, i afseende på Svenska undersåtare, men väl i afseende på Svenska Fransoser, och hemliga Jesuiter, som så nitiskt skyddas, till förderf för uppfostrings-verket i Riket.

Icke dess mindre står det fast: att tillgången till Konungens Person bör vara lika öppen för alla rättsökande och supplikanter, och det derföre i synnerhet: att det NB. är den bästa kontroll på orättfärdige Embetsmän, och säkraste hinder för hemlige örnatasslare, som saklöst ljuga heder, ära och säkerhet ifrån hvem de behaga.

Att *Brännvins-bränningen* blef *ett sjelftagit regale*, misskänner väl Auktor till Företalet. Men att det var ett despotiskt intrång uti folkets allmänna näring och våld på sjelfva bonde-rätten, att få förädla sin säd, sig och sin hushållning till godo; det förtiger han. Den bekännelse han derom gör, är likväl tillräcklig nog, att bevisa den vådliga Riks-hushållningen, som kostat menigheten öfver 600 t:r guld, hvaröfver ropades ifrån alla landsens ändar; men man ansåg då folkets röst för ingenting, figurerade med espionager och fiskaliska aktioner, synnerligen emot en *Publicola* (Haldin), för att skrämma allmänheten att tiga.

Så förbyter sig den politiska konjunkturen.

Det är en måttlig heder för regeringen, att hvarken vilja se eller höra, innan den, *ex eventu* måste finna, det en sådan operation oundvikligen skulle skada allmänheten och rikta tjufvar: men det är än mera skamligt att desse blifvit skonade för ansvar.

Månne sådant kunnat ske, utan Regentens delägande i deras företag?

Men oaktadt både denna och andra finans-operationer fattades dock penningar. Alltså måste

krig anställas för att undgå vidare undersökning; vinna mera makt öfver nationen.

Oppositionen, säger författaren, ropar väl, att *Konungen brutit Grundlagarne.* Men frågar som en dåre, om de ej äro felaktige, i afseende på den tillskapade konjunkturen?

Jag medgifver, att de äro på mångfaldt sätt felaktige i afseende på det uppdagade förhållandet; men jag frågar tillbaka: om det är Konungens ensak att förbättra och förklara dem? Läs derom 57 §. uti Regerings-formen, som så lyder:

"Thå något otydeligt skulle finnas i thenna "Lag, så må man thå sig rätta efter thes bokstaf-"veliga innehåll, til thes Kongl. Maj:t och Riksens "Stånder, på sätt som uti 39 och 42 §§. föreskrif-"ves, kunna förenas.

Att Konungen bordt höra Ständerna, erkänner Förf., hafva varit afsigten: men sätter åter i fråga: huru han kunde yppa sin belägenhet för 1786 års Ständer? men hvarföre intet? de voro ju de samme Riddersmän och de samma rikets invånare då som på följande Riksdagen 1789?

Jo derföre, att han då ej kunde finna en pluralitet att tala honom efter munnen, men en som påstod Rikets rätt, *ansvar för brännvins-operationen för Tryckfrihetens inskränkning, samt redogörelse för Riksdrätseln och Statsverket.*

Han såg då, att hans krigs-planer skulle förekommas och makten att i otrångt mål förstöra Rikets Folk och penningar, igenom rörelser med arméen och flottan, honom betagas, eller åtminstone så modifieras, att den icke kunnat skada nation.

Under sådan omgång, säger Förf.: att Ryska flottan kommit till Medelhafvet och allt varit förloradt.

Hvad skada det varit för Sverige, ser man intet: men den skadan att Ryska flottan blef hindrad, känna vi nu med 40,000 mans förlust och vår egen flottas ruin, *som torde kosta oss hela Finland, innan*

denna lekeà lyckas rätt? ty Finlands sjelfständighet för sig sjelft, som en fri Republik; spökar i alla Europas Kabinetter.

Vidare, säger Författaren, *att det varit en trolöshet emot de Allierade, att uppgifva deras' plan för Ständerne*, och, att det vore bedrägeri, om det på Ständer ankomma skulle, huru ingångne förbindelser borde uppfyllas: utropande: det inga andra än Rebeller, Förrädare och Fiender, vore med sådana grundlagar belåtne: påstående att vår Regeringsform "icke är så oformlig." Man kunde härvid fråga: om Konungen i Sverige blifvit Sultan i Constantinopel? men fritt! jag frågar: om det ej skall ankomma på Ständers begifvande, att ingå och uppfylla förbindelser; af hvem och hvarmed skola de då fullgöras? Rikets Folk och penningar äro ju Ständernas, men icke Konungens.

Turkiska Alliancen är afhandlad med Ständerne, innan Konungen var kommen i verlden.

Men huru hafva Turkarne fullgjort alliansen till våra behof? Jo, ungefär som Räfven höll Fastan, och om de runda subsidier ej kommit i Konungens händer, så hade förbindelsen af alliansen, att sätta arméen i rörelse *utom Ständernas bifall*, varit en ren omöjlighet.

Narrar och dårar äro de, som sälja sin naturliga menniskorätt och säkerhet till despoter, och afgrundens redskap äro de, som förföra folket att blifva sina egna barns och Rikets förrädare, rebeller emot både Gud och Fosterland.

Vår Regerings-form, fordrar Ständers begifvande till allt, hvad Regeringen vill företaga; ty i Sverige födas inga trälar.

Konungen är för Folket, men ej Folket för Konungens skull. Det var derföre en ganska lättfärdig och rådlös efterlåtenhet, att Riksens Råd ej genom allmänt Cirkulär, hindrade arméens rörelse, intill dess Ständernas bifall kunde dertill erhållas: då ingen trängande nöd var å färde.

Uti 45 §. Regerings-formen, hafva Ständerne uppdragit Konungen, att frälsa Rike sino, utan föregångit Riksdagsbeslut, *NB. då Krigs-Gärd ej behöfves:* säger, Författaren.

Han talar här, som han ej vet hvad Krigsgärd är: må väl någon allians kan uppfyllas, eller Riket emot utrikes fienders makt fredas och frälsas utan Krigs-gärd? Jag svarar: Nej! ty Krigsgård är ej annat än folk och penningar, som utan Riksens Ständers Ja och Samtycke ej böra disponeras, utan i händelse af oförmodadt inbrott, att Riket med härsmakt oförmodligen angripit blefve. Men att ställa så till, att man kan sälja bort Folket som boskap, för 600 tunnor guld, till hela Christenhetens fiende; det är både Religions-brott, Riks-brott och emot Gudomliga Majestätet, samvets- och salighets-brott: *Crimen Læsæ Majestatis Divinæ.*

Folk och penningar, som höra Riket till, kunna utan Ständernas samtycke och bifall ej kommenderas, hvilket både sakens natur och bokstafven i 48 §. Regerings-formen utvisar: i all annor händelse, skulle Konungen kunna, genom hemliga och Ständerne ovetterliga förbund, försätta Riket uti evärdeliga krig, och Nationen såmedelst aldrig få njuta någon fred, frihet eller säkerhet.

Författarens vidare raisonnement, att 45 §. i Regerings-formen var gifven, innan den 48:de stadgades, är barnsligt i thy, alla Regerings-formens §§. blefvo på en gång stadgade och det så, att den senare 48 §. förklarar den föregående 45:te. Men åter, om man gifver akt på den 6 §. i jemförelse med den 48:de, *så visar sig en Contradiction, som är handgriplig,* i thy, att den förra gifver ovillkorligt tillstånd, att sluta offensive förbund, och den senare förbjuder lika ovilkorligen att göra krig och örlig, utom Riksens Ständers ja och samtycke. Saken bör allt derföre så förstås, att Ko-

nungen, som hufvud för hela Riket, efter 8 §. äger makt efter 6 §. att ingå förbund *ad referendum* till Ständernes ratifikation eller beviljande, men icke utom Ständernas rådförande, efter 48 §., *existente casu*, utöfva den med arméens rörelser till uppbrott, utan att vara oförmodligen angripen med härsmakt.

Sålunda, men icke annorledes kunna desse §§. 6, 45 och 48 förenas. Jag, för min egen del, både vet och såg vid revolutionen 1772, att detta *räf-strecket* var utlagt af Riks-Rådet C. Fr. Scheffer, till hämd på det misstag på 1720 års Regerings-form, som lyftade honom med flere af Rådstolarne 1762. Det blef ock af mig anmärkt och uppgifvit d. 21 Aug.; men i den villervallan ej attenderat. Denna Regerings-form är således ett måttligt mästerstycke, när man sent omsider måste finna, att flera §§. behöfva förklaring, och Författaren till Företalet sjelf påstår, att den är felaktig i afseende på utrikes influencer, som list och bedrägerier bereda.

Att den är ett *hastverk* kan aldrig förnekas, då den ej till Ständernas utlåtande blef kommunicerad, på sätt, som 39 och 42 §§. föreskrifva.

Och att den blef med våld påtrugad, intygar ju Riks-Rådens arresterande med flere andra, som vågade blott visa sig missnöjde.

Om den ej vore påtrugad, behöfde Konungen ej begära dess garanterande af utrikes makter; ty det är nationens *ensak, att försvara sin Regerings-form*, som på god tro allmänligt blifvit antagen och besvuren. *Fremmande förmynderskap uti Regeringen är vanhederligt för Riket och högst eftertänkligt för Sveamanna säkerhet.* Det vore fast bättre, att med eftertryck afvisa sådane utrikes Ministrar, som göra försök att blanda sig uti nationers inrikes affärer, än begära deras Hofs garanti *på hvad dem icke angår;*

går; men man ser ganska väl hvad oförmärkt derunder sticker: derföre frågar ock den uppblåste Författaren: Hvem känner bättre grund-lagen än den, som skrifvit densamma? Hvartill jag svarar: *att den känner honom bäst, som accepterat densamma, NB. med vilkor, som 57 §. föreskrifver.*

Författaren säger, att Konungen kunnat *taga allt*, men satte sjelf gränsor för Konunga-makten: jag, dervid närvarande, säger deremot, att han intet mera kunde få, och icke en gång det han fick, om han ej kapitulerat med vederbörande om amnesti, etc. etc. etc.

Än vidare frågar Författaren: Hvad kan väl Svenska folket, å frihetens vägnar, mer äska, än hvad grundlagen det tillägger? *Ingen lag kan dem påtrugas;* ingen skatt kan dem påläggas, ropar han utan försyn, då han likväl sjelf och hela verlden vet motsatsen af publika tryckta Författningar och Ridderskapet och Adelns Protokoller, som bevisa, huru Monarken icke allenast sjelf öfverträdt grundlagen i allmänna lagskipningen, utan ock nu vid denna senaste Riksdagen, sedan han vunnit de 3:ne Ofrälse-Ståndens Fullmäktige, tvungit Ridderskapet med besynnerliga hotelser, och tillställt våld på ett sällsamt sätt, att bifalla påtrugade pretentioner, garantera ett utrikes lån af 21 millioner R:dr, såsom Riksgäld, acceptera Bevillningen och Säkerhets-Akten: hvilket allt, ehuru det skett med protester och förbehåll af deras och Rikets rätt för framtiden, så finner man dock, att Säkerhets-Akten blifver äfventyrligast för Ofrälse-Ständen, som äro utställde för utskrifningar, pressningar, olagliga värfningar, gärder, bevillningar, osäkerhet och slafveri.

Som nu dessa rena sanningar icke kunna förnekas, så måste ock domslutet blifva, att *kriget är olagligen börjadt*, Ständerne ohörde, snörrätt e-

mot Regerings-formen. Det var således ej underligt, att Ridderskapet i allmänhet och en stor del af Krigs-befälet yttrade missnöje, då allsingen fara var eller kunde vara att förvänta genom anfall af Ryssarne, som voro nog sysselsatte med Turken, och kan alltså de arresterade Regements-Chefernes eftertänkliga tilltagsenhet *civiliter förklaras med Trohets-Eden att försvara Regerings-formen;* derföre man ock finner, att Riksens Råd endast beviljade att sätta Finland uti försvars-stånd, utan något slags inbrott öfver Ryska gränsen.

Men, ehuru klart allt detta är, kan man dock aldrig förneka det konjunkturen var favorabel för att våga en coup de guerre emot Ryssland, under protektion af Turkiska alliansen, helst då ratio status inom Riket fordrade någon betydlig diversion i afseende på det allmänna missnöjet öfver Riks-hushållningen och Konungens obetänksamt afvoga uppförande emot Ständerna vid 1786 års Riksdag, som var öfver all måtta ovärdigt och försmädligt.

Hade Konungen förtrodt sig med sitt fattade beslut om kriget till Ständerna 1786, och låtit dem obehindrade med lagen få rätta, hvad hans elaka och egennyttiga rådgifvare, med folkets allmänna skada, åstadkommit, så hade han fått allt hvad han velat, ja ock möjligen i afseende på konjunkturen, mer än han förmodat. Men den förderfliga åtrån efter envålds-kronan, med egenrådig inkräktnings-lystnad och makt att regera efter eget behag utan afseende på folket, har varit och är det farliga ändamål hans politik åsyftar, som dock oförmärkt bereder honom sjelf det öde han förtjenar. Ty den split och oenighet han tillställt imellan Riks-Stånden, och de trätofrön han genom sina tjenst-andar låtit utså, bära i sinom tid en förderflig frukt. Borgare och Bönder emot Adeln och Adeln emot Presterne äro så upphetsade och förbittrade, att de näppligen kunna mer förenas,

förrän penningebristen i allmänna rörelsen, och folkbristen vid landtbruket blir så kännbar, genom utskrifningar, värfningar och gårder, att plogen stannar af; då Borgaren måste taga vid och släppa till både salt- och tobaks-handeln, med allt hvad han nu lukrerar på utredningar till lands och sjös; då ock Preste-Ståndets lönings-boställen (hemman) och Adelns frälse-räntor helt säkert stryka med, så att de alla nu arbeta på sin gemensamma ruin och förstöring. Först *divide*, sedan *impera*, så länge det vara och bestå kan.

Men, han borde besinna, att den som skall köra solens hästar, måste hafva stadiga armar; betsla dem i bredd med sådana mellan-stänger, att de ej kunna stötas och bitas: icke gifva dem för lösa tyglar, att de ej få taga betslet med tänderna och skena; ej heller forcera dem så strängt, att de få kollern, ty då kasta de både vagn och kusk öfver ända. Erfarenheten intygar detta öfver hela den politiska verlden. *Ergo felix quem faciunt aliena pericula cautum.*

V. Konung Gustaf III:s Annaler ifrån år 1771 *till* 1789. *)

Svenska Konungens Adolf Fredriks äldste Son med Preussiska Prinsessan Lovisa Ulrika är född 1746 den 24 Januari nya stilen. Den lyckan att äga en Arftagare till Svenska Kronan var så sällsynt, att den ej i Sverige inträffat på 60 år. Glädjen var alltså då lika stor som bekymren af de senare åren af hans Regering blifvit för alla Svenska Män betydande.

Ingen uppfostran spardes hvarken af dess höga föräldrar eller af Rikets Ständer. Den fromme Adolf Fredrik älskades af Nationen. Drottningen, ett klokt fruntimmer, var sjelf uppfödd i all tarflighet, men under en envålds-regering. Enväldet eller snarare en förökad Konunga-makt eftersträfvades under hela Konungens Regering; men den år 1756 misslyckade Revolutionen, minskade lusten. Gustaf, som då var 10 år gammal, vandes härigenom att göra anläggningar till ett oinskränkt

*) Att denna skrift härrör från någon medlem af oppositionen under Konung Gustaf III:s sista tid, finner Läsaren tvifvelsutan lätt, men då den bevisar mycken kunskap om händelserna och en skarpsinnig blick vid deras uppfattande, har Utgifvaren ansett den som ett väsentligt bidrag till denna Konungs historia och icke alls dragit i betänkande att meddela detsamma. Allt för häftiga, till saken ej hörande, utfall, så väl mot Konungen, som mot andra personer har han uteslutit.

tare Konungavälde. Dess qvickhet, starka minnesgåfvor och det smicker, hvarmed han af Hof-folket öfverhopades, tillskapade hos honom en framtida plan till enväldets införande i ett land, der han var både född och uppfostrad. — Prinsen var från barnaåren mycket road med theatraliska nöjen: dristighet och förställning vunnos derigenom: Våltaligheten fick ock inträde i dess späda sinne, luxe, nöjen, ceremonieller, ansågos alltid en Konung värdige; men Religion och dygd mindre nödige.

Vid 15 års ålder tog Prinsen inträde i Rådet, och då Konung Adolf Fredrik, år 1768, nedlade Kronan, blef honom uppdragit att kungöra Kollegier och embetsmanna-korpser inom residenset detta ovanliga beslut. Ett önskeligt tillfälle för en framtida Regent, uppfylld af despotiska tankar, att få utföra ett så vigtigt värf! denna händelse förvärfvade honom namn i nationen, och vid påföljande Riksdag i Norrköping mycket anseende.

Resan till Frankrike 1770, var för dess flygtiga sinne länge efterlängtad. Prinsar mäta oftare sitt välde och sin styrka efter det Hof de underhålla, och den prakt deruti lyser, än efter landets afkastning och undersåtarnes välmåga. En Prins hos en fattig nation, förstör sig och Riket, om deruti införes en större luxe än dess inkomster kunna bära. Gustaf, alltid begifven på nöjen, fick i en osäll stund för Sverige känna Franska Hofvets prakt och vällustiga lefnad.

1771, Martii. Att uti Frankrikes Hufvudstad blifva helsad för Sveriges Konung, var något stort.

Hvarföre skulle ej en Konung öfver en fattig nation kunna likna en mäktigare Regent uti prakt och öfverflöd? Franska Ministèren, som från långliga tider haft mycken influence uti Sveriges politiska ställningar, ägde nu det önskligaste tillfälle att med Monarken ingå en närmare förbindelse. Gustaf lofvades en större summa subsidier; en sum-

ma under egen disposition för att utföra sin tillkommande revolution och i Sverige införa envåldsmakten. Så smickrande anledningar att vinna ändamålet, gjorde den unga Konungens afresa från Paris för honom angenäm: men som förställningsgåfvan var den yppersta af hans Kongliga egenskaper, borde den framförallt nyttjas, att innan återkomsten till fäderneslandet dermed tjusa Folket.

Dess försäkran att bibehålla då varande Regeringssätt öfversändes genast, och Svenska Rådet, samma Råd, som sedan af Konungen föraktades, och 18 år derefter kasserades, försäkrades nu om dess nåd och förtroende, och dermed voro de nöjde: men nationen borde också insöfvas. — Ifrån Paris, sätet för alla lustbarheter, befalltes, att Franska Komedi-truppen skulle afskedas: Konungen begärte äfven sig till mötes på Svensk botten eqvipager och vagnar, samt inskränktare Hof-betjening. Sparsamhet plägar sällan vara Regenters lott; denna samhällsdygd utgör gemenligen en kontrast imellan dem och deras undersåtare. — Svenska nationen, känd af ålder för tro och åra, kunde håraf lätt bedragas och förvillas. Framtiden har äfven derom upplyst oss, att dessa befallningar ej innehöllo Gustaf III:s allvarliga tankar, och att han snarare följt och till sin förmån lämpat Kardinalen Richelieus och Machiavells maximer än Gustaf Adolfs och Henrik IV:s odödliga gerningar.

Partierne i Sverige hade vid Adolf Fredriks död redan så länge rasat, att Rådet, Ständernes fullmäktige, innehafvare af det verkliga Majestätet, nästan vid hvarje Riksdag förändrades: nu satt Franska partiet vid väldet och favoriserades af Hofvet; men genom Ryska och Engelska penningar, kunde Rådkammaren snart ombytas.

Konungens resa från Carlskrona, i Maj 1772, fortsattes beqvämligen: att förderfva allmogens hästar, med för stark körning, förböds denna gången,

Monarken visade sig emot alla mild och nådig; alla lofvade sig en gyllene tid; men de blefvo bedragna.

Riksdagen var hardt nära. Konungen öppnade mötet med ett dråpligt tal ifrån thronen. — Nu blefvo alla betagne utom Mösse-partiet, hvars pluralitet i de 3 stånden var deciderad, och, oaktadt mycken uppmärksamhet gjordes på Konungens vältalighet och dess gåfvor att vinna folket, räknade detta partiet mera på de penningar, dem af tvenne *Utrikes Hofs Ministrar tilldeltes* *) än på Konungens stora egenskaper. Enfaldigheten var så utmärkt, särdeles hos Borgare och Prester, att de inbillade sig hafva en makt, som af ingen kunde brytas. Sådan var ställningen. Ståndens Talemän vid denna Riksdag voro ej de kunnigaste i statssaker. Landtmarskalken, namnkunnig af poesi och vältalighet **), ägde ingen styrka uti sitt embetes utförande. — Presteståndets ordförande ***), mer Theolog än Politicus, lät leda sig af medbröderna. — Talemannen i Borgare-ståndet †), född i Ryssland, tänkte mer på hämd och egen vinning än Rikets båtnad. Enär klokt och beläst folk så misstogo sig om frihetens värn och Rikets sannskyldiga väl, hvad kunde då väntas af en Bonde ††), verkligen förståndig ibland sina medlemmar.

Uti de allmänna sakerne aflopp allt efter ofrälse-ståndens vilja, och den tilltagande osämjan imellan dem och Adeln ökade sig, som ej kunde misshaga Monarken. — Små försök gjordes likväl

---

*) Ryksa Ministern *Ostermann* och Engelska Riddaren *Godricks*, hvilken senare mycket lefde med det mindre Borgerskapet i Stockholm.

**) Baron Axel Lejonhufvud.

***) Biskopp Forssenius.

†) Borgmästaren i Stockholm *Seboldt*.

††) Joseph Hansson från Elfsborgs Län.

att känna sig före. Ett memorial på Riddarhuset, som något rörde Konungens makt, kostade auktoren sätes och stämmas förlust inom Ståndet *).

Konungen besökte ofta Rådkammaren; lät äfven, vissa dagar i veckan, de föredragande infinna sig på Slottet till upplysningars gifvande uti de ärender, som hos Rådet skulle förekomma. Audiens för alla som anmälte sig, gafs, äfven på vissa dagar. Dessa så kallade tiggar-kurer upphörde 1772 med revolutionen.

Hofvet lefde stilla. Utom kurer, kunde i anseende till den djupa sorgen efter afledne Konungen, inga nöjen påtänkas. Dess begrafning skedde med den prakt, som vid slike tillfällen är vanlig, och Gustaf författade de personalier som borde uppläsas.

Under öfverläggningen om Konunga-försäkran, var ibland Riks-stånden flere skiljaktigheter. Konungen, som redan genom sin vältalighet sökt vinna nationen, tänkte äfven derigenom böra befordra enigheten: Talemännen jemte Deputerade af alla Stånden blefvo på Slottet uppkallade. Genom tjenliga föreställningar sökte Hans Maj:t förmå dem till enighet uti tankar. Att detta ej kunde vinnas, torde ej missbagat Konungen, som likafullt derigenom ökte sin aktning hos allmänheten. Den, som lät trycka dess Tal till de Deputerade, måste rymma riket **). Ytterligheter äro i Svenska nationen ej ovana.

Efter 6 månaders arbeten blef Konunga-Försäkran till fullo jemkad. Den underteckknades af Konungen med bästa mine. Innan allt det som till kröningen fordrades kunde blifva färdigt, företogo sig

*) Hof-Rätts-Rådet Bergenstråle. Han erhöll 1772 Nordstjerne-Orden.

**) Hof-Auditören *Camitz*.

sig Ständerna flere ärender. Ofrälse-Stånden gjorde alla möjliga ingrepp uti Adelns privilegier; de syftade efter de högre embeten; Borgare och Bönder påstodo privilegier för sina Stånd. De, som förmentes vara Konungen tillgifne, och i synnerhet Landshöfdingar och domare som gjort sig namnkunnige vid Riksdagsmans-valen, dömdes en del sin tjenst, en del sin karakter, förlustige. Alla dessa de tre Ståndens beslut hvilade tills vidare hos Adeln. Men Rådet borde äfven afsättas. Som här aldrig gällde lag, utan godtycke följdes, kunde detta våldsamma steg ej af Adeln motas: tillställningen borde innan kröningen verkställas; också skedde det. Konungen, som låtsade älska det första Riks-Ståndet, säges häraf varit rörd; men troligare är, att denna och all annan de tre Ståndens tanke-yra ej misshagat honom.

1772 den 29 Maj. Deras Majestäters kröning och hyllning gick för sig med all pragt. Till belöning för landtbrukare inrättades då Wasa-Orden. Hade Riksdagen strax efter kröningen blifvit slutad, torde den tillämnade revolutionen länge uteblifvit. Angelägit var derföre att Riksdags-ärenderne fortsattes uti lika esprit som de började, derigenom ökades missnöjet i landet, och Konungen vann tiden.

En viss förnäm man, klok och förslagen, bidrog i synnerhet till den följande regerings-hvälfningen *). Denna plan hade han länge påtänkt, och kanske med någon förmån utfört för Hofvet 1769, om ej Riksdagen blifvit flyttad ifrån Norrköping. Det embete denne Herre beklädde, fordrade allvarsamhet uti utöfningen af dess djupa politik. Att uppenbarligen agera passade ej, var

*) R. Rådet Grefve *Sinclair*, som insåg nödvändigheten af en förökad Konunga-makt, men likväl ej ville införa envåldet.

icke heller enligt med dess intresse. Bivägar borde nyttjas, och de mest nitiske, de argaste af Möss-partiet, Prester och Borgare intaltes vid de hemligaste sammankomster om nätterna, att öka Konungens så väl som dess medhållares motgång och chagrin, för att derigenom qväfva dess regerings-sjuka. — Hos menniskor af inskränkt begrepp och mycken egenkärlek, borde dessa föreställningar göra intryck. Den som ej känner verldens lopp och tror sig väl, granskar aldrig utslaget af sina gerningar. Våra demokrater tyckte sig nu hafva spelet vunnit. De kände nu Konungens anslag; men derigenom, att någre de mest dristige af Adelns Ledamöter förmåddes resa från Stockholm, förmente de ingen tid böra sparas till sitt väldes stadgande. Riksdagen fortsattes alltså med nya persekutioner.

Det nya Rådet liknade folket; bitterhet och egennytta utgjorde de flestes hufvuddrag.

Rådet och Ständerne, Senatus populusqve Svecanus, kunde omöjligen inse Konungens anläggningar. De föraktade kanske en del af de rykten som utfördes, men så felade de och deras hufvudmän mycket deruti, att omkring Konungen och dess anhängare inga kunskapare underhöllos; men största felet var, att jemt förfölja Konungens vänner och sätta sig emot allt det han föreslog. Ett odrägligt missnöje uppvexte derigenom i alla landsändar, samt påskyndade frihetens undergång.

I Stockholm kunde ingen revolution befruktas; ty enligt rikslagarne var då förbudit att sammandraga troppar. De Regementer, som vid kröningen paraderat, voro hemförlofvade. En samling unga Officerare, som voro vid riksdagen och på Ladugårdsgärdet, ofta i Konungens närvaro exercerade, uppväckte väl hos Ständerna någon fruktan; men med Konungens afresa till Loka upphörde detta lustspel.

Öfver sjelfva revolutionen finnas flera omständliga relationer. Den började i Finland och Skåne på lika tid, och i Stockholm något senare slutades.

Öfverste Sprengtporten, käck militär och älskare af friheten, låt, efter aftal med Konungen, Finska arméen besvärja Regerings-formen af år 1719. Men, hindrad af motvind, att genast med sina troppar afsegla till Stockholm, grep Konungen till större makt än ämnad var. Denna händelse var upphof till Sprengtportens framtida missnöje, och allt det som sedermera föreföll imellan Konungen och honom; och har han tydligen förklarat, att han var bedragen.

Regerings formen, uppläst och antagen den 21 Augusti 1772, påstods vara af samma innehåll, som den Gustaf Adolf lät författa och 1634 publicerades. Denna hypothese är ogrundad; ty i den äldre talas hvarken om 150 Adelsmän, som Konungen förbehöll sig att utnämna, icke heller om förtroendes-sysslor och Konunga-familjens förökta hand-penningar. Att Banken lemnades under Ständernas vård, och att alla författningar gjorde ifrån 1680 till 1772 upphäfdes och afskaffades, var en nyhet, som i forntiden ej kunde omtalas. Nog har Sverige haft Konungar som varit tyranner; men ett besvurit oinskränkt Konunga-välde finnes ej i dess historia före år 1680. Nya Regerings-formen kunde vara god uti den Konungs hand, som älskade landet och vårdade sig om undersåtarne.

Gustaf III, som otvungen afsvurit det Konungsliga enväldet, var ej nogräknad, att flere gånger bryta den lag han för sig och sitt Rike gjort. Dess valspråk var Fäderneslandet, och då han kallade sig den förste Medborgaren förtryckte han ofta Rikets Medborgare.

Revolutionen aflopp utan blodsutgjutelse: af Franska subsidierna spardes kanske hälften. Gar-

nisonerne i Stockholm och Sveaborg och i Skåne åtnjöto penninge-belöningar, hvaremot de fleste Officerare och Kavaillerer, åtnöjdes med Riddare-orden, Grefve-, Friherre- samt Adels-bref och karakterer. Så många och så stora rekompenser uppväckte en allmän glädje, och våra unga Riddare af Militär-orden föreställde sig redan hafva bevistat en kampagne emot Rikets fiender.

Det gamla Rådet inkallades och några af de nyare Rådsherrar bibehöllos. Daras kallelse-bref voro författade uti Gustaf Adolfs Canzli-styl. Utom i Justitiä-saker, ägde de intet att besluta; ty de inrättade konseiller och arbets-fördelningar dem imellan, voro endast ett skuggverk. Konungen deciderade allt.

Nu blef tid att sluta Riksdagen, och att få en Bevillning passande efter Konungens tillämnade behofver. Möss-partiets hufvudmän, fordom så mäktige, vågade knappast öppna mun, de andre betagne af glädje, beviljade allt utan att tänka. Det var ej nog, att Regerings-formen tillade Konungen fri disposition öfver Rikets medel. Nu blef Bevillning för husbehofs-bränning bibehållen, men med det vilkor, att Konungen kunde vid missvext-år densamma förbjuda, med afgiftens bibehållande, samt i öfrigt taga de mått och steg, som dervid för Riket syntes nyttigast. Detta lade grunden till den regala Brännvins-inrättningen.

Ständerne voro knappast åtskilde förrän Konungen vände sina tankar till Norrige, i hopp att förena detta Rike med Svenska Kronan. Dess medfödda hat till Danska Kronan, och några projektmakares uppgifna förslag att Normännen, allenast Svenska Konungen visade sig på deras gräns, skulle affalla, vålde detta tåg. Hela Svenska arméen var inom få veckor i rörelse; men som Konungen i Preussen förmådde Catharina II, att ej beifra Svenska revolutionen, verkade äfven dessa makter

särskilt på Gustaf, och deras hotande föreställningar återställde lugnet i Norden. Ryska Kejsarinnan undanbad sig likvål den Ambassade, Konungen ämnat sända till Petersburg. Tolf tunnor guld togos utur Banken till denna onödiga kampagne.

Sedan Konung Gustaf III innehade nu nästan envåldsmakt, kunde, utan Ständernas motsägelse, flere författningar utföras, som parti-hämden förut hindrat. Den första epoken till 1778, är häraf lysande: således utkom 1772 förbud emot brännvinsbränning; förordning om små helgedagars indragande: Bref till Konsistorierne om Christendoms-kunskapens befrämjande genom flitiga husförhör. — 1773 Bibel-kommission stadgande; om Direktions utnämnande öfver alla barnhus och hospitaler i Riket: — 1774 Reglemente för Nordsjö-fiskerierne och ny Seglations-ordning. — 1775 Politie-inrättningen i Stockholm; två nya Låns och Wasa Hofrätts inrättande i Finland. Der inrättades äfven och byggdes städer; samma år förklarades Marstrand för portofranco: — 1776. Förordning om Rikets mynt och penning-väsende, och, i anledning af denna författning, 1778, Förordningen om en förbättrad embets- och lönings-stat, utom flere instruktioner för Kollegier, Stater och högre Embetsmän, m. m.

Till denna Epoken hörer äfven ett nytt Operahus och National-theater i Stockholm, Karusellen på Ekolsund 1776, och i Stockholm på Adolf Fredriks torg 1777. — Lägret i Skåne 1774. Resan till Finland 1775 samt till Ryssland 1777. Ifrån det senare årtalet, får luxens tilltagande och ett mera lysande Hof räknas, flera favoriter, allmänna tjenste-köp, jemte andra dårskaper leda härifrån sitt ursprung.

Jag sammanslår alla beskattningar och penning-inkomster för dessa åren: 1773 inrättades Assistans-kontoret. Uti dess fond, som sades vara 6 tunnor guld, ägde Konungen hälften, utom hvad ok-

troyen inbragte. I några år uppbar kompagniet 10 procent af sitt insatta kapital, som sedan minskats till 8 och 7. Här lemnas lån på all slags lös egendom och förmenes dess rörelse-kapital nu bestå af nära 20 tunnor guld.

Nummer-Lotteriets inrättning 1774. Dess afkastning är ofelbart betydande. Femton Dragningar ske årligen, och om vid hvarje Dragning Kronans vinst allenast vore 5000 R:dr, gör det en tillökning i Kronans stat för 4½ tunna guld årligen. Diskont-Kompagniet 1775, som lånar på reverser, aktier och goda sedlar; började rörelsen med 6 tunnor guld, hvaraf en fjerdedel var Konungens medel. Vid Riksdagen 1778 beviljades denna inrättning på viss tid ett lån af Banken på 6 tunnor guld och 4 procents ränta. Oktroyen är tvenne gånger prolongerad, som inbragt något i Kronans kassa. Kompagniet upphörde 1788, och 1787 inrättades en Kongl. Diskont, som äger ett ansenligt lån af Banken emot 3 procents årlig ränta. 1776 sattes sjö- och landt-tullarne under arrende. Detta förbyttes sedan med bibehållande af privatorum Aktier för någon del, till en Tull-Direktion; men nu mera för Kronans räkning. Förhöjningen af sjö- och landt-tulls-taxan för år 1777 har åstadkommit årlig tillökning i staten af 20 tunnor guld. När härtill lägges de gamla räntornas fördubblande — (Riksdalern skulle allenast räknas till 9 Daler K:mynt); kan hvar oväldig lätt finna, att Gustaf III ägt minst en fördubblad inkomst mot alla dess företrädare.

Att penninge-löntagares vilkor förbättrades var en nödvändighet, och denna utgift kunde staten bära: men att Konungen och Hertigarne förstörde mycket uti prakt och fåfänga, deraf hade landet ingen förmån *). Utländska lån gjordes, o-

*) Enke-Drottningens stat gjorde årligen 5 tunnor guld.

aktadt dessa betydliga intrader, och ingen hushållning påtänktes: allt skulle likna den Franska och Ryska luxen, känd öfver hela Europa.

En ny stats-expedition inrättades uti Riks-Canzliet. Dess årliga Stat är 5000 R:dr och den nya Finans-Ministern blef dess stats sekreterare *).

1778. Ett märkligt år af den nya klädedrägten, Riksdagen och Kronprinsens födelse. Konungens tal var märkvärdigt, det blandades med tårar. Vid öfverläggningen med Adeln om deras klassifikation och Riddarhus-ordning, tålte han de gensägelser honom gjordes; men då på Riddarhuset Riks-Rådet Grefve Fersen sutinerade den för Banko-Utskottet föreslagna Instruktion, visade sig dess envåldstankar i fullt lopp, och i stället för Guds ord i munnen, flatteri och tårar, förvandlades tonen i stolthet och bannor.

Konungens uppförande emot sin Fru Moder vid Kronprinsens födelse blir i alla tider en fläck på hans minne.

Ett Memorial ingifvit 1779 till Ridderskapet och Adeln af Kongl. Sekreteraren Hummelhjelm om ändringar uti den gamla Riksdags-ordningen, skrämde Konungen att sluta Riksdagen den 26 Januari 1779. — Ännu lefde de personer, hvilka han dels fruktade, dels ej vågade motsäga; ännu vågade Adeln resa upp hufvudet; tjenstköp och öfverdrifven lux hade ännu ej utmattat dem, icke heller var all Gudsfruktan i nationen förkolnad, och onda seder så skyddade som under följande tie år.

Riksens Ständer blefvo budne till Kronprinsens faddrar, hvarföre 12 tunnor guld i faddergåfva beviljades, dessutom en gåfva för Hertig Carl. Allt detta, sammanlagdt med gamla Bevillningen,

---

*) Dåvarande Kommerce-Rådet Liljecrantz.

utgjorde för landet en ansenlig summa. De af Stånden utnämnde faddrar erhöllo Konungens bild eller ock en guldpenning att på ked bära om halsen: samt Bönderna en förgyld Wase på jackan fästad. Dessutom blefvo de tre äldste Grefvarne tillagde titel af Exellens, ej såsom Rikseus Råd, utan såsom *Rikets Herrar*. En ny värdighet, ofelbart upptänkt för att fördunkla Råds-Embetet, ifrån urminnes tider, det förnämsta i Riket.

Alla ackorder voro nu strångligen förbudne: de måste alltså genom Konungens särskilta tillstånd vinnas. Denna sed var i fullt flor till 1786, då Konungens bifall var svårare att erhålla. Inom 6 à 7 år, räknade ifrån det fatala 79:talet, ruinerades flera hus genom förhöjda ackords-summor. Hvad ett regemente förut kostat, betaltes nu för ett kompagni vid Kavalleriet; och i proportion för de högre sysslorna: utom dess tillskapades i militären flere sysslor utan lön, ej allenast i Fändriks, utan ock i de högre grader, som stundom betaltes med större summa, än förut blifvit utgifvit för embeten på stat.

Rikets Adel bevistes mycken nåd: all adlig ungdom, isynnerhet de som ägde arf, drogos till hufvudstaden och till Hofvet. Men så hyste likväl Konungen mer kärlek för Herre-klassen, än för den ringare Adeln. De som ärft efter sina förfäder stora namn, skulle bekläda stora embeten, de öfrige voro utsedde till arbete, så framt de ej passade för Konungens passioner. Adeln skulle äfven intränga sig i Preste-ståndet; början skedde med en afskedad Löjtnant Baron Carl Taube. Prestvigd 1782, på Konungens kallelse till Hof-Predikant. Han dog såsom Pastor vid Stockholms Storkyrka 1785 och tillika Biskopp vid Serafimer-orden*).

Så

*) Man påstår att detta embete inrättades för att öka Baron Taubes anseende. Han hade äfven varit Hofjunkare.

Så ovanliga anstalter tyckas böra uppväcka jalousi imellan den äldre och yngre Adeln, samt åter upplifva Ofrälse-Ståndens hat till Rikets förnämsta Stånd. Gud vare domare öfver Konungens afsigter; men då den elaka taflan öfver följande årens händelser visar oss förderfvade seder, Prester utan religion, bedrägerier, otukt och obekanta synder fritt utöfvade; kan hvar och en tänkande lätt föreställa sig, att envåldet lättare vinnes hos en fattig och lastfull nation, än hos dygdiga och förmögna medborgare.

Konungen reste till Spaa, derifrån till Holland, återkom till Gripsholm i Oktober månad; ingen opasslighet omtaltes, men att nya utrikes lån gjordes, och att resan fordrade stor kostnad var allmänt bekant. Ifrån detta år kunna Krono-Brännerierna räknas i full gång. De hade bordt minst göra 30 tunnor guld årligen; men egennyttiga anstalter, eldsvådor, dyrt inlöst arrende, jemte flere ändringar, gjorde afkomsten så ringa, att om ej Gripsholms bränneri blifvit inrättadt, hade det ej burit sig *). Dessa skogsödande verk, voro för landet en plåga, men de riktade otroligt Inspektorer, Brännmästare och flere befallande.

1781 och 1782 förnöttes tiden med lustbarheter. Nya tjenster; nya instruktioner. Rättvisan började luta; Pastorater såldes utan blygd med förhöjda köpesummor.

1783 var ett stort läger i Finland på Parola Malm, hvars krigsöfningar Konungen bivistade. Han råkade då falla af hästen och bryta venstra armen. Detta oaktadt skedde resan till Fredrikshamn att möta Ryska Kejsarinnan; och ehuru armbrottet så hastigt helades, att Te Deum i Kongl.

---

*) Efter allmänt ryckte, skola de kostat Kronan öfver 100 tunnor guld.

Slottskapellet kunde afsjungas för Konungens återvunna helsa inom en månad efter det olyckliga fallet, pröfvade likväl Monarken, till ytterligare styrkas vinnande, för sig nödvändigt att besöka Baden i Pisa. Sedan tvenne kommissioner för Regerings-ärenderne blifvit satte, skedde ifrån Drottningholm afresan till Italien den 27 Sept. 1783. Pisas bad gjorde den förträffliga verkan, att resan kunde fortsättas till Florens och Rom. Der besöktes Kejsaren och Påfven, och Konungen åtnjöt, oaktadt sin höga inkognito, mycken ärebetygelse. Som depensen var extraordinär, gjordes ytterligare utrikes lån. Till detta årtalet hörer äfven inrättningen af 2:ne nya Hof-embeten, som sedan gifvit Svenska Hofvet stor eklat *).

1784. Under vintermånaderna vistades Konungen ömsom i Rom och Neapel under sin välmågo. Han befallte sin Öfver Hof-Predikant, Baron Taube, att infinna sig i Rom, försedd med Upsala Dom-kyrkas guldkalk jemte en ny Messe-skrud af de präktigaste. Ett rum till kapell inreddes, hvaruti Konungen, så väl som närvarande svite och resande, Påskdagen anammade den heliga Nattvarden. Till åminnelse deraf, att en Protestantisk Konung offentligen kommunicerat i Påfvens hufvudstad, qvarlemnades Messe-skruden, men kalken, som länge ej blef till Upsala återlemnad, troddes vara såld.

---

*) I likhet med Premiers Gentilhommes de la Chambre hos Konungen i Frankrike blefvo alla tjenstgörande Kammarherrar hos Konungen upphöjde till Öfverste-Kammarjunkare med titel af Högtbetrodde Män, och deras antal, som i Frankrike var *fyra*, bestämdt till *sex*. En del af dem voro unga Kaptener. Den andra Hof-värdigheten var den af Kammarjunkare, hvilkas antal bestämdes till 24 och som fingo lika rang med Konung Fredriks *Kammarherrar*. Man påstår, att detta skedde för att kasta skugga på några gamla sådana, som ännu lefde på sina gods i orterna.

Dess värde skattades högt, i anseende till de stenar, hvarmed han var prydd.

April 1784. Resan skedde ifrån Rom igenom åtskilliga Italienska stater till Paris. Der negocierades om subsidier. Ön S:t Barthelemy i Amerika förärades Konungen, emot stora utfästa handelsförmåner samt nederlag af Franska varor i Götheborg. Efter nära 2 månaders vistande i Frankrike anlände Konungen på 2 dygns sjö-resa ifrån Rostock till Dalarön den 2 Augusti 1785.

Konungen gjorde i Maj månad en resa till Skåne, besåg der de Skånska Regementernas läger jemte fästningarne; gjorde en hastig visit i Carlskrona *). Reste sjölędes till Finland och landsteg på Sveaborg. Här visade sig Skärgårds-flottan, som var utlagd till exercis och afreste Herrn samma afton till Finska arméens läger på Parola Malm; han vistades der ifrån den 15 till den 23 Juni, samt återlände till Stockholm den 27 i samma månad.

Detta år är föröfrigt bekant af förföljelsen för lönnbränning. Flere af allmogen störtades derigenom till all sin välfärd. Hemliga delatorer fingo penning-belöning och många falska eder skedde vid domstolarna för att vinna befrielse.

1785 Hölls på Drottningholm en karusell, som liknade en fête **). Vid detta Riddarspel stridde både fruntimmer och kavaillerer; men som det råkade infalla under en regnaktig årstid var Konungen ej väl till mods öfver en så stor ledsamhet.

Innan följande årens märkvärdigheter införas, torde några reflexioner blifva nödige att göra. Till och med 1778 visade sig Konung Gustaf på den

---

*) Konungen plägade alla år resa till Carlskrona och bese de uppbyggda Skeppen, 2:ne Örlogsskepp, utom Fregatter byggdes årligen med Franska subsidier, som voro 15 tunnor guld om året sedan 1771.

**) Pjesen är tryckt under titel af: *Entreprise de la Forêt enchantée.*

goda sidan; intill den tiden voro dess författningar gagneliga för Riket. Sedermera intogo nöjen och flärd dess sinne. Genom täta utrikes resor vandes han vid främmande seder. Omgifven af svaga menniskor, af ynglingar utan kunskap och stundom utan karakter undveks all motsägelse. En Konung, med så stort snille, var, det oaktadt, hatare af allt moget Folk.

Dess förut såkallade nådebetygelser voro: emot Adeln, att låta den förstöra sig genom dyra tjenste-köp och öfverdrifven luxe, emot Preste-Ståndet, att pryda de förnämare med Riddare-Orden *), tilldela Biskopparne flere Pastorater till sin värdighets underhållande och låta alla lägenheter jemte nådår köpas dyrt och att med Krono-Bränneri-Inrättningen, täta rekruteringar och hårda skjutser utsuga allmogen. Allt detta tyckes bevisa, att Konungen icke allvarsamt sysselsatte sig med rikets bästa.

Konungens flyktiga karakter tillåt honom ej alltid att undersöka de menniskors halt, som han skänkte sin ynnest eller nyttjade till sina afsigter. Håraf hände, att de gröfsta ogerningar blefvo ostraffade, som bestyrkes af Baron H. S**s tjufnad **) och Simmingskölds ***) falska sedlar.

---

*) Egentligen ett lån från Italien och Frankrike, men som först kom rätt i svang efter Riksdagen 1786, för att gifva Ståndet en vink huru det framdeles kunde förtjena dessa distinktioner.

) B n H. S blef från Page, Officer vid Gardet, ung och väl vext, samt efter Konungens sinne. Som Kapten vid Gardet, lät han under Karusellen förleda sig att stjäla dukater ur Drottningens schatull. En Officer vid Drottningens Regemente påstods ha utfört ryktet härom, hvarföre han, på Konungens befallning till Chefen, kasserades. Officers-korpsen vid Gardet undandrog sig all tjenstgöring med S**, som onådigt upptogs. Derpå sändes han till Rom, men, återkommen 1787, utmanades han af de flesta Officerarne, då han nödgades för ett sammanskjutit ackord taga afsked.

***) Simmingsköld, en stor narr, och författare af till-

Den år 1785 för Stockholms stad inrättade Polis Kammaren, har sedan 1780 liknat en Inqvisition. Polismästaren Sivers, nu mera Lilljensparre, försedd med alla egenskaper till stölders och oordningars upptäckande inom och ikring Residencet, började efter hand blifva grymmare och mer despotisk; således pliktfäldes folk ofta tvert emot lag. Torturer blefvo brukade, och för att få Stockholm till Venedig, underhöllos spioner öfverallt, till och med i de förnämsta hus, der betjeningen utgjorde sina Herrars delatorer.

1786 missvext-år, det fjerde inom 1780:talet. Efter mycken stillhet och lugn, utkom kallelse till Riksdag så kort förut, att Ständerne borde inom en månad vara i Stockholm samlade.

Anledningen till detta Riksmöte är ej till fullo uppdagad. Men, om Konungen från sin regerings tillträde eftersträfvat större makt och penningar, blir den gissningen antaglig, att han trodde genom surprisen af en oförmodad och till den tiden hastad kallelse, något kunna vinna; helst se-

---

fällighets-rim, vann, genom Riks-Rådet Carl Scheffers protektion, titel af Lagman och Historiograf vid de Kongliga Orden, och lefde mycket med de förnäma; och som han ville hållas för rik, började han lefva stort och bedraga, utgaf i Grefve Scheffers samt Baronerne Ahlströmmers och flera rika personers namn reverser på stora summor, till namn och sigiller falska, hvilka uti allmänna kassor pantsattes Då dessa bofstreck upptäcktes, var hans bankrutt flera tunnor guld. De af Hof-folket, med hvilka han umgåtts, och deribland en A., en S. m. fl., i fruktan att inblandas i hans skurkstycken, förmådde Konungen att låta fråntaga honom Ordens-dekorationen och att under falskt pass resa utrikes, hvartill han nödigt ville låta beqväma sig. Han uppehöll sig sedermera länge i Saxen, innan han af Svea Hof-rätt dömdes sitt Adelskap förlustig; samt, för något obekant brott emot Konungen i Sverige, ofelbart på dess begäran, blef på fästningen Königstein insatt.

den hemkomsten från Italien, finanserne blifvit sämre och utrikes lån svårare att erhålla.

Riksdagen började den 1 Maj 1786. Adeln fick af Konungen en belefvad man till Landtmarskalk *).

Dess uppförande i Ståndet, så väl som dess nit för ett lagligt Konunga-välde, hedrar honom i alla tider.

Preste-Ståndets ordförande var en ung Prelat, ärlig, men svag **). Borgare-Ståndet hade samma taleman, som vid förra Riksdagen ***), och i Bonde-Ståndet, blef en af Öfverste Tolls agenter till taleman utsedd; en bonde från Skåne †).

Konungen ville synas ej blanda sig i Ständernas göromål; således bibehölls anständigheten och äfven enigheten imellan Adeln och Bonde-Ståndet, Svenska jordens rätta ägare. Den visade sig bäst, då proposition skedde om passevolans vid de fleste indelte regementer, på lika sätt, som Finska allmogen sig förut den åtagit. Densamma afslogs af bägge dessa Stånden, men bifölls af Prester och Borgare, som dervid intet förlorade. Detta skedde sedan Konungen af nödtvång förut bifallit Ståndernas beslut, att utom i Privilegii-saker och Bevillnings-mål, intet beslut skulle gälla, *som ej af 3 Stånd vore bifallet* ††).

Ständerne ägde ännu all tal-frihet, samt nyttjade tryckfriheten oinskränkt †††). Således kunde Konungens propositioner både antagas och afslås. Den enda proposition, som af Ständerna blef bifal-

---

*) Generalen, Baron Duvall.

**) Biskopp Troil i Linköping.

***) Borgmästaren Eckerman.

†) Nils Svensson från Christianstads Län.

††) Detta beslut nyttjade Konungen vid Riksdagen 1789 till Säkerhets-aktens införande.

†††) Endast Presterne läto ej trycka sina Protokoller.

len, var ett årligt lån utur Banken af 6 tunnor guld till Spannmåls-magasinernas inrättande i Riket *). Äfven tillböds dem återfå husbehofs-bränningen, men vilkoren voro för höga och politiken förböd denna gången att antaga ett anbud af 18 tunnor guld årligen.

Det passade ej för en Monark att ackordera med så sturska och om sin lagliga frihet omtänkte undersåtare. Således uppsköts detta, och sedan Konungen, ej kunde förmå sitt Lif-Garde att ingå uti våldsamma anstalter emot Högsta Makten, sökte han att få Riks-Stånden åtskillde.

En angelägen resa till Carlskrona utspriddes af Hof-folket vara besluten, och som Ständerne ej ytterligare ville åsamka sig Monarkens ovilja, fogade de sig i tiden, och slöto Riksdagen inom den i Grundlagen utsatta tid, öfverlemnandes till Konungen både allmänna och enskilta besvär **).

Strax efter Riksdagen företogs resan först till Carlskrona och sedan till lägret i Skåne. Danska Kron-Prinsen gjorde vid detta tillfälle sin kusin ett besök, samt dekorerades med Svenska Serafimer-Orden. Konungen reste äfven inkognito öfver till Seland, der ett Danskt läger besågs. Svenska Kron-Prinsen gjorde denna sommar en resa till Carlskrona igenom Skåne till Götheborg, och sedan igenom Vestergöthland, Nerike och Södermanland till Stockholm.

Till händelserna af 1786 hörer äfven Svenska Akademiens inrättning i likhet med Franska Akademien, som stiftades af Kardinal Richelieu. Den

*) Ehuru inga magasiner inrättades.

**) Ibland dessa besvär och önskningar voro: Tryckfrihetens återinförande och alla monopoliers afskaffande. Konungens resolution derå utföll året derpå; dels med afslag, dels med bannor.

af framledne Enke-Drottningen stiftade Vitterhets-Akademien erhöll förbättrade statuter.

Vid slutet af året nedlade Baron Lilljencrants sitt embete som Finans-Minister och inkallades i Rådet. Baron Ruuth, fordom Landthushållare i Skåne, och nu Hertig Carls förste Stallmästare, utsägs till dess efterträdare.

1787 började vederbörande finna, att Kronans brännerier voro mindre lönande, och att till fleres reparerande nu erfordrades en betydlig summa penningar. Således blef husbehofs-bränningen städerna och landet tillbuden, emot vissa lispund spannmål i arrende årligen, på hvarje hemman, som med år 1788 borde taga sin början. Att Ständerna vid Riksdagen 1778, tillåto Konungen inrätta Krono-brännerier, räknas dem till en stor last och efterlåtenhet; men då anbudet af husbehofs-bränningen gjordes 1786 års Stånder, lät Direktören Frietzcky, genom ett hos Ridderskapet och Adeln ingifvit diktamen, som sedan trycktes, upplysa allmänheten derom, att brännvins-tillverkningen ej var Konungens utan nationens rättighet.

Nu behöfdes penningar. Nya Finans-Ministern lät härom utfärda publikationer: vilkoren i början både dryga och inskränkta, jemkades så, att allmogen, som känt tungan af Krono-brännerierne, till största delen ingingo i dessa arrenden *). Af Adeln för sig och Frälse blef detta ärende ej så allmänt antagit **).

Den

*) Flera Skattebönder, Prester och mindre Stånds-personer undanbådo sig denna nåden. I Bohuslän, som består af 2453 Krono- och Skattehemman, läto allenast 140 uppteckna sig. Således förbjöds hela denna provins att bränna.

**) Förutan det att hela inrättningen var olaglig, ville de undvika, att deras landtboer skulle få en ny tunga på sig, sedan flera års missvexter försatt dem i skuld.

Den method att igenom socknestämmor inhämta landets bifall till en ny skatt och tunga, förtjenar uppmärksamhet. Enligt ett slikt beskattningssätt kunde framdeles alla beskattningar uti socknestämmor afgöras. Utom dess medförde det denna gången en för Regenten efterlängtad förmån af Bonde-Ståndet; förut i förtroende med Ridderskapet och Adeln, inbilládes de enfaldigaste, att Adeln endast af hat till Konungen, förbjudit sina frälse-bönder, att låta anteckna sig till husbehofs-bränning.

Vid slutet af året 1787, Nov., gjorde Konungen en resa till Köpenhamn; afsigten var att förmå Danska Hofvet att öfverge Ryska alliansen, och förena sig med Sverige emot Ryssland. Gustaf kunde, oaktadt sin vältalighet och andra medel, intet vinna sin önskan, utan återvände till Stockholm ganska missnöjd *).

1788. Nu nalkas den märkvärdiga tid, då en stor, en länge anlagd plan till envåldets införande i Sverige borde verkställas. Att bryta freden med Ryssland, var en nödvändighet, ledande till ändamålet, men nationen borde inbillas, att Ryssland var agressor. Som Konungens finanser voro i en usel belägenhet, lät han af Baron Armfelt förmå sig till detta desperata steg, äfven i den tankan, att af Ottomanniska Porten få subsidier. En hemlig konselj sattes, bestående af General-Majoren

---

Följande året afgick bref ifrån Konungen till Regements-Cheferne vid indelta Regementerna att ingen Officer eller Under-Officer skulle föras på Stats-förslag, som ej angifvit sig och sitt boställe till brännvins-arrende.

*) Det var vid detta tillfälle, som Öfverste-Kammarjunkaren Baron Armfelt fick Danska Elefant-Orden. Man bör ej undra, att Danmark afslog denna proposition, då Konungen några år förut gjort Ryssland en dylik mot Danmark.

och Konungens första General-Adjutant Jean Toll, Stats-Sekreteraren Baron Erik Ruuth, Öfver-Adjutanten och Löjtnanten vid Artilleriet Baron Otto Wrede.

Dessa tre skulle utse medel till krigets utförande och snara slut.

Dessutom beslöts, att Öfverste *Hastfehr* och Landshöfdingen Simon *Carpelan* skulle maskera fredsutbrottet med utklädt folk och falska rapporters ingifvande om Ryska Kossackers infallande i Svenska Finland jemte gruffligt härjande och brännande.

Konungen sammankallade sedan Rådet, berättade dem en oerhörd nyhet: nemligen att Kejsarinnan i Ryssland stämplade emot Sveriges väl och årnade angripa oss.

Bref ifrån Svenska Ministern i Petersburg upplästes vid detta tillfället, som skulle bestyrka Konungens uppgift *). Rådet, ovant att höras i ministeriella mål, häpnade öfver denna nyhet. De fleste tego, men några viste så stor bravur, att de gerna gått i fält, om deras beqvämlighet det tillåtit. Pluralitetens beslut var, att troppar borde till Finland öfverföras; men ej gå öfver gränsen. Som Konungen ej begärt något råd, gjorde han äfven hvad han behagade. Krig var af honom beslutit, hvarföre ock alla Regementer af Svenska arméen, som ej till Örlogsflottan voro befallte, erhöllo ordres att i början af Juni månad vara i Stockholm **). Ett af häftiga

---

*) Det besynnerliga häri är, att Svenska Ministern i Petersburg, Baron v. Nolcken, ej ville vidkännas, att han uti bref till sin Konung aflemnat berättelser om några stämplingar emot Sverige af Ryska Hofvet; tvertom påstod han, att i Ryssland allt syftade på att vara i godt förstånd med Sverige.

**) Den 23 Juni afseglade Konungen med hela arméen,

marcher utmattadt manskap, dels störtade under den starka hettan, dels blefvo sjuka. I Stockholm var ingen anstalt till qvarter. De Regementer, som ej ägde tält, nögades länge kampera under bar himmel, innan galerer och köpmansfartyg voro färdige att dem öfverföra. De fleste Regementer behöfde kläder, skor och tross-persedlar till förestående kampagne. Det lofvades dem i Finland; men då de kommo dit, fanns hvarken det ena eller det andra af dessa nödvändigheter.

En så hastig och med yttersta brådska tillställd utredning, försatte hvar Svensk man i den tankan, att en stor del af Finland vore eröfrad. Men Konungen och dess konselj föreställde sig, att inom få veckor intaga Petersburg och hela Liffland *).

I Finland voro till arméens emottagande, inga anstalter fogade. Utom qvarter feltes magasiner, kanoner, ammunition, kanon-hästar, m. m. som till kampagne fordras, och det i betydlig mått. Innan arméen landstigit vid Helsingfors, hade Hastfehrs utklädda Kossacker redan öppnat skådespelet, samt Hr Brigad-Chefen utan motstånd bemägtigat sig staden Nyslott **), äfven hade Hertig Carl, som kommenderade Örlogs-flottan, tvungit 9

Samma dag lät Grefve Oxenstjerna i alla de utländska Ministrarnes närvaro tillställa Ryska Ministern, Grefve Rasumoffsky, en note, med Konungens befallning att afresa, emedan han ej längre kunde anses som sitt Hofs Minister. Dess svar på Noten förtretade Konungen; icke heller skedde dess afresa förrän den 11 Augusti.

*) I Ryska manifestet säges verkligen, att då Svenska flottan låg på höjden af Curland kommo proklamationer till invånarne att gifva sig under Sverige, och bref till några förnämare af dem, hvari de lofvades Riks-Råds-värdighet, Serafimer-Orden &c.

**) En öppen ort. Slottet, som han lofvade inom 14 dagar intaga, måste han öfverge efter 10 veckors blockad,

Ryska Örlogs-skepp, som råkades i sjön, att aflägga saluten; de ställde sin kosa till Köpenhamn, då de likvål lätt kunnat eröfras, som varit en klok gerning. Politiken, rättare sagt falskheten, fordrade, att hela verlden skulle tro oss vara anfallna af Ryska Kejsarinnan, och oaktadt ett så fint spel, röfvades 2 Ryska Fregatter, jemte flere köpmansfartyg, samt ett sjöslag imellan begge flottorne föreföll, innan orsakerne till fiendtligheterne på någondera sidan utfärdades. *).

Jag ämnar ej skrifva detta krigets historia. Vi hafva derom både tryckte och skrifne *memoirer*; både sanning och osanning; men som afsigten med desse Annaler, är att visa Konung Gustaf III:s anläggning till enväldets vinnande, tänker jag af krigshändelserna, allenast anföra så mycket, som till detta ändamål tjenligt pröfvas.

Konungens plan var att emot arméen uppväcka allmänt missnöje i landet, och till att vinna detta, borde anstalterna till krigets utförande vara usle, ofullkomlige och utan ordning.

Innan Svenska arméen hunnit öfver hafvet, voro utom Hastfehrs korps i Savolax, flere Finska regementer sammandragne på gränsen vid Anjala, under Landshöfdingen i Tavastehus län, General Carl Armfelts, befäl. Som desse voro i lika belägenhet med den öfriga arméen, kunde intet uträttas utom det, att Ryska gräns-vakten, bestående af Ryska Invalider, togos till fånga.

Konungen reste allestädes omkring, än uti Svenska än uti Ryska Finland, utan att något uträtta. Han ville sjelf bestyra om allt och förstod intet. — Ingen af Generalerna rådfrågades, utan

---

*) Ryska deklarationen är daterad den 21 Juli och således efter Sjöslaget. Konungens af samma dag är antedaterad.

utgåfvos ordres, förmodligen efter Konungens dikterande, än af Lifpager, än af andra unga favoriter, ofta obegriplige och mot hvarandra stridande. I början af Augusti skulle Fredrikshamn belägras; men grofva Artilleriet kunde, i brist af hästar, ej medföras. Att Konungen jemte Armfelt attackerade fästningen och äfven retirerade, en mil från Fredrikshamn, innan Siegroth hann fram med Galererne på Wiborgska sidan, är allmänt bekant; men att han tilltrodde sig beskjuta och eröfra en fästning med 8, dels 6, dels 12:pundiga kanoner, låter orimligt.

Missnöjet vid arméen blef härigenom ganska stort; detsamma hade flera orsaker: 1:o Brast för Regementerna både kläder och tross. 2:o Skiljdes Chefer och Officerare från sina Regementer och fingo andra stationer. 3:o Började penningar och proviant inom andra månadens slut vara ute. 4:o Vid Kommissariatet blef hvad Cheferne för Regementerne begärte, dels afslagit dels afhållit. När härtill lägges Konungens mer och mindre förtroende till sina Officerare i den mon de vid arméen underhållne spioner dem såsom elake och förrädiske angifvit, bör ingen deröfver förundra sig, att mer än 100 Officerare på en gång begärte afsked.

Efter den stora segern till sjöss, nödgades flottan, i brist af erforderliga materialier till dess reparerande, ligga stilla i Sveaborgs hamn, samt sommaren och hösten öfver se sig blockerad af Ryska flottan. Den hastiga reträtten från Fredrikshamn, jemte General Siegroths misslyckade expedition, satte allt i än större förvirring; både Officer och soldat började nu tala om fred, och draga sig inom gränsen. Konungen tycktes öfver dessa olyckor vara mycket rörd. Han nyttjade sin vanliga förställnings-gåfva, och för General Armfelt, jemte en del Finska Chefer, som alltid varit i dess förtroende, upptäckte sitt bekymmer. Att ohemult angripa sin

granne, och strax derpå tigga fred, stridde mot Konungens höghet, emot de stora tankar, han alltid hyste om sina gerningar, och till att bättre dölja sin afsigt, förebars, att General Toll, som var hufvudman för utredningen, dragit Konungen bakom ljuset. Den hederlige Armfelt, rörd öfver sin Konungs tårar, öfvertalte de Finska Regements-Cheferne utom en *), att med Kejsarinnan uti Ryssland börja Freds-negociationerne, hvaremot den lofvades Riksdag och stora förmåner, allenast freden kunde vinnas; men dessa löften voro *muntlige*.

1788 Aug. Desse Chefer affärdade genast en note till Kejsarinnan, likasom Konungen ovetande, med freds-propositioner. De gingo än längre: en förbundsskrift uppsattes i lägret vid Anjala, som underteckades, mest af alla Finska Regements-Officerare, och derefter utgafs ett avertissement, som innehöll berättelse om denna patriotiska ställning, hvarmedelst de förmente sig förtjena årestoder af en framtids eviga tacksamhet.

Konungen var ännu i Finland, under det detta passerade: dess utseende var bedröfvadt; men i sjelfva verket var han glad: och då General Armfelt öfversände Kejsarinnans yttrande om dess benägenhet för freden, öppnade han ej brefvet.

Till upplysnings vinnande uti påföljande händelser, blir nödigt anmärka allmänhetens uppförande i anseende till kriget. Stockholm, som ger ton åt hela landet, var så intagit af hopp om krigets lyckliga utgång, att de dagligen väntade tidningar om Konungens segerrika intåg i Petersburg. Sjöslaget, som upplyftes öfver höfvan, och de öfversände troféer, gjorde dem än modigare, så att ibland Stockholms Borgerskap andades ej annat än

*) Baron Anders Lejonhjelm, Öfverste för Lif-Drabanterne.

segrar och conqvetter. Vid krigets början utspriddes, att Ryska Kejsarinnan vore så utblottad på folk, att endast gamla gubbar kunde ställas i fält. I landet funnos inga penningar, ej heller hade hon kredit till utländska lån m. m. Polismästaren Sivers, numera Adelsmannen och Riddaren af Nordstjerne-Orden Lilljensparre bjelpte att utföra detta genom sin talrika betjening. Han var redan i Konungens stora ynnest, utan att ännu utgöra Konungens sällskap. Nu ankommo efter hand flere Officerare af de, som i Finland begärt afsked: emot desse uppvigglades pöbeln i Stockholm, som på gator och torg åt dem utdelte skällsord af "poltroner och förrådare:" vågade någon att tala med dem, var densamma exponerad att af pöbeln blifva stenad. Ifrån Stockholm flyttades denna sed till små-städerna, och innom kort tid var hos Borgare och enfaldiga Prester en allmän tros-artikel, att om Officerarne i Finland ej varit förrädare, utan uppfyllt sin skyldighet, hade både Fredrikshamn och Petersburg kunnat vara eröfrade *).

I början af September ankom Konungen ifrån Finland; ganska brydd öfver krigets utslag, utan penningar, utan allianser, emottog han med välbehag Rådets föreställning att sammankalla Ständerne. Af de klokaste i landet väntades, att denna utväg, skulle såsom den säkraste vidtagas. Men under hoppet af ett så ädelt steg, öfvertaltes Konungen af Lagman Lilljensparre att göra en resa till Dalarne**).

---

*) Till att än vidare uppreta menigheten emot arméen utkommo efter hand tryckta småde-skrifter, som utdeltes bland allmogen. De märkvärdigaste äro: *Erinringar till de missnöjda i landet och ett från Finland ankommit bref* under varande skärmytslingar och Fredrikshamns belägring, tryckt i Götheborg, men flera gånger omtryckt med tilläggningar.

**) Enligt andra, på Brobstens, sedermera Biskopp Nordins inrådande.

Igenom Konungens beskickning till Danska Kronprinsen förliden sommar, var han fullkomligen derom försäkrad, att Danska hjelptropparne skulle i slutet af September månad göra infall i Skåne eller Bohuslän. Det var deras rörelse han väntade för att kunna öfvertala Dal-allmogen, att försvara sitt land och hans krona.

Dalkarlarne, ett stridbart och ärligt folk, sågo nu Konungen hos sig. De sammankallades på de ställen, der Gustaf I samlade dem. De hörde Konungens vältalighet, de påminte sig, huru deras förfäder kört ut Danskarne, och lofvade således att till Konungens tjenst uppsätta 3000 man krigsfolk. Derifrån ställdes resan till Wermland: uti denna provins hade Konungen aldrig varit, således var lätt att der vinna både stånds-personer och allmoge.

Baron Gustaf Armfelt mötte Konungen i Carlstad, der sattes en Utrednings-kommission: Armfelt förordnades till Chef för gränstropparne, som bestodo af Wermlands soldater, och Vargernings-manskap jemte Dal-fri-Korpsen *).

Att Danskarne sedan Oktober ockuperat Bohuslän, var i olyckan ett slags lycka, ty derigenom vände alla sin uppmärksamhet åt denna sidan, och nästan glömde hvad i Finland förefallit. Konungen måste likväl skynda sig till Götheborg, af fruktan att denna rika handelsstad kunde belägras.

Konungens outtröttliga arbetsamhet tillades hedern att Götheborg skontes; men Engelska Ministern Elliot var den, som utverkade så väl stilleståndet, som dess förlängande, jemte Danska arméens aftågande till Norrige **). Under

---

*) Under denna höst upprättades frikorpser nästan i alla städer. Flere provinser, särdeles Westergöthland och en del af Norrland uppsatte dylika.

**) Danska Generalen för dessa hjelptroppar, Prins Carl

Under varelsen i Götheborg blef Konungen af Borgerskapet oändligen tillbedd. Hans lefnad var ock så exemplarisk, att han i Domkyrkan offentligen kommunicerade. Ehvar han för, bevistes Borgare, Allmoge och Prester stor höflighet, hvarigenom alla vunnos, och inom Götha Rike bereddes Konungens behagliga Riksdagsmän till den ifrån Götheborg utskrifna Riksdagen.

Något före Jul skedde Konungens ankomst till Stockholm. Denna stads Borgerskap, som redan på fjerde månaden besörjt vaktgöringen, så väl på Kongl. Slottet som på flera ställen i staden, voro öfver en dylik nåd så glade, att de beslöto draga Konungens vagn ifrån Norrtull till Slottet *); Detta skedde, och de gator som passerades, jemte alla större i staden, voro illuminerade. Följande dagen besökte Konungen Rådstugan, hvarest Magistraten med Borgerskapet komplimenterades, för dess vård om Konungahuset och staden under Monarkens långa bortovaro. Ifrån denna tiden kan Lagman Lilljensparre räknas ibland Gustaf III:s förnämsta verktyg och gunstlingar. Öfver-Ståthållaren, Baron Sparre blef af honom utstött. Enthusiasmen för Stockholms Borgerskap jemte flere af Ofrälse-Ständen var nu så stor, att mången mente, att så framt Adeln kunde förstöras, skulle alla egendomar och tjenster tillfalla dem.

I Januari 1789 började Riksdagen. Af Konungens tal till Ständerne, hördes tydligen, att han var förbittrad på arméen och Adeln. Tale-

---

af Hessen, har utgifvit memoirer om denna kampagne, som mycket upplysa Svenska Konungens uppförande under detta krig.

*) Det var naturligt att Borgerskapet skulle draga Konungen, när de 14 dagar förut dragit Hertig Carl, vid hans ankomst från Carlskrona.

männen voro alla af Konungens sinne. Landtmarskalken, en man utan hufvud, beviste genom sitt uppförande i mera än ett afseende klenhet *). Uti Ofrälse-Stånden bifölls alla propositioner efter Konungens befallning. Dettta skedde dels för penningar dels för löften.

Nu skulle enväldet tagas, men folket skulle tillika inbillas, att den makt Konungen tog, ej var något envälde. Så var alla lögnpredikanters tal i städer och på landet. Till ändamålets vinnande inreddes arrestrum på Fredrikshof, och ryktet utspriddes att Cheferne, som af Kejsarinnan begärt fred, skulle der förvaras; men Konungen hade en vidlöftigare anläggning **).

På Riddarhuset minskades Konungens parti dagligen, ty dels förtröt det Adeln, att Konungen beviste Borgare och Prester större höflighet än dem: dels ville detta Stånd försvara sin och sina medbröders åra, som genom de tryckta pasqvillerna tycktes vara kränkt. Detta talämne jemte en instruktion för ett hemligt Utskott, som Konungen begärt, hade utgjort Ståndets deliberationer, då de uppkallades på Rikssalen. Adeln fick der afhöra ett, emot dem ställt hårdt tal; i anledning af den gamle Landtmarskalkens till Konungen ingifne *klago-skrift* ***). Ingen blef tillåtit att förklara sig; de befaltes göra Landtmarskalken sin tillbörliga ursäkt och att genast afträda †).

---

*) H:s Exellens Charles Emil Lewenhaupt, nära 70 år, son af den olycklige Generalen af samma namn.

**) Först i Mars månad blefvo Cheferne vid Finska Regementerne till Stockholm öfverförde och insatte på Fredrikshof.

***) Bevittnad af 50 Ledamöter af Adeln; hvilka sedermera af motpartiet kallades *Subskribenter*. Det ville äfven påstå, att Landtmarskalkens deri uppgifna klagopunkter emot sitt stånd voro osanna.

†) Riks-Rådet Grefve Fersen och Friherre Carl de Geer,

Hvad Gustaf förut genom list sökt vinna, vändes till uppenbara våldsamheter. I samråd med förtrogne, beslöts, att beröfva Riddarhusets störste talare, de mest dristige af Adeln, sin frihet, och den 20'Februari skulle detta verkställas. Ryktet härom, gjorde i Stockholm stor bestörtning, som derigenom ökades, att alla poster qvarhöllos och på 3 dagar släpptes ingen menniska utur staden.
Grefvarne Adam och Sten Lewenhaupt, Grefve Frölich, jemte flere Borgare-Officerare infunno sig på Konungens befallning i deras hus, förkunnade dem arrest, och under eskort, dels af Lif-Drabanter, dels lätta Dragoner och Borgerskap till häst, förde hvar och en till de utsedda arrest-rummen. *Således* blefvo 19 personer på denna dag *sin frihet beröfvade* *). Allmänheten, alltid lättrogen, *föreställte* sig, att Konungen af nödtvång tog detta steg, för att freda Landtmarskalken ifrån ytterligare sidvördnad; men här var en annan afsigt. Derigenom att så många af Adelns yppersta män voro fängslade, borde de öfriga patrioter förlora modet, och Adeln ej längre våga försvara lagen och friheten.

som begärt att få förklara sig, fingo ej löf att tala och bortvisades.

*) Till Fredrikshof fördes: Riks-Råden Grefve Fersen, Gr. Horn, Öfv. Bar. Maclean, Kammarh. Macklean, Kammarh. Bar. Carl de Geer, Kammarh. Bar. Stjerneld, Direkt. Frietzky; på Högvakten, Castenhof och Stadshuset insattes: Just. Canzleren Liljestråle, Öfv. v. Schwartzer, Öfv. v. Gerdten, Öfv. Almfeldt, Löjtn. Almfeldt, Kongl. Sekret. v. Engeström, Ridd. Sekret. Bungencrona, Ridd. Fiskalen Ihre och Major Bilberg, hvilka sistnämda sedermera utsläpptes; i egna rum sutto, men blott några dagar, Grefve Brahe och Lagman Spaldencreutz och till Riksdagens slut, General Pechlin.

Att Konungen härutinnan misstog sig, ses af det följande.

Innan jag omtalar det märkvärdiga plenum plenorum, som var utsatt till att krossa friheten, får jag beskrifva de tre Ståndens sinnesställning.

Preste-Ståndet ägde uti Ärkebiskopp von Troil en svag man; alla Biskopparne utom en *), voro Konungen tillgifne: de Prester, som tänkte väl för sitt fädernesland, voro få; de skrämdes och hotades af Prelaterna att i allt fullgöra Konungens vilja.

Borgare-Ståndets ordförande Rådman Liedberg stod att vinna för penningar; af lika tänkesätt var detta Stånds pluralitet. Dessutom lofvades Borgerskapet stora privilegier och förmåner **).

Bonde-Ståndet styrdes af dess Sekreterare, Lagman Ahlman; han hotade Bönderne flere gånger med arrest, om de ej höllo med Konungen. Utom dess blef ett visst antal Bönder af Konungen dagligen undfägnadt; och nästan en hvar af Ståndet bevakades jemt af Polis-betjeningen på gator och i hus.

Den 21 kallades Ständerna på Riks-salen. Så snart Konungen intagit sin Thron; öppnade Hertig Carl akten med ett förunderligt tal; det innehåller beröm för Adeln, talar om deras trohet och mannamod samt om Konungens rätt att styra riket efter Sveriges lag och laga stadgar. Derefter upplästes den nya regerings-formen, kallad Förenings- och Säkerhets-akt. Det var ett missfoster, uppfyldt med bedrägeri och despotism, som nu proponerades Ständerne till bifall. I Preste- Bonde- och Borgare-Stånden, kändes denna akt ej af flera, än af dem som

---

*) Biskopp Schröderheim.

**) Privilegierne utföllo vid Riksdagens slut väl ej större än de förut voro, men en del Borgmästare fingo rang med Assessorer.

voro köpta att ropa ja. De öfriga kunde skrika nej, så mycket de ville, eller begära tala, så svarade Konungen, att de tre Stånden bifallit akten.

Konungen, vid detta tillfället så glad, som han vunnit en seger öfver rikets fiender, harmades hemligen öfver Ridderskapets och Adelns kontenans som, oaktadt gårdagens olycka, vågade sätta sig emot dess nådiga vilja. Flere af dem stego upp, påstodo, att Rådet skulle utlåta sig öfver den nya lagen, och att Ständerne skulle, enligt Riksdagsordningen, äga tillstånd, deröfver i sina kamrar att rådslå. Slutligen framkallades Talemännen till underskrift.

Landtmarskalken ursäktade sig.

Biskopp Lindblom i Ärke-Biskoppens ställe tog pennan, men lade den ifrån sig; men Borgare- och Bonde-Ståndets Talemän satte sina namn under *).

En ny händelse att förarga Adeln, uppväcktes af Landtmarskalken. Han utbad sig, i anseende till sina år, en medhjelpare i embetet.

Konungen utnämde kort derefter Öfverste Lilljehorn vid Amiralitetet till vice Landtmarskalk **) Allt detta Konungens hårda bemötande emot detta Stånd, förmådde flere af Rikets Adel att begära afsked från sina tjenster. De föreställde sig, att en onådig Konung, kunde drifva sin hämd så långt emot dem, att de slutligen voro förstörde till all sin välfärd ***).

---

*) Under hela detta Plenum plenorum exercerade Borgerskapet på Slottsbacken imellan Slottet och Öfversåthållare-huset. Trummorna rördes och då och då hördes skott.

**) Man kan om honom få ett begrepp af Kapten Kocks diktamen vid Flygarells uteslutande. Grefve Brahe protesterade formligen häremot.

***) Det skönaste exempel af ett värdigt uppförande gaf vid detta tillfälle Baron Clas Adam Wachtmeister,

På riddarhuset herrskade en fullkomlig enighet; nya talare uppvexte både af äldre och yngre Riddersmän, som oaktadt Konungens hårdhet andades frihet och åra. Efter många ventilationer blef Säkerhets-akten afslagen: men den justifikations-skrift Ståndet uppsatte, till att visa de arresterade Hrrs oskuld, ville Konungen aldrig emottaga *).

Att anföra Landtmarskalkens ohemula uppförande emot Adeln; under hela Riksdagen, utgör för stor vidlöftighet, Ståndets protokoller uppdaga detta, då de i en framtid blifva allmänna.

Lilljehorn kände det beskydd, han hade af Konungen, han let på sin Konungs makt, och att, utom ett tillgifvet Borgerskap, 1200 man Dalkarlar lågo vid Drottningholm färdige att utföra dess vilja.

Uti hemliga Utskottet förde Monarken sjelf ordet. Riksgälden uppgafs der till 840 tunnor guld; för densamma begärdes Ständernas garanti, samt 7 millioner R:dr till krigets utförande jemte årlig bevillning af landet 82 tunnor guld.

Konungen, hvars favoritord voro Frihet, en Sjelfständig Nation, och att riket komme "i våda," hade gerna sedt att Adeln genast afslagit garantien, för att få skylla på dem rikets våda: således blefvo de 3 Stånden intalte, att ej yttra sig, innan det första Ståndet fattat sitt beslut. Ridderskapet och Adeln såg väl, att rikets förmögenhet ej kunde svara emot denna skuld; men, för att undvika ytterligare åskeslag, bifôllo de Betänkandet i hela sin vidd.

Kronprinsens Guvernör och Chef för ett värfvadt Regemente. Han uppoffrade 4000 R:drs inkomst, för att kunna, efter sin öfvertygelse, försvara sitt fäderneslands frihet.

*) Tryckningen af Adelns protokoller förböds strax i början af Riksdagen.

Bevillnings-deputation uppgaf strax derpå en bevillning, som borde utgöra 82 tunnor guld årligen, den största som i Sverige blifvit utgjord *). De beslöto, att densamma på 2 år antaga: men att förmå Lilljehorn göra proposition derom, var omöjligt.

Konungen uppträdde på Riddarhuset den 27 April, och den 28 slöts Riksdagen **).

Sedan Konung Carl XI:s tid har Svenska Adeln aldrig blifvit så bemött af sin Öfverhet, som under denna Riksdag. Hvar tänkande man kan deraf röras.

Straxt efter Riksdagen, blefvo de arresterade Herrar fria, utom Baron Stjerneld och Öfversten

---

*) 30 Tunnor guld har förut varit Rikets högsta Bevillning, som aldrig kunde utdrifvas. Den sista var 12 tunnor guld.

**) Innan Konungens ankomst var läfta Dragon-korpsen samlad vid Slottet med skarpt laddade gevär under Hertig Carls befäl. Konungens vagn omgafs af hela Stockholms pöbel, som dels inträngde i förstugan och trapporne af Riddarhuset, dels samlade sig på torget utanföre, rusig och bullrande. Konungen tog klubban, blek och rädd, gjorde många komplimenter och proponerade att Bevillningen skulle räcka till nästa Riksdag, som besvarades med så högt *nej*, att intet *ja* kunde höras af dem, som voro betalte att ropa det. Nu började diskurserne. Baron Duvall, Wachtmeister, Grefve Lewenhaupt, Spaldencreutz m. fl. talade med all styrka och värdighet. De bevisade omöjligheten att längre uthärda med en så dryg Bevillning än 2 år. Konungen gjorde åter proposition, men det ropades nej och votering. Äfven tal es om de arresterades frigifvande och tillstånd att få trycka Riddersk apets och Adelns protokoller. Men Konungen sade, att saken vore afgjord, och att en deputation borde afgå till de andra Stånden, hvarvid det stannade. Äfven lofvade Konungen att de arresterade snart skulle lösgifvas och protokollerne med vissa förbehåll få tryckas. Under allt detta stormade pöbeln i trapporna och på torget, utan att derpå afseende gjordes.

Almfeldt, som fördes till fästningar; den förre till Carlsten, den senare till Warberg.

Säkerhets-Akten, ehuru innan Riksdagens slut af Landtmarskalken undertecknad, blef ej intagen i Riksdags-beslutet, icke ens der nämnd. Det dröjde likväl ej länge förr än densamma med tilläggningar och af Konungen bekräftad, allmänt kungjordes.

Enligt denna Lag kunde Konungen minska Rådets antal, efter välbehag. Således dels förmåddes, dels trugades 7 af Riksens Råd att taga afsked, 7 bibehöllos vid andra, eller tilldelades nya embeten. Allenast Furst Hessenstein, Grefve Wachtmeister och Grefve Carl Bonde skulle såsom Svea Rikes Råd anses.

I stället för Justitiä-revision blef högsta domstolen kallad Konungens högsta Rätt. I denna Rätt sutto afskedade Riks-Råder, Häradshöfdingar och Borgmästare. Af lika sammansättning etablerades en Beredning för de allmänna ärender, och en för de Pommerska.

I Juni reste Konungen till Finland, då förordnades en Kongl. Regering af 6 personer med särskilt instruktion *).

Nog var Konungen inne i Finland och i fiendens land, men aldrig så nära, att hans dyra lif stod i fara. En gång torde han af Ryssarne blifvit surprenerad, om ej General Kaulbars så manligen drabbat med fienden i fyra timmar **).

Flere

---

*) Den bestod af Riks-Rådet Grefve C. A. Wachtmeister, Riks-Rådet Grefve Beckfriis, Grefve Bonde, Grefve Munck, General L. Manteuffel och Stats-Sekreteraren Ruuth.

**) Det var vid Kaipias i Ryska Finland, som Baron Kaulbars med 800 man stridde i 4 timmar mot 8000 Ryssar; i fruktan att kringrännas retirerade han ingen

Flere affårer, hvarvid mycket folk förlorades förefölle under sommaren, hvarvid den vid Porosalmi, lärer blifvit ansedd som ett fältslag, efter Te Deum afsjöngs i hela Sverige *).

En odräglig sjukdom hindrade örlogsflottan att i tid löpa ut, mycket folk dog, flere sjuknade dagligen: anstalterne voro släta; den kunde ändteligen i Juni månad gå i sjön, då utanför Öland Ryska flottan träffades, och det kom till en rencontre, utan att någon kunde tillägna sig segren **).

Den förlust, Svenska Skärgårds-flottan led, uti ett sjöslag emot Ryska fregatter och galerer, är mer betydlig, än 2 års så kallade segrar. Vi förlorade 15 större och mindre fartyg, 3000 man och 40 Officerare döde och fångne, utom 30 proviant-skepp, som måste uppbrännas. Öfver-Amiralen Grefve Ehrensvärd, som kommenderade, befalltes att slåss. Dess föreställning, att fiendens styrka var öfverlägsen och följaktligen segren osäker, kunde Konungen ej förmås att erkänna, icke heller tillåts honom att retirera med de tagna priser ***). Ryssarne togo imellertid upp en svag försänkning i Svensksund och föllo våra i ryggen,

---

Svenska gränsen, hvarföre han arresterades och dömdes till döden.

*) Så kan det likväl ej kallas, då Svenska tropparne voro 1000 man och de Ryska 1300. Vi förlorade 300 man och togo 600 fångar Några veckor förut hade vi vid Christina och S:t Michel lidit några förluster.

**) Skulden tillskrefs Amiral Liljehorn, som arresterades och dömdes att mista lifvet.

***) Fiendens flotta var öfver 100 fartyg. Den Svenska med kanonslupar 46, således en stor olikhet i styrkan. Han kom sedan i Konungens onåd, och vid hemkomsten till Sverige fick han äfven heta förrädare, för det att han ej uträttat omöjligheter.

som derigenom till fullo ruinerades. Häruppå följde retråtten ifrån Högfors med mycken mansspillan å Svenska sidan.

Efter desse olyckshändelser gjorde Konungen en resa till Savolax, dröjde sedan så länge der, att han ej förr än i Dec. anlände till Stockholm.

De arresterade Finska Regements-Chefer och Officerare voro under hela detta året strängt bevakade. De erkände alla både underskriften och noten till Kejsarinnan; men att åtaga sig något högmåls-brott, derom kunde de aldrig öfvertygas. Men som hämd var besluten, och flere Officerares olycka borde beredas, hölls under sommaren och hösten Krigs-Rätter i Finland, inom och utom Svenska gränsen: Officerare hördes emot Officerare; den som den ena dagen var vittne, blef en annan dag anklagad. Ifrån arresten blefvo en del kommenderade till tjenstgöring, samt för sitt välförhållande under kampagnen, avancerade eller fingo Orden; men vid kampagnens slut måste de åter träda i arrest. Hvar ärlig man må rysa för en sådan rättegång.

Riksens Ständer inrättade, innan de åtskildes, ett Riksgälds-Kontor. Deras Fullmäktige hade tillstånd att utgifva Kredit-sedlar på så stor summa, som ett års bevillning utgjorde. Af Konungen läto de öfvertala sig, förmodligen hotade, att gå långt öfver denna summa, så att vid slutet af Okt. månad voro redan öfver 3 millioner utelöpande. Detta gjorde stor alteration i penninge-rörelsen.

Af dessa *Annaler* synes nu Sveriges tillstånd vid slutet af år 1789. En Konung med envålds-makt, krig utom, fattigdom inom landet, Borgare och Bönder uppretade mot Adeln, alla näringar ödelagda och allt det onda i svang, som bidrager till lands och folks förstöring.

Gud förbarme sig öfver Svea land och folk!

Tilläggning.

Att Kronans skulder voro 1771, då Konung Gustaf III emottog regeringen, 11 millioner R:dr eller 660 T:r Guld, är ogrundadt. Vid slutet af år 1772 var denna skuld 603 T:r Guld, af hvilken summa Bankens fordran hos Kronan sig besteg till 456 T:r Guld, och voro i Riksgälds-Kontorets Obligationer och hos Utlänningar 147 T:oor Gulds skuld.

Banken hade underpant, och uppbar sina intressen af Stora Sjö-tullen, Koppar-räntan, Jern- och Alun-tionden jemte Hammar-skatten. Vid liqvidationen med Kronan år 1777, återställdes hypotheket. Liqvidationen skedde således. Återstoden af Kronans skuld var 7,500,000 R:dr Sp.

Derpå betaltes i Banko-Sedlar .	300,000
I Vexlar	1,200,000
	1,500,000

Kronan förbandt sig att inlösa 2:ne Utrikes lån.
Ett på 400,000 R:dr Hamb. Banko.
Ett på 1,400,000 Holl. Kurant.
Begge gjorde efter Kurs 3,151,000 R:dr.

Således afbetaltes . . .	4,651,000 R:dr
Och efterskänktes . . .	2,849,000
	7,500,000

Igenom pantens återställande fick Kronan endast af Sjö-tullen 21 T:r Guld årlig inkomst, hvarigenom den återstående Krono-skulden borde inom 12 år vara betald.

Utom de förut i desse Annaler under Gustaf III:s tid tillökte Krono-inkomsters förmälande, får äfvenledes anmärkas, att af Franska subsidierna åro på förflutne 18 år, oberäknadt det som till Örloggs-skepps byggande åtgått, 80 T:r Guld besparda, samt Tull- och Tionde-medel sedan år 1771 förökte med 28 T:r Guld årligen.

Riksgälds-Kontoret har emot 3 procents ränta haft af Banken 200,000 R:dr årligt lån, nu mera ökt med 50,000 R:dr. De vid 1786 års Riksdag af Ständerne beviljade 36 T:r Guld utur Banken, äro redan uttagne, och vid sista Riksdag togos till present åt Hertig Carl 50,000 R:dr. Igenom allt detta är, sedan 1786, Kronans skuld till Banken ökad med 83 T:r Guld.

Sverige har under Gustaf III:s regering uti fulla 16 år njutit fred; Kronans eller Konungens inkomtser hafva under 12 år af denna tid, ifrån 1776 till 1789, varit mer än fördubblade, och det oaktadt är, efter Konungens egen uppgift, under samma tid Kronans skuld förökt med 506 T:nor Guld, som utgör 8,433,333 R:dr 16 sk. Specie.

Konungar kallas Gudar på jorden. Men som Gud alltid är god, böra de likna det Högsta Väsendet, vara milde, rättvise och medlidande, om de skola förtjena detta namn. Det är Gud som som straffar ett i laster-nedsänkt folk. Men folkets förförare blifva ej heller skonte; ty den Gud öfvergifver, blifver till slut, af menniskor förlåten.

V. *Berättelse om Konung Gustaf III:s Regering* *).

Innan jag skrider till mitt ämne, som är en korrt historisk berättelse öfver Konung Gustaf III:s regering och de sig derunder tilldragna Revolutioner, tillika med dess orsaker och hans död; bör man veta, att denne Konung i sin ungdom hade all den undervisning som bordt kunna tillskapa en stor och vis Regent öfver ett fritt folk, hvilket, ehuru tålmodigt och flere gånger par surprice tryckt af tyranniska Regenter, aldrig tålt eller någonsin fordrar ett enväldigt regeringssätt. Han fick således en uppfostran, som ovedersägligen var sällsynt ibland Furstar, hvaraf hans talgåfva är det största bevis; och som denna helt och hållit rörde de fria regeringssätt i synnerhet, såsom närmast öfverensstämmande med Guds afsigt med menniskan; så gjorde nationen sig det största hopp om en lycklig regering under hans lefnad. Men till nationens största olycka, gaf Drottningen honom ifrån barndomen alldeles konträra principer, hvaraf hände, att han efter hand antog den högst förderfliga förställnings-gåfvan, som sedan

*) Denna Berättelse, som, i likhet med den föregående, härrör från Oppositions-partiet, innehåller i vissa delar en större utförlighet än den sistnämda, och en mängd intressanta uppgifter, som icke i den finnas. Vi ha derföre trott oss böra meddela densamma.

förföljde honom intill döden; emedan han under all sin uppfostran måste dela sitt tänkesätt imellan 2:ne opponerade Informatorer, korrt sagt: han fick en förstämd karakter, som vis à vis en granskare, aldrig kunde döljas. Hårtill bidrogo håndelserna vid 1768 års Riksdag, som skulle bryta de regerings-principer, hvilka 1765 års Stånder vidtogo: till hvars olyckliga utbrott en oförståndig svärm af alla Stånd samlade en mängd oförnuftiga supliker, som skulle bevisa att Riket var i yttersta våda, hvartill Konungen sjelf intaltes så långt, att han, i händelse af ett olyckligt utslag, kunnat riskera sin krona: under hvilken epok Konung Gustaf, som Kron-Prins, nyttjades att uti Kollegierna och Magistraten i Stockholm underblåsa all möjlig oenighèt för att sauvera sin Far, som då redan uti flere dagar nedlagt sin konungsliga förvaltning; och som Kron-Prinsen vid allt detta ådagalade en utmårkt list och mycken tilltagsenhet, så varnades den förståndigare delen uti nationen, att i sinom tid omgårda friheten med yttersta försigtighet.

Utom det grofva misstag, att Ståndens klassifikation, efter 1720 år Regeringsform, icke hade träffat sin princip, och fremmande penningar ibland Riksdagsmännen utdeltes, som förderfvade Ståndens egentliga göromål, insmög sig småningom uti Borgare-Ståndet den galenskap, att Borgmästare uti Ståderne merendels uttrångde den skattdragande Borgersmannen, som naturligt var en sjelfskrifven Riksdagsman, hvaremot Borgmästaren såsom Tjensteman och redo skyldig, aldrig bordt komma i fråga; ett fel, som man bordt i första början förekomma.

Vidare, voro Presterne ganska få till antalet, så att desse tvenne Stånd, såsom *vénale*, kunde uti alla vigtiga ärender tourneras igenom penningar, på samma sätt som magneten och jernet, och vållde att deras röster var en ordentlig handelsvara,

utan minsta afseende om Riket dervid vann eller förlorade; hvarpå slutligen dessa Stånd, med biträde af Bonde-Ståndet, föllo på den ursinniga tankan, att ej allenast förfölja Ridderskapet och Adeln så ofta tillfälle yppades, utan ock afslötö de vigtigaste mål innan desse yttrat sig, hvarigenom öfverläggningarne förlorade det bästa vett som fanns i Riket.

Ett så groft misstag uti en fri regering, kunde omöjligen annat än i högsta måtto förtryta den kunnigaste delen i nationen, som genast insåg att desse 3 Stånd, uti sin dumhet, vid första lägenhet skulle invitera den exekutiva makten att med all möjlig list, först bibehålla en sådan söndring, och sedan omskapa hela regeringssättet.

Efter denna Riksdag, som började i Norrköping och slöts i Stockholm, kom all förvaltning i sitt förra olyckliga skick, som kostat Riket årligen millioner, och förderfvat landtmanna-hushållningen och näringarne m. m., så att den målning, som gjordes till samma Riksdag, verkligen inträffade.

Att fullkomna Kron-Prinsens afsigter beslöts en utrikes resa, som den klokare delen af nationen icke fann svarande mot sin kostnad, men ville ej vara deremot; och till dess Guvernör valdes af det rådande partiet en man med vissa talanger, som tillika ansågs som Chef af samma parti; men som för mycket uppammad hos Franska Ministèren, mera kände det intrikata än solida, och tillbragte sin höga Elev samma principer till nationens stora olycka, som den följande Riksdagen fullkomligen beviste; ty, oaktadt Konungens ed och försäkran, märkte man straxt att så höga band imellan Konungen och dess folk, hos honom icke verkade annat eller någon förbindelse, än så vida de voro instämmande med hans tillämnade afsigter. Så snart Konungens afsigter voro påtaglige, blef-

vo de andra Stånden af Ridderskapet och Adeln vänligen varnade, att all söndring i då varande ställning var högst farlig, och att man i dess ställe borde vara betänkt på frihetens bevarande. Detta verkade i så måtto, att man kom derom allmänt öfverens. Men de 3 Stånden misstogo sig ej allenast om sättet, utan sökte tillika tidens utdrägt, som nu var högst farlig, emedan deras Chefer endast sågo på penningen, hvaraf några vissa gjorde ansenliga samlingar och uppkastade till den ändan frågor, som alltid ledde till farliga följder, samt förblefvo under allt detta vid det tagna beslutet till Adelns förföljande, så att man vid flere tillfällen uppenbarligen yttrade sig uti ganska grofva uttryck, icke begripande, att sådant just var den exekutiva maktens högsta önskan. Man är efterverlden all sanning skyldig, och på den grund bör jag äfven berätta: att inom de 3 Ofrälse Stånden funnos vid denna Riksdag ganska många redlige och vältänkande män, som, under ständig öfverläggning med Adeln, tydligen inságo Konungens afsigter, och styrkte derföre sina medbröder på det allvarsammaste, att afstå ifrån sina galenskaper, men de voro till Rikets olycka för få, och kunde således ingenting uträtta hos den dumma delen, utan blefvo vid alla tillfällen öfverröstade.

En tänkande menniska kan aldrig föreställa sig något så dumt som en Statens machin, men då denna till öfverflöd söndrades, så måste ju nödvändigt följa, att samma machin borde omskapas, för att äga bestånd, således blef en ny Regeringsform oundviklig, och att göra ett fermt slut uppå en mängd dåraktiga propositioner, måste densamma introduceras genom en ordentlig revolution. En efterverld kan aldrig föreställa sig den djupa okunnighet, som under denna Riksdag regerade de 3 Ofrälse Stånden, hvilka genom sin förening

ning ville föreskrifva Riket och den Regerande allahanda absurditeter, och gåfvo, genom tidens utdrägt, Konungen tid att inom sig förändra den förnuftigaste plan efter eget godtycke: då de vid minsta reflexion bordt finna, att de, genom Konungens, Adelns och arméens samdrägt, kunde i ett ögonblick vara ecraserade.

Vissa tillstötta omständigheter vållde, att revolutionen 1772 verkställdes förr än den var tillärnad, genom Gardets biträde, som hvarken frågade efter hvad regeringssätt som tillämnades, eller hjelpen från Finland, hvilken under Sprengtportens befäl, ännu icke var ankommen. Honom, tillika med största delen af Adelns ledamöter, som ingingo uti revolutionen, var lofvad, och af Riks-rådet Hermansson redan uppsatt, en helt annan Regerings-form, än den som antogs, eller rättare sagt, Ständerna påtrugades på Riks-salen: en dupplicitet, som bevisar, att på hans ord och aftal aldrig borde byggas: och en uppenbar list deruti, att ej afvakta Sprengtportens ankomst, som ingalunda tillåtit den minsta ändring, uti det som var aftaldt.

Ehuru den nya Regerings-formen innehöll i det närmaste en enväldig makt för Konungen, märktes strax, att han med den dock icke var nöjd; ty få dagar efter revolutionen, yttrade Konungen sitt missnöje deröfver, att han bibehållit Råd-Kammaren; hvarigenom hans åtrå till despotismen ingalunda var tvetydig.

Högst fallen för fåfängan och det yttre skenet, var han i högsta måtto begifven på prakt, representation, lysande nöjen, theatraliska bragder, som förorsakade ett grufligt slöseri. Han tålte ock gerna smicker; allt egenskaper, som höra till en svag själ, men som icke dessmindre ofta äro i följe med mycken list. Alltså finner man uti allt detta igen driffjädrarne till alla hans göromål,

hvarunder han ganska sorgfälligt konserverade sig den blinda menighetens tillgifvenhet, utan afseende om medlen dertill i högsta måtto särade des tänkande delen i nationen.

Helt visst hade Gustaf, glad öfver den öfverstående revolutionen, aldrig vågat tänka på en senare, om ej menighetens försoffning och feghet, i' förening med dess elände, dertill uppmuntrat honom.

De förnämstas och deribland Rådets låga smicker, krypande och gillande, af allt som föll Konungen in: de otaliga lofsånger, som hans smickrare beställde ifrån alla landsändar, hvarmed alla allmänna papper uppfylldes: menighetens obeskrifliga blindhet genom tryckfrihetens stympande och sedermera upphäfvande år 1784, hvarigenom allmänna förståndet betogs all upplysning; samt med hatet till Adeln, hvilket han så mästerligen förstod att underhålla och öka, allt detta borde ju befästa honom i den tankan, att nationen lätt kunde störtas i en fullkomlig träldom. Det fordrades verkligen skarpsinnighet att begripa i hast all den list, som nu sattes i rörelse; ty i början upphöjdes och firades Adeln öfver all höfva genom distinktioner och tomma eller lönlösa befordringar, som, ehuru i sig sjelfva utan värde, likvål voro insulterande för de andra Stånden. — Härtill kom, att Konungen aldrig kunde tåla några mogna män, hvars råd han föraktade, utan ville vara omgifven af ungdom, hvaraf några favoriter genast gjorde en ovanlig och högst oförtjent lycka, som ogement stärkte förtjenta måns hat emot Adeln, på samma tid som denna dels försvagades genom tjenste-ackorder, och dels ansåg sig nedsatt genom den nya Gustafvianska, som i grund förderfvades af en verklig hof-lefnad, theatraliska och impertinenta seder; och, som dessa alla nödvändigt måste underhållas på den närande delens bekostnad, så förföljde en tom

pung Konung Gustaf under hela hans lefnad. I anledning häraf uppkom genast den vigtiga frågan: *igenom hvad medel Statens inkomster kunde göras tillräckligare.*

Ehuru ingen förståndig man erkänner någon sådan politisk sanning, trodde Konungen sig hafva funnit ett ofelbart politiskt axiom uti den sattsen: att *ju mera man beskattar en Stat, ju mera drifves den till flit och arbetsamhet.* Men som detta axiom ännu icke kunde verkställas, så grep man till en allmän brännvins-bränning öfver hela Riket för Kronans räkning, som troddes göra tillfyllest, utan att inse ett långt farligare och vissare axiom derjemte, som var: *att all Boskaps-skötsel i landet derigenom nödvändigt ruineras*, som ock, i anseende till fremmande viktualiers årliga införskrifning, strax viste sin naturliga verkan och kunde dessutom ej annat än i högsta måtto förtryta allmogen, inom hvilken man derjemte, genom espionad och en förfärlig angifnings-anda, förstörde all förtrolig sammanlefnad, bragte flera tusen i olyckor, och i anseende till myckenheten af menederier, förqväfde sista gnistan af Religion, samt igenom 1779 års förordning om barnamord, de yttersta öfverlefvor af all ärbar och sedig lefnad i landet, till folkökningens obotliga skada. Inkomsterne af Brännerierna beviste snart en uppenbar missräkning och behofven ökades dagligen, som åter väckte den gamla frågan: *om nya ressourcer.* Man utstuderade då ett groft svek emot Riket, under namn af *Realisation*, hvartill mycket silfver uppmyntades; men hvarunder Kronan gjorde en half bankrutt, under det att alla hemmans-räntor fördubblades och Banken förlorade $4\frac{1}{2}$ mill. R:dr, tillika med Kronans der pantsatte realia till ett belopp af 7 à 800,000 R:dr årlig inkomst, hvaraf Konungen satte sig uti egenvillig possession. Och ehuruväl sådana tilltag, efter 1772 års Regeringsform, icke kunde stadfästas

af Banko-Utskottet, blef det dervid. Hvarjemte Preste- och Borgare-Ståndet år 1778 villigt ingingo uti Konungens hemställan, att Banko-Utskottet skulle under *tyst- och hemlighets-eden* begripa de propositioner, som gjordes dem af Konungen. Adeln hade förut bifallit Grefve Fersens förslag till instruktion för Banko-Utskottet, att alla penningeutgifter och afskrifningar skulle anmälas hos Plena: men när saken kom till de andra Stånden, som sades samtyckt till Konungens begäran, var Grefve Fersen den första att tillstyrka Adeln detsamma, som ocksä skedde: och kan således sägas med skäl, att Grefve Fersens kompositions-anda den gången stadfästade både Bankens och det allmännas sköfling.

Hummelhjelms memorial, angående beräkningssättet af Ståndens pluralitet, ogilladt af Grefve Fersen, som sade att saken ännu intet vore mogen, utgjorde likvål sedermera en nyttig grund att gå efter, men lades på bordet, och väckte ett hemligt missnöje hos Konungen emot Adeln, det han dock sorgfälligt döljde. Imellertid ökades behofven. — Den år 1779 gifna faddergåfvan och andra ansenliga skänker af Ständerna voro allt otillräckliga under ett beständigt slöseri, och nya tillgångar kunde ej tillskapas. Således var det ett blott penninge-behof som förmådde Konungen, efter Tollens råd, att sammankalla Ständerna år 1786. Men innan denna Riksdag beskrifves, måste denna Konungens regering ifrån början tillika med hans politiska ställning och göromål tecknas.

Franska Hofvet hade hjelpt till revolutionens utförande 1772, hvilket Ryssland, i anseende till Turkiska kriget, icke kunde förekomma; och England, Rysslands trognaste bundsförvandt den tiden, ensamt hvarken kunde eller ville hindra. Danmark gynnade den genom sin Minister, och Konungen i Preussen, Fredric II, ehuru derom prevenerad, var inactiv. Icke dessmindre hade

Konungen samma höst en plan, att anfalla Norrige, hvars innevånare troddes vara missnöjda med sin regering, men afhölls af Preussen derifrån, som icke ville hafva något krig i Norden, hvarom vidare kan läsas i Konung Fredrics *Oeuvres posthumes*. Ryska resan innebär ett försök att förmå Kejsarinnan till Danska Staternas delande, då hon skulle få Holstein och Schleswig, men Gustaf Norrige m. m. Och hade jemvål den elaka verkan, att hos Stor-Fursten uppväcka ett dödligt hat emot Konungen, då han, som regerande, satte sig uti etiketten för långt öfver den andra. Om Kejsarinnan hade trott Grefve Ostermann, så hade hennes förtroende till Konungen då genast minskats, i samma mon som hennes personliga aktning det gjorde. Icke desto mindre, och för att helt och hållit maskera sin rätta afsigt, ingick Konungen sedermera med Ryssland och Danmark uti den beväpnade neutraliteten under sjökriget imellan Frankrike och England, hvilken, grundlagd af Kejsarinnan, var största orsaken till Englands missnöje med Ryssland, som sedan öktes till fiendtligt sinne, då Kejsarinnan ej ville förlånga den då existerande handels-traktaten, som sedermera blef en ny orsak till Turkens och Sveriges anfall på Ryssland, hvarom mera på sitt ställe skall berättas.

Under Italienska resan år 1784 fattade Konungen verkligen det uppsåt att angripa Danmark; men afhölls derifrån, dels genom Fredric II och dels genom Kejsarinnans förklaring, att anse den angripande makten för fiende, hvartill ock kom General-Amiralen Trolles föreställning, som den tiden var en mycket betrodd rådgifvare, och verkligen hade mycken kärlek till fäderneslandet. Men imellertid fingo både Preussen, Danmark och Ryssland öfvertygande bevis derpå, att Gustaf var en opålitlig granne, hvars makt således borde inskräng-

kas, hvilken ställning med utrikes makter hade bordt gifva frihets-systemet en långvarig styrka. Kejsarinnan gjorde ännu mera än de andra, hvars samtycke ingalunda var tvifvelaktigt, då hon, genom sin Minister Markoff, lät förklara vid Riksdagens början: att hon icke tillåtit 1772 års Regeringsform uti annan mening, än att den skulle innehålla samma frihet för Svenska folket, som den af henne garanterade år 1720, och att hon ej kunde med likgiltighet anse om nationens frihet på något sätt qvaldes. Hon använde ock härvid något penningar, men som voro obetydlige och af egennyttiga hufvuden ej vederbörligen brukades, hvilka sålades på menige nationens och Rikets förderf.

Nu bör inrikes ställningen tecknas.

Grefve Axel Fersen, under förra perioden; Franska, eller såkallade Hatt-partiets, hufvudman, var både till förfarenhet, rikedom, anseende och ålder, samt en lika intonerande talgåfva, onekligen den första medborgaren. Förtretad deröfver, att Franska parti-kassan, genom Konung Gustafs anstalt, lemnades till Riks-Rådet Sinclair, afsade han sig Landtmarskalks-stafven och förblef hela Riksdagen så inactiv, att han ej en gång öppnade sin mun på Riddarehuset, utom vid något obetydligt tillfälle. Ehuru högst förbittrad på då varande anarki och Rysslands hos de 3 öfriga Stånden herrskande system, bör han dock ej beskyllas för att inom sig hafva önskat revolutionen; men, äfven som hvar granskare kunde förutse utgången, var det ock honom kunnigt, om ej notificeradt, att en sådan förehades; emedan han strax efter kröningen, reste till sina egendomar i Östergöthland, och förblef der till revolutionen var för sig gången. Det är en ovedersäglig sanning, att, om han velat hindra revolutionen, hade hans närvaro varit tillräcklig att göra den om intet; men som de an-

äre 3 Ståndens oförnuftiga plan, att i grund förstöra Adels-Ståndet, icke kunde häfvas, så behöfver man ej söka efter kraftigare orsak. *

Efter revolutionen kallades Grefve Fersen, såsom farlig vid Kongl. Lif-Gardet, uti Rådet, hvarifrån han korrt derpå tog afsked. Förvissad att Konungen snart skulle begå nya felsteg, missbagliga för nationen; men misskännande hans politik och tilltagsenhet, hvarom det förbigångna bordt varna honom, var Gr. Fersens plan: att, under iakttagande af egen vanitet, smickra och bifalla, ja äfven att stundom tillstyrka hvarjehanda otjenliga mått. *

Uti Januari månad 1786 voro alla Mössornas Chefer, antingen döde eller vanföre, eller mera slafviska än många andra, utom Direktören Frietzky, en ganska ärlig, i affärerna kunnig, förfaren, oförsagd och med god talgåfva försedd man. — General Pechlin, bekant för sina kastningar ifrån det ena partiet till det andra under förra perioden, hvarunder han likväl beständigt följde systemet, ansågs af Grefve Fersen såsom allt för farlig och activ, att med honom pläga något nära förtroende, för hvilken orsak skull Pechlin, såsom mera entreprenant, lätt kunnat blifva mera betydande än Fersen. Kammarherren Carl Degeer, rik och nitisk, med någon karghet i karakteren, ville äfven vara betydande. Stats-Sekreteraren Carl Wadenstjerna, en ganska kunnig och skicklig man, var ganska nyttig, emedan han i många delar kände Konungens intriger och högligen förtröt sitt åtvungna afsked. Med ett ord, Konungen hade på Riddarehuset emot sig en ganska stor pluralitet, till och med ibland den Adel han sjelf tillskapat; men skada var att så ganska få ägde tillfälle eller hade lust att samla kunskap om affärerne.

Uti Preste-Ståndet var Prosten Runbom en nitisk och betydande man. Men den sluge Celsius skulle agera såsom partiets hufvudman i Ståndet. I Borgare-Ståndet var den gamle Borgmåstaren Schau en pålitlig Chef, men Ståndet i allmänhet, äfvensom Presterne, så svage, att ingen kunde lita på dem.

Bonde-Ståndet, högst förtretadt öfver de så kallade regala Brännerierne, gjorde ett med Adeln.

I sådan ställning var Konungen för slug att stöta sig med dem. Han böd Grefve Fersen Landt. marskalks-stafven, och sedermera, efter hans afslag, hans Son, och derefter åt Carl Degeer, som alla afsade sig, hvarpå slutligen General-Majoren Baron Duwall utnämndes, en man med naturligt, godt och smidigt begrepp; han var afskedad som Kapten vid Lif-Gardet, och sedermera avancerad genom karaktererne.

Så snart Riksdagen var börjad, begyntes å ömse sidor att agera efter förut fattade planer. Tollens plan för att skaffa Konungen penningar, drefs genom propositionen om Passevolancen, hvilken utan svårighet bifölls uti Borgare-Ståndet, och, igenom Celsii list, äfven i Preste-Ståndet, men afslogs hos Adeln och Bonde-Ståndet.

Till ersättning för Brännerierne föreslogs 18 T:r Gulds Brännvins-bevillning, hvaruti Ständerna ingingo till samma summas belopp; men när Konungen påstod, att den skulle, såsom annan Jordeboks-ränta, blifva beständig, kunde Ständerna deruti icke ingå, hvarpå frågan derom alldeles upphörde. Patrioternas göromål deremot var, att, näst beslut af alla Ståndens Protokollers tryckande, upptaga Hummelhjelms sedan förra Riksdagen på bordet liggande memorial. Alla Stånden gjorde ett deruti att proponera Konungen, att 3:ne Stånds sammanstämmande skulle anses för Ständers beslut,

hvilket

hvilket 3:ne år derefter lämpades till Grundlagen; men saken anses som förfallen och icke upptagen, så snart 2:ne Stånd stannade mot 2:ne, hvartill Konungen svarade, att det jemvål vore hans mening.

Hvarföre gjordes icke vid samma tillfälle det uttryckliga undantag: att Grundlagen aldrig kunde rubbas eller förändras, utom Konungens och alla fyra Ståndens gemensamma bifall; så hade en så vigtig fråga med detsamma varit ytterligare deciderad och formligen bifallen af Konungen?

Den dernäst proponerade säkerhet för alla Tjenstemän, så att ingen utan ransakning och dom kunde drifvas från sin tjenst, hvaruti alla Stånden instämde, och Preste-Ståndet tillade, att deras sysslor äfven måtte derunder begripas, hvartill Konungen också samtyckte.

Vidare var planen: att genom Krono-Bränneriernas förklarande som ett olagligt tilltag, öppna ögonen på nationen och för all tid förbinda Bonde-Ståndet med deras naturliga vänner, Adeln, samt ändtligen uppgifva Statsverkets tillstånd, och sätta dess förvaltning under en Ständernas Kommission, då Konungen, hvars elaka hushållning derigenom blifvit uppdagad, och som redan var tillräckligen bekant, hade kommit i den belägenhet att aldrig kunna entamera något emot friheten.

Till vinnandet af det första, framgaf Frietzky sitt ryktbara memorial eller diktamen, angående Brännerierne. — Konungen, underrättad om hela planen och nog seende att begge dessa propositioner skulle bifallas, fann nödigt att afsluta Riksdagen, hvilket han, under förebårande af en riksvårdande resa till mönstringen i Skåne, låt, igenom Landtmarskalken, på Riddarehuset tillsäga.

Ingenting hade varit lättare än svara, att 14 dagar ännu återstår af Riksdagen, dem Ständerna

behöfde, så till görande af nya propositioner, samt till afvaktande af nådigt svar på de redan gjorda, angående *tryckfrihetens införande* och *monopoliers afskaffande*, som begge efter Riksdagens slut afslogos; men sådant skedde icke, emedan Konungen i så mycken tysthet hade negocierat med Grefve Fersen, att denna proposition var en surprise på Riddarehuset. Och som Grefve Fersen icke talade deremot, dristade sig ingen annan dertill, af fruktan för schisme inom Ståndet. Baron Stjerneld, härom icke underrättad, hade, genom sitt inflytande på Bonde-Ståndet, bedrifvit saken derhän, att Frietzkys diktamen just samma stund var under ventilation till säkert bifall och verkställighet; men måste hufvudstupa ställa så till, att samma diktamen hos dem lades på bordet till nästa Riksdag, som äfven så skedde på Riddarehuset, dock med begge Ståndens gillande deraf.

Grefve Fersens uppförande, jemlikt med dess kompositions-anda, som aldrig tillåtit honom göra annat än halfva steg, utom då han i sanning ganska förhastadt och oklokt grundade förlusten af Svenska folkets frihet vid 1756 års Riksdag, medelst Kommission och några oskyldiga offer, som då afrättades, hvars nit för fäderneslandets sannskyldiga väl, ehuru genom andra medel, torde hafva varit äfven så förståndigt som hans, men blefvo då med yttersta hårdhet behandlade; hvilket uppförande nu fick så mycket fulare färg uti alla opartiska ögon, som han ensam fick njuta och nyttja sina innehafvande Torstensonska räntor, men ingen annan, samt att efter Riksdagen hans slägt genast drogs till Hofvet och hans rekommendationer voro mest gällande.

Konungen, som härigenom fick öfvertygelse, att Adeln aldrig stod att vinna, så snart det angick frihetens uppoffrande, samt att hans afsigter icke kunde verkställas under Statens lugn, beslöt

således att börja något krig, hvartill han styrktes af General Toll och Baron Gustaf Mauritz Armfelt, en inom få år uppstigen favorit.

Till förberedelse häraf, måste Bonde-Ståndet söndras ifrån Adeln och penninge-resourser anskaffas. Lilljencrantz, ovillig till begge delarne, intogs i Rådet, och i dess ställe antogs till finansens förvaltande Baron Ruuth, hvars lydnad var så mycket mer påtaglig, som han icke ägde den minsta insigt i ett så vidsträckt ämne, och derföre nödgades betjena sig af några köpmans-idéer, som i evighet äro stridande emot ett Rikes finans.

Det första lyckades efter önskan igenom anbudne brännvins-kontrakterne med allmogen, hvilka de uti sin enfaldighet, som en Kongl. nåd emottogo, emedan man icke kände att hela denna inrättning, som föga lönade under krono-förvaltning, skulle innan korrt upphöra af sig sjelf. Och som större delen af Adeln icke ingick uti dessa kontrakter, och Konungens plan fordrade att reta allmogen till all möjlig bitterhet emot dem, så måste, oaktadt deras välmening för det allmänna bästa, de nedrigaste motiver sättas uti rörelse. Det senare, eller lånet, hjelptes äfven tills vidare igenom ett utrikes lån af cirka 6 mill. R:dr, så att nu endast återstod huru andra makter kunde retas till fredsbrott med Ryssland. Kejsar Josefs möte med Ryska Kejsarinnan i Cherson och Crim, angick en plan till begges länders utvidgande på Turkens bekostnad, och till maskerande af deras rätta dessein, skulle Kejsarinnan krönas såsom Monarkinna öfver bemälte länder, och hennes favorit, Potemkin, strax förordnas till *Vice-Roi* öfver Crim och Cuban; men i detsamma nedhöggo Turkarne ett regemente Ryssar på gränsen, som vållde kröningens uppskof tills vidare, och hastade hela den förnäma sviten långt in i landet; dock betjente Engelska Ministèren sig af detta tillfälle att reta

Turken till fredsbrott emot Ryssland, år 1787 om hösten, hvarvid Svenska Ministern i all tysthet gjorde honom allt möjligt biträde.

Att England, äfven så väl som den nya Preussiska Monarken, härvid försäkrat Turken om hjelp, är lika så säkert, som att detta otidiga krig aldrig utbrustit, om Fredrik II hade lefvat.

Om hösten samma år gjorde Konungen en resa till Köpenhamn, för att på ett visst afstånd sondera Danska Kron-Prinsen om en allians emot Ryssland, men som afslogs. Deremot lyckades honom att genom penningar förvärfva sig en eller annans tillgifvenhet inom Danska Ministèren, tillika med Prins Carls af Hessen vänskap.

Huru 1788 års krigsberedelse skedde i all tysthet; huru flottan, efter någon tur emot Curländska vallen, gick directe till Finland, och huru de Svenska regementerne hastigt samlades på ladugårdslandet, är en bekant sak. Man måste förundra sig öfver den mängd förflugna idéer, som under denna tiden bibragtes Konungen af dess svaga rådgifvare. Kort före flottans utlopp ifrån Carlskrona, utspriddes en hop Svenska bref ibland Curländarne och näst intill belägna orter i Liffland, med persuasion att deklarera Hertig Carl för regerande Hertig i Curland, som, i händelse af motstånd, borde utföras genom en revolution, hvarvid dem lofvades Riksråds-värdighet i Sverige, tillika med alla slags Ordens-dekorationer m. m., hvarom de vid flottans ankomst skulle avertera Hertigen, som då kommenderade densamma. Man vet intet, att någon förståndig menniska deltog uti detta trakasseriet, som, utomdess, i fall Curländarne dertill bifallit, omöjligen kunnat verkställas igenom så svaga och illa uträknade anstalter. Sedan flottan i flere dygn fåfängt väntat på svar, fortsatte den sin kosa eller destination, och uppbröt sina förseglade ordres på höjden af Gottland.

Enligt 1772 års Regeringsform, kunde Konungen icke utan Rådets hörande transportera arméen till Finland, hvarföre de uti Stockholm varande Riksens Råd, inberäknade 3:ne nya, Grefve Düben, Grefve Rosen och Baron Ridderstolpe, just nämde att försäkra Konungen om pluraliteten i Rådkammaren, sammankallades. Konungen anförde då den fara, hvaruti Riket sväfvade, i anseende till *Sprengtportens planer* och Ryska *krigsrustningarne på gränsen*, som likvål ingen i Rådkammaren hade den minsta kunskap om: hemställandes, om det icke vore nödigt, att, till försvar, genast transportera arméen till Finland och sammankalla Ständerne. Det senare ansåg Rådet tills vidare onödigt, och emot det förra protesterade Öfver-Ståthållaren Baron Carl Sparre och Riks-Rådet Hjärne ganska matt till protokollet. En sådan Rådets feghet, då Ryssland veterligen hvarken tänkte eller kunde angripa på den sidan, ansågs utaf den tänkande delen i nationen såsom något obegripligt, och målades derföre af Konungen sjelf uti ett bref till favoriten Armfelt, som i öfversättning ifrån Franskan så lyder: »Desse gamle peruker hafva helt och hållet snärt sig uti mina garn; mina fickor voro fulla af öfvertygande bevis, men jag behöfde dem icke.»

Hos den på ladugårdslandet församlade arméen uppkom strax ett stort missnöje öfver felaktiga anstalter till kriget, som likvål af Patrioterne uttyddes till det bästa genom förnuftiga föreställningar, och den öfriga delen, som kriget behagade, talte ganska högt om hjelp och penningar, når sådant skulle behöfvas: korrt sagt, den ena blinda ville leda den andra.

Under allt detta utkom Ryska Ministern Rasoumoffskys Note, som ganska mycket upplyste nationen. Ehuru det löjliga svaret derå sökte att vederlägga alltsammans, intog sanningen sitt rum,

men till all olycka hade han ingá penningar i händerna och kunde icke föreställa sig så mycken blindhet och dumhet hos nationen. Såsom något märkvärdigt vill jag här anföra, att på sjelfva embarkerings-dagen, "midsommars-afton," då hela arméen gick om bord, inföll ett grufligt hagel med regn, så att ingen menniska ägde torr trå, utan insyltades sådane uti mycken trångsel till en 60 mils sjöresa, hvaraf en myckenhet genast sjuknade och dog. Danska Ministern Bernstorffs Note, som i detsamma äfven inträffade, väckte hos Konungen mycket bekymmer, så vida den på intet sätt var tvetydig. Baron Duwall, nämd till General-Löjtnant och Serafimer-Riddare efter Riksdagen, sändes derföre till Norrige, att negociera med den der då varande Prins Carl af Hessen och Danska Kron-Prinsen. Som Konungen icke ville passera för angripare, kunde Duwall icke negociera på annan grund än blotta möjligheten, och lika obestämt söka Danska neutraliteten. Svaret blef: att Danmark icke förr än Holstein skulle röra sig: var en ganska mörk och obestämd term, som vittnade antingen om Sveriges enfaldighet, eller ock, som sedermera uppdagades, var en undflygt, som kunde tydas efter behag.

Öfverkommen till Finland, och tydligen seende sin misshandel emot nationen, fattade Konungen flere planer, som beviste mycken villrådighet. Att sammankalla Ständerna till Åbo, var en, emedan han dervid förmodade en villig pluralitet och större delens af Adeln uteblifvande; men som denna säkerhet måste utföras genom arméen, som redan var ganska missnöjd, så förföll den af sig sjelf. En annan klokare af General Toll, var, att Konungen icke genast borde börja kriget, utan försöka med anständiga hotelser att förmå Kejsarinnan till afstående, åtminstone af det som eftergafs i Åbo-freden, om ej mera, och imellertid sätta

sig uti en fullkomlig försvars-författning, hvilket, om det lyckats, hade ifrån första stunden tillskyndat honom både arméens och nationens fulla förtroende, samt uppå ett behagligt sätt vinsten af af allt hvad han åstundade: hvilken plan hade så mycket säkrare lyckats hos Kejsarinnan, som hon, alldeles oberedd på denna sidan och högst mån att sköta Turkiska kriget, desto hellre cederat ansenligen, som Grefve Ostermann behöfde all sin vältalighet att öfvertala henne derifrån, och jemväl, efter krigets förklaring från denna sidan, att förmå henne att afstå ifrån alla anbud. Men i sin okunnighet ogillades Tolls plan, hvilken efter sjöslaget vid Hogland den 17 Juli, ej kunde afhålla sig ifrån: att uppenbarligen förklara sitt missnöje öfver krigets utbrott i otid, som verkligen var hans mening ehuru en del ansågo det såsom af honom tillgjordt. Konungen fann rättast att söka krigs-orsaken utan behörigt afseende på medlen, som ock skedde igenom Hastfehrs åtgärd, i det man förklädde Svenskar uti Ryska uniformer, gjorda i Stockholm, och igenom dem läto skjuta på en Svensk postering vid Pumala i Savolax, hvarpå han utfärdade ett ganska lösligt och konstigt manifest, samt befallte Hertig Carl att utlöpa med flottan, uppsöka den Ryska och leverera batalj.

Man fann sig väl efteråt hafva begått ett gement fel i det, att då ingen Ryss fanns på flere mils våg nära gränsen. Men händelsen, som gjord, kunde intet mera återkallas. Också vidtager nu en kedja af grofva misstag uti alla Konungens dispositioner, hvars upphof skulle bli en evig gåta, om man icke kände hans böjelse för ungdomen och dess fåfängliga råd.

Jag nödgas här som hastigast anföra några reflexioner, som tjena till mycken upplysning. 1) Konungens första Deklaration till Ryska Hofvet,

igenom sin Legations-Sekreterare von Schlaff, af d. 12 Juli 1788, var ostridigt så haltande, då inga fredsbrott ifrån Ryska sidan voro för hand, att ingen, och allraminst den Ryska Ministern, kunde misstaga sig derom, att, i händelse af fredsbrott, Konungen nödvändigt måste betjena sig af alla möjliga orimligheter och illusioner. Men som han korrt förut maskerade sin afsigt genom allehanda vänskaps-betygelser, ville Kejsarinnan, som slägtinge, icke misstänka hans åra; hvarpå Grefve Ostermann, som *au fond* kände Konungens karakter, försäkrade, att Ryssland skulle anfallas, till hvilken ända han i hast fogade de mot-anstalter som kunde åstadkommas, och förmådde Kejsarinnan, att: 1) Genom sin Minister i Stockholm, Grefve Razoumoffsky, hos Grefve Oxenstjerna affordra ett kathegoriskt svar öfver den af von Schlaff insinuerade Noten, hvarvid just inträffade Danska Ministerns avertissement till Grefve Razoumoffsky, i anledning af Konungens förklaring korrt förut till andra Utrikes Hof: att han, i anseende till Rysslands konduit, icke såg sig kunna sutinera freden i Norden. Hvarpå den bekanta Razoumoffskys Note genast följde. Och, ehuru samma Minister deraf tydligen insåg följderna, kunde han icke underlåta att uti tydliga och allvarsamma ord, sätta Konungens ofog och diktade osanningar uti sin fulla dager, hvarvid han bland annat, tog både Nationen och Regeringsformen till vittne: hvilken expression Konungen ansåg såsom förolämpande för sin åra och ledande till en söndring af lydaktighet, som han hos sina undersåtare fordrade; tilläggandes, att sådant uppförande vore en fortsättning af Rysslands beständiga konspiration emot Sverige. I anledning hvaraf Razoumoffsky förverkat den rättighet att vidare kunna anses som ackrediterad Minister ifrån sitt Hof, och måste således

tedes inom 8 dagar resa ur Riket eller arresteras; som Ryssland ganska illa upptog m. m., som historiska anmärkningar i detta ämne vidare upplysa. Det är en sanning att Ryssland, allt sedan 1664, förberedt Pohlens nu varande olycka, äfven så väl som Sveriges ifrån 1687, och igenom våldsamheter genomdrifvit alla sina planer; således önskade nationen att detta krig måtte återställa åtminstone någon del af dess förluster, hvilket ofelbart händt, om kriget med förstånd blifvit anställdt och utfördt. Men i närvarande ställning exponerade Konungen ovedersägligen sin egen ära, så mycket mer, som han korrt förut gjort Ryssland offentlig Vänskaps-deklaration. Flottan och Hastfehrs ordres till fiendtligheters utöfvande voro expedierade, och han sjelf med den öfrige arméen till Finland öfverkommen ifrån Helsingfors. Under den 21 Juli utfärdade han sitt manifest eller krigsförklaring, hvilken Ryssland med mycken styrka besvarade.

Man måste tillstå, att Konungen med en obegriplig lättsinnighet ansåg denna expedition, och på intet sätt konsulterade sina krafter i anseende till Ryssland och Danmark, hvilka, genom ovilkorlig allians, oaktadt allt hans bemödande, icke kunde söndras. Ej heller hade han någon allierad, som ville blanda sig uti ett så onyttigt och på så gemena grunder anställdt krig; ty ehuru Sjömakterne ganska väl kände Rysslands åtrå att erhålla fast fot i medelhafvet, hade en sådan fråga ännu icke uppstått; följaktligen ingen orsak blifvit gifven att sätta sig deremot: men om Sverige vid detta tillfälle kunnat inskränka Rysslands vidsträckta planer, hade sådant visserligen icke varit dem emot. Imellertid upplyste Grefve Razoumoffskys Note och flere inlupne berättelser nationen om hela ställningen häraf, som mycket missbagade den

klokare delen af nationen, och verkade tillika hos arméen den billiga eftertanka, att uti allt *sitt före-tagande, rätta sig efter Regerings-formens föreskrift*, som sedermera uttyddes för landsförräderi. 3) Att Konungen uti sin Krigs-deklaration upptagit och med all möjlig emfas öfverdrifvit alla möjliga bagateller, derom är hela den upplysta verlden alldeles ense. Man leder således fåfängt krigets egentliga ursprung från dessa svaga källor.

Sedan Svenska kriget med Ryssland var hos Porten aftaldt, och subsidie-summan i fråga, hade Svenska Ministern, ehuru i ganska legera termer, föreslagit sin Konung, såsom medlare imellan dessa krigande makter, hvilket så mycket mer behagade Porten, som Konungen i spetsen för sin armé troddes vara mest verkande i sådant afseende af alla Europeiska makter. Således öppnades negóciationerna derom med fullt allvar, hvartill Konungen af förhastande gaf sitt löfte, innan han var förvissad om Rysslands bifall. Och som han under all sin lefnad ganska mycket räknade på ära, representation och prakt m. m., nyttjade Porten dessa motiver för att fånga hans svaga sida, som gaf anledning till första propositionen härom vid Ryska Hofvet. Ryska Ministèren; som här låg djupare än Konungen förmodade, låddes taga saken i öfvervägande; men Grefve Ostermann, som räknade ut hvad Ryssland förestod, och derjemte kände Konungens karakter, befordrade denna proposition till rent afslag, hvaröfver han högligen förtörnades, och beslöt med våld forcera Ryssarne dertill; han gjorde ock en ytterligare proposition derom, som besvarades mindre höfligt, och derföre alldeles uppretade hans sinne, samt helt och hållet stadgade hans föresatts, utan att bry sig om medlen, som således var upphofvet till kriget. Om Konungen varit en uppriktig vän af Ryssland, och med oväld handterat denna sak, så hade hans anbud ofelbart

blifvit antagit, emedan Ryska Riket, i sin då varande ställning, haft en vän mera; men Konungen begick ifrån början det grofva felet, att föreskrifva Ryssland sådana alternativer, som det omöjligen kunde antaga, och sådant, den senare gången, uti en ganska trottsig ton, som sjelfva krigs-förklaringen i slutet innehåller, hvaraf Ryssland lätt insåg: att en beväpnad mediation, som uti bestämda termer föreslog den eller den föregående freden till fundament efter Portens välbehag, med skyldighet att genast desarmera sin krigsmakt, var detsamma i högsta måtto skadligt och kunde följaktligen omöjligen antagas. Denna politiska missräkning hos Konungen kan af ingen dödlig försvaras, och vällde att han uti sin hetta genom krigets otidiga utbrott, sjelf lade grunden till dess olyckliga följder, som framdeles kommer att omtalas. Om England varit en actif Bundsförvandt, så hade den lättare kunnat möta den till Archipelagen destinerade Ryska flottan, hvaraf första divisionen under Vice-Amiralen Dessens befäl, bestående af 7 linieskepp, på vägen till Köpenhamn, möttes af Hertig Carl, som aftvang densamma saluten.

Att Konungen ifrån början agerade utan all förnuftig plan, finner man ostridigt uti den absurda idéen: att ej låta Amiralen Grey obehindrad få fortsätta sin destination med Ryska flottan till Archipelagen; då den Svenska visserligen varit mästare i Östersjön och Ryssland oundvikligen forceradt till all möjlig cession af en aller annan provins i Finland, hvarigenom Konungen strax kommit i den lyckliga ställning, att kunna antaga en honorabel fred, om honom så behagat: men Konung Gustafs obegripliga politik var, att hellre gagna Turken för de penningar han fick, än Riket och sig sjelf, och han blef således genom sitt eget fel kastad i en defensif ställning. Slaget stod vid Hogland: ett skepp förlorades och ett fiendtligt togs

gen, hvars laddning med ammunition beviste, att Ryska flottan var verkligen ämnad till Archipelagen. Vår flotta förföljdes af den Ryska, som sedermera gick till Cronstadt, men hvem som vann eller tappade, utvisar det följande.

Svenska arméen, som under allt detta låg i Helsingfors, och märkte, att allting gick utan sammanhang, blef allt mera missnöjd, så att hela Regementers Officerare begärde afsked, och många enskilte, hvilket för de senare beviljades, och är utan all tvifvel, att om Hertig Fredrik, som hade namn af att kommendera landt-arméen, ehuru ställd under General Tolls inspektion, ägt den minsta resolution, så hade en Revolution der genast gått för sig; men huru förbittrad han annars var, feltes honom all fermeté. Generalitetet var dels för Konungen, dels rädda, och de öfriga till största delen voro hvarken kapable eller dristade resonera mot dem som kände sin styrka, så att föga mer feltes än ett enda dugligt hufvud, som med besked rådt till verksamhet.

Officers-korpsen var i allmänhet ganska determinerad, i synnerhet vid Westmanlands och Södermanlands Regementer. Den upplysning om krigets olaglighet och dess farliga följder, som nu var allmän, uppretade de gamle soldaterne, som efter hand, igenom oförsvarliga anstalter, alldeles bortsmälte, korrt sagt: hela arméen såg sig skamligen gäckad af några få dårars oförståndiga luftsken, och önskade ingenting högre, än att utfinna något sätt till ytterligare dårskapers afböjande, utan Rikets vanära.

Konungen reste hastigt ifrån Helsingfors, när afskedstagandet blef mera allmänt, och gaf ordres till embarkering, som af Tollen föregafs till Lovisa, men skedde i stället till Fredrikshamn, hvarest Svenska arméen skulle göra en attack från sjösidan, som i anseende till felaktiga anstalter slog

så mycket mera fel, som Finska arméen, hvilken, under Konungens eget befål, borde göra detsamma till lands, innan den Svenska framkom, hade på befallning retirerat sig derifrån, hvarpå hela Finska arméens missnöje offentligen utbrast.

Hittills finner man list och bedrägeri hafva beledsagat allting; men nu blef Konungens ställning ganska vådlig, ty arméen var i högsta måtto missnöjd, sedan de efter hans ordres borde gått öfver gränsen till Fredrikshamn, och derstädes utan kanoner, som voro 8 mil bakom, fingo befallning att återtåga till Kymenegårds högqvarter inom gränsen, fast Siegrothen efteråt hann under Fredrikshamns murar med sina kanoner utan lavetter till en stor del.

Under ventilationen med Generalitetet vid Kymenegård, hvad man nu vidare skulle företaga, for Konungen i största hast sin väg, utan att skriftligen lemna ifrån sig, såsom högsta befälhafvaren, några ordres, hvad arméen till lands företaga och göra skulle, under den tiden han vore borta och derifrån. De hemmavarande tänkande, lika som hela menigheten missnöjd, och Svenska flottan instängd af den Ryska, så att ingenting annat än Kejsarinnans vålbehag kunde hindra Finska och Svenska Skärgårdarnes förhärjande: ja en Rysk eskader af 12 skepp under kryssande i Östersjön; hade utan motstånd kunnat öfverfalla Stockholm, för hvilket man alla ögonblick var i fruktan, och var det en synnerlig lycka att ej så skedde. Således fordrades nu en ovanlig konst, att leta sig utur en sådan labyrint, och just sådane voro de anstalter, som följande sommaren ansågos för en gåta, och i anseende till medlen måste sätta en efterverld i största förundran. Konungen låt Öfversten, sedermera General-Majoren Baron Mauritz Klingsporre, öfvertala sin broder, Öfverste-Löjtnanten vid Björneborgs Regemente Baron B. Klingsporre,

att anmoda General-Löjtnanten Baron Carl Armfelt, "favoriten Armfelts farbror" som drogs ifrån sitt Nylands och Tavastehus län att kommendera Finska arméen, emedan han var känd för en stadig och ärlig man, men besatt för öfrigt icke sådana talanger, som fordrades till ett sådant Chefskap, att skrifva Noten till Kejsarinnan och upprätta Anjala-Förbundet. Armfelt gjorde i början mycken svårighet dervid, såsom ledande till äfventyr, utan att få skriftliga ordres dertill, men begaf sig på Klingsporres vidare föreställning, hvilket var en svaghet, att ehuru Konungen vore högst gagnad dermed, kunde han dock icke komprometteras sig genom några skriftliga ordres dertill. Planen proponerades derpå af Armfelt åt de öfriga, sedan mer och mindre olycklige, utom Öfversten Montgommery, som nekade alldeles dertill, och Hästesko, hvilken svårligen lät sig öfvertala, emedan han förehade en långt verksammare plan *).

Major Klick, måg till General-Löjtnanten Carl Armfelt, en ganska skicklig Officer, och Major Jägerhorn, om hvilken Konungen sjelf sade, då han förgäfves sökte öfvertala honom att ingå i Brännvins-kontraktet: *Det är en man med stadgadt*

---

*) Föregifvandet att Konungen sjelf tillställt *Anjala-Förbundet*, som så ofta upprepas i dessa Skrifter, skulle man vara fästad att tillägga någon grund, om man ej funne det här åtföljdt af ett annat, neml. det, att Danskarnes infall i Bohus Lån också skett till följe af träffad öfverenskommelse imellan Gustaf III och Prinsen af Hessen. Det gifvas menniskor, som till de naturligaste händelser alltid uppsöka de mest långväga och onaturliga orsaker. Endast genom detta förståndslyte och det parti-sinne som hindrar dem ifrån att se de naturliga och närmaste, kan man förklara så orimliga beskyllningar, som de nyssnämda, emot Gustaf III. *Utg.*

sinne, hade förmodligen med Hästesko samma uppsåt, gingo således öfver till Ryssland i lagom tid; men hvarföre Hästesko underlät att göra detsamma, är ännu lika så obekant, som svårt att begripa. — De öfrige Officerarne ingingo deruti, dels för att tjena Konungen, dels i hopp att derigenom sluta ett olyckligt och olagligt krig, som den klokare delen i nationen visste vara anstäldt i den afsigt att förtrycka folket, och ge den återstående resten af friheten sin bane, såsom det följande tillräckligen upplyser.

När Noten till Kejsarinnan jemte Sprengtportens svar derpå meddelades Konungen, utropade han med ifver: *Nu är jag frälst*, som i sig sjelf var en sanning, emedan han derigenom blef på en gång säker för Ryska sjömakten och arméens våldsamma tilltag. Uti denna korta hvila började han genast utgrunda, huru han skulle kunna urskulda så många olagligheter, och af egna förseelser tillkomna olyckor, inför nationen; som i allmänhet var ganska missnöjd. Till hvilken ända han strax började sina planer uti hemlandet medelst muntliga och tryckta osanningars utspridande, till en gråslig mängd, för att vinna menighetens röst och medhåll; hvarvid hans egen tillställning med Anjala-Förbundet, uttyddes på alla dem som deruti deltagit till fäderneslandets räddning, för ett uppenbart förräderi. Och Svenska arméens förklaring: att ej emot sin ed och Regeringsformen, kunna gå öfver gränsen till ett offensift krig, utan Ständernas bifall, som nu var tillräckligen uppdagadt; men väl med lif och blod försvara densamma mot allt fiendtligt anfall, fick enahanda förtydning. Och på det sådana tänkesätt genast skulle fortplantas både i Stockholm och landsorterna, så fogades igenom Polisen anstalt, att alla med afsked hemkomna Officerare skulle af pöbeln, såsom landsförrådare, uppenbarligen insulteras. Konungen

lemnade således befälet öfver arméen åt Hertig Carl, för att sjelf resa hem till Sverige, emedan Hertig Fredrik sades hafva förlorat hans förtroende och fick derföre lof att resa hem, utan att vidare blifva brukad i kriget.

Hertig Carls första omsorg blef, att tillvinna sig arméens förtroende, till hvilken ända han låtsade negociera med Ryska Generalitetet och sjelfva Stor-Fursten om hvarjehanda, genom Montgommery, som ock sedermera blef sakrifierad tillika med Grefve Lejonstedt, och försändes till Ön S:t Barthelemy, hvarjemte han ock gillade arméens enhälliga önskan: att igenom en Riksdag få veta nationens enstämmiga beslut, att dispensera ifrån den ovilkorliga förbindelsen, som Regerings-formen innebär, hvars *öfverträdande vore brott emot Riket*; som medförde ansvar m. m., hvarmed tiden förnöttes till dess all öfverkomst till Sverige för kölden skull var omöjlig, och hvarigenom hela nationen förlorade all redlig kunskap om rätta sammanhanget af det förflutna och förelupna. Då man ock till öfverflöd, dels förböd sjelfva postgången och dels öppnade och förstörde vissa bref, men tillstadde lögner och pasqviller, som igenom vederbörandes anstalter i hast öfversvämmade hela landet.

Så snart Konungen var kommen till Stockholm, sammankallade han Rådet, och viste sig hos dem som hastigast, då han af fruktan att verkliga förloppet kunde vara dem bekant, diskursive och med en försagd kontenans berättade: "att många höllo honom för upphofsman till Anjala-Förbundet," hvarpå han genast reste till Drottningholm, och var der i flera dagar innesluten med Polis-Mästaren, såsom ett hufvudredskap, att med all möjlig nit och activitet, hålla honom Stockholms Borgerskap och populace tillhanda, samt med lika drift

fort-

fortplanta samma ton hos den öfriga menigheten i Riket, hvarvid alla Konungens vänner blefvo anmodade att använda all upptänklig flit och ifver.

Danska inbrottet var redan skett i Bohus-Län, och Konungen hade, genom Prester och andra tjenliga personer, redan låtit uppmana Dal-allmogen att upprätta en fri-korps, hvarmed landet skulle försvaras emot bemläte inbrott, hvarpå de mest betydande i Dalarne sändes Konungen till mötes, som, bevekte af hans vältalighet, dertill utgjorde 3000 man. Affären vid Qvistrum var förbi, och Götheborg, endast försedd med ett Garnisons-regemente (Wachtmeisters) samt ett förfallit fästningsverk och blottad på ammunition, hade säkert vid åsynen af någon konsiderabel Dansk tropp genast öppnat sina portar. Konungen ditkom just i lagom tid för att hindra Stadens öfvergång, som Prins Carl af Hessen med all maklighet kunnat verkställa, om honom så behagat. Han sammankallade genast Borgerskapet, som voro högst missnöjda öfver sin handels stagnation och andra kriget följande olyckor, men kunde icke emotstå hans intagande tal, som tillika beledsagades med många löften och höfligheter, hvartill kom att Hans Maj:t kommunicerade i kyrkan ibland folket af sämsta klassen.

Under detta betryck ankom Engelska Ministern Elliot ifrån Köpenhamn, och af en i början nog stark, men sedermera afminskad enthusiasm för Konungens person, dock mest af åtrå att frälsa sina landsmäns uti Götheborgska handeln instuckne kapitaler, började han genast mäkla ett stillestånd, hvaruti han biträddes utaf den korrt derpå ankomne Preussiska Ministern von Borck, hvilka begge hjelptes åt att gasconera på sina Hofs vägnar, emedan ingendera kunde uppvisa skriftliga ordres, men lyckades att igenom muntliga hotelser förmå

Danska Ministern dertill. Stilleståndet blef också snart afslutadt, och för att öfvertyga sina undersåtare om sin omvårdnad, skickade Konungen den besynnerliga Noten till Prins Carl af Hessen, som han likväl strax derefter på Elliots ganska allvarsamma föreställning måste återkalla, och tvertemot dess verkliga innehåll göra sin fiende det förtroende, att Noten endast haft afseende på dess egna undersåtare, men icke på Prinsen. Imellertid gagnades Konungen ganska mycket i sina öfriga planer genom detta korftåg, hvaruti han verkligen var angripen, ty menigheten började nu blifva allmänt förblindad. När man kombinerar Konungens anstalter med de desseiner han ärnade utföra, så blifva anledningarne tillräckligen starka att tro *detta Danska infall varit hans egen tillställning, och en följd af Prins Carls vänskap för hans person* (!!! *), som på intet sätt försvagades igenom Danska Kron-Prinsens närvaro, ty han kunde, såsom ung och oförfaren, lätt ledas bakom ljuset. Detta upplyses bäst af följande omständigheter.

1) Skedde detta inbrott alldeles *utan Ryska Kejsarinnans begäran*, som då sökte och förmodade fred med Svenska nationen; hvilken till den ändan icke borde retas genom nya upptåg, och som Konungen igenom sina afsigter ensam drog nyttan, så kunna dess motiver skäligen misstänkas.

2) Var Danska manifestet ganska mörkt och tvetydigt; ty om det skolat upplysa den Svenska menigheten, så hade det bordt innehålla: att Ryssland, ehuru angripit, icke sökte annat än fred, och att Konungen, tvert emot Svenska Regerings-formen, begynt ett krig, hvarigenom ingenting kunde vinnas, men väl nationen utmattas; att Danmark icke åstundade några eröfringar, utan samfällt med Ryss-

*) Jemför Noten här framföre.

land endast ville skaffa Svenska folket fred med bibehållande af sina fri- och råttigheter m. m., som icke kunnat underlåtas utan uppsåt, beroende af hemliga orsaker.

3) Hade Danska arméens marsch, för att bli decisif, bordt ställas genom Nerike och Wermland direkt på Stockholm, som under tjenliga manifesters utspridande varit ganska lätt. Och när åndtligen attacken dåraktigtvis gjordes åt Bohusländska sidan, så blir den långsamhet obegriplig, som då hindrade Götheborgs tidiga öfvergång. Qvistrumska affären förtjente här vidare alls intet rum, om ej den allmänna espriten borde vara känd; att alla misslyckade försök, härrörande på alla ställen af oförståndiga anstalter, nödvändigt borde föras till landsförräderi, på det allt befäl i arméen skulle bli förhatligt, och Konungen, genom en allmän persekution, öppna ett fält för sina justifikationer, som korrt derpå började genom de allmänna arresteringarne; ty hvad denne Officerare Tranefeldt beträffar, så var han uti hela arméen känd för en käck och behjertad man; men kunde med 700 soldater vid ett ganska svagt pass, omöjligen hindra en armé af 12,000 man att passera detsamma, och som han icke kände då varande stats-intriger; ville han som Svensk uppföra sig på ett vårdigt sätt: han slogs derföre med fienden i flere timmar, emedan han på flera mil icke hade någon tropp att repliera sig på, för hvilket allt han sedermera belöntes med arrest och rättegång.

Konungen, underrättad om sina anstalters lyckliga framgång, började nu allvarsamt tänka på sitt justifierande inför den upplysta delen af nationen, till hvilken ända alla de Generals-personer och Chefer, som *deltagit i Anjala-Förbundet*, skulle arresteras och uppgåfvos nu såsom landsförrädare, hvarpå de efter hand transporterades till Stockholm, sattes i fängelse på Fredrikshof, blefvo af Justitie-

Kassieren såsom landsförrådare och rebeller tilltalade. En extra-ordinarie domstol blef genast utsökt till deras dömmande, och protokollerne med all skyndsamhet tryckta, på det allmänhetens bitterhet måtte till sin bestämda tid komma uti fullkomlig gäsning, och Konungens oskuld, igenom deras förföljelser, få det falska sken, hvarmed han kunde rättfärdiga alla sina gerningar, sedan alla olyckliga följder blifvit dessa oskyldiga offer till last räknade, hvarom vidare kan läsas de ifrån denna rättegång utgångne besynnerliga handlingar. För framtidens upplysning bör här anmärkas:

1) Att under sjelfva rättegången icke funnos 10 personer i hela Stockholms Stad, som kände rätta upphofvet till Anjala-Förbundet, och orsakerna, hvarföre denna rättegång således nödvändigt måste drifvas under Konungens eget höga inseende och deras anklagande efter hans afsigter regleras.

2) I händelse af verkliga brott, voro ju krigsartiklarne och allmänna lagen desamma i Finland som i Stockholm; hvarföre gjordes rättegången så vidlöftig och kostsam för nationen, som nu skedde; och hvarföre dömdes de icke på stället? Till äfventyrs af hemliga orsaker, hvilka nationen den tiden icke kände.

3) Disciplin och lydnad hos allt Underbefäl, är det första och ypperligaste uti alla nationers reglementer. Med hvad skäl kunde då dessa tilltalas för brott, när deras Chefer endast ingingo uti sin Konungs åstundan?

4) En armé är ju icke annat än statens medlemmar, som besvurit en gemensam Regeringsform. På hvilka grunder kunde då lagens efterlefnad räknas dem till brott, när Konungen icke sjelf ägde makt att upphäfva densamma? Detta var ju ett uppenbart våld uppå dygdige medborgares heder och ära.

Sedan Konungen, som i sin själ var öfvertygad derom, att inga verkliga brott existerade, tillräckligen förvillat den okunnige allmänheten, som på minsta sätt ej kände förloppet, men imellertid vunnit sin afsigt och låtit dömma dessa till döden; blefvo en del pensionerade för sitt lidande, andre af personelt hat landsförviste på behaglig tid, samt vissa, för syn skull, förviste till sina egendomar; men till pöbelns satisfaktion måste Öfverste Hästesko sträcka sin hals under bilan. I denna ställning, och sedan menigheten var i högsta måtto förbittrad på Adeln, utlystes Riksdag till medlet af Januari 1789, en tid, på hvilken arméen ej kunde hemkomma, och utomdess till en stor del ännu stod under den allmänna förföljelsen i Finland.

Oaktadt Generalitetets och en stor del Chefers vankelmod, är det en sanning, att den determinerade Majoren Malm, som kommenderade Södermanlands Regemente, med detsamma gått hem om hösten till Sverige, om han funnit utväg till penningar, hvarpå flere gjort sammaledes. Konungens partisaner, som på ladugårdsgärdet så rundeligen lofvade hjelp och penningar, höllo intet ord; deras enda åtgärd var, att skicka Stallmästaren Bruce till Finland, för att muntligen rådpläga med vissa; men då han flere timmar uppehöll sig i Helsingfors utan att begära audiens hos Hertig Carl, blef han under eskort förd till Åbo, och derifrån embarkerad till Sverige. Till öfverflöd blef all korrespondens imellan Sverige och Finland afbruten, igenom anstalter vid Eckerö Post-Kontor på Åland, der en viss man öppnade alla i hans omdöme misstänkta bref, dem han antingen gömde eller förstörde.

Grefve Fersens uppförande vid allt detta förtjenar mycken uppmärksamhet. Då han fick veta arméens tagna steg i Finland, långt ifrån att upp-

lysa de hemmavarande, och med kriget missnöjde, ogillade han uppenbarligt begge delarne, och bad skriftligen sina bekanta i Finland, afstå derifrån och förblef i öfrigt inaktif.

Sedan Ständerne voro samlade och Fersen ej allena ägde sitt Stånds fulla förtroende, utan ock troddes kunna verka mycket hos de andra Stånden, samt igenom sitt inflytande på fremmande Hofs Sändebud, ville ingen hindra, att ju han borde blifva patrioternes Chef.

Vid planens formerande till Riksdags-operationerne, mötte strax den svårigheten, att man var utan penningar, som väl lofvades af Österrikiska Ministern Grefve Stadion, men han höll ej ord, hvilket ansågs som en obegriplig politik af Kejsarinnan, då hon ofta i otrångt mål användt flere summor. Frietzky, en ärlig, välmenande, driftig och uti affärerne väl kunnig man, behöfde, för att söndra ett visst Stånds ledamöter, 7,000 R:dr. Konungen hade redan bjudit 14,000 R:dr; men de voro determinerade att för halfva summan hellre biträda det nyttiga för fäderneslandet. Frietzky blef ganska bedröfvad, när ingen utväg fanns till en så lumpen summa, och att rådpläga derom med Grefve Fersen var fåfängt, emedan han klandrade sammanskott åt fattiga medbröder utaf Adeln, under den svaga förevänning, att sådant kunde uttropas för Ryska penningar. Sedan Frietzky funnit utväg till en tredjedel af summan, vände han sig till Carl Degeer, men åfven han nekade sitt biträde uti en så högst vigtig sak, hvarigenom allt hopp försvann att med säkerhet räkna på detta Stånd och den illusion man gjorde sig: att de så omöjligen skulle kunna skrida till uppenbar dårskap och gudlöshet, stannade uti en missräkning. Frietzky felade deruti, att han ej underrättade andra välmenande härom, då saken ofelbart blifvit hulpen: orsaken var att Grefve Fersen och Carl De-

geer, ehuru de hatade hvarandra, ville ensamme vara Chefer för partiet; men tilläto Frietzky, såsom oumbärlig, att bivista sina rådplägningar. Under denna medellöshet blef frågan, hvad som skulle företagas: flere välmenande begärte, att till en begynnelse borde man företaga Frietzkys sedan sista Riksdag af Adeln och Bonde-Ståndet bifallne, men ännu på bordet liggande diktamen, hvars verkan varit den: att om än Konungen icke bifallit propositionen, så hade Bonde-Ståndet ickedessmindre ansett Adeln såsom sina vänner. Derefter hade frågan bordt väckas: om ej kriget kunde slutas utan Rikets skada och vanheder, samt dess början undersökas. Men Grefve Fersen opponerade sig deremot med alla krafter, såsom vådligt och halsbrytande, och man nödgades ingå i hans idéer, för att undvika schisme inom Ståndet, äfvensom man först borde vidröra pasqvillerne öfver Adeln och arméen, hvarigenom han påstod att Riddarehusets värdighet vore bäst bevarad, och i öfrigt intet gå ett steg ifrån lagen. Den anmärkningen vore ock gammal: att revolutioner icke mer än en gång lyckas för en och samma person. Grefve Fersen författade sjelf den historiska delen utaf Degeers såkallade Memorial, som korrt förut var inkommit, hvaruti han anförde de Svenske Konungars olyckliga regering, som sökt förtrycka sin Adel, såsom Magnus Smek med flere, hvilket historiska fel på Riddarehuset releverades af Öfverste Lilljehorn. Denna saken kunde icke hos de på Adeln förbittrade Stånden göra något förmånligt intryck eller bibringa dem någon fördelaktig opinion om Adelns omsorg för allmänt väl, när de började med ett dem ensamt rörande mål, och sådant uti en besynnerlig och ovanligt hög ton. Det besvarades någorlunda höfligt af Preste- och Borgare-Stånden, men ovettigt af Bonde-Ståndet: hvaraf man ser, att Grefve Fersen, som ej kunde

fela att inse denna effekt, i mjugg arbetade under ett täcke med Konungen, hvarföre ock både Grefve Fersen och Baron Degeer pro forma arresterades, för att soulagera Stockholms pöbel med flere af Ständerna. Derpå grälades öfver ordalagen i Tacksägelse-adressen till Konungen, som var en dårskap mera, sedan man beslutit att den skulle ske. Sedermera om instruktion för Hemliga Utskottet, hvilken, föreslagen af Adeln, utstakades olika hos de 3 andra Stånden, hvarvid Grefve Fersen, allom oåtspord och tvertemot Conclavens tagne beslut, tillstyrkte att göra ett med de andra Stånden: och ändtligen bibehållande af ett Stats-Utskott, jemte det Hemliga.

Den svage Landtmarskalken Grefve Carl Lewenhaupt hade på Adelns enhälliga begäran, ehuru tvert emot Konungens yttrande om möjligheten af ett Stats-Utskott, då det Hemliga kunde sköta samma göromål, gjort proposition till bifall af Frietzkys Memorial, som tillstyrkte ett Stats-Utskott, hvilket således af Adeln blef beslutadt. Men följande pleni-dag framkom Lewenhaupt med en liten lapp *ad protocollum*, hvaruti han förklarade, att den proposition han sjelf gjorde, vore ingen verkande proposition. Det var naturligt att sådant anförande, såsom ledande att omstöpa alla Ståndens beslut, skulle väcka hetta och förargelse; dock gick Grefve Fersen, såsom äldrig och mästare öfver sig sjelf, för långt i hetta i denna sak, som snarare bordt behandlas med ett kallt förakt, helst man genast insåg, att den var Landtmarskalken af Konungen sjelf dikterad uti något visst ändamål. Man fick ock genast veta, att derigenom bereddes en offentlig chikan för Adeln. Grefve Fersen negocierade skriftligen om förlikning med Grefve Lewenhaupt, och ville, genom General-Löjtnanten Baron Duwall, proponera en sådan i Conclaven.

Men

Men då alla voro emot en så onödig och intet verkande rekonciliation, så uppgåfvos icke en gång vilkoren.

Konungen, som lätt insåg, att Adeln i det yttersta ville försvara friheten, började nu att tänka på våldsamma motiver till dessas förstörande. Således samlades igenom Police-Mästarens anstalt den 14 Febr. 1789 emot aftonen en myckenhet pöbel, som trakterats på krogarne, i afsigt att den följande natten företaga hvarjehanda excesser mot vissa ledamöter af Adeln. Den var också indelt i hopar, när Grefve Adolf Fredrik Munk, konstituerad Öfver-Ståthållare under Baron Carl Sparres sjukdom, kl. ½ till 2 om natten ingick till Konungen och öfvertalte honom derifrån, igenom hvad skäl vet man ännu icke; det var ock i senaste laget, ty pöbeln, fullsupen, var redan allestädes i full rörelse och ville icke låta afstyra sig, hvaribland en väldig massa på Lundtmakaregatan å Norr var i synnerhet ganska envis.

Om denna plan blifvit fullföljd, så hade försvaret blifvit tillräckligt, emedan vederbörande voro till större delen beredde derpå, ehuru Grefve Fersen, förmodligen säker för sin egen person, icke ville befatta sig dermed. I dess ställe sammanskref Konungen ett Tal, strax för nästa dag, kallade Ständerne på Riks-salen, och efter ett korrt föregående Tal, som genast trycktes i Dagligt Allehanda, hvaruti han bland annat berättade, att Dal-Fri-Korpsen skulle komma till Drottningholm, för att nyttjas vid infallande eldsvådor i Stockholm, tilltalade han Adeln skarpt för den oförrätt de gjort sin gamle och hederlige Landtmarskalk, hvarpå Lewenhaupts, med många osanningar uppfyllda klagoskrift, blef uppläst, och fanns vara bevittnad af 70 à 80 medlemmar af Riddarehuset, (som sedan kallades *Subskribenter*), hvaref-

ter Adeln befalltes träda utur Riks-salen. Att förtiga en mindre svår möjlighet, som genast kunnat leda till mycken verksamhet, hade Adeln åtminstone bordt yrka den rättigheten, att få försvara sig på stället. Om sådant skett med ståndaktighet, hade det äfven så litet kunnat nekas, som det nu var högst angeläget att derifrån icke afstå, på det de öfrige Stånden icke måtte stärkas uti sin elaka opinion och hat emot Adeln. Derjemte hade Koncept-protokollet tjent till fullkomlig vederläggning emot en inför de andra Stånden gjord osann beskyllning, och hos dem tilläfventyrs verkat mera eftertanka; men Grefve Fersen steg genast upp och yrkade med sin vanliga yttre värdighet: att Adeln borde få justifiera sig, hvilket Konungen bifôll, hvarpå han var den förste som började att gå sin väg, till Ståndets fullkomliga missnöje. Likaledes ledde den omständigheten till stora misstankar, att ingen mera än han fick tala. Sedan Adeln var bortgången, smickrade Konungen de Tre Stånden med löften om upphöjelse och privilegier för Borgare och Bönder m. m., så att desse uti sin yrsel omöjligen blefvo varse den skärseld, hvartill de i sin blinda ifver gåfvo olyckligt ämne för framtiden. Häruppå följde den bekanta arresteringen, då Grefve Fersen, Generalen Fredr. Horn, von Gerdten och Armfelt, Löjtnant Armfelt, Kongl. Sekreteraren von Engeström, Riddarhus-Sekreteraren Bungencrona och Fiskalen Ihre arresterades och förvarades på olika ställen. Grefve Brahe, Generalen Pechlin, Öfversten Schwartzer arresterades uti sina hus, hvarifrån Grefve Brahe likväl strax endtledigades. Vid samma tid och tillfälle blef äfven Riddarehusets Kansli försegladt med Polisens Sigill.

För det närvarande är nu allting tillräckligen upplyst, till och med hvart enskilt bedrägeri inom hvart Stånd, och man känner fullkomligen dessa,

som vid denna Riksdag i grund förstörde den öfriga resten af friheten, ålade Riket en gruflig och förstörande beskattning och tillika ruinerade hela dess penninge-system.

Sedan Konungen således planerat sin afsigt, ansåg han tiden lämplig att förändra Regeringsformen, hvartill Ständerna sammankallades på Riks-salen.

Borgare-Ståndet var Konungen ifrån begynnelsen alldeles tillgifvit.

Bonde-Ståndet likaså, men mera vacklande, hvarföre många utaf dem innan Elektors-valet, togos ifrån sina rum och gömdes, så att ingen visste hvart de tagit vägen, under hvilken tid de fingo penningar och trakterades ständigt; och som detta fortfor under löfte tillika af guld och gröna skogar, jemte privilegier, hvarunder misstroende och afund emot Adeln var enda öfverläggnings-ämnet, så insomnade hos dem all kärlek till fäderneslandet, och större delen visste icke i sitt fylleri hvad lagar som proponerades, och till öfverflöd infördes nu äfven det okända bruk hos frie Riksdagsmän; att de, som voro Konungen tillgifne, förbundo sig dertill samfällt genom formlig edgång. Denna saken möttes väl med mera svårighet i Preste-Ståndet, emedan flere vältänkande beviste följderne, hvaribland ock några voro af Konungens tillgifne.

Erke-Biskoppen Troil bad Konungen på knä afstå ifrån regerings-sättets förändrande, men på tillstyrkan af Biskopp Wallqvist, som närvarande, stannade det vid befallning för Troil, att den dagen göra sig sjuk och lemna Ordförand-skapet till Biskopp Lindblom ifrån Linköping. Om morgonen samlades Preste-Ståndet innan de gingo på Riks-salen, då flere ledamöter proponerade den öfverenskommelsen: att i händelse någon ny Regeringsform skulle föreslås, enligt Riksdags-Ord-

ningen begära att få derom rådpläga inom sina Kamrar, hvartill alla samtyckte. Men när detta Ståndets Beslut skulle införas i Protokollet, föreställde Biskopp Celsius ifrån Lund: att ett sådant försigtighets-steg kunde anses förolämpande emot Konungen och borde icke intagas i Protokollet, såsom en inom Ståndet gjord öfverenskommelse, hvilken dessutom vore lika helig, hvartill de sig alla begåfvo.

Efter ankomsten till Riks-salen höll Konungen ett korrt Tal, höfligt emot Adeln och smickrande för de andra Stånden, lemnade sedan ordet till Hertig Carl, hvilken, efter en kompliment för arméen, föreslog en Förenings- och Säkerhets-Akt. Densamma upplästes derpå under trumslag af en Bataillon Borgerskap, uppstäldt imellan slottet och Öfver-Ståthållarens hus, hvilket Konungen, när han märkte Adelns löje deråt, befallte upphöra. Derpå frågade han Ständerna, om de dertill samtyckte? Hvartill Adeln svarade ett allmänt och starkt *Nej!* hvilket så surprenerade Konungen att han bleknade, väl finnande hvad sådant skulle väcka hos de andra. Men ibland de andra Stånden hördes intet annat än *Ja!* som biträddes af Subskribenterne, hvilka till den ändan satt sig på läktaren till höger, med många köpta skrikhalsar, ens kom insläppte för att biträda. Derpå frågade Konungen ännu en gång Adeln särskilt, som åfven besvarades med *Nej!* Men de öfriga Stånden med *Ja!* hvaribland några Prester, och i synnerhet Prosten Fant ifrån Westerås Stift, samt Prosten Wickelgren ifrån Wexiö, skrålade fram sitt högljudda Ja!

En större mängd Borgare och Bönder förtjustes af Kyrkoherden Flodin i Adolf Fredriks Församling, som till den ändan satt sig hos Bönderne att skrika *Ja!* Somlige af Adeln fingo lof att tala, ibland hvilka Cantzli-Rådet Adlerbeth, som

var af Konungen personligen älskad och framdragen, en kunnig och skicklig man, ehuru han icke blandat sig uti de allmänna ärenderne, utmärkte sig på ett hedrande sätt; men som Konungen var säker om bifall hos de 3 Stånden, så lemnades Adeln tillstånd, att, enligt Riksdags-Ordningen, deliberera i sina Kamrar. Derpå framkallades Biskopp Lindblom att underskrifva Säkerhets-Akten; hvartill han nekade och lade pennan ifrån sig på bordet, hvarpå Biskopp Wallqvist höll ett onödigt och tvetydigt tal, hvaruti han äfven anhöll att Preste-Ståndet också måtte tillåtas att deliberera öfver saken. Borgmästaren Eckerman, ehuru mycket Konungen tillgifven, hvilket han sig också nu åberopade, begärde äfven tillstånd att få deliberera inom Ståndet, hvaruti Borgmästaren Åberg från Uddevalla uti långt starkare ordalag instämde. Det kunde hos Eckerman anses som vackert, så vida han för sin person ingenting riskerade, men Romerskt af Åberg, hvilken, förut illa anskrifven, äfventyrade allt; men Konungen svarade härpå, att sedan ibland de 3 Stånden hörts många *Ja* och intet *Nej*, ansåg han Säkerhets-Akten såsom bifallen: *hvaremot ingen af de 3 Stånden protesterade.*

Preste-Ståndet återgick till sina rum, hvarest Biskopp Lindblom ånyo uppläste Säkerhets-Akten. Vid hvarje §. gjordes flere och starka invänningar; i anledning hvaraf den klokare och välmenande delen tydligen beviste hvad framdeles skulle ske, såsom en oundviklig följd deraf, så att mången förförd, men ömhjertad, med yttersta grämelse insåg, att man i sin blindhet lemnat en så vigtig sak för långa tyglar. Häraf blef läsningen både långsam oredig och bullersam; men då Biskopp Lindblom märkte att samvetet vaknade hos många, stack han papperet i sin ficka, och gaf dem tillkänna, att ingen Protokollist var till hands.

Nu något tillbaka om Adeln;

Det är en sanning, att om Grefve Fersen allvarsamt afstyrkt arresteringen, så hade den svårligen kunnat verkställas, och ett försök icke dessmindre ledt till decisiva följder: men hans tillstyrkan till tranquilité under arresten, bevisa tydligen att han arresterades med eget bifall, för att undvika alla misstankar. Sedan Riddarehusets synbara Chefer och allvarsamma Aktörer voro häktade, skulle naturligtvis de första dagarne uppstå en allmän villervalla, i anledning hvaraf Konungen förmodade att Säkerhets-Akten skulle af Adeln bifallas på Riks-salen. Lewenhaupt, såsom Ståndets anklagare, kunde ifrån den dagen icke befatta sig med Landtmarskalksskapet: Konungen tillböd således Grefve Brahe Landtmarskalks-stafven, (hvilken han vägrade emottaga), såsom dertill, enligt sin börd, sjelfskrifven, under Landtmarskalkens sjukdom eller frånvaro, och reserverade i den delen sin rätt till Protokollet på Riddarehuset, men afhöll sig derifrån till den 27 April. Derpå utnämdes då varande Öfversten, men korrt derpå Contre-Amiralen Lilljehorn till vice Landtmarskalk. Han sammankallade, dagen förut innan Säkerhets-Akten upplästes, ett Förmiddags-plenum; som blef lika bullersamt som korrt, bestående uti Adelns enständiga begäran: att *deras arresterade ledamöter måtte antingen frigifvas eller ställas under laga ransakning och dom*, hvilken begäran de i alla *plenis itererade*, till dess Lilljehorn å Konungens vägnar förklarade: *att Konungen icke emottog*, eller rättare sagt, *icke mera ville höra en sådan begäran.*

Öfversten Baron Wachtmeister, som tillika var Gouvernör hos Kron-Prinsen, och af Konungen så väl som Drottningen mycket aktad, utmärkte sig strax på det värdigaste sätt. Han var förut känd för en i grund ärlig och hederlig medborgare; och i nog klena omständigheter stadd, nedlade han på en gång begge sysslorna, som medförde 4000 R:dr

årlig lön, och svarade Konungen, som sökte persvadera honom derifrån: *att han icke, emot sin ed och samvete, kunde bibringa Kron-Prinsen sådana sentimenter som nu förehades*, utan satte sig à la tête för Adeln, såsom deras förnämsta talare. Och ehuru han icke förut lagt sig på sådana ämnen, ersattes bristen genom ett godt naturligt förstånd, en lätt, manlig och okonstlad talgåfva, som tolkade hans vackra själs egenskaper, hans uppriktighet emot Fäderneslandet, som hans gerning så fullkomligen bevisade, hvilket till öfverflöd pryddes af en modesti som sökte och antog råd, till och med alla förståndigas korrektioner.

General-Löjtnanten Baron Duwall blef nu Patrioternes representativa Chef; man gjorde honom högsta orätt om hans välmening på minsta sätt misstänktes, men han hade det naturliga felet att vara indecisif, och att låta för mycket leda sig af andra. Flere både kunnige, ärlige och ferme män deltogo uti rådplägningarne, och Ståndets esprit var så enhällig och rask, att dermed allting kunnat uträttas, intilldess mera än hälften, ledsne och förtviflade öfver en fåfängt förnött tid. och förargade öfver de 3 Ståndens obegripliga oförstånd, reste bort ifrån Riksdagen. Ehuru Preste-Ståndet syntes tranquiliseradt genom försäkran om deras privilegiers bibehållande, och Borgare-Ståndet genom en dylik, innehållande tillika löfte om varaktigheten af Städernas fri- och rättigheter, samt gifvande af nya privilegier; fruktade Konungen, att Adelns afslag skulle upprifva hela frågan om Säkerhets-Akten hos Preste-Ståndet. Utom några köp af fullmakter vid Riksdagens början, och S**s klubb, som föregafs tillskapa Subskribenter, hade Konungen icke veterligen sökt att förskaffa sig någon vidare styrka inom Riddarehuset; ty hans egentliga plan var att använda all kostnad på de andra 3 Stånden, och han räknade visligen ut, att

hos dem icke fanns den minsta statsklokhet, som kunde lägga hinder i vägen för hans afsigter, hvilket allt riktigt inträffade; men begynte nu med allvare att negociera om bifall hos Adeln, angående Säkerhets-Akten; dels direkte hos dem han kunde yppa sig före, och dels genom Lilljehorn med flere; men allt förgäfves, utan att gripa till våldsamheter. Duwall, Wachtmeister och Stjerngranat negocierade äfven samfält med Konungen, alla andra oåtspordt, förmodligen i bästa välmening, de erbödo Konungen rättighet att förklara krig och torde hända flere vilkor; men som han icke åtnöjdes med mindre än allt hvad han ville, utan undantag på minsta sätt, så funno de omöjligheten i att gå längre, hvarpå negotiationen alldeles upphörde. Efter en fåfäng tidsutdrägt, som fordrades att förvissa sig om Preste-Ståndets åndtliga beslut, företogs Säkerhets-Akten på Riddarehuset, hvarvid alla möjliga händelser i framtiden på ett ganska upplysande sätt granskades, och kunde således omöjligen annat verka, än ett rent och ovilkorligt *afslag*; hvartill Adeln ännu tillade den slutmeningen: *att 3:ne Stånds beslut, efter 1786 års Riksdags-fastställelse uti andra mål, på intet sätt kunde eller borde lämpas till Rikets Grundlag, hvilken till sitt bestånd var oföränderlig utom Konungens och alla Fyra Ståndens gemensamma samtycke och bifall*: men för att hindra allmänheten ifrån all kunskap om detta Adelns beslut, förböds i ögonblicket all vidare tryckning af deras Protokoller, till och med för den dagen, under den förevänning, att Lewenhaupt, som nu var i delo med Riddarehuset, icke kunde vara närvarande vid Protokollets justerande; man yrkade tryckning af de följande, men förgäfves. Och för samma orsak kunde Adelns justifikation emot Lewenhaupts klagomål, författade af Stjerngranat med mycken vidlöftighet men mindre lyck-

lig

lig penna, icke eller komma i dagsljuset eller till allmänhetens kunskap. Och, på det Adeln alldeles skulle stängas ifrån all kommunikation med de andra Stånden, våldfördes de uppenbarligen emot både Grundlag och Riksdags-Ordningen i så måtto, att deras Plena utsattes på olika dagar, så att ingen Deputation kunde avertera dem om något Stånds beslut, eller de annorlunda än efter sägen få veta hvad de andra Stånden beslutat. Hvilket våld den förförda allmänheten sjelf missbilligade, men kunde ändå icke finna, att Säkerhets-Akten, under sin egen skapelse, redan sympatiserade med den våldsammaste osäkerhet. Riddarhus-Sekreteraren Bungencrona förskaffade sig likvål tillfälle att tillställa Preste-Ståndet Adelns afslag på Säkerhets-Akten, som Troil då stoppade i sin ficka, och var högst förlägen huru han dermed skulle båra sig åt: men i detsamma kom Lilljehorn uti Riddarhus-Canzliet, fick veta deraf, och skickade Vaktmästaren promt att fordra det tillbaka, som högligen förtröt de flesta af Ståndet, emedan Troil endast behöft neka, att han någonsin fått ett sådant, hvaraf synes, att, utom blindhet, var eftertanka och rådighet på intet sätt deras lott. Lewenhaupt, till fullföljande af sin hämd emot Adeln, underskref imellertid Säkerhets-Akten utom deras vetskap. Så snart det blef kunnigt, åtogo sig Baronerne Wachtmeister och Lantingshausen att förvissa sig om säkerheten deraf. Han tillstod sin underskrift, och trodde i sin enfaldighet att den vore af ingen betydenhet.

Håndelsen anmåltes genast af Baron Wachtmeister på Riddarehuset, hvarpå Adeln i högsta måtto protesterade deremot till Protokollet, såsom skett tvert emot Ståndets beslut; men allmänheten kunde icke underrättas derom ifrån trycket. Således, under allt våld som möjligt var af konunga-

makten: 3 Stånds pluralitet och menighetens blinda bitterhet emot sig, att förtiga en svag och enfaldig Landtmarskalks uppförande, kunde Adeln med all sin ståndaktighet och kloka uppförande omöjligen bevara friheten eller afböja de olyckliga följder, som då af dem tillräckligen bevistes, och nu, till Rikets högsta förderf, ligga för hvars mans ögon.

Det enda som återstod till landets båtnad var, att uti den ekonomiska och bevillnings-vägen slippa med det lindrigaste som ske kunde, hvarvid äfven Säkerhets-Akten genast viste sin våldsamma verkan, till sina egna befordrares stora förundran, men förgäfves.

Det lemnas derhän, om feghet eller hemligt förstånd med vederbörande gjorde, att de allvarsamma frågor, som stundom väcktes: om verksamma planers vidtagande och utförande, dels icke antogos och dels med halhet uppsköts. Men åtminstone låg det ett slags förräderi i den med Konungen ingångna öfverenskommelsen: att Riddarehuset skulle garantera Konungens gäld, allenast den uppgafs. Hvar och en med sundt förnuft borde ju finna, att ju större summa som garanterades, ju större borde bevillnings-summan bli i proportion, och ju mindre hade Konungen nödigt att sammankalla Stånder. Man beskyller Grefve Fersen för att ha länat sig deråt. Han ägde i sin arrest en obehindrad kommunikation med sin förtrogna beundrare Lagman Spaldencreutz, hvilken ock *bona fide* ingick uti den saken, *såsom* ganska nyttig, och derföre, som ledamot i Hemliga Utskottet, negocierade med Konungen, som väl i början misstrodde Spaldencreutz' proposition, och låddes hafva betänksamhet dervid, men samtyckte ändtligen att uppgifva skuldsumman till 14 mill. R:dr gjord gäld och 7 mill. vidare lån till krigets utförande. Äfven följer af sig sjelft, att

om Konungen, som icke dessmindre dōljde vid uppgiften 3 à 4 millioner privat gäld, fått följa sin egen idé, som var, att ej begära garanti för mera än åtminstone 8 millioner mindre, så hade bevillningen i proportion minskats ⅓:del, och Konungen således, i anseende till otillräckligheten, varit tvungen, att antingen vidtaga några våldsamma steg, eller ånyo sammankalla Ständerna.

Grefve Fersens delaktighet häri blir ännu mer sannolik derigenom, att Spaldencreutz arresterades uti sina rum 2 dagar, men släpptes på fri fot, ehuru han var mera verkande och djerf än någon annan af dem som qvarhöllos i arresten. Denna negotiation drefs af Spaldencreutz, utan att kommunicera den med någon, icke en gång med Duwall och Wachtmeister, förrän efteråt. Bonde-Ståndet ville alldeles afslå den, och ehuru Stats-Sekreteraren Schröderheim, som år 1779 var deras Sekreterare, sändes att öfvertala dem, fortfor dock pluraliteten att följa Adelns plan, och afslog garanti för allt annat än de 7 millioner som fordrades till kriget. Deras Sekreterare, Ahlman, uppfann derföre den listen, att, under hotelsen af vakt med mera, neka dem, emot Riksdags-Ordningen, att *votera* med slutna sedlar, utan påstod att hvar och en skulle till Protokollet muntligen yttra sig genom *Ja* eller *Nej*, hvarpå de jakande rösterna utgjorde pluraliteten, emedan den missnöjda delen icke voterade — en ytterligare verkan af Säkerhets-Akten. Således berodde hela saken på Riddarehuset, som till den ändan måste utstå nya förföljelser. Man kom allmänt öfverens derom, att bjuda Konungen garanti för de 7 millioner och afslå den för de 14, såsom förut upplånta och således ej behöfvande annan säkerhet, än Konungens egen kredit och ressourcer. Duwall författade ett artigt Dictamen i detta afseende, men averterad om Grefve Fersens mening, tillade Du-

wall den slutmening: att, om *icke annorlunda ske kunde*, ingå uti den andra planen, hvilken han annars talade emot på Riddarehuset. Lagman Spaldencreutz uppstod vid detta tillfälle, och nämde Konungens stora och nyttiga kostnader på flottan, som likväl var gjord med Franska subsidier med mera än 600 procents behållning, hvarförutan Banken var spolierad på $4\frac{1}{2}$ million R:dr, och Konungen utomdess satt sig i possession af en årlig inkomst till 7 à 800,000 R:dr, under namn "till landets försvar vid påstående krig," hvarföre ingen redo vistes, som allt borde efterfrågas och icke öfverses med smicker och nya tillskotter: korrt sagt, en hop osanningar gjorde detta Tal ganska osmakligt, hvarföre ock många talade deremot med *sanning* och styrka; och hade säkert vid denna Riksdag för första gången skridits till votering imellan de så kallade Patrioterne sjelfva, om ej en oväntad coup d'autorité mellankommit, som slutade den början schismen, och gjorde Spaldencreutz icke mindre flat än alla andra högst förbittrade; ty en biljett kom från Konungen, som lade allt ansvar för de följder garantiens afslag skulle medföra, på Adeln.

Under sådant våld och då man tillika kände de 3 öfriga Ståndens benägenhet, att i grund förstöra Adeln, var ingen utväg öfrig att frälsa Riket ifrån en odräglig beskattning, utan garantien måste beviljas och godkännas, emedan Konungen, under ovisshet om Adelns beslut, genast sammanskref ett Tal, hvaruti han på Riks-salen uppenbarligen skulle förklara Adeln för Riksförrädare; om hvars tryckning redan anstalt var gjord, på *det* dessa herrliga sentimenter promt skulle komma till påbelns och allmänhetens kunskap. Icke dessmindre och ehuru Adeln forcerades till garantien, var likväl länge hos Konungen ännu i fråga, om han ej, igenom en ny arrestering, skulle hämna sig

på Riddarehuset, hvartill i synnerhet Generalen Baron Duwall, Baron Wachtmeister, Grefve Adolf Hamilton, Hof-Marskalken Baron v. Düben, Canzli-Rådet v. Engeström och Baron Bjelke med flere, voro utsedde, hvilket så mycket mera oroade allt förnuftigt folk, som ingen dristade sig att hafva ett enda papper uti sin bureau. Prosten Nordin, som ännu täflade med Biskopp Wallqvist om Konungens öra, tillstyrkte denna arrestering. Men Biskopp Wallqvist afstyrkte den vid ett tillfälle, då Nordin, i sin hetta, förgick sig i den saken, hvarpå Wallqvist sedermera behöll företrädet så länge Konungen lefde. Följden af detta allt blef, att Bevillnings-summan måste rättas efter garantien. Och uti Bevillnings-Utskottet ville de 3 Stånden kasta all tyngden på Adeln och Tjenstemän, samt hotade vid minsta missnöje, att uppdraga Konungen en oinskränkt makt och rättighet, i afseende på summans reparterande.

Det hörer icke hit, men bör för Historien skull anmärkas, huru denna bevillning tredubbelt skulle förökas för Adeln och Tjenstemän: ungefärligen fördubblas för Preste-Ståndet och Bönderna samt Borgarne, hvarvid likvål Borgare-Ståndet hjelptes, genom den såkallade klassifikationen, till något derunder; men inrättades i öfrigt, af förhastande, på ganska ojemna grunder. De som voro säkre kalkulatörer insågo strax, att den uti uppbörden kunde stiga högst till några och 60 tunnor Guld, som erfarenheten sedermera beviste, men stretade i tysthet med Konungens Räknemästare, som räknade på 82, och, som efter sitt beräkningssätt trodde, att den med ny och gammal tillsammantagen skulle i verkställigheten öfverstiga 100 tunnor Guld.

Nu återstod för Konungen endast, att, igenom bevillnings-summan, beständigt betaga nationen den rättigheten, att bevilja sina behof: och att, för

det tillkommande, i anseende till öfverdrifven beskattning, bevisa omöjligheten af Rikets bestånd med den tunga, som nu var etablerad; korrt sagt: Konungen ville, för hela sin lifstid, aldrig mera höra talas om Ständer, till hvilken ända Talemännen befalltes, att uti sina Stånd icke göra annan proposition för Bevillnings-terminen, än *till nästa Riksdag;* hvilket Preste-Ståndet genast samtyckte, med den tilläggning, proponerad af Prostarne Barkman och Hambræus, som begge voro Patrioter, att *30 Deputerade skulle utaf Ståndet hvart tredje år sammankomma till Bevillningens öfverseende, hvilken väl finge minskas, men aldrig ökas.*

Borgare-Ståndet, som äfven kände konsten att suga, samtyckte ej annorlunda än efter en preliminär votering.

Bonde-Ståndet afslog under stoj och oordning, för hinder skull att få votera med slutna sedlar, den *obestämda* terminen, och ville utstaka den endast för 2:ne år. Men nästa Pleni-dag uppkallades det på slottet, då Konungen, genom sin vältalighet, löften och förmaningar att misstro Adeln, den de borde hata, förmådde dem dertill, så att Bevillnings-terminen åfven hos dem fastställdes *till nästa Riksdag.*

Efter ett ganska korrt plenum på Riddarehuset, hvarvid Lilljeborn bekände sig, åfvensom de andra Talmännen, hafva Konungens befallning, att icke göra annan proposition till Bevillnings-termin, än på *obestämd tid,* hvilket han sjelf slutade med att gå sin väg, försvann allt hopp att Adeln deruti godvilligt skulle ingå.

Konungen, underrättad härom, och fullkomligen öfvertygad om pöbelns bistånd, fogade strax anstalt den 26 April, som var en Söndag, att pöbeln den följande natten skulle trakteras på krogar och herbergen, under tjenliga föreläsningar om nit och hjelp emot den hals-starriga Adeln.

Adeln kallades derpå, den 27, till ett plenum, efter kl. ½ till 10. Då voro på Riddarhus-torget församlade en ansenlig flock pöbel, som efter hand vexte till 5 à 600, beväpnade, dels med påkar, dels med stenar i fickorne, alla mosige och modige i proportion af det rus hvar och en infått, uti vederbörligt lynne att uppvakta sin Konung med ett prålande Hurra, och tillika imponera på dem, som nu voro egentliga föremålet: Adeln. Under detta spektakel, okändt i Sverige oftare, än då en förvillad menighet velat öfverändakasta all ordning och lag i samhället, inkom Konungen, åtföljd af en enda Kavaljer, Öfversten Grefve Lewenhaupt, och dess stora Vakt stannade i förstugan. Han intog strax Landtmarskalkens rum, och proponerade uti smickrande utlåtelser, men tillika med synbar alteration, att Adeln skulle, i anseende till Bevillnings-terminen, göra ett med de andra Stånden, hvarvid han nyttjade flere skäl, men som endast kunde anses gällande, så länge kriget varade. Adeln, öfvertygad derom, att de under så mycken list och våld, som nu utöfvades, öfvergifne af de andra 3 Stånden, omöjligen kunde hindra allt det onda som Riket förestod, hvilket ock många både uti och utom de andra Stånden med blödande hjerta åfven insågo; så att flere med tårar i ögonen bitterligen jemrade sig öfver dess förestående öde; hade fullt och fast beslutit: att hvarken medlefvande medbröder i samhället eller en efterverld, på minsta sätt skulle kunna förebrå dem, att hafva medgifvit Rikets förestående olycka, utan densamma med all ståndaktighet under eget äfventyr till sista stunden afböjt; lemnade nu Konungen en ganska korrt stund tystnad, för att sedermera med de kraftigaste skäl vederlägga hans vilja och våld emot sina undersåtare.

Baron Wachtmeister var den förste, som i ganska allvarsamma ordalag beviste Konungens o-

rimliga påstående genom en obestämd Bevillnings-termin, så framt ej hans föresats var, att genom ett obestämdt krig helt och hållet förstöra Riket, hvartill flere instämde med så mycken styrka, att Konungen fann sig högst förlägen. Men som äfven några talade honom till behag, sansade han sig och itererade propositionen, som besvarades med många *Nej* emot ett *Ja*; hvarpå han icke dessmindre utropade "att saken vore bejakad," och *förklarade den för Riksförrädare*, "som deremot något invände;" hvarvid det således måste förblifva till efterverldens omdöme.

Vidare slapp Adeln de 30 Deputerade, som voro föreslagne af Preste-Ståndet, och uppå Baron Wachtmeisters proposition, måste Konungen bifalla Ståndens rättighet till Bevillnings-terminens utsättande m. m., hvilket allt med Konungens minne till Protokollet reserverades; hvaröfver ett Extractum Protocolli på Konungens befallning strax författades och med en Deputation till de öfriga Stånden försändes; hvarpå han vid återresan af pöbeln åter saluterades med ett glädjefullt hurra.

Så snart Konungen, som nu anfördt är, i genomdrifvit alla sina planer, slöt han Riksdagen och reste till kriget i Finland, hvarförinnan likväl ännu bör anmärkas: att Preste- och Borgare-Stånden de sista dagarne af Riksdagen voro uti sin ifver färdige att *uppoffra Banken*, hvilken dock Ridderskapet och Adeln genom mycken konst och försigtighet bevarade från total plundring, tillika med grunderne för dess bestånd, ehuru allt sådant, uti dåvarande ställning, icke var tillräckligt emot det våld, som Konungen, i anseende till Säkerhets-Akten, kunde utöfva, när sådant honom behagade. Deremot utstakades instruktion för Riksgälds-Kontoret ganska uselt och utan all princip, då Konungen lemnades rättighet att nästan egenvilligt dispo-

nera

hera derom med Fullmäktige, ehuru de för en syn skull fingo sin egen instruktion, som ingalunda bedrade de annars vältänkande ledamöterna uti Hemliga Utskottet af Adeln, emedan de uti allt annat distinguerade sig på utmärkt sätt.

Det blefve allt för vidlöftigt och öfverstigande den trånga gräns jag mig föresatt, att ge efterverlden ett redigt begrepp om orsakerne och motiverne till denna Revolution. Jag vill endast helt lätthändt vidröra det hufvudsakligaste.

1) Åtföljer det felet alla fria regerings-sätt, att man omöjligen kan vara af lika tänkesätt om medlen att komma till ett och samma ändamål, som är Statens egentliga välstånd. Ja vissa Politici påstå sådant höra till deras bestånd.

2) Finner man hos Konungarne en medfödd böjelse för despotismen, och att de helst hålla sig till det rådande partiet i nationen; men så snart Konungen märkte att den upplysta delen tog parti af Rikets välstånd och förkofran, samt aldrig kunde förmås att samtycka till frihetens störande, kastade han sig i början med list på menighetens och pöbelns sida, så vida de, som dumma och enfaldiga, lättast kunde förföras till hat och bitterhet emot den kloka och rättänkande delen, och uträttade sedan det öfriga genom våld.

3) Var Regerings-formen af år 1720 den yppersta som fanns i Europa, tilläfventyrs i något land; men hade tillika dock bordt innehålla: att Konungen och Rådet, såsom exekutiva makten, icke hade rätt att explicera någon lag annorlunda än den i bokstafven lydde: ej eller Ståndens fullmäktige, Riksdagsmän, göra det minsta ingrepp uti de förras makt, sedan lagen var dem öfverlemnad; och ifrån och med Rikets Råd, till och med den sämsta Riksdagsman, hade ingen, vid straff som landsförrädare, bordt underställa sig uti eller utom Ståndet för-

tyda hvarken lag eller grundlag, som genast bordt exemplariter straffas utan barmhertighet eller anseende till person, ej heller någon lag af enskilta tadlas, så länge den var gällande inom sambället.

4) Anmärkes: att sjelfva Stånden voro utom all laglig och förnuftig proportion; ty på Riddarehuset hade inga andra bordt hafva säte och stämma, än de som varit besutne, emedan de öfrige, som blott voro Tjenstemän, icke hade med dem lika intresse, utan voro just de, som korrumperade igenom penningar, tournerade Ståndets beslut efter någon viss Partisans kapris, hvilket handel med deras röster nogsamt beviste, och de Utrikes Hofvens influens genom pluraliteter för sina afsigter icke mindre; hvarigenom Rikets naturliga intresse ganska ofta blef lidande.

Presterne voro få och hade utomdess *aldrig* bordt bli något Stånd; ty 1) hade de ej på något sätt samma intresse med de Skattdragande, så vida de voro blotta löntagare; 2) kunde man ofta genom hvarjehanda manövrer förvärfva sig deras Stånds pluralitet och bifall, som vid angelägna mål gjorde Riket stor skada; 3) var deras influens på sjelfva allmogen vid alla riksdagsmans - val högst farlig, som denna Revolution bäst bevisar, emedan Presterne i synnerhet voro de, som *mest* förvillade och förförde menigheten; och 4) har man under 2500 år en mängd af exempel derpå: att Prester uti alla regerings - sätt förr eller senare genom konst, svek och kabaler fört dem uti yttersta våda, som jag hoppas vara tillräckligen bevist.

Vid Borgare - Ståndet kan ingenting vidare påminnas, än att dess ledamöter alltid bordt bestå af *besuttne* och *behållne Borgersmän*, emedan deras intresse är: att Rikets handel och rörelse beständigt måste förkofras, och till den ändan alla felaktiga författningar rättas derefter. Men nu blefvo desse, såsom merendels förut, vid Riksdagen ut-

trängde af sina Borgmästare, hvilka, som låntagare, föga brydde sig om Borgerskapets verkliga intressen, utan genom sin lumpna advokatur brouillerade den minsta sak, som rörde antingen det ena eller andra Ståndet, blott i den afsigt att förvärfva sig bättre tjenster eller titlar o. s. v., hvartill Konungen sjelf var tvungen, som jag förut anmärkt och erfarenheten vid alla senare Riksdagar, samt i synnerhet allt ifrån 1756, då denna osed egentligen blef allmän.

Bonde-Ståndet har uti alla fria Regeringar i evighet samma intresse med den *besutne Adeln*; således borde de aldrig skiljas ifrån hvarandra. Också bevisa alla våra Riksdagar, att så ofta det skedt, har Bonde-Ståndet alltid förlorat dervid. Äfven borde lagen stadga, att en Riksdagsman aldrig borde väljas för mer än den gången, på det att gamla korruptions-makare, som merendels förföra de enfaldigaste, icke måtte ha tillfälle att intrigera på Rikets och Ståndets depens.

5) Sedan Konungen lärde känna nationen såsom from och eftergifven, hade han ej svårt att förleda och förvilla allmänheten till sina afsigters utförande, så att han slutligen hvarken frågade efter lagar eller författningar, som ibland annat ses af det våld, som utöfvades i Bonde-Ståndet, att förtiga Adelns, igenom de muntliga voteringarne, hvarförutan Säkerhets-Akten hos dem aldrig blifvit bifallen, eller Bevillningen lemnad på obestämd tid, ej heller hade Ståndet utfärdat garanti för mer än de 7 millioner som fordrades till kriget. Men nu vågade ingen exponera sig för hans personliga förföljelse; således måste det allrariksförderfligaste bifallas.

Uti Preste- och Borgare-Ståndet vågade han likväl icke göra en sådan proposition, emedan han då säkert förlorat deras annars säkra tillgifvenhet, utan måste han nyttja löften och penningar, så-

som det säkraste medel, ehuru tillgångarne voro ganska knappa.

6) Konungens slöseri på nöjen och favoriter, (ehuru en del betaltes med löften, andra med verkliga befordringar, fastän utan lön, och somlige med den Wasa-Orden, som år 1772 stiftades till belöning för vackra patriotiska gerningar vid landtbruket och nyttiga näringars inrättande, men som sedermera såldes för penningar till ganska ovärdigt folk), vållde att Konungen ständigt var i behof och kunde aldrig mättas. För hvilken orsak skull både han och hans favoriter natt och dag studerade på utvägar, att genom nya påfund utpressa penningar af nationen. Ty faddergåfvan och andra ansenliga skänker af Ständerna, som togs utur Banken till ganska grofva summor, voro, jemte den allmänna Bevillningen, som redan var ansenligen ökad, idel småsaker för en afgrund, som i början syntes obegriplig, till dess man snart lärde att känna orsakerne, som, ehuru de sorgfälligt döljdes för menigheten, (hvilken ock på den grund lättast kunde förföras och förvillas) undföll icke den upplystare delen, som dock till det allmännas olycka icke mera var betrodd, utan tvertom beskyltes för de högst missbagliga exekutioner, som en öfverdrifven tunga nödvändigt skulle medföra.

Ifrån dessa förderfliga grunder ledde sig: 1) Den såkallade regala Brännvins-Bränningen öfver hela Riket, som Konungens Projektmakare trodde skulle importera en grof summa, utan att inse de kostnader, som i början måste användas, och de stölder, som under dess förvaltning osynligen kunde utöfvas, och ännu mindre den obotliga skada, som Boskaps-skötseln derigenom tillskyndades uti hela Riket, hvars verkan genast blef uppenbar, och kunde derjemte ej annat än i högsta måtto förarga allmogen och hvar enskilt Jordbrukare. Miss-

räkningen af denna anstalt blef snart yppad; således framkom Tollen 2) med Passevolans-frågan, som var uträknad till ett ansenligt öfverskott årligen till Konungens disposition; men den blef hos Adeln och Bonde-Ståndet afslagen; hvarpå Konungens Rådgifvare 3) Tillstyrkte *kriget*, då han igenom arméens biträde borde kunna föreskrifva nationen hvad lagar och befallningar, som honom behagade. Denna plan hölls i början ganska hemlig; men sedan man hos Porten kommit öfverens om den årliga Subsidie-summan, och en del deraf var uppburen och använd, utan att på minsta sätt komma Statsverket till hjelp, beslöts kriget, och verkställdes såsom förut är anmärkt, utan att tänka efter, om någon puissance i hela Europa kunde approbera de grunder, hvarpå det förklarades, hvilket de derom vexlade skrifter tillräckligen upplysa. För öfrigt bör man dervid medge, att apparencerne voro ganska förförande, emedan Ryssland då var inveckladt uti ett svårt krig med Turken, och derföre nödsakadt att blotta sina gränsor vid Finska sidan, och i anseende till nyss förut samt i sista stund gjorda vänskaps-betygelser omöjligen kunde föreställa sig ett fredsbrott. Mitt ändamål är icke att undersöka: om detta krig, med klokhet anstäldt, kunnat blifva gagnande för Riket, ehuru medlen till dess orsak alltid stannat för Konungens egen räkning. Men det är en sanning: att om all ting rätt och förståndigt blifvit utfördt, hade ock Rikets gränsor ofelbart blifvit utvidgade och nationens gamla ära bevarad.

Som något besynnerligt anmärkes äfven, att Sprengtporten indrogs uti detta trakasseriet, till Konungens högsta vanära, då han onämd med all dess föregifna åtgärd, aldrig kunnat få minsta rum uti Historien.

7) Något för krigets utbrott uppfann en ny Projektmakare en ny ressours igenom de såkalla-

de Brännvins - Kontrakter med Landet, jemte Krono, Brännerierne, som mest riktade sina förvaltare. Detta tillbud behagade allmogen, som det åfven till en del antog, emot en viss afgift per mantal, emedan de derigenom hoppades kunna upphjelpa sin förfallna Boskaps-skötsel, och utomdess icke visste, att Krono-Brännerierne under Kronans förvaltning nalkades sin totala undergång; men som det tillverkade Brännvinet icke fick bli en fri handelsvara, så märkte den tänkande delen genast bedrägeriet, så att de klokaste alldeles afsade sig en sådan chimerique förmån, och den delen af allmogen, som var ärligt sinnad, likaså; då alla brott voro belagde med en oerhörd plikt, och i brist deraf fästnings-arbete, som också gjorde tusentals menniskor olyckliga och en gruflig mängd till menedare, som icke kunde frälsa sig på annat sätt.

Imellertid, och då den förståndiga delen i nationen icke ville vara dûpe af ett uppenbart *bedrägeri*, utspriddes ibland allmänheten den grofva osanning: att Adeln och en hop andra Ståndspersoner vid alla tillfällen illa uttydde Konungens visa och ömma anstalter för sina trogna undersåtare, som också ibland den dumma delen gjorde all önskad verkan, ehuru de arma fästnings-fångarne bordt gifva desse en helt annan öfvertygelse.

Någon kunde förundra sig deröfver, att Konungens politiska anstalter så illa lyckades. *Men* när man considererar, att han för egen del hvarken ägde insigt uti en förståndig Rikshushållning, eller, för sina nöjen, gaf sig tid dertill, och att hans unga och oförståndiga Rådgifvare, som endast traktade efter sin Konungs ynnest, till befordran af sin egen lycka, voro högst okunnige om sådana förnuftiga och kloka principer, som kunde leda till både deras och folkets gemensamma väl och lycksalighet, hvaraf icke fanns den ringaste

gnista eller teinture, helst hvar 1000:de menniska med de största insigter sällan födes dertill; att Politici i alla tider varit ganska sällsynta; så har man nyckeln till alla de förhastade, onyttiga och förderfliga hushålls-anstalter, som under denna Konungs regering föranstaltades och utfärdades. Personer, som haft tillfälle att samtala med Konungen öfver statshushållnings- och administrativa ämnen, ha försäkrat, att hans maximer deri voro de följande:

1) Trodde han, att ett Samhälles industri bäst kunde uppdrifvas af den svåraste beskattning.

2) Att en allmän välmåga icke var den nyttigaste för Statens lugn.

3) Hos menigheten ansåg han upplysning såsom högst farlig, för hvilken orsak skull han också förböd den tillåtna tryckfriheten.

4) Att alla fria folkslag voro svårare att regera än andra.

5) Att Konungens ed och förbindelse voro arbiträre, emedan Rikets styrka och tillvext alla ögonblick dependerar utaf tillfälliga händelser, som aldrig tålte långa deliberationer.

6) Att all makt, som kunde uppehålla eller förskingra Regentens dispositioner, var högst äfventyrlig för Staten.

7) Att alla privata Kassor, till och med Banken, som stod under folkets dispositioner, voro tillgångar för tvedrägt och uppror.

Utaf detta tänkesätt hos Konungen och sakernas då varande ställning må en efterverld dömma, om feghet eller eftergifvenhet voro vållande till så våldsamma händelser som här passerade. Hela Adels-Ståndet bestod af omkring 400 personer, hvaraf 70 à 80 voro Royalister, och af de öfrige minst 100:de af ålderdom oskicklige till något, som fordrade kraft. Pöbeln var ingalunda farlig, emedan en myckenhet Borgersmän voro högst miss-

nöjde med hvad som skedde, och Dragonerne hade visserligen icke skadat Adeln. Artilleri-Manskapet voro genom Polisens anstalt så fulla, att när de på befallning klockan half tolf d. 27 April skulle ladda 2:ne kanoner, insattes skotten baklänges. Borgerskapet voro så delade i tänkesätt, att ⅔:delar antingen blifvit inactiva, eller i händelse af en allmän ruptur, tagit Adelns parti. Dal-Korpsen, ehuru i sin dumma blindhet farlig, hade icke utan handgemång med Borgerskapet kunnat komma in i Staden, och, såsom rå och oexercerade, snart qvitterat parti; så att en *coup de main* kunnat vara decisif för momentet: men med så liten styrka hade man omöjligen kunnat soutenera sig i längden utan biträde af arméen, som icke var möjligt, och annan anstalt kunde icke fogas, med mindre äfventyr, än att, i händelse af mindre lycklig framgång, blifva behandlade som uppenbara rebeller.

Dagbok, hållen vid Riksdagen i Gefle 1792.

I början af November 1791 hade flera personer i Gefle på en och samma postdag, från sina korrespondenter fått den underrättelsen, att en Riksdag snart torde förestå, och att Gefle torde blifva stället. Ehuru föga troligt detta syntes, berättade likvål dessa personer det för några af sina vänner. Ryktet utspriddes hastigt, dock utan ringaste trovärdighet. En viss Mäklare, stor espiegle, som ock ansåg det högst orimligt, fann likväl sin räkning vid att gifva det någon slags trovärdighet, i synnerhet då han icke är någon hatare af det orimliga, narraktiga och tokroliga. Till den ändan visade han sig på Börsen och Källaren med sin förbehållsamma mine, med ett papper och blyartspenna i handen, adresserade sig till den ena efter efter den andra särskilt, efterfrågade huru många rum, sängar m. m., hvar och en kunde uthyra, och upptecknade alltsammans noga på sitt papper. Många ansågo detta för ett espiegleri, såsom det ock verkligen var, andre åter, i sin egen tanka djupsinnige politici, togo det för kontant. Detta hans uppförande bidrog icke litet till ryktets utspridande, så att det slutligen kom för Hr Borgmästarens öron. Denne nitiske man kunde ej med liknöjda ögon anse, att ett så föga trovärdigt rykte skulle onäpst få löpa i en stad, som bland de

rättroende visserligen icke är nöjd med yttersta rummet. I sin vishet skickade han derföre efter mannen, skrupensade honom erbarmligen, och tillsporde honom med sin vanliga embets-ifver, på hvars befallning och i hvars namn han vågade upphyra rum m. m. Denne, stött af hans brusqua tilltal och kanske glad att spela en roll som är hans favorit-roll, svarade honom oförskräckt; att han följde sin mäklare-ed och instruktion, och att han icke vore obligerad att för någon dödlig uppgifva sin man. Borgm. hotade honom med arrest, men då han ändå ej ville familiarisera sig med böneboken, sprang han upp till Landshöfdingen, lamenterade fasligen och nödgade honom efterskicka Mäklaren, som då tillstod, att han gjort allt detta på espiegleri. Borgm. var likväl icke till freds dermed, utan skickade en kurir till Konungen och tvingade Landshöfdingen icke allenast, att med samma kurir rapportera om ett sådant rykte, utan att äfven sjelf gå ned på Börsen och offentligen förklara ett sådant rykte för ogrundadt. Ett sådant steg af Borgm. ansågo många, äfven rättroende, för nog Don Quichottiskt. Men man har efteråt fått upplösning på gåtan. Då Landshöfdingen N * *, i slutet af Oct. eller början af Nov., under sin resa till Stockholm, uppehöll sig ett par dagar på Forsbacka, blef Borgm. efterskickad, då han förmodligen fick del af hemligheten. Anledning till denna förmodan har man deraf, att Borgm., strax efter återkomsten från Forsbacka, begynte genom Mäklare göra upphandling af Werke, Hö, m. m. Af denna anekdot följer gåtans upplösning af sig sjelf. Borgm. fruktade, att vederbörande skulle tro honom varit nog indiscret för att yppa en förtrodd hemlighet, och derföre måste han göra sådant allarm för att visa sin oskuld. Någon tid derefter reste han till Stockholm, föregifvande, att han personligen borde uppvakta Konungen, och på egna och

Borgerskapets vägnar tacka för Medaljonen; som Konungen skänkt till Nya Rådhuset. Kan väl vara. Månne ock icke några preparatorier till Riksdagen fordrade hans närvaro? Man kan ej vara positif i den saken, emedan Borgm. bedyrar, att han med all makt arbetat deremot, att Riksdagen skulle bli i Gefle, som snarare mera till än aftog. Slutligen kom Konungens befallning till Landshöfdingen Grefve Cronstedt, att genast resa till Stralsund, för att öfverse Statsverket. Detta ansågo många såsom en säker Avant-coureur till Riksdag i Gefle. Andre åter, kännare af Grefve Cronstedts redlighet och redighet i penninge-affärer, trodde Konungen just för denna orsak uppdragit Grefve Cronstedt denna kommission, hellre än någon annan. I denna ovisshet om hvad man borde tro och icke tro, uttydde man alla händelser, hvar och en efter sin öfvertygelse eller inbillning. Således, låt Borgm. på Skogarna upphugga ganska mycket verke, uppköpa hö och halm, samt frakta ett helt Fartyg lastadt med gods, i synnerhet dricksvaror; det var hos somliga ett säkert förebud till Riksdag. Så der ungefärligen pratades med och mot, när Borgm., ett par dagar före Jul, kom från Stockholm med säker underrättelse derom, att Riksdagen helt visst skulle börjas i Gefle den 23 Jan. 1792. Hvad sensation denna underrättelse gjorde hos allmänheten i staden, kan ej beskrifvas. Ehuru pluraliteten var smickrad af ett sådant förtroende, var man likväl bekymrad om möjligheten att herbergera och mata kanske 3000 menniskor mera än vanligt. Under dessa bekymmer reste Dagboks-skrifvaren, i sällskap med en sin goda vän, om Julafton till Landt-Presten i Wakefjeld, som några timmar förut fått underrättelse om Riksdagen. Hela Juldagen politicerades starkt. Man funderade på propositionerna. Man trodde antingen att Banken skulle åderlåtas, eller att Bevillningen skulle ökas. Annan-

dag Jul reste man från Landt-Presten till det vackraste ställe i Helsingland. Hela orten vet att värden och värdinnan äro charmanta. Riksdagen var nästan enda ämnet för samtalet. Man trodde, att Riksdagen skulle bli temligen fridsam, att hela skulden skulle uppgifvas, att man skulle begära Ständernas garanti derföre, och att man sedan skulle låta dem sjelfva gräla om repartitionen. Man ville ock veta att Ridderskapet och Adeln ämnade denna Riksdag afsäga sig sina privilegier och prerogativer, helst man trodde, att just dessa varit orsaken till det hat och den afundsjuka, som alltsedan 1789 års Riksdag visat sig hos de 3 andre Stånden. Nyårsafton reste man till den bästa Spelmannen i Helsingland. Inga kanstöperier. Violerna ockuperade oss ända till den 3 Jan., då Dagboks-Skrifvaren återkom till Gefle, och fann alla menniskor i fullkomlig activitet. Riks-salen sammanhöggs då på Holmen, och grunden lades på stället, der den skulle stå. Landshöfdingen Nordin, då blefven Ståthållare öfver Gefle Slott och Stad, satte allt i rörelse med sin vanliga verksamhet. Alla husrum i staden uppskrefvos och värderades af Magistraten på hans befallning. Man trodde, att Adeln denna gång ej skulle bli särdeles manstark, så vida inga Tjenstemän fingo sitta hvarken såsom Capita eller Fullmäktige. Hvarken främmande Ministrarne elle resande, som ej hafva något göra med Riksdagen, få öfver natten vara i staden. För mera säkerhet skull, skola 600 man af Gardet, en Sqvadron Dragoner och ett par Kompagnier af Helsinge-Regementet göra vakt. Heders-vakten kommer att utgöras af Borgerskapets Kavalleri, Artilleri och Infanteri. Stadens vackra Dragon-Korps är destinerad att vara Baron Armfelts Adjutanter. Piketer skola utsättas vid Harnäs, Åbyn och Brånneriet, hvilka skola examinera alla resande, och efter omständigheter antingen låta dem

passera eller nödga dem vända om. Så der ungefärligen skulle ställningen blifva.

Trettondags-afton kom Konungen oförmodligen kl. 12 om middagen, steg af utanför tullen, och besåg inkognito Slottet, Riks-sals-byggnaden, Hospitals-kyrkan, destinerad till Riddarehus, Rådhuset, der Borgare-Ståndet skall hafva sitt Sessions-rum i stora salen, Gymnasii- och Skolhuset, der Prester och Bönder skola hafva sina plena, och slutligen Stor-kyrkan. Sedan Konungen en stund dröjt, reste han kl. 2 till Elf-Karleby Gästgifvaregård (i hvilket hybble han natten förut legat), åt der middag, och kom, såsom man sedan fick höra kl. 1 om natten till Haga. Baron Klingsporre säges allmänt skola blifva Landtmarskalk, och Lindblom eller Gadolin Taleman för Preste-Ståndet, sedan Erke-Biskoppen skall hafva återfått sin podager. — Redan den 20 begynte några af Ridderskapet och Adeln visa sig.

Den 22.

Nu började Riksdagsmännerne komma mera allmänt. Dagboks-skrifvaren träffade några gamla Stockholms-kunder. Af dem fick man veta anledningen och orsaken till Riksdagen. Enligt 1789 års Ständers beslut och instruktion, voro Revisorer öfver Riksgälds-Contorets förvaltning valde, och borde träda tillsammans den 15 Januari 1792. Samlade i Stockholm, var deras första omsorg att skaffa sig nödig betjening, hvilken de, enligt Ståndernas Instruktion, ägde att sjelfve välja, *äfven* inom Verket, som orden lydde. De utsågo derföre Sekreteraren inom Verket till sin Sekreterare. Men då denne, af trägna göromål öfverhopad, ej kunde åtaga sig denna syssla, jemte bestridandet af sin ordinära, valde de en annan skicklig man, Sekreteraren Hallqvist, i Poliskammaren,

till sin Sekreterare. Detta var ej väl gjordt, förr än Riksgälds-Contoret fick ett ganska strängt bref af Konungen, som med onåd ansåg detta Revisorernas förhållande, men ville likväl af gunst och nåde denna gången förskona dem för ett billigt straff. I samma bref anbefalles Riksgälds-Contoret att lemna Revisorerne tillgång till Böckerna, men ej Handlingarna, hvilka behöfvas under Riksdagen i Gefle: såsom en besynnerlighet anmärkes, att detta bref adresserades icke till Revisorerna, utan till Riksgälds-Contoret, med befallning att Revisórerne skulle uppkallas i Contoret, för att der höra förenämde Konungabref sig föreläsas af dem, hvars göromål de nu borde granska, och hvars förmän de nu verkligen voro.

Att Revisorerne nu således äro i full activité kan häraf lättligen slutas. De hafva blott ziffran att öfva sig på, men icke mera. Kanske en sådan inactivité var nödvändig innan Riksdagen började. Revisorerne torde likväl, såsom det förmodas, inför Riksens Stånder afgifva sin relation.

Sedan Konungen med Kron-Prinsen i går ankommit till Forsbacka, höll han i dag klockan 7 eftermiddagen sitt högtidliga intåg här i staden, i den ordning och med den ceremoni, som vårt förträffliga Dagblad omtalar, och till hvilket man hänvisar läsaren uti allt det ceremonialiska och kurialiska. Man förbehåller sig likväl den friheten, att tillägga det som kan vara förglömdt, eller korrigera det som kan vara orätt anfördt. Der står till exempel: att Konungen höll sitt intåg under folkets allmänna och beständiga glädjerop. Alldeles sannt. Men Dagboks-skrifvaren får tillägga, att ett visst slags folk, Polis-betjenter, som aldrig förut behöfts i Gefle, men nu på några veckor visat sig der till temligen stort antal, voro nog beställsamma att ständigt följa Konungens vagn och

gifva tonen åt den öfriga medföljande hopen. Efter Konungens ankomst på slottet var stor cour.

Den 23 Jan.

I dag utblåstes Riksdagen med vanliga ceremonier. Eskorten utgjordes af Gefle Borgerskaps kavalleri. På levern utnämndes Baron Ruuth till Landtmarskalk och Erke-Biskoppen till Talman för Preste-Ståndet. Hvad man förut gissat, slog således felt.

Den 24 Jan.

Konungens födelsedag firades med cour och publik-spisning, samt ett vackert fyrverkeri, hvarmed Borgerskapet uppvaktade. Skada att vädret vara lugnt, så att röken förtog utsigten af ett fyrverkeri, som i alla fall hedrar sin mästare, Hr Georg Erik Wallberg.

Den 25 Jan.

Utnämdes på levern, Rådmannen i Stockholm, Borgmästaren Wallin till Talman för Borgare-Ståndet, och Olof Thoresson från Södermöre och Calmare Län till Talman för Bonde-Ståndet. Dagen förut dracks hederligt på Borgare- och Bondeklubben. Man försäkrar att Bonde-Ståndet har sin middag fri på gästgifvaregården, och att en viss Prost dagligen inviterar 26 Prester till middag för Konungens räkning. Besynnerligt är, att ej alla Prester få komma till detta bord, utan spisa sju till antalet i ett annat rum en trappa upp. Förmodligen måtte de vara Heterodoxer.

Den 26 Jan.

Högmålsfrågan med dess vederläggningar och försvar, är nästan enda talämnet bland Riksdags-

männerna. Man resonerar derom, hvar och en efter sitt tänkesätt. *Laudatur ab his, culpatur ab illis.* Bevillningsfrågan, som vanligen plägar sparas till slutet af Riksdagen, vill man nu hafva till den första. På inkastet: huru kan detta ske, då man icke får resonera öfver något annat, än det som Konungen proponerar, svara de som önska få denna fråga till det första ventilations-ämnet, att bevillningen upphörde i och med detsamma som Riksdagen utblåstes, och att således detta ärendet först skall företagas, antingen Konungen vill eller icke. Man får se huruvida det lyckas dem. Till upplysning huru det tillgått vid Riksdagsmans-valen i landsorterne, tjenar följande: Borgaren F*** i Wasa, blef på befallning vald, men öfverfölls en afton, näst för sin tillärnade afresa af 4 maskerade karlar, som gåfvo honom 7 stygn, hvaraf han likväl icke dog. I *** ville bönderna i flere Socknar ej votera, emedan de tyckte det vara indifferent om de skickade någon, eller hvem de skickade. Man lät smyga in i instruktionerna för bönderna, att de i allt borde göra Kongl. Maj:t till viljes, hvilket en del af bönderna funno stötande, och sade att de för sin del lemnade dem den instruktion, att de borde *se Ståndet och Riket till godo.* En viss man for omkring i ***, befallte och öfvertalade vederbörande i Konungens namn, att välja på vissa personer; Kronofogdarne blefvo ock af Landshöfdingen tillsagde, att arbeta för samma andamål. En enda vägrade likväl till dess han fick skriftliga ordses.

Den 27.

Till följe af utblåsningen förledne gårdag, instälte sig i dag Ständerna först i kyrkan och sedan på Riks-salen. Konungen, med Krona och Spira,

Spira, gick med vanlig ceremoni öfver den nyss slagne bron, framåt Storgatan, och så vidare genom vestra kyrkoporten in i kyrkan, der en thron framme i Choret var för honom upprest. Åfvensom processionen, mot vanligheten var ganska liten, så var ock samlingen i kyrkan, der, utom Rikseng Stånder, ganska litet bättre folk och alls inga fruntimmer sig infunnit.

Biskopp Weidemann predikade och Biskopp Wallqvist messade. Predikan var lård och hade den merit att ej vara för mycket politisk. Dagboks-skrifvaren, som valt sin plats på läktaren på sidan om Konungens thron, för att så mycket nogare kunna se allt, kunde ej underlåta att blifva rörd, då han såg Konungen under synda-bekännelsen taga af sig Kronan och falla på knä. Denna rörelse minskades likvål sedan i samma mån som devotionen hos Monarken, som under hela Gudstjensten var sysselsatt att läsa på ett papper, förmodligen talet, som skulle hållas på Rikssalen, hvilket han gömde under manteln. Predikan var nog lång, och Konungen markerade nog tydligen sin inquietude, dels derigenom att han flera gånger tog upp klockan, dels ock genom sina runkningar på hufvudet och hviskningar med Kammarherrn, som stod bakom honom. Ändtligen slutade Presten sjelfva afdelningen med ett språk, som Prester ofta bruka vid slutet af deras predikningar. Konungen, som trodde Predikan i en välsignad stund vara slutad, vände sig till Kammarherrn och klappade oförmärkt med händerna, till betygande af sin glädje deröfver. Men när Presten då började med tillämpningen, blef hans otålighet ganska synbar. Så snart Presten sade Amen, begaf sig Dagboks-skrifvaren genast till Riks-salen, hvars läktare voro klädda med fruntimmer, så väl ifrån staden som landet, flera mil omkring. När Stän-

30

derne der voro samlade, förfogade Konungen sig dit med samma ceremoni. Ifrån thronen höll han då ett tal, som var ganska vackert både i anseende till stilen och deklamationen. En utförligare recension deraf vore onödig, så vida den säkert blir tryckt. Innehållet deraf var 1) En utförlig beskrifning om rikets tillstånd vid hans anträde till regeringen. 2) Hvad han under sin regeringstid gjort. (Besynnerligt att intet ord nämdes om de Fria Konsterna, Theatern och andra artigheter). 3) Orsaken till Ständernas sammankallande, som var penningeväsendet. Han förkunnade Ständerna i förhand, att han ej ville pålägga dem större utlagor än de nu hade, men hoppades likvål att Finans-verket kunde hjelpas genom de tillgångar han ägde, och ämnade uppgifva, om de annars med såmja och enighet togo honom under armarne. Ständerna fingo nu befallning att i morgon välja Electorer och Ledamöter i Hemliga Utskottet, så att Riksdagen nästa Måndag kunde vara i fullkomlig activitet. Ständerna trakterades nu af Konungen, dels på slottet, dels på andra utsedda ställen. Man drack hederligt, i synnerhet på Borgare- och Bonde-klubben. Lockad af musiken, hade Dagboks-skrifvaren blifvit införd på Borgare-klubben. Här var allt Kongligt, musik, dricksvaror, diskurser,— allt Kongligt. En stark Deputation af Bönder, anförda af sjelfva Sekreteraren, helsade nu på Borgarne. Man tömde sina glas, och fägnade sig öfver hvarandras välmåga och tänkesätt. Man hade allt godt hopp om Preste-Ståndet. Dock skulle ej detta göra något till saken. I denna ton och under beständigt drickande, höll man ut till kl. 12 om natten. Ahlman har dessa dagar ej talt om annat än Ridderskapets och Adelns strek.

Den 28 Jan.

Alla Stånden voro samlade in plenis, för att välja Electorer och Ledamöter i Hemliga Utskot-

tet. Af Electors-valen kan man sluta till tänkesätten inom Stånden. Förhållandet inom Adeln är såsom 5 till 150. I de 3 andra Stånden är pluraliteten på andra sidan, ehuru proportionen ej år så stor, I Preste-Ståndet utföll valet förträffligt: Dillner, Grundén, Fovelin, m. m. Efter valet dracks hederligt, såsom vanligt, hos Presterna. Vinet ger mod. Också slogos de nu tappert sins imellan såsom hjeltar. Denna dag, Hertig Carls namnsdag, gaf anledning till ett nytt supkalas hos Gefle Stads Borgerskaps Officerare. Dagboks-skrifvaren, inviterad af en Officerare, fick ock den åran att deltaga i detta kalas. Man hade som knappast börjat drickningen, då en Deputation från Borgare-klubben gjorde Officerarne en visit. Nu fick man fördubblad anledning att dricka. Deputationens Ordförande talade, och talade bra. Borgm., i sin vishet, svarade sirligt. Man gjorde sedan kontra-visit och man sparade icke pounchen.

Återkommen till sitt rum, föreställde Borgm., hvars vishet nu mera ingalunda var förminskad, sina Officerare, hvad heder dem skett, derigenom, att ett helt Rikes Borgerskap skickade en Deputation till en enda Stads. Sådant vore utan exempel. Talaren var vältalig; och om Apodosis ej alltid följde på Protasis, ersattes denna obetydliga brist med talets digra längd; att recensera detta tal som sig bör, vore en omöjlighet. Dess värde kan bäst intagas af ett uttryck, som icke kunde echappera Dagboks-skrifvaren. Talaren sade sig vara anmodad af Borgare-Ståndet, att förklara för Gefle Borgerskap, huru icke allenast de, utan äfven alla Riksdagsmän, voro förträffligen väl nöjda med Gefle-boerne, deras höflighet, goda anstalter m. m. För att visa huru allmänt detta tänkesätt var, nyttjade hän detta naiva uttryck, att *tacksamheten flödar från alla ändar af Rikets Borgerskap.*

Den 29 Jan. Söndag.

Hvilodag. Dagboks-skrifvaren gjorde, i sällskap med en råttroende, visit hos Bönderna på deras klubb. Besynnerligt, att Vakt var placerad utanför dörrn. Man ville veta att ej alla fingo slippa in. Förmodligen hade Dagboks-skrifvaren sitt sällskap att tacka för denna grace. En Adelsman berättade för honom, att han, i afsigt att träffa en viss Bonde, hade gått dit, men då honom vägrades inträde af vakten, hade han frågat om Bonde-Ståndet vore i arrest. Vakten svarade nej. Adelsmannen sade sig blott vilja råka den eller den Bonden, hvarpå vakten erbjöd sig att utkalla honom: Adelsmannen, som tyckte dessa försigtighetsmått öfverflödiga, nekade detta och gick sin väg. Samma Adelsman, som blott dagen förut hade sett någon Bonde under bar himmel (hans egna ord) råkade då Ståndets Sekreterare, Ahlman, och sade till honom *en passant*: hvad! har du nu släppt ut dina Bönder. Denna, flat öfver ett sådant tilltal, svarade blott: du är dig alltid lik. I går hade en otäck händelse tilldragit sig på Borgare-klubben. En Adelsman, honett karl, hade gått dit. En Borgare hade sökt querelle med honom och slutligen kört ut honom. En stor del af Borgarne ogillade detta hans uppförande, och man tror saken ej blir nedlagd, sedan icke allenast Landtmarskalken, utan åfven Konungen, härom skola vara underrättade. Till sitt försvar skall han hafva sagt: jag har gjort det derföre, att han hatar Gustaf III så högt som jag älskar honom. En dylik scen skall åfven hafva förefallit på Bonde-klubben.

Den 30 Jan.

Voro alla Stånden in plenis. Nu uppbröts valen till Ledamöter i Hemliga Utskottet. De valda

gingo kl. 11 upp på Slottet, der de komma att hafva sitt sessionsrum. Konungen, som sjelf presiderar, öppnade sessionen med ett ganska långt tal, som innehöll en temligen omständlig relation om kriget. I samma tal beviste han ock, att Sverige af alla Riken i Europa vore det som hade den mesta kredit utomlands. Han inblandade ganska mycket, som ej tycktes höra till saken. Efter Konungens tal gjordes början med uppläsandet af Riksgålds-Kontorets relation, hvarmed kontinuerades hela den session. Af valen till Ledamöter i Hemliga Utskottet, kan man sluta till tänkesätten inom Stånden. Bland Ledamöterna af Ridderskapet och Adeln, finnes ingen enda Royalist. Bergs är den enda Patriot bland Borgarna. Bönderna känner man intet. Anledningen dertill att Bergs, ehuru känd Patriot, likväl blifvit Ledamot i Hemliga Utskottet, vill man veta vara denna: för att ej förmycket stöta Stockholms Borgerskap, hade Konungen exprès befallt att Bergs skulle väljas, äfvensom Konungen för samma orsak skull, nämde Wallin till Taleman. Borgm. Walley skall varit utsedd dertill, men man har afrådt Konungen af fruktan för Stockholms Borgerskap. Orsaken dertill att Baron Klingsporre ej blef Landtmarskalk, skall vara den, att han varit nog oförsigtig, och yttrat sig, att han ej kunde vara af någon annan tanka än Ridderskapet och Adeln, hvarföre ock en vigtigare post honom anförtroddes, den nemligen, att vara à la tête för Regeringen. Valet hos Borgarne har gått så till, att de från en dugtig middagsmåltid gingo direkt upp i Ståndet, att de der genast placerades på sina bänkar, och att en säker karl ställdes vid ändan af hvarje bänk, för att hindra all kommunikation. Äfven påstås att en viss man varit rikligen försedd med listor på dem, som borde väljas, hvilka han utdelt i Ståndet. Så snart Ledamöterna i Hemliga Utskottet hade gått från Riddarhuset upp på Slottet,

proponerade Baron C. De Geer, att nuvarande Riksdagens Protokoller måtte få tryckas, hvilket Landtmarskalken beviljade, och skall redan i Stockholm anstalt vara gjord derom. I allmänhet tyckes Riddarhuset vara någorlunda nöjdt med sin Landtmarskalk. Man får se huru det går i längden. En slug öfverenskommelse skall vara gjord imellan Konungen och Adeln, att, så framt ej Banken vidröres, och ingen fråga göres om ett Utskott af Riksens Stånder imellan Riksdagarne, så skall Adeln ej opponera sig i de öfriga saker, som kunna förekomma.

Den 31 Jan.

I Hemliga Utskottet var man hela denna session ockuperad med uppläsandet af Riksgälds-Kontorets relation, hvars uppförande man mycket applauderade. De tre Ofrälse-Stånden hafva proponerat en Tacksägelse-adress till Konungen för freden, och hafva till den ändan uppvist för Ridderskapet och Adeln ett projekt till samma adress, hvilket likväl Adeln ogillat. Landtmarskalken skall ock hafva vägrat anföra Deputationen, om ej Adeln fick uppsätta Adressen. Såsom prof på lefnaden hos Presterna, får man berätta, att 28 Prester, på en vecka druckit 72 buteljer rödt vin, tagit till bischoff, 40 buteljer hvitt vin, 16 buteljer arrack, 19 buteljer champagne-vin. Deremot drucko 15 Adelsmän hos Tybelius, på 12 dygn, vin för 56 daler kopparmynt.

Den 1 Febr.

I Hemliga Utskottet kontinuerades med uppläsandet af Riksgålds- och Stats-Kontorets relationer. Man satte äfven Arbets-Utskott; men man känner ej ännu Ledamöterna. — Baron De Geer, som, allt sedan han var arresterad, ej visat sig

vid Hofvet, var här flera dagar utan att bivista lever och cour. Landtmarskalken måste 2 gångor göra honom visit, innan han dertill kunde beqväma sig. I dag var stor Assemblé hos Landtmarskalken, hvartill hela Ridderskapet och Adeln samt stadens fruntimmer med deras mån voro budne. Stadens ungkarlar fingo ej den äran. Eneroth berättade att ett paket blifvit funnit vid Forsbacka, hvarpå stod skrifvit: största förgift. Paketet skall hafva blifvit lemnadt till Ståthållaren.

Den 2 Febr.

Man arbetar dagligen i Hemliga Utskottet; men ingenting år ännu bekant. Finanserna äro föremålet. Biskopp Wallqvist skall sjelf hafva sagt att de äro obotlige. I dag skulle Ryska alliansen uppläsas i Hemliga Utskottet men var qvarglömd i Stockholm. Månne med flit? Walley sade att hela Febr. månad helt visst behöfs till utarbetande af de kinkiga saker, som förekomma, och att man således ej förr än in uti Mars kunde få vänta slut på Riksdagen. I dag omtaltes en komposition som skall vara å bane mellan Konungen och Adeln, som nu mera ser att Ofrälse-Ståndet ej på minsta sätt vill göra dem justice, eller vårda deras och egna fördelar. Går Adeln in deruti, hvartill Konungen sjelf vid flera tillfällen, men i synnerhet nu skall hafva gifvit anledning, så torde de andra Stånden, i synnerhet Borgarne, få släppa skinnet till. Detta vore ock lagom nog, efter de burit sig åt som . . . Skada likvål att några få förnuftiga ibland dem då finge lida med de skyldiga. Då ryktet om denna komposition blef utspridt, sade en Prest att Ridderskapet och Adeln denna gången ville skyla sig bakom Prestkappan. I dag var Dagboks-skrifvaren på en koncert hos Baron Palbitski, i sällskap med 50 à 60 Adelsmån. Man undrade, då en så

stor samling ej kunde vara utan stoj, om ej Policen skulle infinna sig, såsom en gång förut på samma ställe, ehuru samlingen varit mycket mindre. Polisbetjenternas djerfhet skall hafva gått så långt, att om de hörde eller sågo en samling af 12 eller 20 personer, gingo de genast in och ville veta namnen på dem som utgjorde Societeten.

Den 3 Febr.

I Arbets-Utskottet af Hemliga Utskottet, arbetas dagligen både för- och eftermiddagarne. Man omtalar flere projekter huru man skall komma åt folkets penningar och förmögenhet. Prosten * *, som noga känner, att folket i Sverige är ett rikt folk, har uppgifvit det projekt, att allt silfver borde inlemnas i Banken. En annan åter, som trott, att sådant ej kan påbjudas utan ett allmänt knot, och tillika insett, att silfrets ägare derigenom skulle komma att vidkännas considerabla förluster, då arbetslönen ofta är 50 procent af pjesens värde, har föreslagit en personlig silfverskatt ifrån 1 till flere lod, efter hvars och ens förmögenhet. Walley deremot vill hafva en consumtions-afgift på både nödvändighets- och öfverflöds-varor. Man talar äfven om Kredit-sedlars utgifvande. Tiden skall utvisa om någotdera af dessa projekter antagas. Walley, flitig klubbgångare, har äfven infunnit sig på Adels-klubben och blifvit med all complaisance emottagen. Hans talgåfva blef derigenom uppmuntrad. Ibland annat yttrade han sin förundran deröfver, att ingen af Adeln ville göra Borgarne den äran. Man svarade honom höfligt, att man trodde sig genera dem. Borgm., som begrep att man alluderade på den förut omtalta händelsen, bjöd med all sin vältalighet till att bevisa, att det ej var Ståndets fel, om en enda individu burit sig

illa

illa åt. Hvad verkan hans vältalighet har, får man se. Det berättas, att många rättrogne Adelsmän ligga i byarne här omkring, färdige att komma in i Staden, i fall de möjligen skulle utgöra någon pluralité, hvilket likvål ej kan ske, om icke för många af oppositionen resa bort, hvartill de likvål icke hafva någon kallelse. Konungen skall imellertid hafva 20 fullmakter för sina rättrogne Adelsmän. Flere hästlass hafva blifvit transporterade från Stockholm. En lemnade likväl transporten vid Norrtull, af orsak, att han ville hafva mera än 10 R:dr i månaden, och hade ej ännu fått ut för sista månaden af förra Riksdagen.

Den 4 Febr.

Sedan Borgare-Ståndet förgåfves bemödat sig att få ändring uti instruktionen för Banko-Utskottet, som blifvit brukad vid 1786 och 1789 års Riksdag, valdes Ledamöterne i Banko-Utskottet. Såsom en besynnerlighet får man anmärka, att ingen af Stockholms eller Götheborgs Fullmäktige fingo den äran att vara med, ehuru desse Städer ensamt hafva kanske så stor rörelse, som alla de öfriga Städerna i Riket, och följaktligen äro mera i cas att kunna känna Banko-verket. Hvad må detta betyda? Kan det vara ett förebud dertill, att man vill åt Banken? I dag afgjordes i alla Stånd om Tacksägelse-adressen till Konungen för freden. Landtmarskalken och Talmännen hafva uppsatt Adressen, som ock blifvit i Stånden gillad. En rättroende Prest var likväl dermed ej nöjd, i anseende till en hop equivoquer som skola förekomma. Det är ej eller underligt, ty han är van att hafva Guds ord rent och klart predikadt. Om Adressen blir tryckt, som man förmodar, visar sig snart hvad den Gudsmannen kan stöta sig på. Då Landtmar-

skalkens projekt till Tacksägelse-adressen uppläses hos Borgarne, gjorde Ekström vid dessa orden: *Ridderskapet och Adeln brinner af nit för Konung och Fosterland*, den anmärkning, att han för sin del ej kunde tillstyrka detta uttryck, helst han kände för väl deras tänkesätt de tiderna, för att tro detta uttryck vara passande. Flygaren var likväl så förnuftig, att han påstod, att denna anmärkning borde stå i Protokollet för Ekströms räkning ensamt.

Den 5 Febr. Söndag.

Konungen arbetar dagligen flitigt i Hemliga Utskottet ifrån kl. 11 till kl. 2, då arbetet måste afbrytas, "på det maten ej må kallna för Biskoparne." En anmärkning af Konungen sjelf. Hans enda passetems består deruti, att promenera inkognito till fots, och offentligen till häst, nästan hvarje dag. Oaktadt denna brist på nöjen, då här hvarken finnes Theater eller Hof-Damer, skall han likväl trifvas här förträffligen väl. Man vet ej, om denna trefnad är verklig eller blott politisk. Förmodligen det senare. Walley försäkrar, att Konungen en gång fällt denna utlåtelse: "det visaste jag har gjort under min regering, är det, att jag gjort Riksdag i Gefle." Ett uttryck, susceptibelt af mångfaldiga kommentarier. Gefle Stad och Borgerskap torde äfven, som Götheborg, få den nåden att nämnas: min käraste Stad, mitt trognaste Borgerskap; man får se om de längre än Götheborg bibehålla så smickrande titlar. Konungen har frågat S:t Priest, om han hört någon tala med större grace än han inför en allmänhet. S:t Priest svarade: *Oui, Le Roi de France, dans l'Assemblée Nationale. J'ai vu, disait sa femme, à l'ouverture de la diète, une telle Cérémonie à Birger Jarl.*

Den 6 Febr.

Denna dag var helt och hållet ceremonialisk. En stark Deputation af 120 Ledamöter, anförd af

Landtmarskalken och Talmännen uppvaktade Konungen med tacksägelse-adressen för freden. Förmodligen torde vårt förträffliga Blad omtala denna ceremoni. Hvad deruti likväl icke torde komma att stå, får man berätta. Konungen, omgifven af Hofvet och sin stora Vakt, har ganska nådigt emottagit denna Deputation, och ehuru rummet ej varit nog spatieust, har likväl allt tillgått efter reglor. På Landtmarskalkens tal har Konungen svarat, att hela åran af freden ej ensamt tillhörde honom, utan bade han derföre att tacka Adelns tapperhet, Presternas förböner, Borgarnas frikostighet och Böndernas enda fyrkar. Efter talets slut admitterades alla till handkyssning, som ock gick ganska ordentligen för sig.

Den 7 Febr.

Redan har en stark debatt förefallit i Banko-Utskottet imellan Grefve Ribbing och Borgmästar Ekström. Frågan var om Sekreterare. Man föreslog Teuchler i Polisen, men då detta ej biföllls, erbjöd Ekström sig att föra Protokollet. Man afslog det äfven, och beslöt att Banko-Sekreteraren skulle efterskrifvas. Imellertid skulle en Adelsman, Baron Bjelke, som äfven erbjudit sig, nyttjas vid Protokollet. Detta biföllls af Adeln och Presterna, icke utan häftiga debatter å Ekströms sida, som under desamma var nog oförsigtig och anförde Adelns frackar, såsom ett bevis derpå, att Adeln föraktade de andra Stånden. Ett sådant utlåtande hade så när förskaffat honom käppslängar af Ribbingen, om man ej förekommit det. Flygaren har likväl sedan gjort visit hos Ribbingen, och de öfriga Ledamöterne af Adeln, och dervid alldeles ogillat Ekströms uppförande, såsom icke Ståndets, utan Ekströms personliga fel. I Borgare-Ståndet förmärkes mycken animosité emot Stockholms Full-

mäktige, i synnerhet Ahlegren och Asplund. Då valet till Ledamöter i Banko-Utskottet var uppbrutit, och deras namn upplästa, uppstod Westin och gratulerade Electorerne till deras goda urskillning och den opartiska rättvisa de följt, då de utslutit Stockholms och Götheborgs Fullmäktige från Banko-Utskottet. I sitt tal skall han hafva varit temligen stickande. Finska Bönderne äro mycket missnöjde dermed, att blott en enda Finne år i Hemliga Utskottet. Deremot har Konungen från andra districter i Finland ägt det förtroende, att blifva utsedd till deras Deputerad, hvaröfver Konungen, villrådig huru han skulle båra sig åt, consulterat Riks-Drotset.

Den 8 Febr.

I dag har Dagboks-skrifvaren fått läsa 2:ne märkvårdiga Skrifter: *Planen till Riksdagen*, och *Projekterad Konstitutions-Akt år 1791*. Af dessa begge Skrifter vill man göra följande excerpter; af den förra:

"Konungen må vara föranlåten till den långre "omtalta Riksdagen, af hvad Utrikes motiver som "helst, så synas dock dessa motiver utveckla sig i "2:ne föremål; det ena att entlediga Stats-verket "från 10 à 12 millioner ny skuld, det andra att "gifva åt Nationen en än ytterligare Konstitution "till maktens befästande. Riket råkade i den nya "skulden genom 1790 års fälttåg, hvarförutan fre-"den ej kunde erhållas. Den består uti Utrednings-"Kommissionens Sedlar med och utan ränta och "Fanebjelmar. Härföre äskar Konungen Ständernas "garanti, och det blir Hemliga Utskottets sak, att "öfverlägga om bästa medlen till skuldens afbör-"dande. Denna proposition skall tilldraga Konun-"gen hopens lofskri, som torde få återskall af "innehafvarn af Långrockar och Fanebjelmar, i syn-

"nerhet då man afstår från all tillökning i kon-"tributionerne. Det andra föremålet af Riksda-"gen beredes hos den lättrogna hopen derigenom, "att despotismens emissarier, under loppet af Riks-"dagen, utsprida det redan löpande språket: att Ko-"nungen, som hittills ej kändt nationella lynnet, "vill förena dess och Nationens oskiljaktiga intres-"sen, och öfverlemna Stats-verkets förvaltning, "endast med förbehåll af sina Kongl. rättigheter åt "Nationen, sedan han gifvit den en länge efterlångtad "rättvis och naturlig representation, medelst ari-"stokratiens fullkomliga dämpande. Detta skall be-"reda Adelns ändtliga undergång: Man drömmer "redan om åtnjutande af Engelska Parlamentets rät-"tigheter: och propositionen, gjord med en vålta-"lande röst från thronen, vinner ett lika hastigt "och skallande bifall, som Säkerhets-Akten 1789. "Sådan måste planen till denna Riksdag vara, och "man torde ej förr, än den blifvit fastställd, börja "upptäcka, att Nationen endast fått rättigheten att "skaffa penningar till alla Konungens behofver och "företag, (en omsorg; som förut varit en af den "gyllene Kronans tyngsta bördor) och att aristo-"kratien aldrig är tyngre, än då den, under skygd "af despoten, utöfvas af vissa favoriter. Till des-"sa begge ändamåls vinnande, är angeläget, att "Konungens äkta vänner blifva ledamöter i Hem-"liga Utskottet, hvarföre ock på dessa val vågas "allt, både list, korruption och våld. Här gran-"skas nu Riksgälden. Man uppgifver hufvud-sum-"morna, man grufvar sig, klagar öfver elak för-"valtning, får bifall dertill och finner slutligen, "att skulden bör betalas; om ej Riket skall för-"lora sin kredit och Medborgare sin egendom. Nu "granskas tillgångarne i Riksgälds- och Stats-Kon-"toret, hvilka ej kunna bära större börda, än de "hafva. Utskottet lärer finna, att Stats-verket be-"höfver betydlig tillökning i dess inkomster; men

"Konungens ömma hjerta kan icke tillåta det, u-
"tan försäkrar tvertom, att han vill åtnöja sig med
"en viss fixerad summa årligen, och, emot den
"äskade garantien, öfverlemna Stats-verket till
"folkets egen förvaltning. Ett välljudande betän-
"kande från Hemliga Utskottet till Ständen, som
"tillstyrker garantien, lägges på bordet. Konun-
"gen kallar strax sina trogna Ständer på Riks-salen;
"äskar garantien, hvilken, i sammanhang med nya
"Konstitutionen, som då föredrages, bifalles, och
"dermed är förmodligen Riksdagen slutad, och
"Ständerne, efter Konungens plan, för alltid åt-
"skiljde. Derpå samlas förmodligen den nya Re-
"presentationen i hufvudstaden. Riksgälds- och
"Stats verken öfverses, Summan, som Konungen
"äskar för sig, fixeras, åfvensom Militär- och Ci-
"vil-aflöningarne samt utgifterna till Krigsmaktens,
"Flottornas och Fästningarnes underhållande."

"Det efterlängtade förslaget till Rikets hjelp
"uppgifves ändtligen, och kan ej bestå i annat,
"än att med nya Kredit-sedlar, som endast kosta
"papper och tryck, antingen i Riksgälds-Konto-
"rets eller i Bankens namn afbörda skulderna. Det-
"ta förslag kastar väl skulden till alla dess följder
"på Nationens Representanter, hvilkas ovisa för-
"valtning blifver ansedd vållande till myntets bort-
"gång och realisationens förlorande."

"När nu hvad förut anfördt är, med all be-
"händighet blifvit i ordning bragt, lärer Konungen
"föreslå, om icke utnämna de personer af alla Stån-
"den, som skola representera folket, samt under
"ett smakligt och lysande namn af Parlament, å
"Nationens vägnar, förvalta den åt dem lemnade
"delen af Drätsel-verket. Följderna af allt detta
"tyckes icke otydligen blifva:"

1) "Att Ständer ej vidare behöfva samman-
"kallas, emedan Styrelse-makten efter Säkerhets-
"akten är Konungens ensak, och Beskattnings-rät-

"tigheterne hvila hos Representanterne, som for-
"mera ett beständigt konstituerande Parlament."

2) "Att samma Parlaments Ledamöter, såsom "af Konungen föreslagna, lära vara nog nitiska, "för att låta afpruta något af hans höga rättighe-"ter, eller efterfråga, mindre kontrollera, huru "medlen disponeras."

3) "Att, genom det uppgifna hjelpmedlet, blott "Kredit-sedlar blifva synliga, hvarigenom Agio än "mera uppjagas."

4) "Att Parlamentet blir oundvikligen nödsa-"kadt att öka skatten, som ofelbart väcker folkets "missnöje mot sitt Parlament."

5) "Att Konungen, bevekt af sina nödstälde "undersåtares klagorop, i nåder lärer finna att Par-"lamentet med oförstånd styrt Drätsel-verket, och, "genom dess till omåtliga summor utströdda Kre-"dit-sedlar, öfverändakastat Konungens visa och sto-"ra realisations-plan, och således störtat Riket i "yttersta våda. Allt derföre, för att rädda Riket i-"från en så ögonskenlig förestående fara, har Ko-"nungen, af landsfaderlig ömhet för allas väl, fun-"nit högst nödigt att upphäfva Parlamentet, samt "allernådigst sjelf åtaga sig förvaltningen af Drät-"sel-verket, såsom ägande ett oskiljaktigt samman-"hang med den öfriga styrelsen, hvilken tiden vi-"sat icke tålde att särskilt af särskilta personer ad-"ministreras. På detta sätt torde lagstiftande, verk-"ställande och beskattnings-makten komma i Konun-"gens händer allena. Med hvad nytta eller skada "lemnar man derhän. Då erfarenheten nogsamt "bestyrkt gamla ordspråket, att flere ögon se mer "än ett, torde det vara säkrare, om flere få sam-"las om besluten, helst samhällens och millioner "menniskors ve eller väl derpå beror. Huru skall "då det nu hotande onda förekommas och afvär-"jas? Att med oförskräckt mod och tilltagsen fer-"meté hindra vederbörande att kunna fullfölja sitt

"konstiga försök, vore väl det säkraste och nästan "endaste medlet. Men om ingen behjertenhet hos "folket dertill finnes, måste man åtminstone före- "komma den utstuderade surprisen och den der- "med förnippade snaran, sedan listen blifvit upp- "täckt och man för faran blifvit varnad. Till den "ändan är nödigt att Adeln afsäger sig sina prero- "gativer, med vilkor att hvarje egendoms natur "bibehålles, att koppskatten blir lika öfverallt, och "att alla i Bevillningen taga en proportionerad del. "Om en önskelig och nödig enighet Stånden imel- "lan blir återvunnen, torde rätta tiden blifva att "framställa och förvänta bifall på tillgörande pro- "positioner till det allmänna bästa. Det blir således "en nödvändighet att först medgifva skuldens be- "talande, och sedan granska den uppgifna skuldens "beskaffenhet och tillkomst, samt tillse, huru den "utan Medborgares förtryck eller förhöjning uti "de redan nog dryga kontributionerna, på lämpli- "gaste sätt må kunna betalas. Indragningar af en "hop i senare tider tillkomne onödige sysslor och "besparingar torde vara de bästa medlen; dock bör "man dervid bruka mycken försigtighet, emedan "de kunna blifva högst farliga om de sträckas "för vida. En stor Deputation af alla Stånden tor- "de bäst kunde jemka allt detta." Sådant är inne- hållet af den förra skriften.

Af den senare: *Projekterad Konstitutions-Akt år 1791*, vill man meddela följande utdrag:

"Uti ett väl inrättadt samhälle, som vill bibe- "hålla frihet och säkerhet bör 1:o *Lagstiftande* och "*beskattande makten*, 2:o *Verkställande makten* och 3:o "*Lagskipande makten* vara åtskillde och fördelte, "samt aldrig få utöfvas *af en och samma* person el- "ler klass af Medborgare."

§. 1. "Lagstiftande makten, som äfven utöfvar "rätigheten att beskatta, att förordna huru Rikets

inkomster

»inkomster skola användas, att göra nya lån och »liqvidera Rikets skuld, bör endast bestå af sådane nationens Fullmäktige, som äro verklige Possessionater, och hvilka väljas genom Elektorer, »som äfven äro besuttne. Uti Elektors-valen måga likväl alla Rikets Inbyggare deltaga, som äga »visst och stadigt hemvist och hushåll, samt skatta »till kronan, de allena undantagna, som tjena för »mat och lön. Denna national-församling som kan »bestå af omkring 500 personer, bör alltid vara »tillsammman i hufvudstaden och hvartannat år ombytas genom nya val. Att stadga grundlagar; »förbättra Regerings-formen, bestyra om Rikets *defensions- och allians-verk*, bör national-församlingen »äga makt *utan Konungens samtycke*, men ekonomiska och juridiska mål, kunna ej gå i verkställighet, innan de af Konungen gillade blifvit.»

§. 2. »Konungen, såsom första embetsmannen, bör deremot äga tillräcklig makt att göra allt »möjligt godt, men aldrig ondt; att i samråd med »sina Ministrar, som han sjelf väljer, ensam verkställa »de antagne lagar, national-församlingens beslut, »domares, exekutorers och andra embetsmåns utslag, att tillsätta embetsmän, i lifssaker göra nåd, »samt i urbota mål mildra Freds-domares utslag »med mera dylikt.»

§. 3. »Lagskipande makten bör icke vara underkastad national-församlingens eller Konungens »revision och ändring, utan utöfvas af Freds-domare, som å landet och i städerne böra väljas bland »bofasta män, och hvart 3:dje år ombytas. Ifrån »den första Freds-domaren får man vädja till den »andra närmast varande, och så vidare till den »tredje, hvars dom då blir inappellabel och går i »verkställighet. Alla Öfver-domstolar afskaffas.»

§. 4. »Såsom motvigt mot lagstiftande makten »stadgas, att national-församlingens ledamöter,

"hvartannat år ombytas, och Presidenten hvar "3:dje månad; att Konungen äger gilla eller ogilla "national församlingens nya ekonomiska och ju- "ridiska författningar; att alla voteringar må ske "uppenbarligen; att alla protokoller böra tryckas; "att aldrig något offensift krig får börjas, eller "någon allians slutas, som dertill föranleder, och "ändtligen: att den ledamot, som dertill råder eller "hjelper, skall ställas under tilltal."

§. 5. "Såsom förmur emot Konunga-makten "stadgas: att en oinskränkt tryckfrihet tillåtes; att "en politisk och moralisk kateches, som afhand- "lar mennisko-rätten, utgifves och ungdomen bi- "bringas; att alla medborgare, prester undantagne, "som äga rätt att deltaga i Elektors-valen, äro "skyldige att bära gevär, och indelte i vissa rege- "menter som exercera hvarje Söndag, sommar, höst "och vår; att Konungens Ministrar för sina rådslag "och expeditioner böra vara ansvarige, och utan "appell kunna dömmas och straffas af allmänna "Riks-rätten; att Generaler, Amiraler och flere "embetsmän, hvilkas sysslor pröfvas af lika vigt, "böra af national-församlingen utnämnas."

§. 6. "Till förekommande af lagskipande mak- "tens missbruk, bör, utom Freds-domares omby- "ten och tryckning af deras protokoller, en allmän "Riks-rätt inrättas i Hufvudstaden, bestående af "15 eller flere ledamöter, hvaraf en tredjedel äro "militärer, en tredjedel lagfarne och en tredjedel "kunnige män i kammar-, finans- och kommers- "ärender, hvilka hvartannat år ombytas, och hvar- "till national-församlingen utnämner den ena och "Konungen den andra hälften, dock endast ibland "infödde och bofaste män, samt så förmögne att "hvar och en af dem äger minst 1000 R:d. årlig "inkomst. President äga de sjelfva att välja inom "sig hvart halft år. National-församlingen förord- "nar en Justitie-Cantzler, som alltid der är till-

"stådes och förer talan. Denne Riks-Rått äger ej "att ändra någon Freds-Domares utslag eller dom, "men väl att dömma desse Domare till ersättning "och belägga dem med ett råttvist straff. Inför "denna domstol ställas ock National-Församlingens "Ledamöter, efter föregången remiss, jemte Gene- "raler, Amiraler, Öfverstar och Officerare vid armé- "en, samt alla andra högre Embetsmän, dock endast "för fel i tjensten till ansvar och dömmas till straff "utan all appell."

§. 7. "För öfrigt bör, till allmän och enskild "säkerhet, samt Rikets uppkomst, såsom orygge- "lig grundlag antagas, att en fullkomlig religions- "och samvets frihet tillåtes: att ingen, så framt ic- "ke gripen å bar gerning, kan arresteras annorlun- "da än efter Freds-Domares beslut: att den arreste- "rade, sist inom 6 dagar, skall ställas under ran- "sakning: att ransakningen och domen vid öppna "dörrar kungöras: att alla privilegier, rangordning "och ordenstecken afskaffas: att Grefliga, Fri- "herrliga och Adeliga namn bibehållas, dock utan "att medföra någon förmånsrätt framför andra: att "alla egendomar få köpas af hvem som helst: och "Krono och Skatte få köpas till Frålse mot lindrig "afgift: att väglagnings och skjutsnings-besvåret "ställes på annan fot: att såkre arrende-kontrakter, "från 25 till 99 år uppmuntras: att Kungsgårdar "och Krono-lägenheter till gårders betalande på öp- "pen auktion försäljas: att Embetsmän, hvilkas sy- "slor komma att indragas, af Statsmedlen återfå "sina ackords-summor, eller i sin lifstid få be- "hålla sina löner: att Officerare och Soldater ej "oftare stå under Krigs-Artiklarne än de äro i verk- "lig tjenst: att brännvins-tillverkningen blifver "fri, och husbehofs-arrendet upphörer, men krogar- "ne förminskas: att ett Socken-Råd i hvarje För- "samling hvart 3:dje år väljes, bestående af 1 Ålder- "man och 2 Bisittare, som med Presterne äger in-

"seende öfver Kyrkans och Socknens angelägenhe-"ter, och afgör mindre ekonomiska tvister; att "Embetsmän i allmänhet blifva väl belönte: att in-"gen tvingas till krigstjenst; och ändtligen att "hvarje medborgare må äga rätt, frihet och utrym-"me, att under Lagens skygd, och utan andras in-"trång, förskaffa sig, genom flit och arbete, en "anständig bergning, och att få disponera sig sjelf "och sin egendom bäst han kan och för sig nyt-"tigast finner."

Sådant är hufvudsakliga innehållet af förenämnde, hvar och en i sitt slag, märklig - skrifter. Man lemnar åt läsaren, att deröfver anställa sina reflexioner. Från Stockholm berättas, att Gr. Munck skrifvit till Konungen ett långt bref med hvarjehanda obemula beskyllningar mot flere personer, synnerligen mot Baronerna M. Klingsporre och Armfelt; att detta ådragit honom en utmaning å en af de förfördelades sida, men att ingen duell blef af, emedan hans värja befanns ett qvarter längre än motpartens, utan en explikation och förlikning.

För allt detta funderar Konungen storligen hvad parti han skall taga med Muncken.

Den 9 Febr.

I brist af nyheter för dagen, så vida allt ännu hålles så hemligt, får man berätta hvad dagarna förut händt. Då en Deputation af Prester, anförd af Biskopp Wallqvist, första gången helsade Ridderskapet och Adeln, har Wallqvist försäkrat Adeln om Presteståndets vänskap och aktning under vissa vilkor af Ridderskapets och Adelns enighet, foglighet m. m. Härpå fick han af Landtmarskalken ett svar ur samma ton, som mycket applanderades. Han blef äfven för samma expression några dagar

derefter, vid bordet hos Landtmarskalken, offentligen reprocherad, på hvilket han ej hade något att svara. En annan Biskopp, jag mins nu ej hvilken, som anförde en annan Deputation till Ridderskapet och Adeln, hade vid inträdet förglömt att helsa. Efter Deputationens bortgång, ärindrade Häradshöfdingen Blix detta hans uppförande, såsom brist på höflighet, som likvål år det första man plägar lära sina barn. Han nyttjade denna starka expression: "Ingen bonde år så dum, som icke vet att säga Gudsfred när han kommer in, och farväl då han går." Ekström, som anförde Borgare-Ståndets Deputation till Ridderskapet och Adeln, har i sitt Tal gifvit Gustaf III företrädet framför Alexander, Cæsar och alla forntidens så högt beprisade hjeltar. Då frågan om Tacksägelse-Adressen ventilerades hos Ridderskapet och Adeln, skall ett Memorial blifvit uppläst, som innehåller en väl skrifven målning af sista kriget. Men Dagboksskrifvaren känner icke auktorn. Regerings-Formen af år 1772 och Säkerhets-Akten hafva i början af Riksdagen blifvit uppläste hos de 3 Ofrälse Stånden men ej hos Adeln. Landtmarskalken säges, enligt sitt till Ridderskapet och Adeln gifna löfte, hafva förklarat för Konungen, att han ej vågade röra på den strängen. I anledning af den omtalta händelsen i Borgare-klubben, skola flera Memorialer varit färdiga att uppläsas hos Ridderskapet och Adeln. Men man har hindrat det, för att bibehålla lugnet imellan Stånden så mycket möjligt vore. Ett Bref från Probsten Hambräus till en sin promotions-kamrat, som är Riksdagsman och stark Rojalist, har Dagboks-skrifvaren läst och beundrat hans courage, att så tydligen säga sina tankar åt en sådan man, i ett bref, skrifvit och underskrifvit med egen hand. Han ridiculiserar deruti Auktorn till Högmålsfrågan, och tror sig lättligen med samma raisonnementer som han

brukar, kunna bevisa förmånen och nyttan deraf att gå naken; med mycket mera dylikt. Brefvet är skrifvit både med styrka och artighet. Ibland småstädernas besvär var ock ett påstående om inskränkning i Wästgötharnes handelsfrihet. En af dessa Riksdagsmän bad Ahlman understödja sig, hvilket han vägrade. Småstäderna gå då under, sade Riksdagsmannen. Till fanders med dem, svarade Ahlman, blott jordbrukaren äger bestånd.

Den 10 Febr.

I dag berättades, att man torde få Hemliga Utskottets Betänkande till Plena nästa måndag. Man vill äfven veta, att Riksdagen skulle slutas den 22, och att Konungen den 27 skulle vara i Stockholm, der en ny Opera då skall uppföras. Förleden natt skall Konungen hafva fått en kurir med oangenäma tidningar från Frankrike. National-Församlingen skall hafva förklarat Kejsaren krig, och står redan på gränsen med en formidabel armé. England och Amerikanska Staterne skola hafva erbjudit National-Församlingen hjelp, både i penningar, skepp och manskap. Dessa depecher gjorde att Konungen hade en lång konference med sina Ministrar allt till kl. 4 om morgonen. I dag skall han synbart vara vid elakt humör. En Riksdagsman af Borgare-Ståndet, berättade, att Ahlman, i Hemliga Utskottet, på Bonde-Ståndets vägnar, erbjudit sig att vilja lemna allt deras egande Silfver, till Finans-verkets upphjelpande. Om ock detta skedde, torde dock summan ej blifva så särdeles stor, så vida mången gifves, som ej äger ett enda lod. I det fallet är det lätt att lofva, då man intet har.

Den 11 Febr.

Här får man införa några Anekdoter, som man tid efter annan fått veta. Den 23 Jan. expedierade

Lands-Sekreteraren 20 pass, utan att veta för hvem eller hvart. Ingen slipper ut eller till Staden ifrån kl. 12 om natten till kl. 7 om morgonen. Netherwood ville hafva en generel pollett, för att få promenera utom Staden, hvilket i början nekades, men ändtligen beviljades, dock med den försigtighet, att vägens längd ¼ mil, utsattes på polletten. Man kan icke annat än beundra de anstalter, som blifvit gjorda. Falckman berättade, att en Riksdagsman af Borgarne, har för hela Riksdageu blott 25 R:dr i arfvode, ehuru han bor 80 mil härifrån. Hvem defrayerar honom? Detta bör en Finans-Minister besvara. Böndernas besvär hafva underliga saker till föremål, såsom frihet för snöplöjning, privata processers afgörande, nedsatt skjutslega, frihet från hållskjutsen, för hvilken proposition en Bonde var på vägen att blifva utkastad.

Det försäkras, att den förenämde Kompositionen imellan Konungen och Adeln var ett utspridt rykte, för att skrämma de andra Ständen. Också hade det i Linköping den verkan, att 2:ne Patrioter kommo hit. Konungen har gifvit sin parôl, att Almfelt strax efter Riksdagen skall slippa ur arresten, med förbehåll att han skall bo i Stralsund och få 500 R:drs pension. Riksgälds-Kontoret skall redan hafva indragit inemot 1 million R:dr. Enligt Almqvists utsago, skall 1789 års Bevillning ej allenast räcka till intressens betalande för hela Riks-skulden, utan äfven 3 à 400,000 R:dr årligen kunna amorteras. Marstrand tros förlora sitt Porto franco.

Ej förr än i dag fick Dagboks-skrifvaren Dankwardt Lilljeströms Memorial, i anledning af frågan om Tacksägelse-Adressen. Man vill för dess märkvärdighet här intaga det ord ifrån ord.

"Jag missunnar hvilken som helst hafva före- "kommit mig, medelst proposition, att i underdå- "nighet tacka Hans Kongl. Maj:t för den med Ryss-

»land slutade freden. Olyckor, från krig oskiljak»tige, äro för mycket kände, att jag vidlyftigt behöfver upprepa dem. Ty värr! Fäderneslandet »lärer på lång tid ej kunna återkomma i den lyckliga ställning, hvari det före kriget befanns, oaktadt »Kongl. Maj:ts nådiga bemödande och Riksens Ständers ömma åtgärd. Det är kändt, det förtviflade tillstånd, som efter 3 års fälttåg Finans-verket råkat uti, »att förtiga det ömniga Svenska blod som flutit. Jag »tror med säkerhet, att bland oss, och i detta, åt »äran och friheten helgade samfund, lärer ingen »finnas, som icke saknar en nära anhörig, eller »åtminstone en kär vän. Bland de öfriga respective Stånden förhåller det sig likaledes. I hvilken »bekymmersam belägenhet var icke Riket, i anseende till vår stora Flotta, som, efter ärorika segrar var snart till hälften förminskad, och således ojemförlig med den Ryska? Huru inkompletta Regementerne? Huru svårt om manbart folk, »åtminstone i de fleste provinser? Såsom prof »deraf år, att Hans Kongl. Maj:t i nåder tillåtit »nedsätta tumtalet på karlarnes längd. Vid 1786 »års Riksdag eftergifver Konungen det 4:de eller sista årets Bevillning. Jag påminner eder, »Mine Herrar, denna händelse, för att bevisa vår »då varande lyckliga ställning, i anseende till penninge-värdet, jemförd med vår nu iråkade vådliga belägenhet. Med hvilken förnöjelse minnes »man icke de Konungar, som gjort sitt möjliga »att bibehålla fred med grannar, förtroende och »lugn inom Riket. Glädjefullt, att genom Historien vinna bekantskap med sådana verkliga menniskoslägtets vänner. Huru angelägen var icke Wärele-freden? Huru tacksamma äro icke Svea Rikes »undersåtare mot en Konung, som medelst denna »fred frelsat Riket? Gefle d. 4 Febr. 1792.»

Sådant är detta Dokument. Skada, att det icke blef uppläst förr än frågan om Tacksägelse-adressen var afgjord, då det i Protokollet kunnat få sitt rum, såsom Ridderskapets och Adelns gemensamma tanka. Nästa vecka, säger man, torde blifva märkvärdig. Man berättar, att en ansenlig Artilleri-ammunition, en af de förflutne nätterne, ankommit till staden. Detta förtjenar dock ingen trovärdighet. Öfverste Stjernstam reste i natt bort, och väntas tillbaka nästa måndag. Hvad kan detta betyda? Månne han kan vara skickad att uppbåda Dalkarlarna, som i början af året skola hafva fått gevär och ammunition ifrån det härvarande tyghuset. Ett skönt infall af en Bonde, kan man icke underlåta att omtala. I ett sällskap af alla Stånden, hade hvar och en berättat, huru det tillgår på deras klubbar: Bonden sade: "hos oss går så till: en sup och en lögn, och så immer fort." Deputerade från Finland voro i dag uppe hos Konungen och anhöllo om hans beskydd och hjelp i sitt, genom Fanehjelmar, iråkade betryck. Detta lofvades dem så mycket mera, som den saken redan vore anhängig i Hemliga Utskottet.

Den 12 Febr.

I dag var Dagboks-skrifvaren i sällskap med en Adelsman som brukar kalott, och en Biskopp med krachan. Biskoppen hade knappt helsat, förrän han, likväl *en badinant*, angrep Adelsmannen för det han brukade kalott, och dymedelst trädde Presterskapets rättigheter för nära. Adelsmannen pekade på Biskoppens krachan, och trodde att den bevisade ett ännu större intrång, som Presterne gjort i Adelns rättigheter. Biskoppen, helt flat, omböt strax talämne. De talte sedan politik. Adelsmannen sade, att om han vore säker, att hus-

hållningen för framtiden blefve bättre; och om Konungen ville lofva att ej göra någon ny skuld, så vore ej allenast Ridderskapet och Adeln, utan äfven alla Rikets invånare färdige att gifva allt hvad gifvas kan. Biskoppen trodde ock detsamma, men kunde likväl ej försäkra derom, att ett sådant löfte obrottsligen skulle hållas. Detta illustrerade han med exempel. En far, sade han, som har en slösaktig son, har flere gånger betalt hans skulder, men då nu sonen råkat i yttersta nöd, och anropat sin far om hjelp, kan ej hans fadershjerta vara obevekligt. Han hjelper honom, med det uttryckliga förbehåll, att han hädanefter skall bättra sig, hvilket den i nöd stadde sonen lofvar. Men hvem kan svara derföre att han håller sitt löfte? Han torde falla in uti samma utsväfningar. Alldeles riktigt, svarade Adelsmannen. Men vet Biskoppen hvad fadren då bör göra? Jo, antingen låta honom spela bankrott, eller ställa honom under förmyndare. Samma Biskopp talte om ett infall af en annan Adelsman i Hemliga Utskottet. Frågan var, att påfinna något medel till Financernas upphjelpande. Vi, sade han, kunna ej påfinna något, men; Herrarne med de der långa svarta kapporna, och de många och större och mindre korsen, hafva ett ganska säkert medel i sina händer. På tillfrågan hvad det vore för medel, svarade han: jo, det såkraste medlet är, att Herrarne, såsom mera bekanta med Vår Herre, ville bedja honom göra underverk. Hvarpå Biskoppen sade sig hafva svarat, att Presternes böner ej kunna blifva hörde, för Herrarnes, (Adelns), ogudaktighet. I dag fick Dagboks-skrifvaren höra, att Rikssals-byggnaden kostat 144,000 D:r K:mt. När nu depensen för 9 tafflar, samt hushyror för Hofvets betjening och flere personers underhåll tillägges, torde denna Riksdag kosta så mycket som ett års campagne i förra kriget. Man gissar på 20 à 30 T:r Guld,

som fordras till bestridande af alla utgifterna vid denna Riksdag. Revisorernas relation skall nu vara inlemnad i Hemliga Utskottet. Den skall vara ganska starkt skrifven, och har der gjort ganska stor sensation. Man ville tro att Stjernstams resa är en svit häraf.

Den 13 Febr.

I Hemliga Utskottet skall man vara ganska bekymrad att påfinna några säkra medel, att hjelpa Riket ur dess iråkade vådliga belägenhet. Under dessa bekymmer hafva alla Ledamöterna instämt deruti, att man först borde sätta bommar för luxen, som nu på några år så fasligen tilltagit. Härpå skall Konungen hafva svarat, att detta ej kunde ske annorlunda, än så vida det vore öfverensstämmande med de, med fremmande Makter subsisterande traktater. I dag fick man tydligare explikation på Probsten Nordins Silfver-projekt, för hvilket han, såsom han sjelf sade, vid sista Riksdagen schavotterade, men hvilket nu börjar anses snart sagt såsom enda medlet till Rikets hjelp. Hans mening skall ej hafva varit, såsom i denna Dagbok förut blifvit berättadt, att allt silfver skulle lemnas till Kronan, utan att hvarje mantalsskrifven person skulle lemna Kronan ett eller flere lod, likväl såsom lån. Således skulle en Bonde t. ex. på ½ mantal med 6 personers hushåll betala 6 lod för personerna och 5 lod för hemmanet; En Prest med 60 mantals Pastorat och 12 mantalsskrifne personer samt 1 mantals prestbol, betala 12 lod för personerna, 60 lod för pastoratet och 10 lod för prestbolet. Och så proportionaliter i de andra Städer. Härigenom trodde han sig kunna få ihop imellan 150 och 200 T:r Guld i rent silfver, hvarigenom agioteringen lättligen skulle motas. Detta projekt skall åter denna Riksdag

vara under ventilation. Men ledamöterne i Hemliga Utskottet synas obenägna att gå in deruti, äfvensom uti det, att lemna kyrkornas öfverflödiga silfver, af fruktan för ett allmänt knot. Sedan Konungen försäkrat, att ej någon ny Bevillning ägde rum, skulle Ständerna, i fall de antagit Silfver-projektet, anses af sina principaler, som hade de otvungit och onödigt antagit en sådan förhöjning i kontributionerna. Man trodde ej, att Hemliga Utskottet i dag skulle sammanträda, så vida saken i Lördags begärtes på bordet, med anhållan om några dagars betänkningstid. Detta oaktadt, ansloge i dag Hemliga Utskottets sammankomst till kl. ½ till 11. Ett säkert bevis att Konungen vill skynda med Riksdagen. Man tror att begge partierna förena sig derom att få sakerna till plena. I det fallet torde ej Riksdagen så snart slutas.

Den 14 Febr.

I Hemliga Utskottet skall nu Våg-ballansen vara i eqvilibre, och det kan vara ovisst, åt hvilkendera sidan den slutligen kommer att luta. Presterne äro i det yttersta trogna; men Borgarne skola börja fundera; sjelfva Walley är ej vid humör. Fullmäktigarne från Små-Städerna börja nu först göra visit hos Stockholms Fullmäktige. Antingen målningen af tillståndet förskräcker dem, eller att de ej vilja vara i misstning af hvad de vanligen pläga hafva af valen till Banko-Fullmäktige, lemnar man derhän. Det vet man med visshet, att de bedraga sig i sina spekulationer, om valet till Banko-Fullmäktigskapet är driffjädren till detta deras uppförande, så vida Stockholms Riksdagsmän förklara sig nu mera ej vilja gifva ett glas pounche för att blifva Banko-Fullmäktige. Håkansson och Ekström äro Hufvudmän i Borgare-Ståndet. Den senare ville föreskrifva Dammen, huru han skulle

votera, men blef af honom snäst, hvarföre ock Dammen ej kom i något Utskott. NB. Ekström skall ej vara lagligen vald, och klagomålen öfver valet skola redan vara incaminerade. Både Nordins' och Håkanssons projekt skola ej vinna appui i Hemliga Utskottet. Deremot skall ett projekt af Bergs, ehuru Patriot, hafva ådragit sig Konungens uppmärksamhet till den grad, att han vid slutet af sessionen haft en lång konferens med Bergs om den saken. Man vet ej hvaruti detta projekt består, men man vill veta, att det blir ämnet för flere kommande sessioner. Härigenom har Bergs förvärfvat sig af sjelfva Rojalisterna titel af en slug, ärlig och vålmenande man, äfvensom Frietzky haft samma lycka förut.

Den 15 Febr.

I går har ett Betänkande kommit från Hemliga till Banko-Utskottet, med befallning att Banko-Utskottet skulle i dag förmiddag kl. 11 vara färdigt med sitt yttrande deröfver.

Banko-Utskottet arbetade till ganska sent om aftonen, och en Ledamot deraf, som åtagit sig föra Protokollet, nödgades använda hela natten för att få Utskottets yttrande färdigt, hvilket ock verkligen kl. 11 inlemnades i Hemliga Utskottet. I dag valdes en ny Elector hos Ridderskapet och Adeln, i stället för Engelcrantz, som tillika med en Ankarström blifvit till den 17 instämde för Krigs-Hof-Rätten, för det de, utan permission, rest till Riksdagen. Äfvenså hade Lif-Drabanten Baron Lybecker fått befallning af Ståthållaren att resa bort, sedan han förut fått snubbor. NB. han hade för 6 år sedan begärt afsked, och under den tiden ej gjort någon tjenst. Han reste ock verkligen den 2 Februari.

Den 16 Febr.

Rikets närvarande skuld, som enligt handskrefne förteckningar blifvit utgifven vara omkring 3000 T:r Guld, skall likväl, efter andras uppgift, då både Långrockar och Fanehjelmar äfven inbegripas, ej öfverstiga 2000 T:r Guld. Låt så vara. Skillnaden imellan nuvarande och 1772 års skuld, är i alla fall märklig. 1340 T:r Gulds tillökning i skulden på 20 års tid är ganska kännbar för en så fattig Nation. *Bergs* projekt skall vara det, att en del af Bevillningen bör utgöras i Banko, Långrockarna skola betalas på det sätt, att vissa procent årligen skola afbetalas i Riksgälds, antingen utan, eller åtminstone med ganska mycket nedsatt ränta. Fanehjelmarne deremot skola genast inlösas med Riksgälds-sedlar. Detta allt skall nu vara afgjordt i Hemliga Utskottet. Man tror, att dess arbete med denna dag slutas, att dess betänkande blir nästa Lördag eller Måndag kommuniceradt med Stånden, att det förmodligen kommer att en eller annan dag ligga på bordet, men att det slutligen bifalles, och i följe deraf Riksdagen slutas. Man vill nu äfven veta att Riksdags-Predikan blir den 27 och man tillägger, att knappt 5 månader gå förbi förr än man åter har Riksdag. Det säges, att Konungen om Söndag reser till Stockholm, för att Fet-Tisdagen bivista Maskeraden på nya Operahuset. Onsdagen derpå skall han åter vara här.

Den 17 Febr.

I går afgjordes allt i Hemliga Utskottet. Såsom något besynnerligt anmärkes, att bland Presterna der, 4 skola hafva voterat såsom Patrioter och 5 såsom Rojalister. Hvadan kommer det att de så ändrat de tänkesätt, med hvilka de kommo hit till Riksdagen? Allraminst väntade man bland

dem en sådan opposition. Man får se huru det går, om sakerna komma till Plena, såsom deliberations-ämnen. I det fallet vill man veta, att 3 Stånd torde blifva af Oppositionen; men Bonden allena trogen. Huru kan han ock, på annat sätt visa sin tacksamhet för så mycken välfägnad? Andre påstå, att Hemliga Utskottets betänkande ej kommer till Plena för att der ventileras, utan blott sanctioneras. Under deliberationerne i Hemliga Utskottet, då fråga var om utvägar till Riksgäldens betalande, skall Major von Stedt hafva påmint om de 11 millioner Piastrer, som Konungen fått af Turken såsom subsidier, och med hvilka, såsom vetterligen ej ännu disponerade, han trodde att betydliga hål kunde stoppas. Denna proposition skall ej särdeles hafva behagat Konungen, som derföre straxt vände discursen på ett annat håll. Protokollet för de förra sessionerna justerades i dag, men ej gårdags-protokollet. Man väntar således ej några Plena förr än kanske mot slutet af nästa vecka, så vida några dagar efter Protokolls-justeringen fordrades till expedierandet af det betänkande, som kommer att afgå till Stånden. I går natt skall Willebrand, Stats Sekreteraren för Krigs-ärenderna, oförmodligen hafva rest bort. Man vet ej hvarföre eller hvart; månne för att hitdraga mera krigsfolk, såsom ett rykte i flere dagar gått? Hvartill sådant skulle tjena, kan man ej begripa. I dag hurrades hurtigt på Borgare-klubben för General Armfelt, som vid utgången från Concerten, hedrat den med sin visit.

Den 18 Febr.

2:ne Autentika dokumenter fick Dagboksskrifvaren i dag läsa. Det ena var Lagerbrings Circulär till Öfverstarne, att ingen i tjenst varande Officer skulle, utan permission, få resa till Stock,

holm. Det är således verklig sanning hvad man förut i denna tidning gissat. Det andra dokumentet, såsom färskare, förtjenar, för dess märkvärdiga innehåll, att här ord ifrån ord intagas:

"Gustaf &c. &c. vår ynnest &c.: Wi hafve "låt Eder härmed i Nåder anbefalla, att allvarli-"gen förständiga samtlige *Boktryckarne*, det, under "varande Riksdag, *ingen af dem må trycka eller ut-"gifva något, som i mer eller mindre måtto kan röra el-"ler angå Våre och Riksens Ständers göromål, samt "de finans- eller andra ärender, hvilka Vi anse nödigt "att till Riksens Ständers öfverläggningar öfverlemna.* "Befallande &c. &c. Gefle Slott d. 9 Febr. 1792.

GUSTAF.

E. Schröderheim.

Till Canzli-Collegium."

Till följe af denna Konungens Nådiga Skrifvelse hafva ock Boktryckarne blifvit uppkallade, och hört detta Konunga-Bref sig föreläsas. Holmberg frågade då, *om detta förbud äfven skulle sträckas till Ridderskapets och Adelns Protokoller, med hvilkas tryckande han gjort början, och redan utgifvit* 1½ *ark.* Härpå fick han det svar, *att Canzli-Collegium skulle sig häröfver i underdånighet hos Hans Kongl. Maj:t förfråga.* Således torde man ej, åtminstone på någon tid, få se något mera af dessa Protokoller. Wallqvist, som skall hafva starkt arbetat emot Riksdag, ehuru han deruti ej lyckats, skall likväl hafva varit nog lycklig att förmå Konungen, att i förenämnde bref låta inflyta dessa orden: *under varande Riksdag*, af fruktan för ett allmänt knot, så vida, i annat fall, Tryckfrihets-förordningen som så ofta blifvit jemkad, genom detta Bref *alldeles vorо upphäfven.* Märkligt är, att detta Konungens Bref

år

är dat d. 9 Febr.: högst ett par dagar sedan Thorilds Skrift *) kommit hit till Gefle, och gjort mycken uppmärksamhet. En vederläggning af samma Skrift är här i dag utgifven. En Resande berättade, att Thorild har sitt försvar färdigt i manuscript, men lärer nu mera icke få lof att trycka det. Dock torde man ifrån Stockholm kunna få en afskrift deraf.

Samma Thorild skall hafva haft offert af 400 R:dr årlig pension, om han ej ville skrifva, men har afslagit det.

I Hemliga Utskottet skall, som det säges, vara afgjordt, att Långrockarne skola betalas på det sätt, att 10 procent deraf årligen afbetalas med 2 procents ränta, så att alla Långrockarne efter 10 år äro betalta i flinthårda Riksgäldssedlar. Fanebjelmarne, bestående af 1,300,000 R:dr, skola genast inlösas, tillika med de *falska Fanehjelmarne*, som skola utgöra en summa af 30,000 R:dr. Månne den mängd Fanhjelmar, som Kommissariatet efter sin ankomst till Stockholm tillverkat, äro i samma summa inbegripne? Det skall äfven vara beslutit, att Banken skall öppnas till utlåning på hypotek af fasta egendomar. Härigenom tror man sig få Bankomynt i gång, hvars öfverflöd då skall göra, att agio måste falla, om ej alldeles försvinna. Tiden lärer utvisa hvad verkan detta med sig förer. Så mycket vet man, att agio ej fallit, ehuru ganska mycket specie näst före Riksdagen uttogs utur Banken emot Banko-sedlar, i anseende till den revolution i finanserne, som förmodades ske under Riksdagen. En Banko-karl berättade, att en enda Man, på en enda dag, uttog 60,000 R:dr i Specie. En Jude, *Aron Isac*, skall vara arresterad

*) *Det enda nödvändiga* i ett Rikes finanser m. m.

i Lovisa för utprångling af falska Fanehjelmar. Vid förhöret skall han hafva uppgifvit en förnäm man, Grefve A. F. Munck, såsom den, af hvilken han emottagit dessa sedlar. Det kommer derpå an, om han kan bevisa sin uppgift, i annat fall torde Juden, hos hvilken man vid arresteringen skulle hafva funnit 16,000 R:dr, vara fast.

Den 19 Febr. Söndag.

Detta oaktadt var Hemliga Utskottet tillsammans från kl. 12 till kl. 2 e. m. Nu justerades allt hvad som varit före hos Utskottet, till och med det som icke varit före, om icke discursive. Det var A-giq- eller Liqvidations-frågan imellan Debitorer och Creditorer. Denna fråga hade helt behändigt kommit in i protokollet såsom afgjord, ehuru hon aldrig var ventilerad, utan blott omtald extra protokollum. Nu var hon likväl afgjord på det sättet, att Debitorer skulle få betala sina skulder, som blifvit gjorda i Bankomynt med Riksgälds-seglar emot 6 procent. Häremot protesterade Tersmeden, och begärte, på sitt Stånds vägnar, frågan såsom oafgjord på bordet. Men då Ledamöterne af de 3 Ofrälse-Stånden jakade till frågan, och Konungen föreställte att tidsutdrägt blott förorsakades, om frågan lades på bordet, afstod Tersmeden från sin pretension, med förbehåll att hans tanke icke allenast skulle få rum i protokollet, utan äfven vara Utskottets betänkande följaktig till Stånden.

Den 20 Febr.

I dag var plenum i alla Stånd kl. 10. Utskottets Betänkande bifölls genast i alla 3 Ofrälse-Stånden. Några Borgare, till och med Walley (ehuru af helt andra orsaker) begärde det på bordet;

men dertill attenderades intet. Hos Bönderna var det en som protesterade och begärte extractum protocolli på sin protest. Det var naturligt att detta vägrades, och lika naturligt att han för en sådan propos hundfilades. Hos Ridderskapet och Adeln begärdes Hemliga Utskottets betänkande på bordet af flera Ledamöter, i synnerhet af Grefve Ribbing, som säger sig ej hafva så skarp urskillning som de 3 Ofrälse-Stånden, att han på en timma kunde afgöra saker som kostat Hemliga Utskottet 3 veckors arbete. En anekdot, som Dagboks-skrifvaren ej förr än i dag fick veta, bör ej förbigås. När frågan om Tacksägelse-adressen var afgjord, hade en af de så kallade Subskribenterne begärt ordet. Efter gifven tillåtelse, hade han likväl intet annat att säga, än att han anhöll att få vara med i den stora Deputationen. En stark salfva af skratt följde på hans oration; dock bifölls han begäran, och hans namn blef af Riddarhus-Fiskalen uppstecknadt bland dem som skulle göra deputation. Men då listan visades för Landtmarskalken, utströk han mannens namn och föreställte honom, som han efterskickat, att han ej borde för sin sjuklighets skull begära att vara med i en sådan deputation. Likväl lofvade Landtmarskalken att ihågkomma honom, då någon deputation nästa gång kommer att afgå till Bonde-Ståndet. Konungen säges i början af Riksdagen haft i sinnet att arrestera flera personer, men blifvit derifrån afstyrkt, äfvensom från den idéen att låta hylla Kron-Prinsen, för att få Säkerhets-akten befästad. Att Konungen är onaturligen brydd öfver Ridderskapets och Adelns saktmodighet och högt förargad öfver Presternas uppförande, synes tydligen af följande Konungens egen expression i ett bref till Hertig Carl: ”*Je m'étois proposé de me rendre à Stockholm lundi; mais il me falloit rester, parceque l'apparente tranquillité de la noblesse signifie rien de bon. Les prêtres sont des Four-*

bes, ils n'ont touvé le des." Också säger man, att Wallqvist är ur, och Nordin i brädet.

Den 21. Febr.

Hos Ridderskapet och Adeln uppläste *Bilang* ett långt memorial, hvaruti han, sedan han tillstått sig i flera delar vara af Hemliga Utskottet förekommen, likväl uppgaf några nya projekter. Major Billberg, känd för sitt salt, föreslog, att denna värda Ledamotens memorial borde befordras till trycket, på det hvar och en måtte hafva mera tillfälle, att närmare undersöka alla dessa fina och nya uppgifter, hvilket man visserligen ej kan göra som sig bör, då man blott en enda gång hörer det uppläsas. Han trodde, att Hr v. Bilang så mycket mindre skulle vägra sitt bifall dertill, som *hans kredit i den vägen vore etablerad*, och hans Finans-skrifter nogsamt bevisade, att han vore ett genie superieur, (i detsamma pekade han på Bilang). Hemliga Utskottets Betänkande förekom sedan hos Ridderskapet och Adeln, men begärtes ännu på bordet, af den anledning, att v. Bilangs memorial uppgifvit en hel hop saker, som ej funnits i Hemliga Utskottets Betänkande, och hvilka vid närmare efterseende, möjligen torde vara så goda, som dem Hemliga Utskottet uppgifva. Efter någon stunds villrådighet tillät Landtmarskalken att det skulle få läggas på bordet. Liqvidations-frågan, som i början var ämnad att vara Hemliga Utskottets Betänkande följaktig till Stånden, kom ej i dag från Hemliga Utskottet, utan som en Kgl. Maj:ts nådiga proposition till de 3 Ofrälse-Stånden, med befallning, att den i dag skulle afgöras, så vida Konungen vore ämnad att snart sluta Riksdagen. Bönderna, alltid villige och lydige, bifölls ock i dag frågan utan votering, hvilken så utföll, att 18 voro emot och de öfrige med frågan. Hos

Borgarne förekomma ock samma fråga, men anmärkningsvärdt år det, att den lades på bordet, oaktadt Konungens uttryckliga befallning, att den i dag skulle afgöras. Besynnerligt är, att Liqvidations-frågan ej förekom hos Ridderskapet och Adeln, ehuru man vill veta att Landtmarskalken hade den på fickan.

Den 22 Febr.

Liqvidations-frågan afgjordes i dag hos Borgare-Ståndet genom votering af 16 *Nej* emot de öfriga *Ja*. Hos Ridderskapet och Adeln bifölls Hemliga Utskottets Betänkande utan votering, dock med några inskränkningar och erinringar. Nu förekom äfven Liqvidations-frågan, men blef lagd på bordet. Ett memorial i den vägen upplästes af innehåll, att penningkarlar då nödvändigt skulle placera sina fonder i andra länder, der enskilta förluster endast härröra af enskilta misstag. Eftermiddagen valdes Banko- och Riksgälds-Kontorets Fullmäktige. Man trodde, att Riksdgen skulle i morgon afblåsas. En Deputation från Bonde-Ståndet gaf Ridderskapet och Adeln tillkänna, att Ståndet beslutit att en Medaille skulle slås öfver slaget vid Svensksund. Några frågade Bonden hvilketdera slaget mentes, hvarpå han svarade det senare. Men då han tillfrågades hvar kostnaden till denna Medaille skulle tagas, sade han, att Bonde-Ståndet ej ännu tänkt derpå. Han hade likvål hört nämnas Banken. Uppå gifven vink af Preste-Ståndet, beslöts i alla Stånden att genom en stor Deputation i underdånighet uppvakta Konungen, och tacka honom för dess nådiga omvårdnad vid Kron-Prinsens uppfostran, hvilket ock verkställdes kl. 5 e. m. Kron-Prinsens examen hade varit ganska vacker. Flodin hade examinerat i Christendoms-kunskapen och Hr v. Rosenstein i Historien och Moralen. Några Prester, som der-

vid varit närvarande, försäkrade, att Kron-Prinsens svar på de framsatte frågorne vittnade både om ett lyckligt minne och en god urskillning. Vid slutet af examen i theologien greto alla närvarande, Konungen sjelf var ock verkligen rörd. Ibland andra frågor framställde Hr v. Rosenstein äfven denna; *Är folket för Regentens skull, eller tvertom?* Denna fråga hedrade Hr v. Rosensteins tänkesätt och frimodighet, och afhördes med mycket nöje; men Konungen hade dervid svårt att hålla kontenansen. Vid sådana tillfällen pläga medailler vanligen slås; och vi hafva redan 2:ne. Nu hade de 3 Ofrälse-Stånden föreslagit, att, i stället för en sådan medaille, en Bröllopps gärd, i händelse Kron-Prinsen innan Riksens Ständers nästa sammankomst skulle blifva förmäld, skulle beviljas, enligt den som gafs 1766. Ridderskapet och Adeln biföll äfven detta, dock med det uttryckliga förbehåll, att Kron-Prinsen förut borde vara förmäld, innan denna Bröllopps-gärd började utgå, och det i sådant mynt, som då går och gäller i Krono-uppbörder.

Den 23 Febr.

I dag afblåstes Riksdagen med vanliga ceremonier och Ständerna kallades till i morgon på Riks-salen. Hos Ridderskapet och Adeln företogs Liqvidations- eller Agio-frågan. Märkvärdigt var, att alldeles intet resonnerades härom, hvarken med eller mot, utan propositionen gjordes af Gr. Brahe, och Ridderskapet och Adeln stannade i det enhälliga beslut, att, då ingen lag bör äga retroactif verkan, vågar icke Ridderskapet och Adeln tillstyrka Kongl Maj:t dess antagande; men då 3 Stånd redan bifallit frågan, och Ridderskapet och Adeln, genom sitt vägrande, följaktligen ej kunde verka någon ändring häruti, skulle de *låta dervid bero.* Konungen, ehuru missnöjd med Ridderska-

pets och Adelns förhållande, har likväl, sedan detta beslut blifvit honom berättadt, tyckt det vara charmant och qvickt, så vida man deraf kunde sluta, om Adeln afslagit eller bifallit frågan. Deremot tyckte Ekström det vara högst förgripligt, och föreslog att antaga v. Akens eldsläcknings-projekt, blott för att vid Deputationens anförande till Ridderskapet och Adeln om denna saken, kunna få säga dem, "att *låta dervid bero* är endast vanmaktens uttryck." Friherre Carl Degeer erinrade Ridderskapet och Adeln om det höfliga och tjenstaktiga bemötande, som Gefleboerne visat dem under detta Riksmöte, hvarföre han föreslog, ej allenast, att Ridderskapets och Adelns tacksamhet och aktning till deras välförtjenta heder skulle inflyta i Ridderskapets och Adelns Protokoller, utan äfven tillstyrkte, att Ridderskapet och Adeln, som ett prof af deras erkänsla, täcktes gifva något af deras kassa till Hospitals-kyrkan, der de hade haft sitt samlingsrum. Frietzky påminte, att sådant skett i Norrköping, men kunde ej erinra sig summan, dock föreslog han 200 R:dr. Härpå gjorde Landtmarskalken proposition, som afslogs. Surprenerad häröfver, frågade Landtmarskalken, om det var för litet eller för mycket? För litet ropade alla med en mun — 333⅓ R:dr proponerades derefter och beviljades enhälligt. I går var efter vanligheten Bal hos Landtmarskalken, som hade låtit tillsäga de dansande, att de denna gång ej borde skiljas åt så tidigt, som de förra, i anseende dertill, att denne Bal, för Riksdagens annalkande slut, torde blifva den sista. De dansande voro icke litet glada öfver denna tillsägelse. Dansen var som allramest animerad, då Major Ruthensparre, på Landtmarskalkens vägnar, förklarade för sällskapet, att en högst oförmodad händelse fordrade en konselj af hela Ridderskapet och Adeln, hvarföre dansen slutade kl. 1 om natten och sällskapet åtskilldes.

Denna oförmodade händelse bestod deruti; att Borgare-Ståndet, genom Deputerade, natten imellan den 21 och 22, offererat Konungen suveräniteten, i händelse Ridderskapet och Adeln afslog propositionerna, och förmått Preste- och Bonde-Ständen att ingå i samma idé. Detta skulle äfven dagen derpå gått i verkställighet, om det icke genom Ridderskapets och Adelns vaksamhet blifvit förekommit. Landtmarskalken var oändligen inquiet hela den natten, hade några vänner hos sig, och sof ej en enda blund. Konungen hade samma natt skickat någon för att sondera Gardet i frågan. Landtmarskalken kallade äfven till sig Kapiten Jägerhorn, hvilken på tillfrågan: om Gardet ville entrera i saken, svarade rent af Nej, både för sig och Soldaterne, hvilket oändligen fägnade Landtmarskalken. Konferensen varade hela natten, och följden deraf blef den, att de 3 Ofrälse-Ståndens förenämde projekt fövandlades i en Tacksägelse-adress, för deras vid 1789 års Riksdag erhållne Privilegier, då man äfven vid samma tillfälle i underdånighet skulle anhålla, att Konungen ville låta Säkerhets-akten inflyta i Riksdags-beslutet. Häröfver debatterades likväl starkt, i synnerhet hos Presterna, dock utan framgång för Oppositionen, och Troil måste icke allenast se sig öfverröstad, utan äfven nödsakad att anföra Deputationen, och vid det tillfället hålla det tal, som Borgare-Talmannen uppsatt. Deputationen afgick ock verkligen till Konungen, hvars svar man ord ifrån ord här vill införa.

Kongl. Maj:ts Nådiga Svar till Talmännen och Deputerade af de 3 Ofrälse-Stånden, vid deras underdåniga uppvaktning på Gefle Slott den 23 Febr. 1792.

"Jag upptager med mycket nöje detta vedermåle af de 3 Ofrälse-Ståndens erkänsla för de

För-

»Författningar, hvarmed jag velat betyga dem min
»tillgifvenhet. Hvad jag dertill gjort, hvad jag
»dertill bidragit, har skett i den rena öfvertygelse,
»att ett folk, som fruktar en och samma Gud,
»och lefver under samma Konung, bör äfven åt-
»njuta desamma rättigheter, som naturen dem til-
»lagt. Dessa lagar äro redan så stadgade, att jag
»finner öfverflödigt om de uti Riksdags-beslutet
»skulle införas. När denna Ståndens underdåniga
»skrifvelse, tillika med det svar jag nu meddelar,
»genom trycket komma till allmänhetens kunskap,
»förblifver det vårt Bi-afsked, och stadgar, ige-
»nom vår enhällighet, ytterligare detta verk.»

»Jag har med Rådkammarens och Råds-embe-
»tets upphäfvande velat upprycka alla uppdragna
»skillnader imellan mig och mitt folk, och före-
»komma alla oredor, hvilka detta Embete, senare
»tider beklädt af de värdigaste Medborgare, i de
»fordna förorsakat, och kunnat ännu under svaga
»Regenter förorsaka, då det ansåg sig som ett
»mellanstånd, hvartill det i forntiden, så ofta sök-
»te att sig upphöja. Imellertid anser jag detta så-
»som ytterligare stadfästelse på de förbindelser i-
»mellan Konung och undersåtare, hvilka mig med
»de 3 Ofrälse-Stånden förenat.»

»Uti dessa tänkesätt skall jag uppföda min
»Son, och det är både på mina egna och äfven hans
»vägnar, som nu är härvid närvarande, jag försäkrar
»eder om den nådiga ynnest och benägenhet, hvar-
»med jag städse eder skall omfamna och bibehål-
»la denna för eder och mig så nyttiga förening.»

Af detta Konungens nådiga svar ser man, att Konungen vägrade låta Säkerhets-Akten införas i Riksdags-beslutet, hvilket Håkansson hade projekterat, och Konungen, missnöjd med Adelns förhållande i de förromtalte frågorne, sökt att genomdrifva. Orsaken dertill skall hafva varit den,

att Landtmarskalken skall hafva förestält Konungen, att ingen enda af Ridderskapet och Adeln skulle underskrifva Riksdags-beslutet, om Säkerhets-Akten deruti blefve intagen. Vid detta tillfälle har han brukat denna expression: "mitt hufvud står till Eders Maj:ts tjenst, men jag underskrifver det aldrig." Håkansson blef ock hviskader i öronen, så att allt förföll. I Hemliga Utskottet skall ock Håkansson varit blek och försagd. Då Hemliga Utskottets betänkande första gången upplästes hos Ridderskapet och Adeln, inlemnade Tigerhjelm ett Diktamen, som för dess märkvärdighet förtjenar att här intagas.

"Till Protokollet d. 21 Febr. 1792.

"Bonde-Ståndets hastigt tagna beslut om en "del af Bevillningens utgörande i silfverpenningar, "eller förhöjde till omkring ⅓, har väckt min yt"tersta uppmärksamhet. Gud och fäderneslandet "ansvarig för min röst, kan jag icke dölja de kän"slor, hvaraf jag intages. Uti den skogsvrå af "Riket, der jag har mitt hemvist, gifva Herrans "tempel genljud af uslingars suckar och utlysta "utmätnings-auktioner. Jag ser dagligen huru Kro"nobetjeningen, genom utmätningstvånget, bortrif"ver det bröd, som är samladt med den fattiges "svett, vätt med deras tårar, och hvarefter hungrige "barn utsträcka sina armar. Uslingens nödrop: tänk "på oss, J våktare af menskligheteus och folkets "helgade rättighet, upplifvar känslorna, och gör "att jag, i skygd af mina skyldigheter, dristigt vå"gar föreslå, det Högloft. Ridderskapet och Adeln, "som i alla tidskiften försvarat Sveriges allmoge "för tunga beskattningar. täckes, jemte afslag af "den proponerade förhöjda skatten å den fattiga "delen af allmogen, såsom inbyses folk, gamla "föräldrar, torpare och fattige arbetare, hos sina "öfrige Med-Stånder härom göra föreställning. För

"min röst kan jag så mycket mindre gilla denna "beskattning, som allmogen, för sina varor, i be"talning hvarken får silfverpenningar eller nu i vår"de mer än tillförene, och den fattigare arbetaren "utan förhöjd dagspenning, som betalas i dåligt "mynt, måste köpa de varor han behöfver till hö"gre pris. För enskilt del klagar jag icke öfver "en hög beskattning Måtte endast menskligheteus "helgade rättigheter ömmas; måtte icke uslingens "koja och bröd blifva ett tillgångsmedel och mât"te icke denna vers sannas:

"Med lagligt våld i Riksens Ständers namn
"Ifrån den arma brödet rifves,
"Med nakna barn uti sin famn
"Han från sin ärfda koja drifves.

Seved Tigerhjelm."

Då man i Preste-Ståndet voterade om agio-frågan, äfvensom vid flere tillfällen, voro alltid 18 af Oppositionen. Vid en middagsmåltid hos Erke-Biskoppen råkade Armfelt, som tillika är Åbo Akademi-Kansler, Biskopp Gadolin, hvilken han vanligen plägar kalla sin Adjutant, såsom varande Pro-Kansler. Talet vändes på en votering som nyss skett i Preste-Ståndet. Baron Armfelt sade då: det vet jag visst, att min Adjutant voterat för Konungen. Gadolin svarade: nej, min Baron, jag är en af de 18. Presterskapet hafva i underdånighet sökt och fått Konungens tillstånd, att alla som bevistat detta Riksmöte, få bära sidenkappa. Det säges äfven vara beslutit, att ingen Frälseman hädanefter får blifva Erke-Biskopp.

Den 24 Febr.

Under det att Riksens Ständer, till följe af Konungens kallelse förliden gårdag, samlades på Rikssalen, var Hemliga Utskottet för sista gången till-

sammans i deras vanliga sessions-rum på slottet. Utom protokollernas slutliga justerande, lärer ingenting märkligt förefallit. Vid sessionens slut, och då ledamöterna uppstigit, vände Konungen sig till Frietzky, och höll ett vackert tal, deruti han erkände, att han ej förut så noga känt Frietzkys djupa insigter och goda karakter, som under detta Riksmöte; hvarföre han ock, till vedermåle af sitt nådiga välbehag öfver hans förhållande, utnämde honom till Kommendör af Wasa-Orden. Efter erhållit tillstånd att få tala, undanbad Frietzky sig denna Kongl. nåd. Konungen blef helt surprenerad häröfver och frågade Frietzky orsaken. Frietzky svarade, att han redan 1772 gjort ett heligt löfte, att han aldrig skulle emottaga någon gratifikation eller karakter eller ordenstecken, och att han i ett ganska stort sällskap bekräfrat detta löfte med en dyr ed. Emot ett så starkt skäl hade väl Konungen intet att invända. Dock var det Konungen omöjligt att kachera sitt missnöje, som ganska tydligt röjdes i hans ansigte, hvilket nu blef mycket rödare än vanligt. Under denna konversation imellan Konungen och Frietzky, hade en Adelsman och en Biskopp en annan konversation sins imellan. Biskoppen sade, att Frietzky nu fördunklade all sin åra derigenom, att han vägrade emottaga gröna bandet. Adelsmannen deremot anförde hans ed såsom gällande skäl, och trodde, att en Prest allraminst deremot borde hafva något att invända. Biskoppen bjöd till att visa, att han i denna casu borde dispensera sig från sin ed. Adelsmannen, stött deröfver att en Prest skulle sätta så litet värde på en ed, svarade honom: Frietzky bör så mycket mindre mot sin ed emottaga det gröna bandet, *som han redan ganska lång tid haft det blå bandet i moralen.* Så olika kunna Prester och godt ärligt folk tänka i en och samma sak! En Adelsman sade någon stund derefter åt

Frietzky, att de två brilliantaste dagarne i hans lefnad voro: dagen, då han 1789 arresterades, och denna dag, då han vägrade emottaga det gröna bandet. Sedan Hemliga Utskottets session på förenämde sätt var slutad, förfogade sig Konungen till Rikssalen, hvarest en predikstol var uppsatt, och gudstjensten nu borde hållas tillika med öfriga på Rikssalen vanliga ceremonier. Biskopp Lindblom predikade och Wallqvist messade. Utom det att predikan ej var väl öfverläst, innehöll hon mycket smicker. Lindblom bibehöll den reputation han sig 1789 förvärfvade, under hela detta Riksmöte, ifrån början till slut. Konungen talade efter vanligheten väl. Schröderheim uppläste Riksdags-beslutet. Säkerhets-Akten nämdes icke. Man hade hviskat Konungen i örat, att den ej borde få rum i Riksdags-beslutet, så framt man ej ville se Rikssalen öfverhöljd med blod. Förmodligen blifva Konungens tal, Riksdags-beslutet och Talmännernas tal tryckta, hvarföre recension deraf är onödig. Återkommen från Rikssalen på Slottet, behagade Konungen på kuren utdela följande gracer: Landtmarskalken, Baron Ruuth, blef upphöjd till Grefve; Landshöfdingen Nordin blef Kommendör af Nordstjernan; Biskopparne Weideman och Wallenstråle, Prostarne Stenhammar och Aurelius, Lagmännerne Håkansson och Ahlman blefvo Riddare af Nordstjerne-Orden; Weyerin i Norrköping, Walley i Gefle och Gram i Christianstad Riddare af Wasa-Orden och Assessor Lagerheim Kammar-Råd. Flygaren, Fagerström, Hoppenstedt, Karp och Dahlman fingo Lagmans-karakterer. Så vet en vis och nådig Konung att belöna förtjensten. Riksens Ständer, inviterade af Kongl. Maj:t, spisade nu på samma utsedda ställen, som vid Riksdagens början. Om aftonen var samlingen ganska stor på Adels-klubben. Man upphöjde der Grefve Brahe, Grefve De la Gardie, Baron Degeer och

Frietzky, som nu helsades för *Riddarshusets Farbror*, och kommer i sin öfriga lifstid att bibehålla samma hedrande titel, äfven af Excellencer och dem som äro äldre än han sjelf. Månne icke denna smickrande titel kan jemföras med Kommendör af Wasa-Orden? Alla på klubben varande Adelsmän, anförda af Grefve Brahe, gingo sedan till Landtmarskalken och voro knappt inkomna, förrän de upphöjde honom på sina axlar, och dansade med honom under beständigt hurrande ganska länge. Med möda fick Grefve Brahe ljud, hvarefter han, i ett ganska vackert tal, tolkade samtlige Ridderskapets och Adelns erkänsla och högaktning för Landtmarskalkens hedrande uppförande under hela detta Riksmöte. Förgäfves bad Landtmarskalken om tillstånd att få slippa ner på golfvet för att svara på Grefve Brahes tal. Han måste, upphöjd på deras axlar, göra det. Svaret var kort, men nätt, och både honom och Ridderskapet och Adeln värdigt. Under allt detta hade en Subskribent smugit sig in, men blef utvisad, och hade säkert, om han ej med godo låtit utleda sig, blifvit utkastad genom fenstret. Dessa scener, både på klubben och hos Landtmarskalken, kunde ej aflöpa utan buller, hvilket således blef genast rapporteradt för Konungen. Oviss om det som kunnat vara på färde, skickade han, efter sin vanliga inquietude, någon, för att utforska hvad som de kunde hafva för sig. Den utskickade berättade Konungen hela sammanhanget. Konungen skall då hafva sagt, att om han kunde afundas någon, så vore det Grefve Ruuth vid detta tillfälle. Ifrån Landtmarskalken beledsagade sedan hela Ridderskapet och Adeln Grefve Brahe hem till sitt logis, der de ännu en gång upphöjde denne värdige Ledamot, och härmed slutades denna märkvärdiga Riksdag, som kunnat blifva ännu märkvärdigare, om de rätta propositionerne förekommit. Man tror

att Konungen ändå ej reser nöjd härifrån, ehuru allt hvad han proponerat blifvit beviljadt.

Den 25 Febr.

I dag underskrefs Riksdags-beslutet, sedan det af Landtmarskalken sjelf var kollationeradt med det projekt, som i Ståndet blifvit gilladt. Konungen reste härifrån kl. 8 och Kron-Prinsen något senare. Den som i går blef utkörd hos Landtmarskalken, har i dag varit hos Riks-Drotsen och Baron Armfelt, för att anhålla om Slotts-Rätt öfver den honom tillfogade chikan, men har haft den olyckan att på båda ställen blifva bortvist. Han fann likväl någon tröst hos en annan Herre, som ock rådgjort med Armfelt huru han borde göra, men fått det svar: gör som jag, kör ut honom. Ett infall af Gyllengranat, ehuru icke hörande till dagen, kan man icke underlåta att omtala. Konungen hade undrat derpå, att så litet af den rikaste och förnämsta Adeln infunnit sig vid Riksdagen. Gyllengranat sade: "Ers Maj:t! när man spelar misère, så vinner man på hackorna."

Allt hvad Konungen vid denna Riksdag vunnit, består uti följande punkter:

1) 1789 års Bevillning kontinuerar till nästa Riksdag, med tilläggning, att en *viss del deraf erlägges i specie*, eller ock i Riksgälds-sedlar med vissa procents agio eller förhöjning.

2) En tillökning af Kronans Diskont-rättighet i Banken, (ifrån 24 till 36 T:r guld), hvarå räntan blifvit förminskad ifrån 3 till 2 procent.

3) Ständernas garanti på 8½ mill. R:dr i Riksgälds-sedlar, till inlösen af Utrednings Kommissionens Obligationer och Krigs-Kommissariatets Assignationer, de senare genast, de förra till 10 procent på Kapitalet årligen, samt imellertid 2 procent i ränta.

4) Att skulder man och man imellan, eller ock nyare, få liqvideras i Riksgälds-sedlar med 6 procents agio.

5) Ytterligare garanti på den summa, som vid sista Riksdag beviljades till ett utländskt låns upptagande, men hvilket lån icke blifvit uppnegotieradt.

6) Brudskatt till Kron-Prinsen, lika med den som 1766 utgick af Landet. Denna Brudskatt får dock icke uppbäras förr än bilägret för sig gått, och det uti den myntsort, som då i Kronans uppbörd går och gäller.

